

Festival Atlas 2018

Harry van Vliet

Festival Atlas 2018

Een overzicht en analyse van het landschap
van film-, food-, kunst- en muziekfestivals in Nederland in 2018

Harry van Vliet

Inhoudsopgave

The background features a light blue gradient. Overlaid on this are several geometric shapes: a large, light blue rounded rectangle in the upper right; a darker blue rounded rectangle below it, partially overlapping the first; and a bright cyan shape on the left side, also overlapping the others. The text 'Inhoudsopgave' is written in white, bold, sans-serif font, rotated 90 degrees counter-clockwise, and positioned over the cyan shape.

4 Festivallandschap 2018

6 Introductie

8 Filmfestivals

10 Festivallandschap film

12 Omvang en Kenmerken

22 Rapportage Cinedans

24 Programmering

32 Rapportage Film by the Sea

34 Social Media

42 Rapportage AFFR

46 Ontwikkeling

54 Rapportage Zienemaan & Sterren

58 Historie filmfestivals

62 Foodfestivals

64 Festivallandschap food

66 Omvang en Kenmerken

76 Rapportage Toost

78 Programmering

88 Social Media

96 Rapportage TREK

98 Ontwikkeling

108 Historie foodfestivals

112 Kunstfestivals

114 Festivallandschap kunst

116 Omvang en Kenmerken

126 Rapportage Fashion + Design

128 Social Media

136 Rapportage Glow

138 Ontwikkeling

146 Rapportage Playful Arts

150 Historie kunstfestivals

154 Muziekfestivals

156 Festivallandschap muziek

158 Omvang en Kenmerken

168 Rapportage Woo Hah!

172 Programmering

180 Rapportage Pitfest

186 Social Media

194 Rapportage Lakedance

200 Ontwikkeling

210 Historie muziekfestivals

214 Verantwoording

227 Alfabetische lijst filmfestivals 2018

228 Alfabetische lijst foodfestivals 2018

229 Alfabetische lijst kunstfestivals 2018

229 Alfabetische lijst muziekfestivals 2018

236 Hogescholen op festivals

240 Festival Atlas team

242 Colofon

Festivals 2018

Een overzicht en analyse van het landschap van film-, food-, kunst- en muziekfestivals in Nederland in 2018.

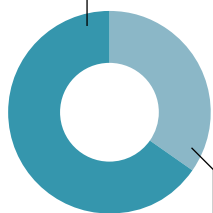
De meeste
filmprijzen werden
uitgereikt in
september.

91% van de
kunsthfestivals
was actief op
Facebook.

Totaal aantal festivaledities

Betaald/gratis

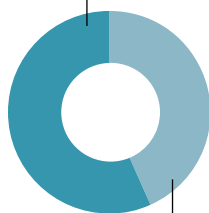
65% betaald

35% gratis

1-daags/meerdaags

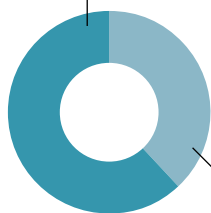
57% 1-daags

43% meerdaags

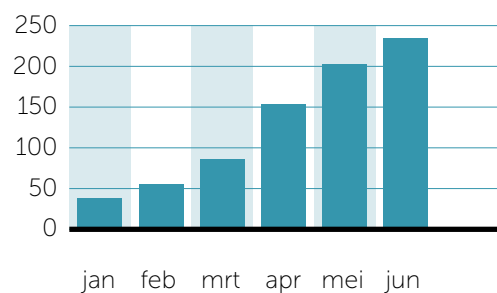
Outdoor/indoor

62% outdoor

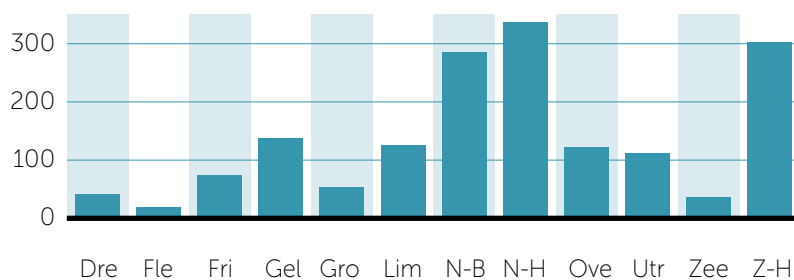
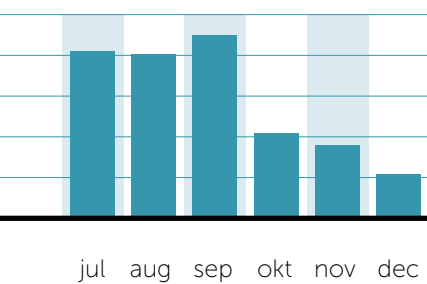
38% indoor

Per maand

Per provincie

Introductie

De Festival Atlas 2018 geeft een overzicht en analyse van het landschap van film-, food-, kunst- en muziekfestivals in Nederland in 2018. Dit landschap is voortdurend aan verandering onderhevig: festivals worden groter, verdwijnen of er komen nieuwe bij. Zonder kaart is het makkelijk verdwalen.

Festivals

De start van het festivalseizoen wordt ieder jaar breed uitgemeten in de pers met overzichten van de populairste festivals, of dit nu in het voorjaar is met vooruitblikken op de muziekfestivals in de zomermaanden, of in augustus met de opening van het culturele seizoen. Dat is niet zomaar, festivals zijn een belangrijke manier om onze vrije tijd door te brengen, of het nu is in het stadspark bij een foodfestival of op het stadsplein voor een muziekfestival. De sociale, culturele en economische waarde van festivals blijft echter vaak onderbelicht. Individuele festivals staan soms in de belangstelling vanwege bijvoorbeeld een jubileum, en bepaalde brancheverenigingen publiceren cijfers over hun leden, maar een totaaloverzicht ontbreekt. Wat hierbij in ieder geval een rol speelt is dat er geen goed overzicht is van de omvang en kenmerken van het festivallandschap.

Een korte terugblik

De Festival Atlas is ontstaan uit een langer lopend onderzoeksprogramma naar festivals en festivalbezoekers, eerst aan de Hogeschool Utrecht en momenteel aan de Hogeschool van Amsterdam. Aanvankelijk lag de focus van het onderzoek op de festivalbeleving van bezoekers, maar de vraag naar waarom en hoe een bezoeker kiest voor een bepaald festival werd steeds pregnanter, inclusief de vraag: waar kan die bezoeker eigenlijk uit kiezen? Gezocht naar een antwoord hierop bleek dat er in Nederland geen openbare bruikbare dataset over festivals bestaat, er is geen alom gebruikte betrouwbare kaart van het festivallandschap in Nederland. De Festival Atlas heeft als doel dit gemis weg te nemen door het in kaart brengen van het festivallandschap in Nederland. De nadruk ligt op kwantitatieve gegevens (hoeveel, hoe vaak, waar, wanneer et cetera), ook als dit gaat om festivalprogrammering en de rol van sociale media. Op 1 juli 2016 werd het nulnummer van de Festival Atlas gepresenteerd met een overzicht en analyse van de muziekfestivals in 2015. Meteen daarna is begonnen met de voorbereiding van de Festival Atlas 2016 waarbij ervoor is gekozen om de scope

te verbreden naar ook andere soorten festivals, namelijk filmfestivals en foodfestivals. Later zijn hier nog de (beeldende) kunstfestivals aan toegevoegd, naar aanleiding van een onderzoek voor het Mondriaanfonds naar beeldende kunst festivals en beurzen. In de Festival Atlas 2018 presenteren we voor het eerst een integrale beschrijving van het festivallandschap in Nederland aan de hand van vier soorten festivals: film, food, (beeldende) kunst en muziek.

Het festivallandschap in 2018

In 2018 waren er in totaal 1444 festivals, bestaande uit 150 filmfestivals, 170 foodfestivals, 95 kunstfestivals en 1029 muziekfestivals. Doordat festivals meerdere edities in hetzelfde jaar kunnen hebben is het totaal aantal festival edities hoger, namelijk 1651. Er waren in 2018: 180 filmfestival edities, 263 foodfestival edities, 96 kunstfestival edities en 1112 muziekfestival edities. De meeste festivals zijn in de maanden juni (234), september (225) en juli (205). De maanden januari, februari en december hebben de minste festivals. De meeste festivals vinden plaats in de provincies: Noord-Holland (337), Zuid-Holland (303) en Noord-Brabant (286). Flevoland, Zeeland en Drenthe hebben de minste festivals. De steden met de meeste festival edities zijn: Amsterdam (192), Rotterdam (105), Utrecht (66), Eindhoven (60) en Den Haag (52). Er zijn in totaal 137 nieuwe festivals in 2018 geteld, het merendeel muziekfestivals (88). De meeste nieuwe festivals vonden plaats in de maanden september (25), juni (19) en mei (17), en in de provincies Noord-Holland (43), Zuid-Holland (23) en Noord-Brabant (20). Deze cijfers spreken enerzijds voor zich maar anderzijds verbloemen ze ook de diversiteit die erachter schuil gaat. De vier soorten festivals die onderzocht zijn (film, food, (beeldende) kunst en muziek) verschillen onderling aanzienlijk, bijvoorbeeld in hoe het festivalseizoen eruit ziet, in hoeverre de festivals gratis of betaald zijn, of het vooral 1-daagse of meerdaagse festivals betreft, et cetera. In de vier katernen van deze Festival Atlas zijn verdere overzichten en analyses opgenomen om deze verschillen in kaart te brengen.

Film

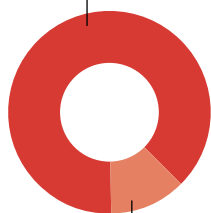
Festivals

Aantal filmfestivalaledities

Betaald/gratis

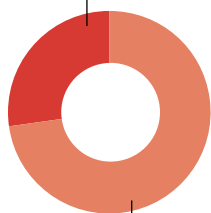
88% betaald

12% gratis

1-daags/meerdaags

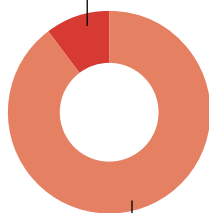
27% 1-daags

73% meerdaags

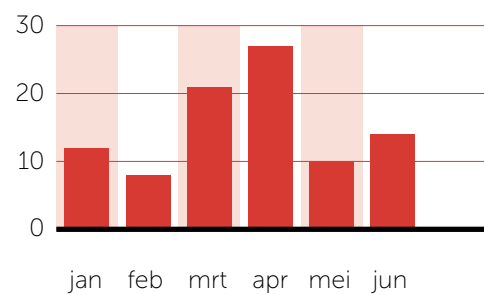
Outdoor/indoor

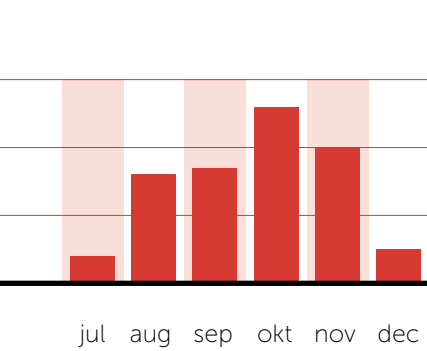
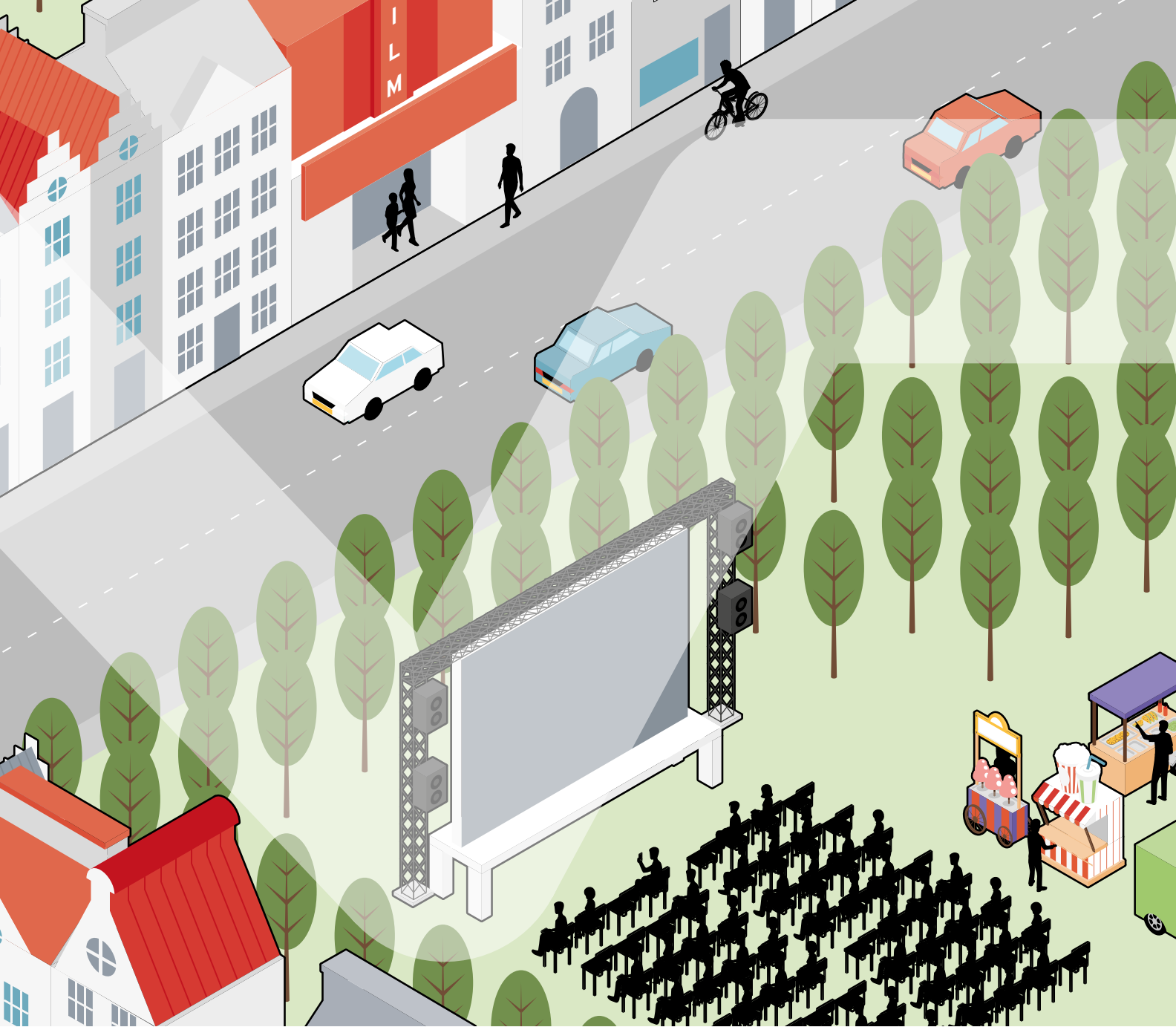
10% outdoor

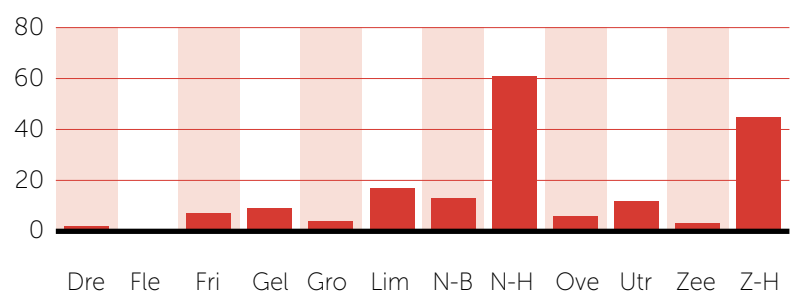
90% indoor

Per maand

Per provincie

Omvang en Kenmerken

Hoeveel filmfestivals waren er in 2018? Hoe zijn deze festivals verdeeld over het jaar? En over de provincies? Zijn er meer betaalde dan gratis filmfestivals? Hoeveel nieuwe filmfestivals waren er in 2018? En verschillen deze van reeds bestaande filmfestivals?

Het filmfestivalseizoen

In 2018 waren er in totaal 150 filmfestivals in Nederland. Deze 150 filmfestivals verzorgden 180 filmfestivaledities doordat 11 filmfestivals meerdere edities in 2018 hadden. Het merendeel van de filmfestivals waren jaarlijks terugkerende filmfestivals (86%), sommige filmfestivals waren eenmalige festivals (5%) en 7% van de filmfestivals heeft meerdere edities in 2018 gehad. Bijna de helft (48%) van de 150 filmfestivals bestond nog niet langer dan vijf jaar; een kwart bestond zelfs nog niet langer dan drie jaar. Het aandeel van filmfestivals die al meer dan 10 jaar bestaan is 28%.

De filmfestivaledities hebben een typisch seizoenspatroon: er is een piek in het voorjaar (april) en het najaar (oktober). Bijna een derde (29%) van de filmfestivaledities vond in deze twee maanden plaats. De drukste dagen qua filmfestivals vallen ook in deze maanden. Rustige maanden waren juli, december en februari. Daarnaast hebben de filmfestivals ook een geografisch patroon. De twee provincies met de meeste filmfestivaledities waren Noord-Holland en Zuid-Holland, samen goed voor 61% van alle filmfestivaledities. In Amsterdam en Rotterdam vonden de meeste filmfestivaledities plaats, 42% van het totaal. In de provincies Zeeland, Drenthe en Flevoland vonden de minste filmfestivals plaats.

In 2018 is 1 filmfestival aangetroffen dat na aankondiging alsnog is geannuleerd, dit betrof het Holland Animation Film Festival dat gepland stond voor augustus 2018 in Utrecht.

Meer kenmerken van filmfestivals in 2018

Gratis toegang is uitzonderlijk bij filmfestivals, in slechts 12% van de festivaledities werd er geen entree geheven, 88% van de filmfestivaledities hanteerden betaalde toegang. De gratis edities betroffen in bijna alle gevallen óf openlucht filmfestivals in de zomermaanden zoals Pluk de Nacht, IDFA by Night en Film op de Brink, óf filmfestivals voor scholieren/studenten zoals Nationaal Filmfestival voor scholieren en Blikvangers. De verhouding tussen indoor en outdoor filmfestivaledities vertoont grote gelijkenis met gratis of betaalde toegang, hier gaat het slechts om 10%

van de filmfestivaledities die buiten plaatsvonden en dan bijna altijd in de zomermaanden. De standaard voor filmfestivals lijkt daarmee te zijn: betaalde indoor festivals.

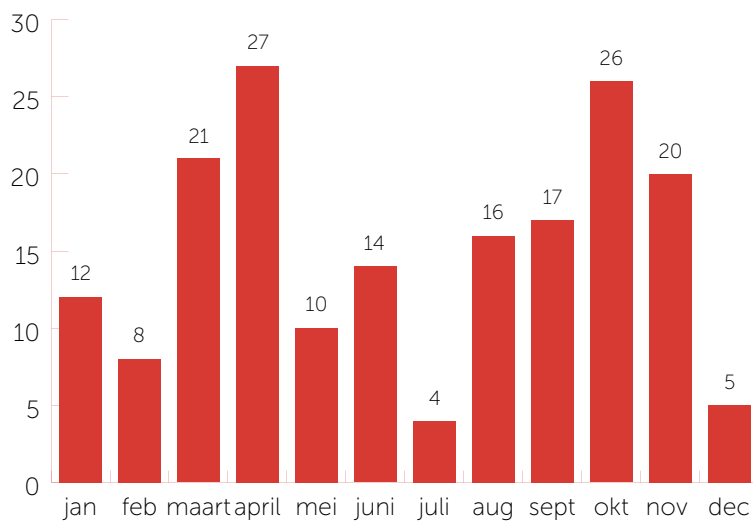
De duur van filmfestivals (1-daagse festivals of meerdaagse festivals) kent een ander patroon. Het overgrote deel (73%) van de filmfestivaledities in 2018 waren meerdaagse festivals, in iets meer dan een kwart van de gevallen (27%) betrof het 1-daagse festivals. Hierin zit niet een duidelijk seizoenspatroon: zowel in de 'piek'-maanden als in de rustige maanden vinden zowel 1-daagse als meerdaagse filmfestivals plaats. Beide soorten festivals komen ook nagenoeg bij alle provincies voor in dezelfde verhouding, met uitschieters naar relatief meer 1-daagse festivals (Gelderland) en minder (Limburg en Friesland).

De spreidingsindex over de verschillende provincies laat een opvallend patroon zien: de provincies met de meeste filmfestivals hebben een lage spreidingsindex wat inhoudt dat het aanbod geconcentreerd is op bepaalde plekken (grote steden), de provincies met een minder aanbod van filmfestivals, zoals Gelderland, Friesland, Overijssel en Zeeland, hebben een hogere spreidingsindex: de filmfestivals die er zijn zitten meer verspreid door de provincie.

Nieuwe filmfestivals

Er waren 18 nieuwe filmfestivals in 2018, dat is 12% van het totaalaanbod. Nieuwe filmfestivals waren onder andere het Tilburgs Film Festival in Tilburg, Maghreb Festival in Haarlem en In-Edit in Amsterdam. Deze 18 filmfestivals organiseerden 19 festivaledities, alleen het Silver Screen Festival had meerdere edities (Rotterdam en Amsterdam). De verdeling over de maanden is nagenoeg gelijkmatig, met alleen de maand mei als een 'uitschieter' en in september en november waren er geen nieuwe filmfestivals. De verhouding indoor/outdoor, betaald/gratis en 1-daags/meerdaags verschilt voor de nieuwe filmfestivals niet significant van de reeds bestaande filmfestivals, ook nieuwe filmfestivals zijn grotendeels indoor, betaald en meerdaags.

Aantal filmfestivaledities in 2018 per maand

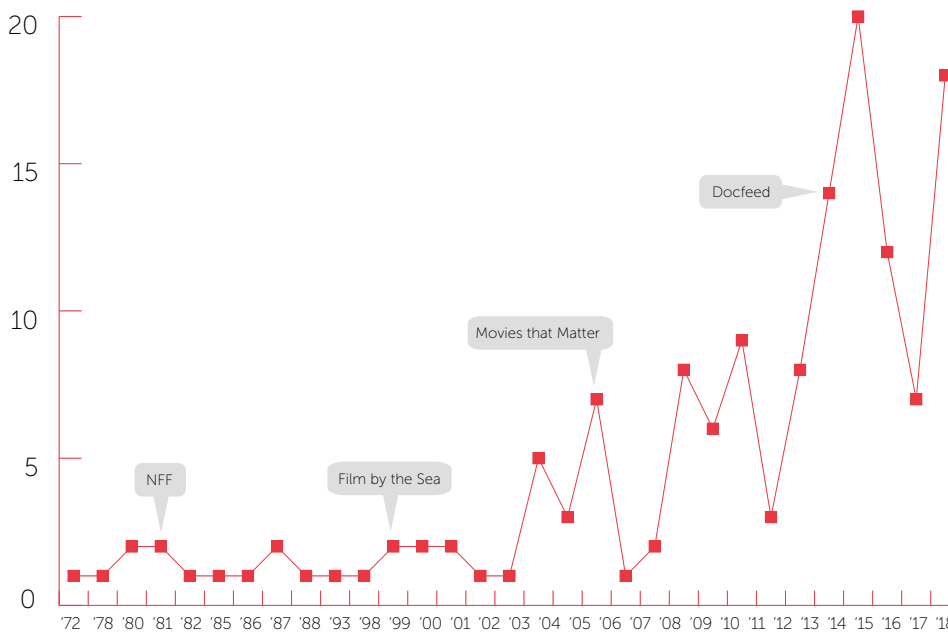

Drukste dagen in 2018

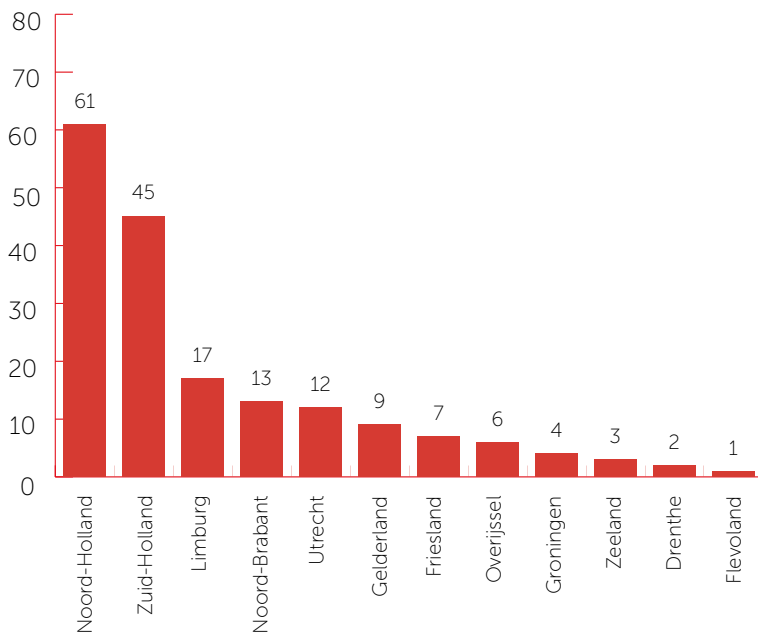
n=180

Aantal festivals per jaar van oprichting van de filmfestivals in 2018

n=145

Aantal filmfestivaledities in 2018 per provincie

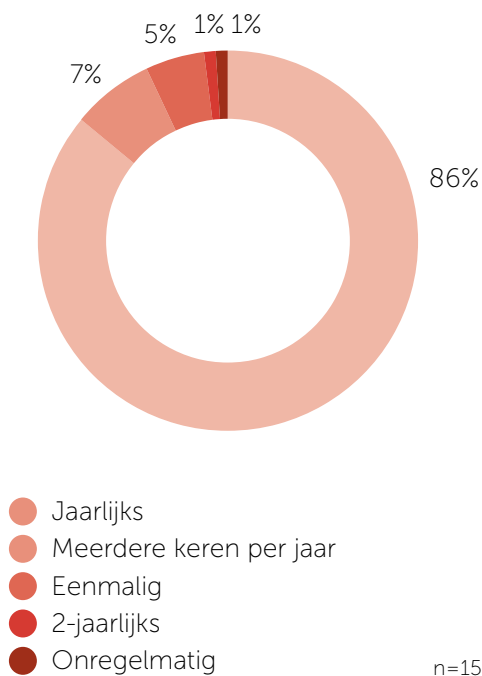

Steden met de meeste filmfestivaledities in 2018

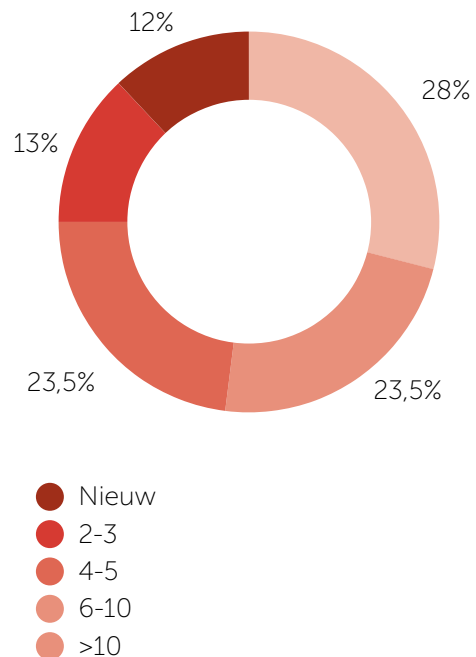
n=180

Percentage filmfestivals in 2018 per frequentiesoort

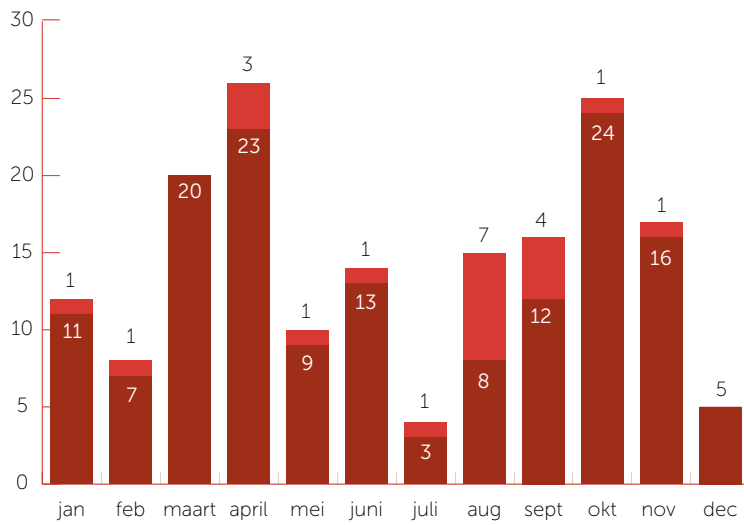
n=150

Percentage bestaansjaren filmfestivals in 2018

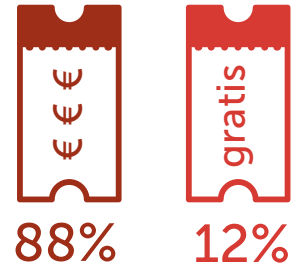

n=145

Aantal betaalde en gratis filmfestivaledities in 2018 per maand

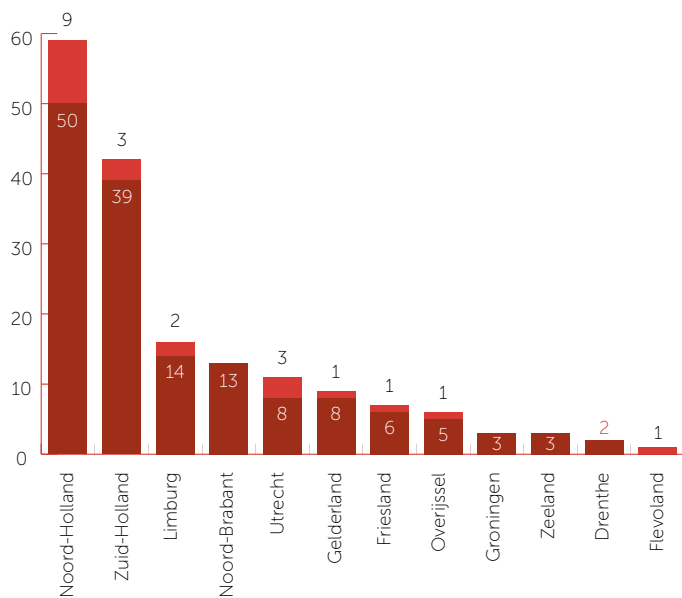

Betaalde vs. gratis entree

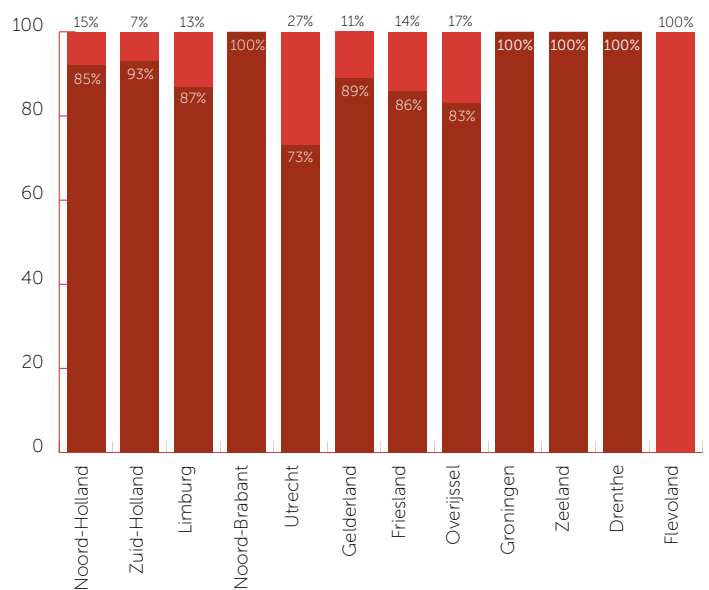

n=172

Aantal betaalde en gratis filmfestivaledities in 2018 per provincie

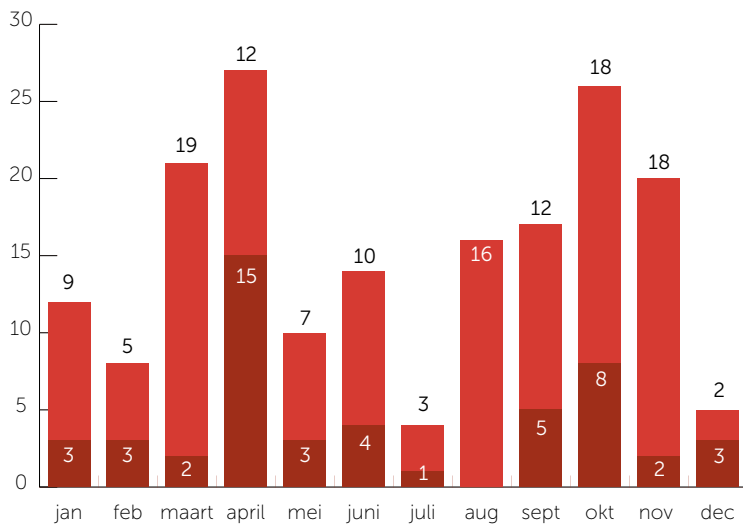

Percentage betaalde en gratis filmfestivaledities in 2018 per provincie

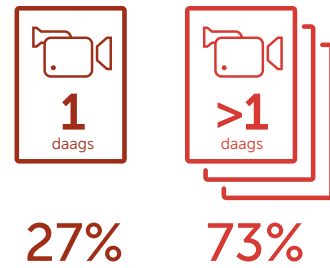

n=172

Aantal 1-daagse en meerdaagse filmfestivaledities in 2018 per maand

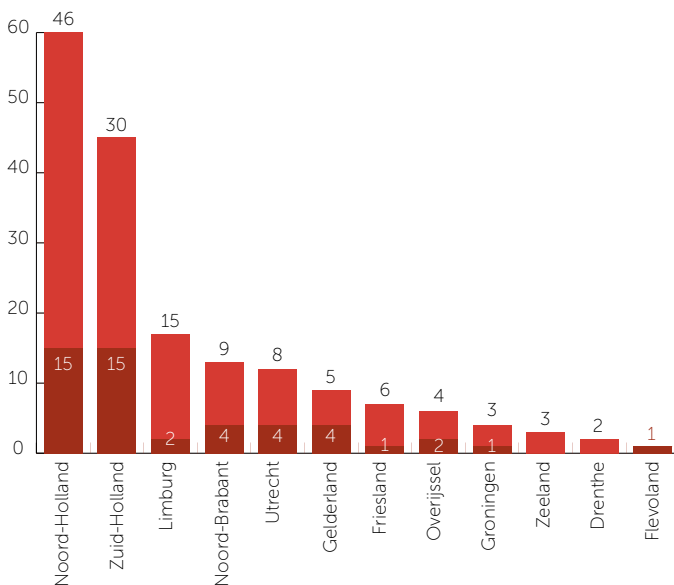

1-daags vs. meerdaags

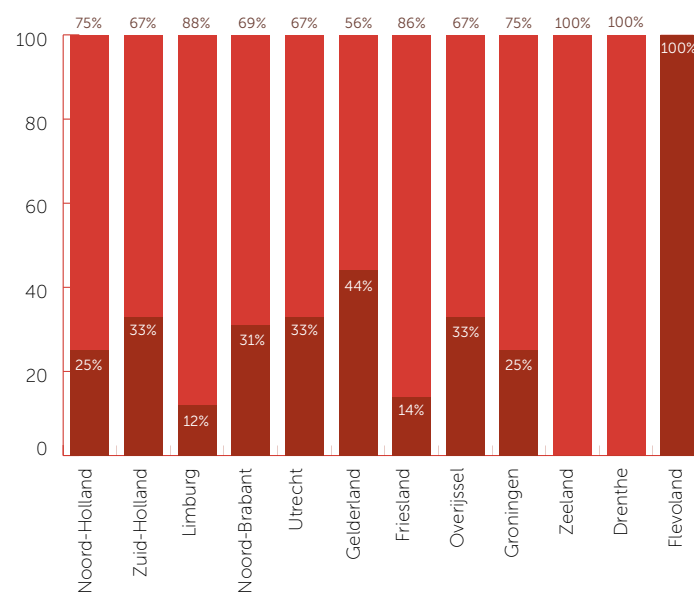

n=180

Aantal 1-daagse en meerdaagse filmfestivaledities in 2018 per provincie

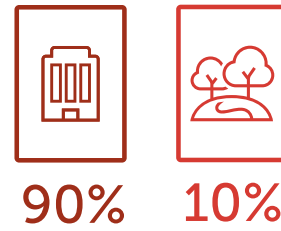
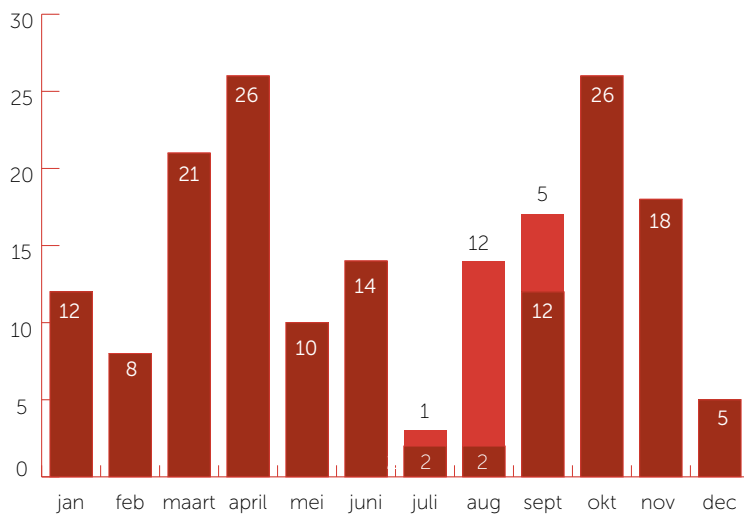
Percentage 1-daagse en meerdaagse filmfestival-edities in 2018 per provincie

n=180

Aantal indoor en outdoor filmfestivaledities in 2018 per maand

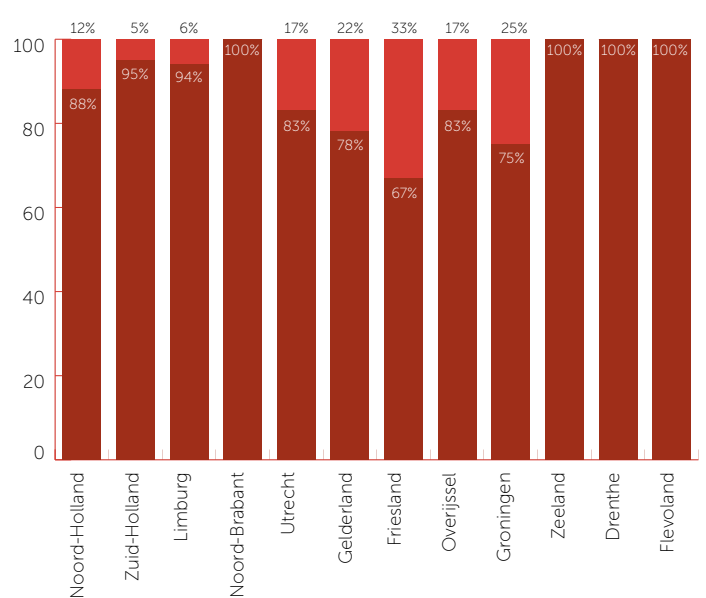
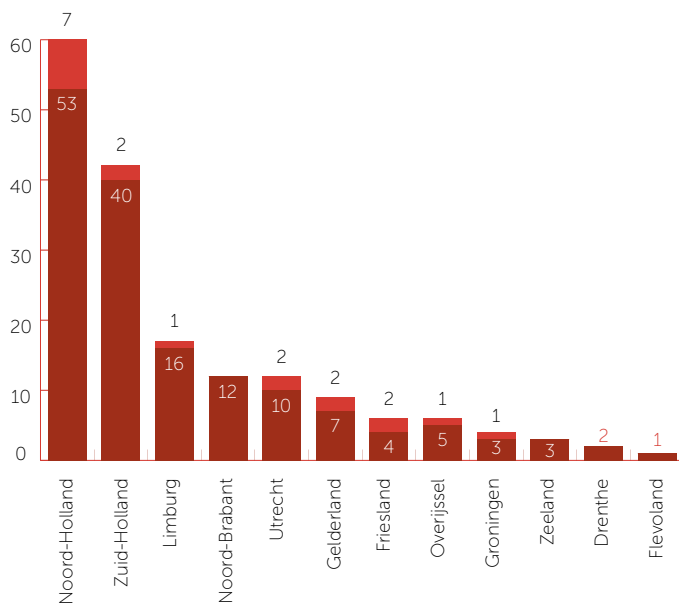
Indoor vs. Outdoor

n=174

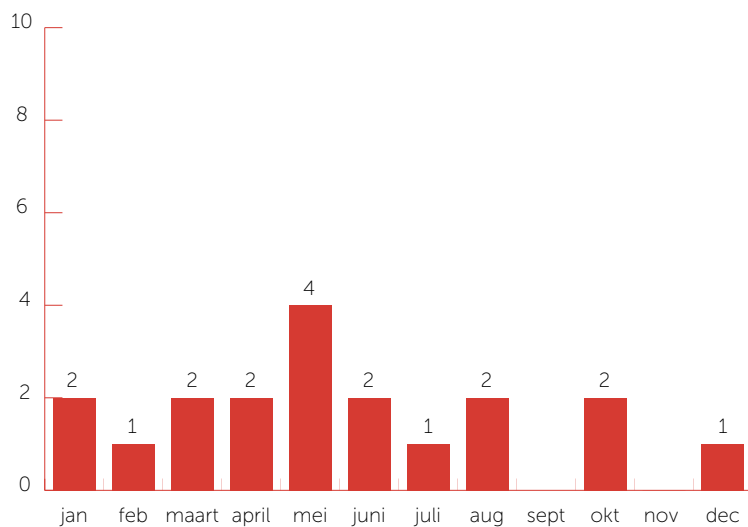
Aantal indoor en outdoor filmfestivaledities in 2018 per provincie

Percentage indoor en outdoor filmfestivaledities in 2018 per provincie

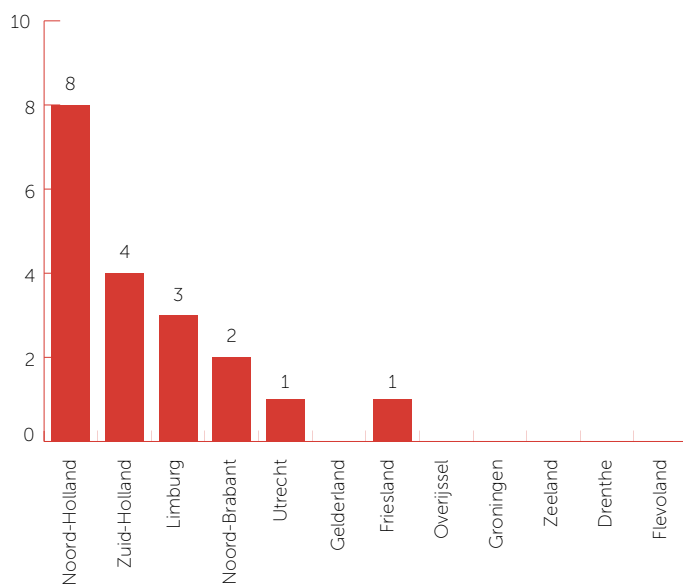
n=174

Aantal nieuwe filmfestivaledities in 2018 per maand

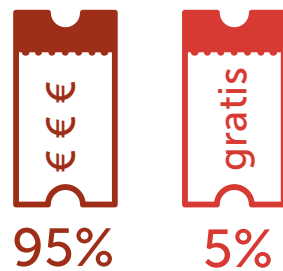
n=19

Aantal nieuwe filmfestivaledities in 2018 per provincie

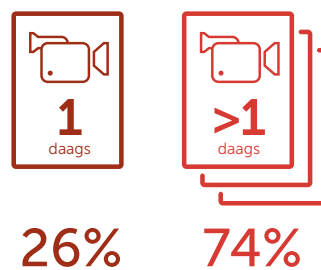
n=19

Betaalde vs. gratis entree

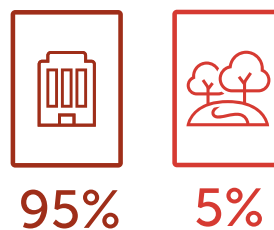
n=19

1-daags vs. meerdaags

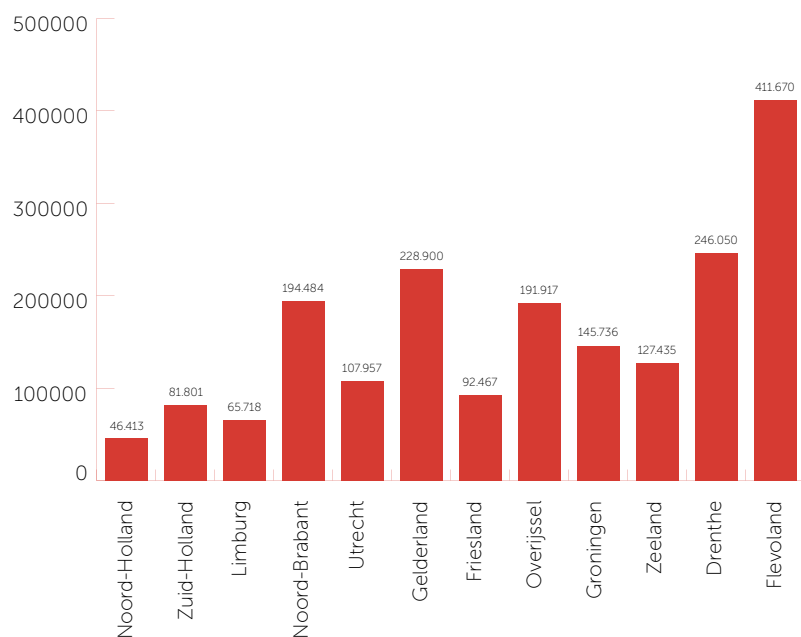
n=19

Indoor vs. Outdoor

n=19

Verhouding inwonersaantal provincies tot festivaledities

n=180

Noord-Holland

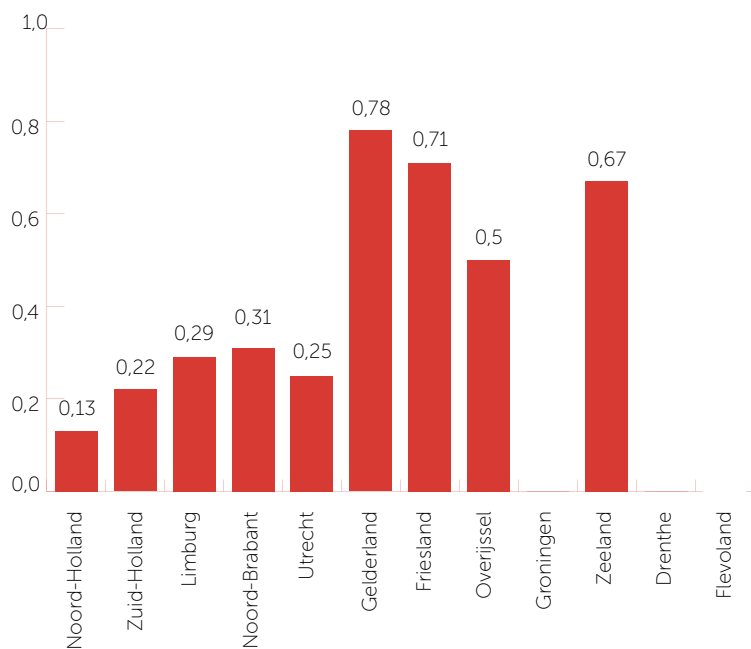

Limburg

Zuid-Holland

Spreidingsindex van filmfestivaledities in 2018 per provincie

n=179

Gelderland

Friesland

Zeeland

FILM
HUIS
GOUDA

ARCHITECTUUR FILM FESTIVAL

ZATERDAG 10 + ZONDAG 11 NOVEMBER 2018
5 FILMS + LEZINGEN

grAp
architectuurcentrum

Cinedans: op zoek naar de werkelijke synergie tussen dans en film

Een werkelijke synergie tussen dans en film, dan wordt het helemaal interessant vindt Martine Dekker. Gelukkig is er de nieuwe generatie die nu van de academies afkomt en zich helemaal niet houdt aan de afbakening tussen de kunsten: er ontstaan mengvormen.

Cinedans bestaat sinds 2003. Destijds was het nog een enkele avond, onderdeel van het Amsterdamse festival Julidans. Al vrij snel groeide het uit tot iets groters. Volgens Martine Dekker, sinds de editie van 2011 betrokken bij het festival, was dat te danken aan het overweldigende aanbod van dansfilms: 'Vanaf de tweede editie werden filmmakers uitgenodigd om films in te zenden, en daarna is er ook gelijk een competitie ontstaan. Daardoor hebben we sinds die eerste editie een geweldig archief opgebouwd aan dansfilms, documentaires en shorts. Alleen dat is al buitengewoon waardevol. We zijn uiteindelijk los verder gegaan van Julidans omdat het heel moeilijk was om tegen de live performances aan te concurreren. Het botste op een bepaalde manier. In 2010 is Cinedans echt helemaal apart georganiseerd. In de Balie was dat.'

Technische eisen

In 2013 verhuisde het festival van De Balie naar Eye. 'De Balie is toch meer een debatcentrum dan een filmfestivallocatie. Omdat we met verschillende filmformaten werkten was het technisch ook niet toereikend. We werken met een enorm divers aanbod, en dat betekent dat er voor de vertoning van de ene film veel meer technische eisen zijn, dan voor de andere.'

In Eye kwam het festival beter tot zijn recht. 'We kwamen hier wel opeens voor hele andere uitdagingen te staan. De technische standaard is hier heel hoog. Dat streven we zelf ook na, maar hier hebben ze ook de menskracht en de middelen om die hoge standaard te zetten. We werken sindsdien ook met een technisch producent. Nu verloopt technisch 99 procent van de vertoningen perfect.' Volgens Dekker zijn filmmakers ook blij met deze locatie: 'Ze komen graag naar dit festival toe omdat ze hier de best mogelijke projectieomstandigheden hebben.'

Sinds Martine Dekker de scepter over het festival voert is gekozen voor een nieuwe vorm, waarbij het festival het ene jaar zich vooral toelegt op Nederlandse makers en opleidingen, terwijl om het

andere jaar het festival groots uitpakt. In 2018 vond er zo'n grootse editie plaats.

Virtual Reality

Naast het presenteren van films, omvat het programma lezingen, presentaties en 'labs', waarin onderzoek naar dans en film centraal staat. Die labs komen weer voort uit de samenwerking die Cinedans heeft opgezet met allerlei opleidingen en instellingen op het gebied van film en dans. In 2018 stond het Lab in het teken van Virtual Reality. het leverde een aantal fascinerende dingen op, zoals een toepassing die je echt dwingt om als een danser te bewegen, op aanwijzing van de computer, die je vertelt dat je objecten die op je afvliegen in VR moet ontwijken, beschermen of juist omarmen. Dat lab werd vooral bezocht door choreografen en dansers, en een enkele gefascineerde toeschouwer.

Is Cinedans een makers festival of een publieksfestival? 'We presenteren de makers aan het publiek. Zonder makers geen publiek, en vice versa. Natuurlijk komen makers hier ook naar elkaars werk kijken. Zoals in elke sector houden makers elkaar goed in de gaten. We proberen die uitwisseling te faciliteren, maar we willen ook de dansfilm in al zijn breedheid tonen aan het publiek.'

Algemeen publiek

'Dat is ook het goede geweest aan die stap hier naar Eye, omdat er heel veel 'algemeen' publiek, dat gewoon naar Eye komt omdat ze breed geïnteresseerd zijn in film. Het zijn ook mensen die een risico durven te nemen, en dat merken wij. De eerste keer dat we hier stonden kwamen hele groepen binnen, die vroegen wat er te doen was. Zo konden wij ons hele programma onder de aandacht brengen. We hebben ook vaak gratis programmering zodat mensen een idee kunnen krijgen van wat ze kunnen verwachten van dansfilm.' Vraag is of er wel genoeg dansfilms worden gemaakt om elk jaar een dansfilmfestival te maken. 'Wij hebben deze editie uit 724 inzendingen van over de hele wereld een selectie

gemaakt van 52 dansfilms. Er is een hele ontwikkeling gaande, niet alleen in de film, maar in alle kunsten: er ontstaan mengvormen. De generatie die nu van de academies afkomt, houdt zich helemaal niet aan de afbakening tussen de kunsten. Dat is voor een festival als Cinedans heel leuk en interessant. Helemaal interessant is de dansfilm als er een werkelijke synergie is tussen dans en film.'

Community

'Dansperformance kan live heel mooi zijn en hele mooie spanningsopbouw hebben, maar die kan niet altijd één op één vertaald worden naar film. Er moet een goed doordacht filmisch plan achter zitten om dat goed op film vast te leggen. De toeschouwer in de filmzaal heeft een heel andere verwachting dan iemand die in de zaal een live performance meemaakt. Makers zijn zich daar veel beter van bewust. Maar verder is het verschijnsel 'dansfilm' natuurlijk enorm breed en rekbaar.' Zit het altijd vol? 'Het zit niet altijd vol. Je hebt programma's die heel goed lopen, en programma's die minder goed lopen. Daar is geen peil op te trekken. We hebben weleens een community-project gedaan hier in Amsterdam Noord, met linedancers. Ik ben wel van de community, en dat iedereen kan dansen en iedereen kan filmen. Daar wil ik meer mee gaan doen. Maar bij dat project zat de hele zaal vol met Linedancers uit Amsterdam Noord, de Blue Move Dancers. Bij hun eigen film en films over linedance. Zo hebben we ook films over Flamenco of Urban Dance. Vorig jaar hadden we een zaal vol met Tangodansers. Op die avond heb ik heel veel geleerd over wat er speelt in de Nederlandse tangowereld. Ik wist bijvoorbeeld niet dat er hele grote verschillen zijn tussen Utrecht en Amsterdam. Maar die zijn er dus.'

Tekst: Wijbrand Schaap / Foto: Cinedans

Programmering

Welke thema's waren populair bij filmfestivals in 2018? Op hoeveel festivals waren speelfilms te zien of documentaires? Welke randprogrammering was er bij filmfestivals? Hoeveel filmprijzen zijn er in 2018 uitgereikt en in welke categorieën?

Filmprogrammering

Landen of geografische regio's zijn een populair festivalthema. In 2018 waren er onder andere het Amsterdam Spanish Film Festival, Poolse Lente en Cinema Colombiano. Van de 150 filmfestivals hadden 24 filmfestivals een dergelijk geografisch thema in 2018. Europa, Midden-Oosten, Azië, Afrika en Zuid-Amerika zijn daarin vertegenwoordigd, maar Noord-Amerika en Oceanië in het geheel niet.

Indien we kijken naar inhoudelijke thema's dan hebben 102 (58%) van de 180 filmfestivaledities een algemene programmering. Specifieke thema's die meerdere keren voorkomen zijn sport (19 filmfestivaledities met onder andere Sportfilm Festival Rotterdam en Cinemar Surf Movie Night on Tour); kinder- en jeugdfilms (13 filmfestivaledities met onder andere Taartrovers en Internationaal Jeugd Film Festival); cultuur (9 filmfestivaledities met onder andere Cinedans en Tilburgs Architectuur Filmfestival); mensenrechten en minderheden (7 filmfestivals met onder andere Movies that Matter en het Unicef Kinderrechten Filmfestival); horror/fantasy/SF (3 filmfestivals met onder andere Amsterdamned en het Imagine Film Festival) en food (4 filmfestivals met onder andere Slow Food Film Festival Deventer). Thema's die in 2018 maar 1 keer voorkwamen waren zorg (Global Health Film Festival), financieel (Fraude Film Festival) en urban (Da Bounce Film Festival).

Een andere indeling van de filmfestivals is naar de 'vorm', zoals speelfilms en korte films. Op 110 van de 180 filmfestivaledities (62%) werden speelfilms vertoond. Op 105 van de 180 filmfestivaledities (59%) werden korte films vertoond. Op 73 van de 180 filmfestivaledities (41%) waren documentaires zoals op IDFA, Docfest en DOCfeed. Bijna de helft (49%) van de filmfestivaledities vertoont slechts 1 'soort', dus bijvoorbeeld alleen speelfilms of alleen documentaires.

Doeken, randprogrammering en talent

De meeste filmfestivaledities (63%) gebruiken slechts 1 doek voor filmvertoningen, 14% gebruikt 2 of 3 doeken en slechts een klein percentage (2%) gebruikt 10 of meer doeken voor filmvertoningen tijdens het festival. Meer dan een derde van de

filmfestivaledities (39%) vertoont 10 of minder films, 46% vertoont tussen de 11 en 50 films en een relatief kleine groep van filmfestivaledities (16%) vertoont 50 of meer films.

De meest voorkomende vorm van randprogrammering is 'masterclasses/workshop', bijna een kwart (23%) van de filmfestivaledities programmeert dit. Andere vormen van randprogrammering die vaker terugkeren zijn: lezingen (19%), paneldiscussies (19%), food (18%) en muziek (16%).

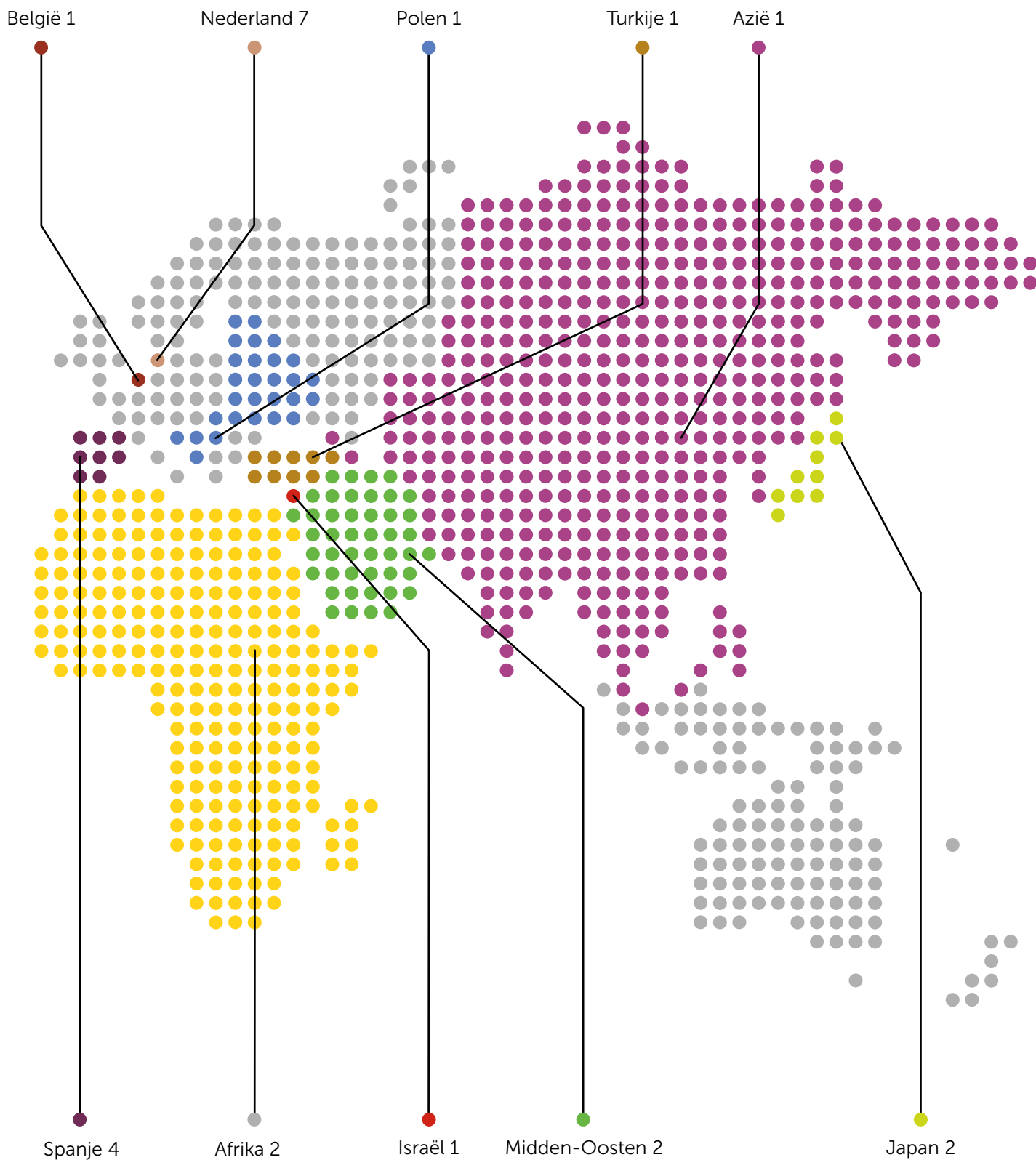
Een aparte categorie van filmfestivals zijn de talentencompetities. Deels gaat dit om festivals met producten van studenten zoals Blikvangers (HKU afstudeerders) of CampusDoc (journalistiek Hogeschool Utrecht). Daarnaast gaat dit ook om aandacht voor (amateur) debutanten, met internationale wedstrijden met Nederlandse edities (Amsterdam Lift-Off Film Festival en het SCENECS International Debut Film Festival) en landelijke talentwedstrijden zoals het Nationaal Nova Film Festival voor non-professionele filmers. Maar ook regionale wedstrijden ontbraken niet: het Rotterdams Open Doek Film Festival, het SHIFT filmfestival in Maastricht en het Jonge Achterhoekse Film Artiesten Festival in Ulft.

Filmprijzen

Nederland kent verschillende festivalcompetities met bijbehorende prijzen, met bekende prijzen zoals de Gouden Kalveren. Maar dit is maar het topje van de ijsberg. Van de 150 filmfestivals waren er 66 filmfestivals (44%) waar filmprijzen gewonnen konden worden. Er werden in 2018 in totaal 436 filmprijzen vergeven op deze 66 filmfestivals. In september en oktober worden de meeste filmprijzen uitgereikt en Noord-Holland is als provincie absolute koploper in filmprijzen. De 436 filmprijzen waren verdeeld over 86 verschillende categorieën. De meest voorkomende filmprijzen waren de 'Publieksprijs' (68x) en de 'Beste film' prijs (59x), daarna volgden op afstand: 'Beste korte film' (27x), 'Beste (lange) documentaire' (21x) en 'Beste (korte) animatie' (16x). Al in eerdere jaren waren er prijzen voor nieuwe media zoals AR en VR maar in 2018 waren er ook de eerste officiële filmprijzen voor met drones gefilmde producties op het InAir Amsterdam International Drone Film Festival.

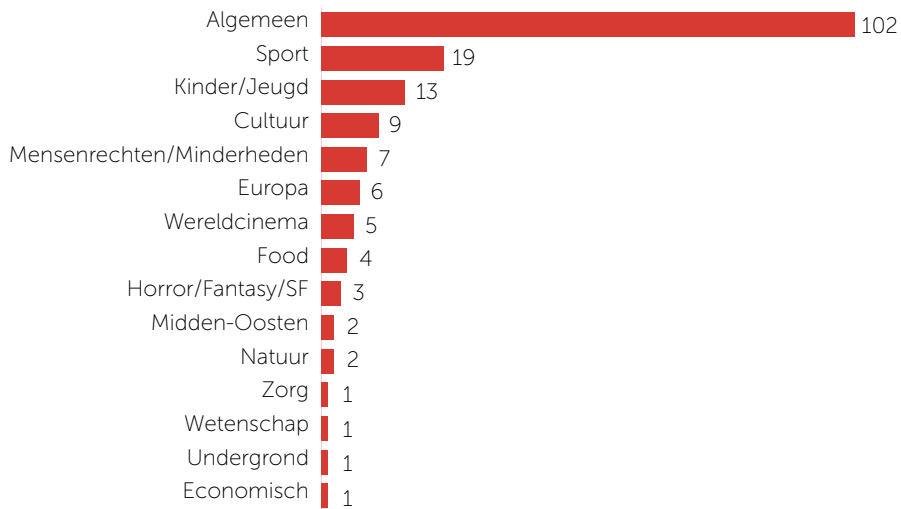
Filmfestivals in 2018 met een geografisch profiel

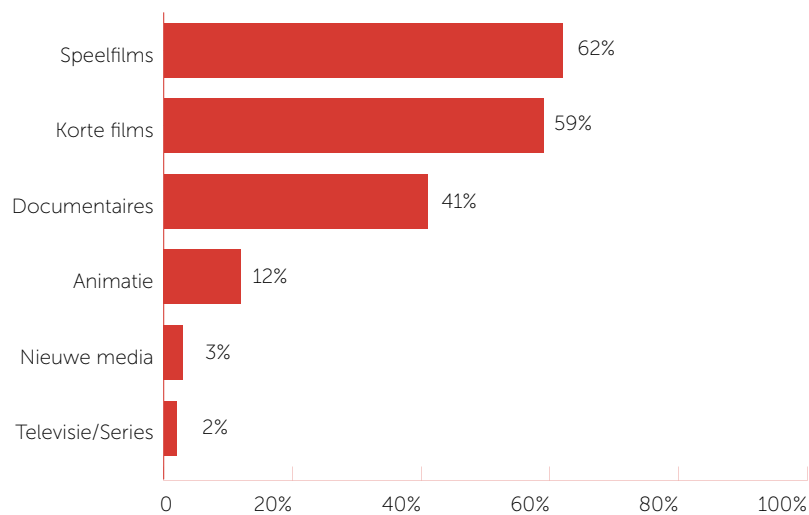
n=180

Aantal filmfestivaledities naar inhoudelijk thema

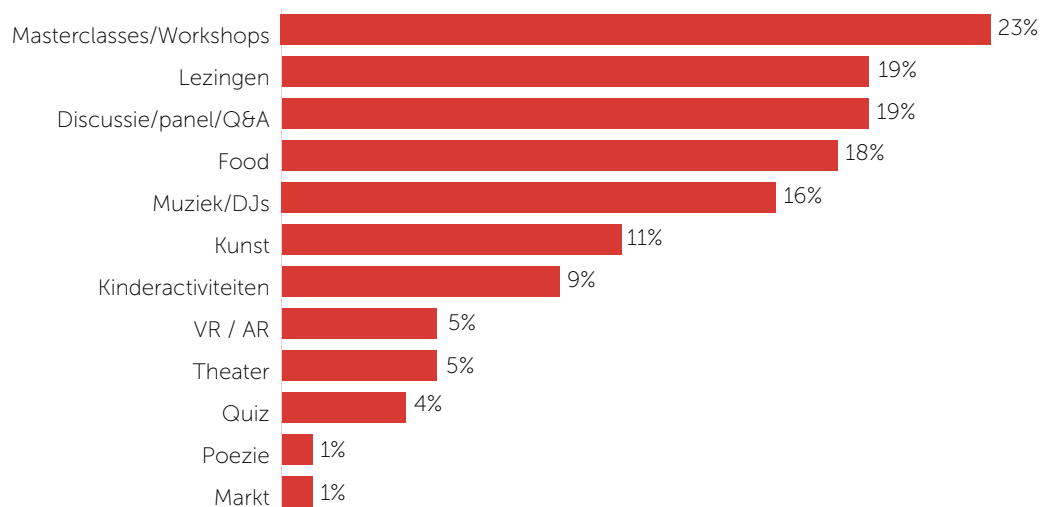
n=176

Percentage filmfestivaledities dat bepaalde filmvorm vertoont

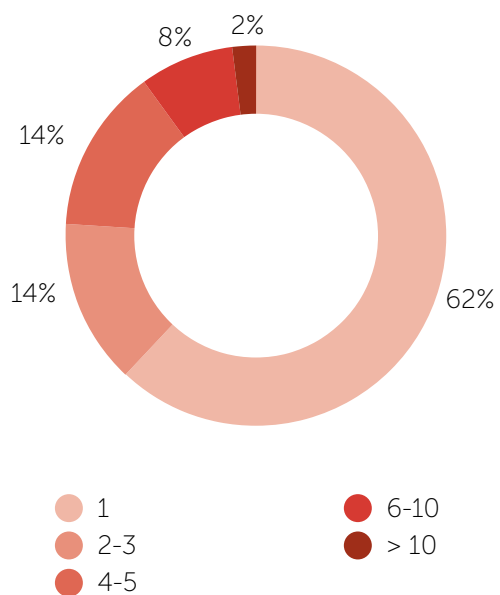
n=178

Percentage filmfestivaledities met een bepaald randprogramma

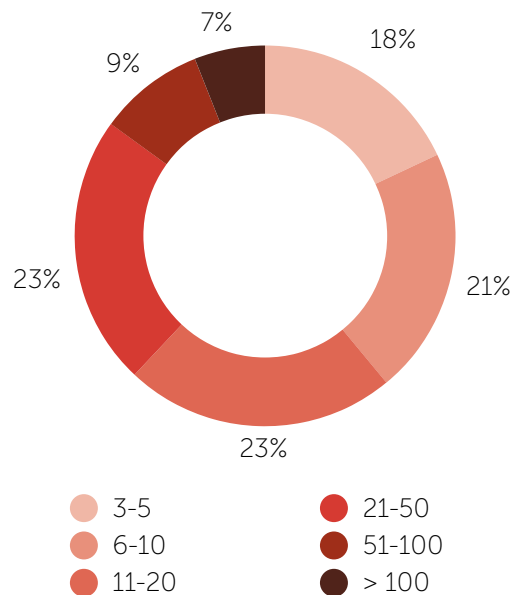
n=180

Percentage filmfestivaledities met aantal doeken

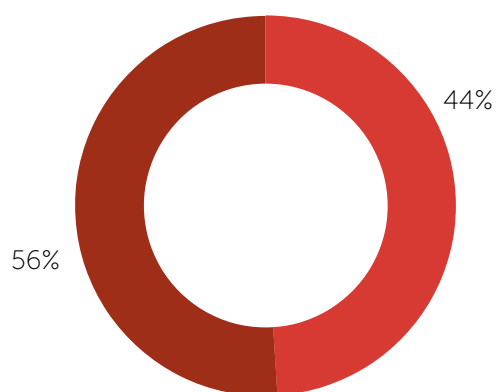
n=145

Percentage filmfestivaledities met aantal films

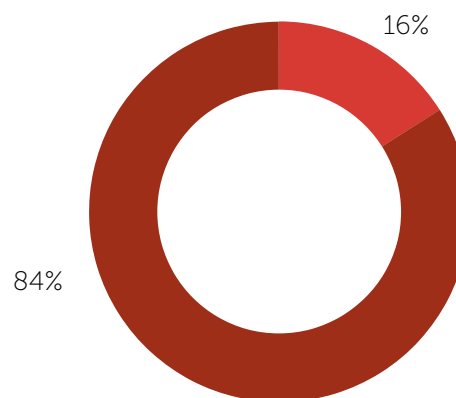
n=164

Filmfestivals met filmprijzen 2018

● Festivals met filmprijzen
● Festivals zonder filmprijzen

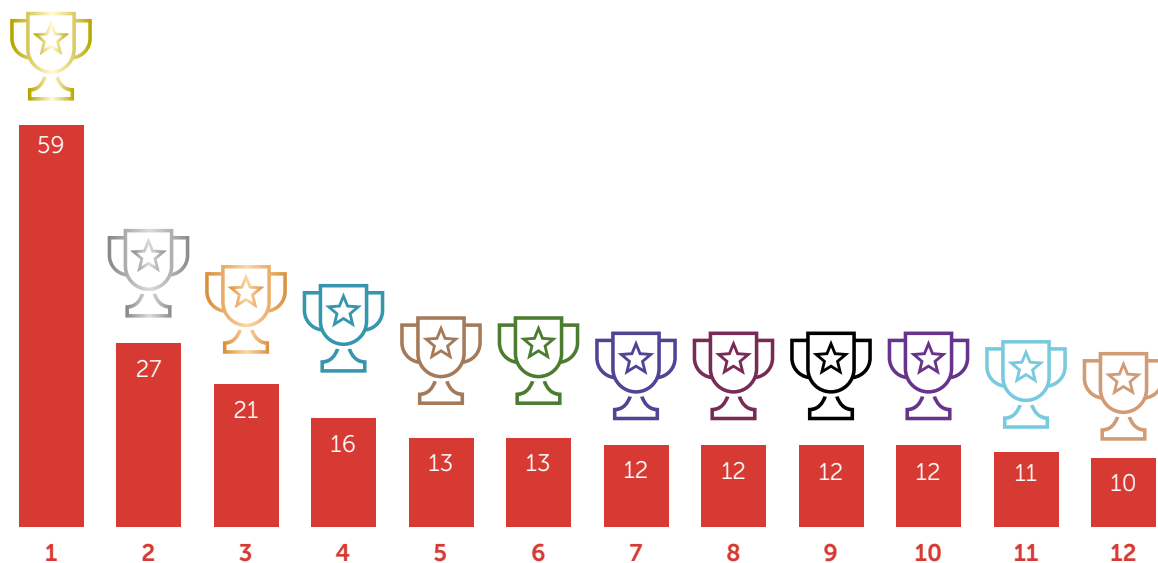
n=180

● Publieksprijzen
● Jury prijzen

n=436

Top 12 jury filmprijzen 2018

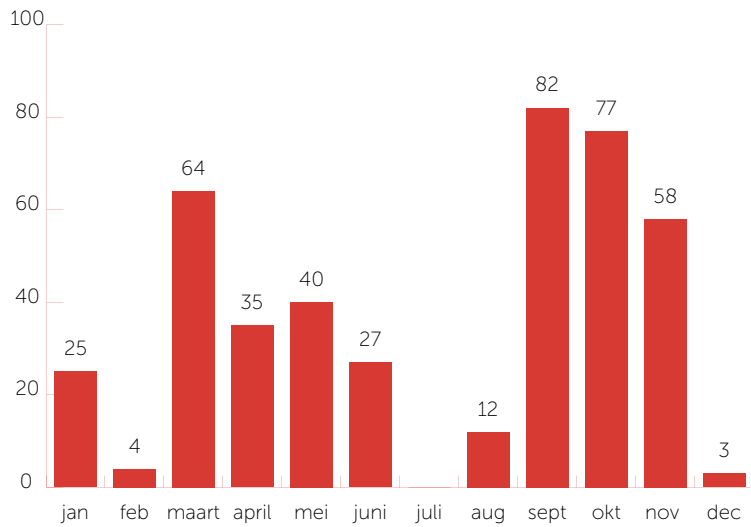

1 Beste film
2 Beste korte film
3 Beste (lange) documentaire
4 Beste (korte) animatie

5 Beste studentfilm
6 Beste (korte) documentaire
7 Beste debuut
8 Beste regie

9 Beste actrice
10 Beste acteur
11 Beste camera
12 Aanmoedigingsprijs

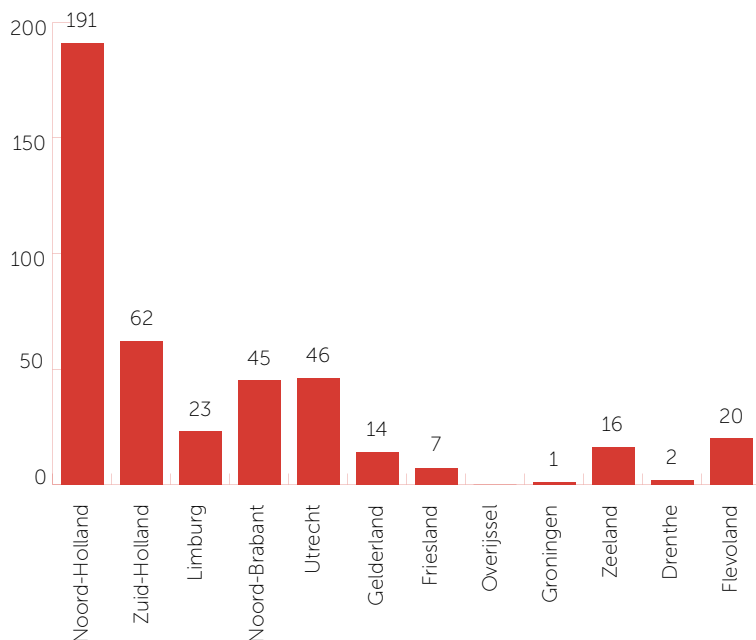
Aantal filmfestivalprijzen in 2018 per maand

n=423

Aantal filmfestivalprijzen in 2018 per provincie

n=427

Intiem festival Film by the Sea viert twintigste editie en moet verjongen

**Een filmfestival met een
hoofdcompetitie van
boekverfilmingen maar vooral een
relaxed festival waar genoeg valt te
ontdekken voor zowel
film liefhebbers als mensen uit de
filmbranche. Een soort klein
Cannes aan de Schelde, een
prettige plek om te vertoeven,
vlakbij een mooie boulevard
om even pauze te nemen en
oesters te eten.**

Het prachtige, stoer-sensuele posterbeeld voor Film by the Sea dat beeldend kunstenaar Aat Veldhoen dit jaar ontwierp siert de entree van de CineCity-bioscoop in Vlissingen. Gisteren is hier de twintigste editie van het festival geopend met een gala-voorstelling van *Becoming Astrid*. De Zweedse biopic over de jonge Astrid Lindgren, later beroemd geworden als schepper van onsterfelijke jeugdliteratuur. Denk aan Pippi Langkous en Ronja de Roversdochter. Vandaag barst in alle acht zalen het evenement echt los.

Boekverfilmingen

Film en literatuur noem je hier in Vlissingen al snel in één adem. Al vanaf de tweede editie heeft Film by the Sea zich geprofileerd met een hoofdcompetitie van boekverfilmingen. Artistiek directeur Leo Hannewijk, die het festival in 1999 samen met Ad Weststrate van CineCity oprichtte, zag daar destijds een kans. "Ik ontdekte dat er op de hele wereld geen enkel festival bestond dat was gewijd aan boekverfilmingen. Terwijl toch een kwart van het filmaanbod uit boekverfilmingen bestaat. Het was een manier om Film by the Sea tussen al het festivalgeweld onderscheidend te maken. Overigens staan bij de beoordeling de filmische kwaliteiten voorop. Het is niet nodig dat de jury, dit jaar voor de vijfde keer onder voorzitterschap van Adriaan van Dis, al die verfilmde boeken ook heeft gelezen."

Hannewijk beaamt dat Film by the Sea geen festival is dat zich perse toespitst op het doen van nieuwe ontdekkingen. "Het is niet nodig om Rotterdam te imiteren. Al gebeurt het natuurlijk wel eens dat we, omdat we aan het begin van het nieuwe filmseizoen staan, een titel van Rotterdam afsnoepen." Bij de keuze ligt de nadruk op arthousefilms en mooie bioscooptitels uit Europa en Amerika. "Het verre Oosten zijn we niet zo in gespecialiseerd."

Het lééft

In vergelijking met de neiging tot overdaad die we elders wel zien is het relatief kleine Film by the Sea aangenaam compact en overzichtelijk. Aan een tafeltje op het Cinecafé-terras zegt Hannewijk:

"Het is intiem en niet zo formeel." Dat is ook wat bezoekers die ik spreek prettig vinden. "Alles in één bioscoop bij elkaar. Het lééft", vinden de trouwe festivalgangers Ivette (57) en Marth (23). "Het is goed georganiseerd en de mensen zijn aardig." De gezellige sfeer is ook iets dat Annie (63) aanspreekt. CineCity is de locatie, met een klein deel van het programma in het nieuwe Vlissingse Filmtheater. 125 titels in totaal, waarvan 25 schoolvoorstellingen. Een flink deel van het aanbod bestaat uit films die al een distributeur hebben en later in het jaar worden uitgebracht. En eerlijk gezegd zie ik zelfs een paar titels die al draaien in de bioscoop, zoals BlackKlansman. Maar ook, zoals Hannevijk aangeeft, "heeft 25% van de selectie nog geen distributeur. Daarvoor bieden we een podium."

Verjonging

Volgens Hannevijk komt een flink deel van de bezoekers inmiddels van buiten de regio. Zo te zien klopt dat wel. Van de festivalgangers die ik zo af en toe aanschiet komt ruim een derde van buiten Zeeland. Na de uitloop van de verfilming van Ian McEwans On Chesil Beach tref ik bijvoorbeeld de Amsterdammers Bart (45) en Roos (43) met twee vrienden. Ze zijn opgeleid aan de Filmacademie en dompelen zich hier al sinds 2008 jaarlijks onder in een filmroes. Wat ze zojuist zagen vinden ze niet geweldig, maar dat tempert hun enthousiasme voor het festival niet. Als charme van Film by the Sea noemt Bart de kleinschaligheid, plus de afwisseling van arthouse met grotere titels. Ze blijven hier meerdere dagen. Telde Film by the Sea in 1999 nog maar 5.000 bezoeken, tegenwoordig is dat gestegen tot rond de 46.000. Ter vergelijking: Vlissingen telt 45.000 inwoners. Het festival heeft volgens Hannevijk een goede naam en er is veel om trots op te zijn. Vandaar de hamvraag: waarom stopt Leo Hannevijk (1955) er dan nu mee? "Na twintig jaar vind ik dat het tijd wordt om het stokje over te dragen. Ik wil nog graag andere dingen gaan doen, zoals bijvoorbeeld een groot cultureel project rond de Oostkerk in mijn woonplaats Middelburg. Het festival heeft ook verjonging nodig. Een groot deel van het publiek

bestaat inmiddels uit vijftigplussers. En voor het organiseren van die verjonging ben ik niet de geschikte figuur. Ik twitter bijvoorbeeld niet. Hier ligt een mooie taak voor mijn opvolger."

Sophia Loren

De eerste film die ik hier zelf zie is I Am Not a Witch. Een intrigerend Afrikaans drama dat inmiddels de Britse Oscarinzending is en komende donderdag in de Nederlandse bioscoop wordt uitgebracht. In de zaal rondkijkend vraag ik me af of die 46.000 bezoeken dit jaar wel gehaald gaan worden. Maar de magere twintig bezoekers bij deze film zijn een uitzondering. Latere voorstellingen zijn goed bezocht, en naarmate de dag vordert wordt het in de CineCity-foyer, het aangrenzende Cinecafé en de als feestlocatie neergezette Spiegeltent steeds drukker. Vooral het Filmboekenbal dat laat op de avond van start gaat met muziek en een vleugje burlesque (niet helemaal mijn smaak) trekt een grote menigte. Als ik hier om me heen kijk valt het ook met die vergrijzing wel mee.

Dan ter afronding van de dag snel naar de CineCity-XL-zaal voor de huldiging van Sophia Loren. Alles zoals het hoort, met mooie woorden van oud-festivalvoorzitter Hedy d'Ancona over de bevrijding van vrouwen, de prijsuitreiking door minister Ingrid van Engelshoven, een staande ovatie en een ontroerde dankwoorden van Loren. Mooi dat ze hier is.

Tekst: Leo Bankersen / Foto: Film by the Sea

Social Media

Welke social media zetten filmfestivals in om te communiceren met hun bezoekers? En welke daarvan roepen de meeste respons op in de zin van likes, views en followers? Welke filmfestivals scoren hier goed? En is er verschil tussen bijvoorbeeld 'oude' en 'jonge' filmfestivals?

Social media platforms

Filmfestivals gebruiken de meest gangbare social media: Facebook is het meest populair, 67% van de filmfestivals gebruikt dit platform. Dit is tien procent minder dan het aantal filmfestivals dat een eigen website heeft, namelijk 77%. Filmfestivals die bijvoorbeeld door een filmhuis, instituut of een vereniging worden georganiseerd hebben vaak geen eigen website of eigen facebook account maar bijvoorbeeld een pagina op de algemene website van het filmhuis. Slechts in sommige gevallen lijkt Facebook als alternatief voor een eigen website te dienen: 4 van de 35 filmfestivals die geen eigen website hebben, hebben wel een Facebook pagina. Twitter wordt door 49% van de filmfestivals gebruikt en Instagram en YouTube door respectievelijk 45% en 33%. Twee andere social media platforms die nog voorkomen zijn Vimeo (10%) en LinkedIn (5%), maar deze zijn niet gangbaar onder de filmfestivals, net zomin als Google+, Snapchat, Spotify en Tumblr.

Bovendien zijn er grote verschillen te zijn in hoe intensief een platform wordt gebruikt. Zo verschilt de gemiddelde score op het aantal Facebook likes, het aantal Twitter tweets, het aantal YouTube views en het aantal Instagram followers aanzienlijk van de maximale score van het best scorende filmfestival. Zo ligt het maximum van het aantal Facebook likes voor het best scorende festival bijna op 95 duizend terwijl het gemiddelde nog geen 8 duizend likes is. Slechts een kleine groep van filmfestivals heeft meer dan 10.000 Facebook likes (14 festivals), Twitter followers (5 festivals) of Instagram followers (3 festivals). De meeste filmfestivals zitten hier onder (Facebook) of zelfs ver onder (Twitter en Instagram). YouTube is een uitzondering in die zin dat er 7 filmfestivals zijn die meer dan 100.000 views halen en zelfs 9 filmfestivals die meer dan 1 miljoen views halen. Het is een select gezelschap van filmfestivals die hoog scoren op aantal likes, views en followers: IFFR, IDFA en Banff staan op alle vier de platforms in de top 5. Deze kopgroep krijgt af en toe gezelschap van filmfestivals zoals Nederlands Film Festival (Twitter en YouTube), SCENECS (Facebook en Instagram), Movies that

Matter (Twitter), Pluk de Nacht (Facebook), Around International Film Festival (Instagram) en Unicef Kinderrechten Filmfestival (YouTube).

Verdere verschillen in social media

Betaalde filmfestivals doen het iets beter in Facebook likes dan gratis filmfestivals, maar ze doen het daarentegen slechter qua Twitter followers. De YouTube score wordt sterk beïnvloed door de extreem hoge score van het gratis UNICEF film festival met meer dan 60 miljoen views.

Aangezien het gaat om een kleine groep van gratis filmfestivals heeft zo'n uitschieter grote invloed. De vergelijking van 1-daagse en meerdaagse filmfestivals geeft een eenduidig beeld: op zowel Facebook, Twitter en YouTube scoren de 1-daagse festivals beter dan de meerdaagse filmfestivals. De vergelijking van indoor en outdoor filmfestivals levert een minder eenduidig beeld op: de outdoor festivals scoren hoger dan indoor festivals op Facebook likes, maar lager op Twitter followers en YouTube views. Er zijn niet veel outdoor filmfestivals dus het is verstandig hier niet te grote conclusies aan te verbinden.

Bij een vergelijking van jonge (minder dan 4 bestaansjaren) en 'oude' festivals (meer dan 10 bestaansjaren) is er een duidelijk profiel in het social media gebruik: gemiddeld scoren oudere festivals beter dan jongere festivals op aantal Facebook likes, Twitter followers, YouTube views en overigens ook op Instagram followers (niet afgebeeld). Er is een aanvullende analyse gedaan van het gebruik van de vier grote social-mediaplatformen in relatie tot de leeftijd van het filmfestival: 50% van de filmfestivals ouder dan 10 jaar gebruikt alle vier sociale media platformen, tegenover 11% van de nieuwe filmfestivals in 2018. In feite is de 50% de hoogste score van alle leeftijdscategorieën, dus gemiddeld is het oudere filmfestival meer 'into' sociale media dan jongere filmfestivals.

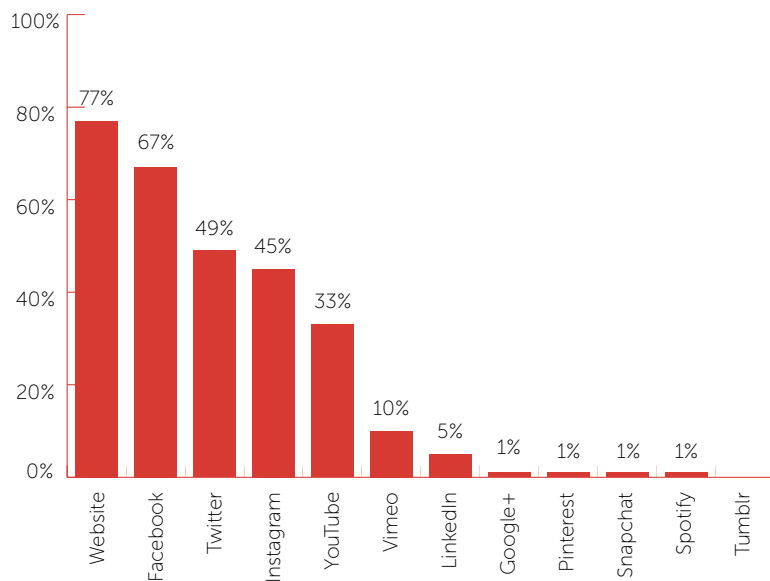
20th international film festival

film BY THE sea

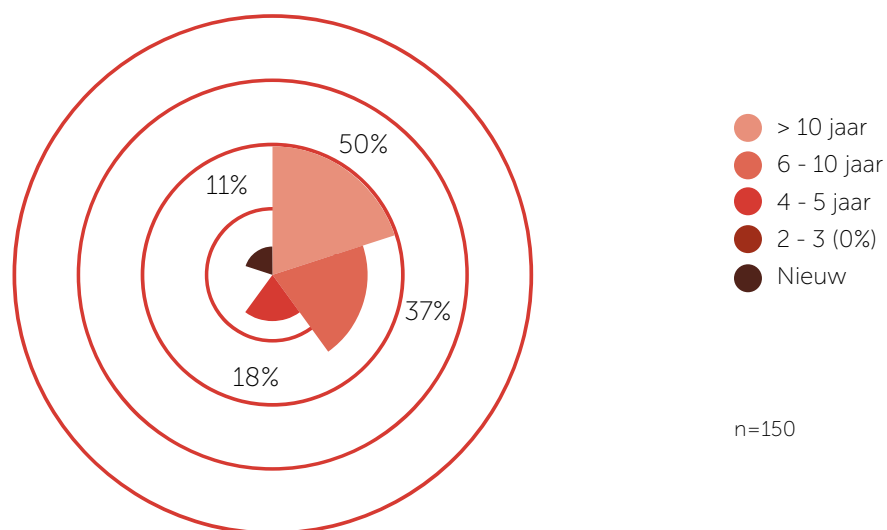
7-16 September 2018 Vlissingen

www.filmbythesea.nl

Percentage gebruik website en social media door filmfestivals in 2018

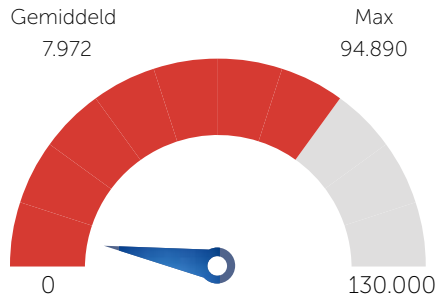
Gemiddeld percentage gebruik van top 4 social media platformen per leeftijd van het filmfestival

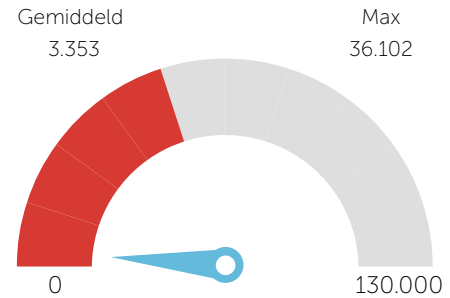
Social media scores van filmfestivals 2018

Facebook Likes

Twitter Followers

Top 5 filmfestivals met de meeste Facebook likes

International Film Festival Rotterdam	94.890
Banff Mountain Film Festival World Tour Amsterdam	91.874
International Documentary Festival Amsterdam	60.971
Pluk de Nacht Open Air Film Festival	35.106
SCENECS International Debut Film Festival	22.185

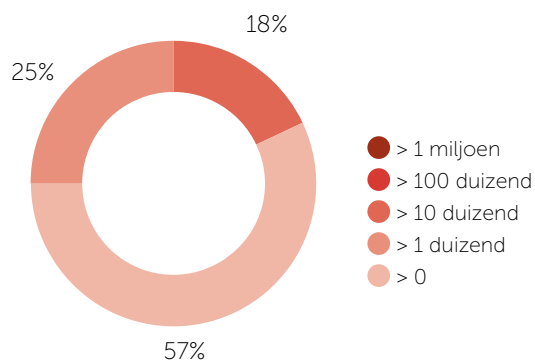

Top 5 filmfestivals met de meeste Twitter followers

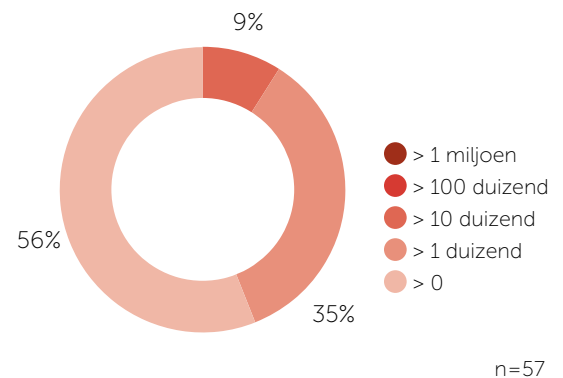
Banff Mountain Film Festival World Tour Amsterdam	36.102
International Documentary Festival Amsterdam	30.405
International Film Festival Rotterdam	25.816
Movies that Matter Film Festival	21.091
Nederlands Film Festival	16.591

Percentage filmfestivals met aantal Facebook likes

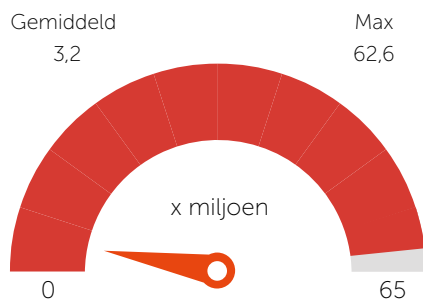

Percentage filmfestivals met aantal Twitter followers

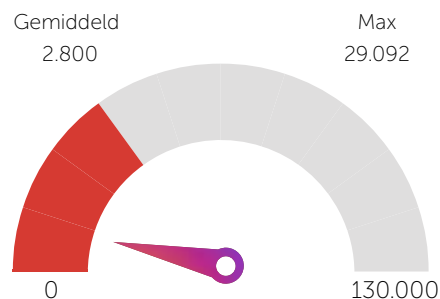

YouTube Views

Instagram Followers

Top 5 filmfestivals met de meeste YouTube views

Unicef Kinderrechten Filmfestival	62.612.825
Nederlands Film Festival	37.751.649
International Film Festival Rotterdam	20.447.419
International Documentary Festival Amsterdam	5.406.815
Banff Mountain Film Festival World Tour Amsterdam	4.727.264

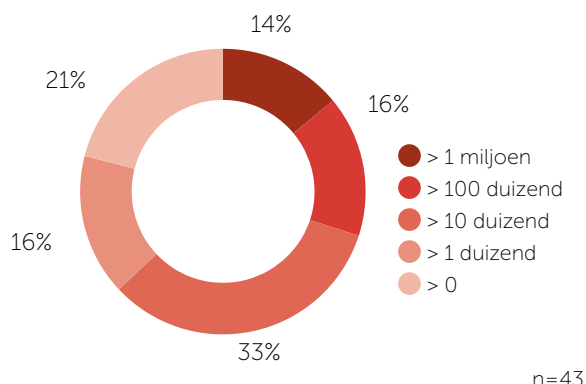

Top 5 filmfestivals met de meeste Instagram followers

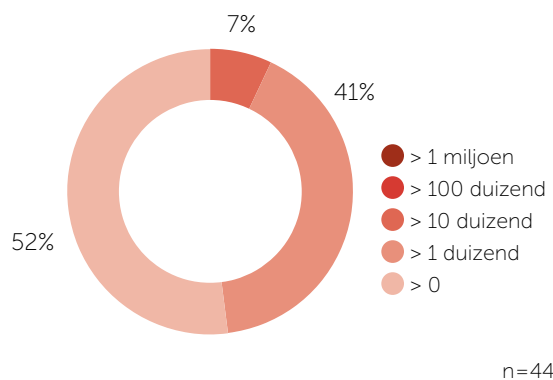
Around International Film Festival	29.092
Banff Mountain Film Festival World Tour Amsterdam	26.988
International Film Festival Rotterdam	11.827
International Documentary Festival Amsterdam	8.975
SCENECS International Debut Filmfestival	6.353

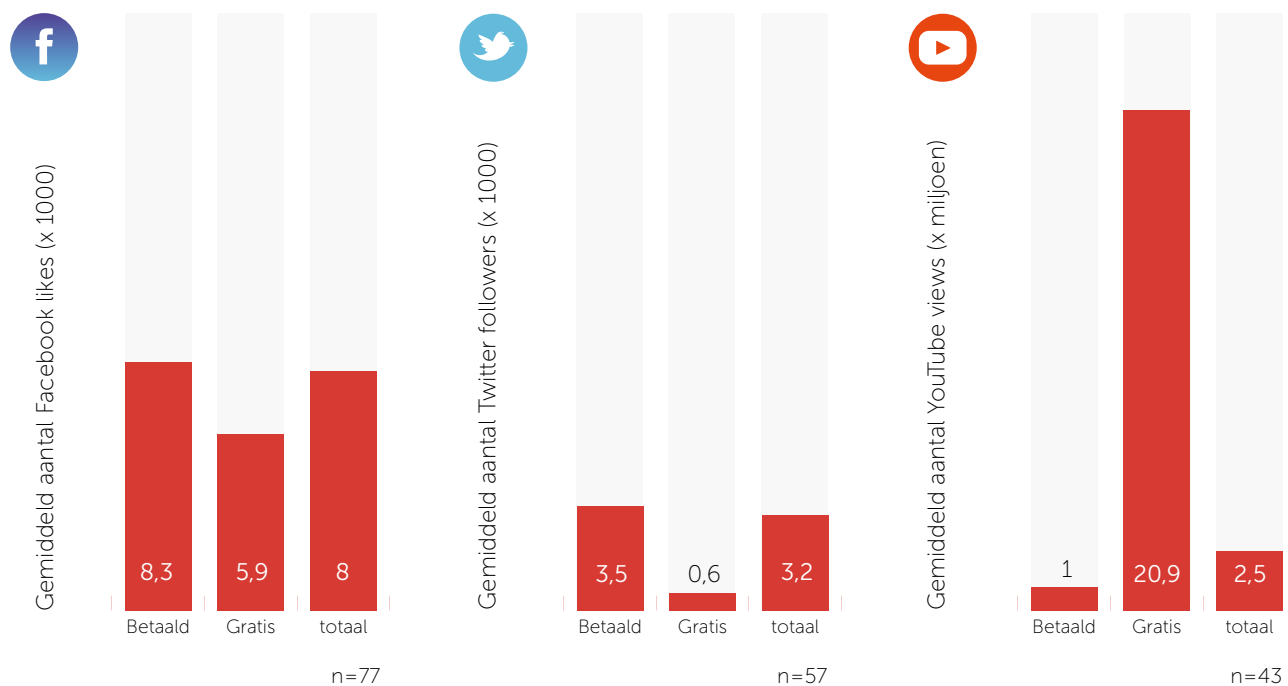
Percentage filmfestivals met aantal YouTube views

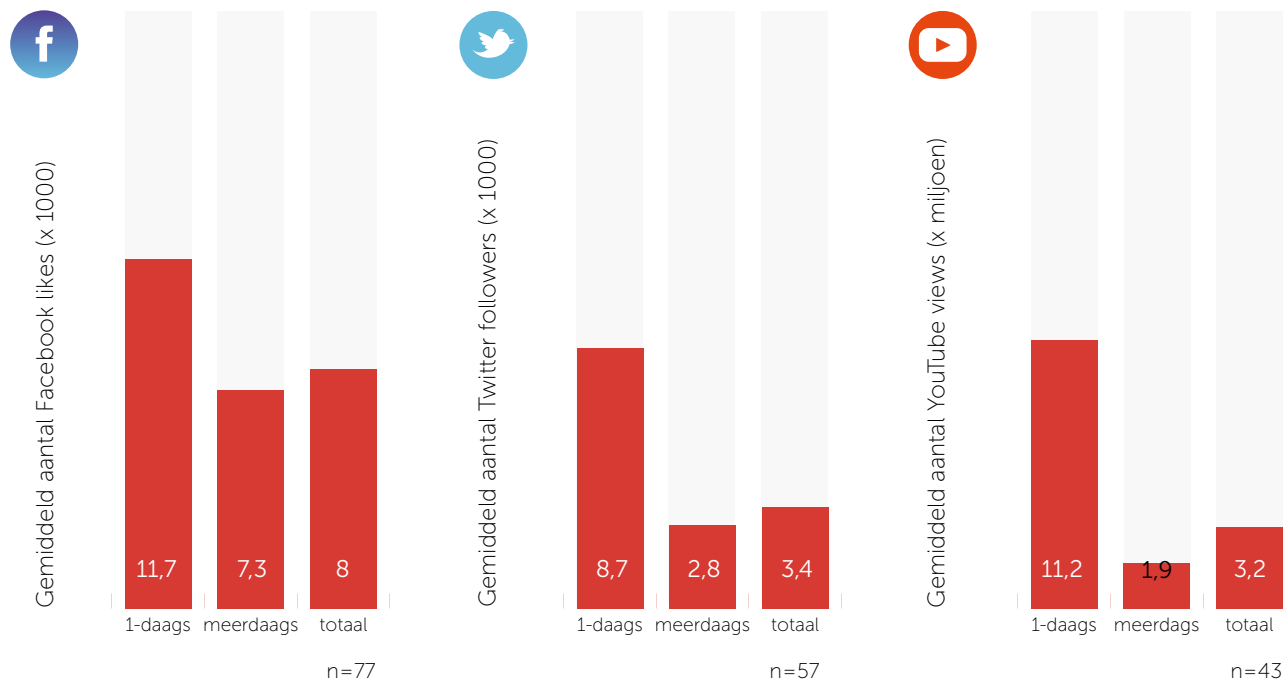
Percentage filmfestivals met aantal Instagram followers

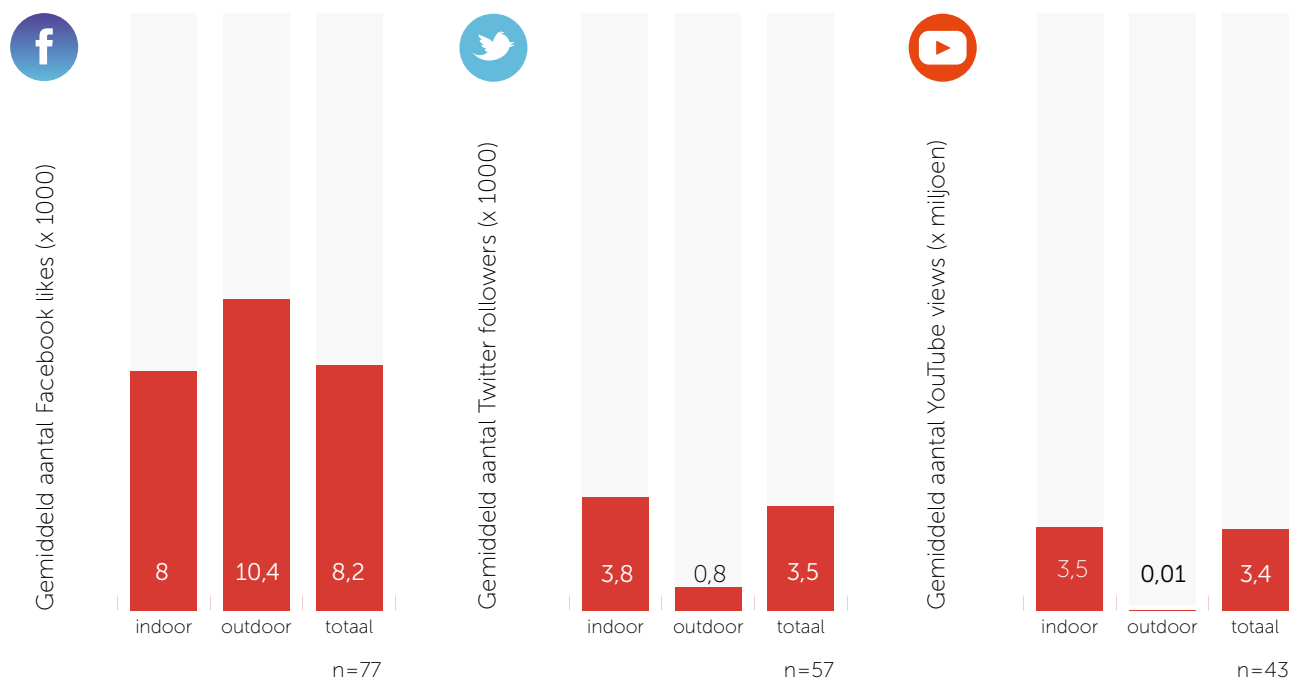
Gemiddeld social media gebruik van betaalde en gratis filmfestivals in 2018

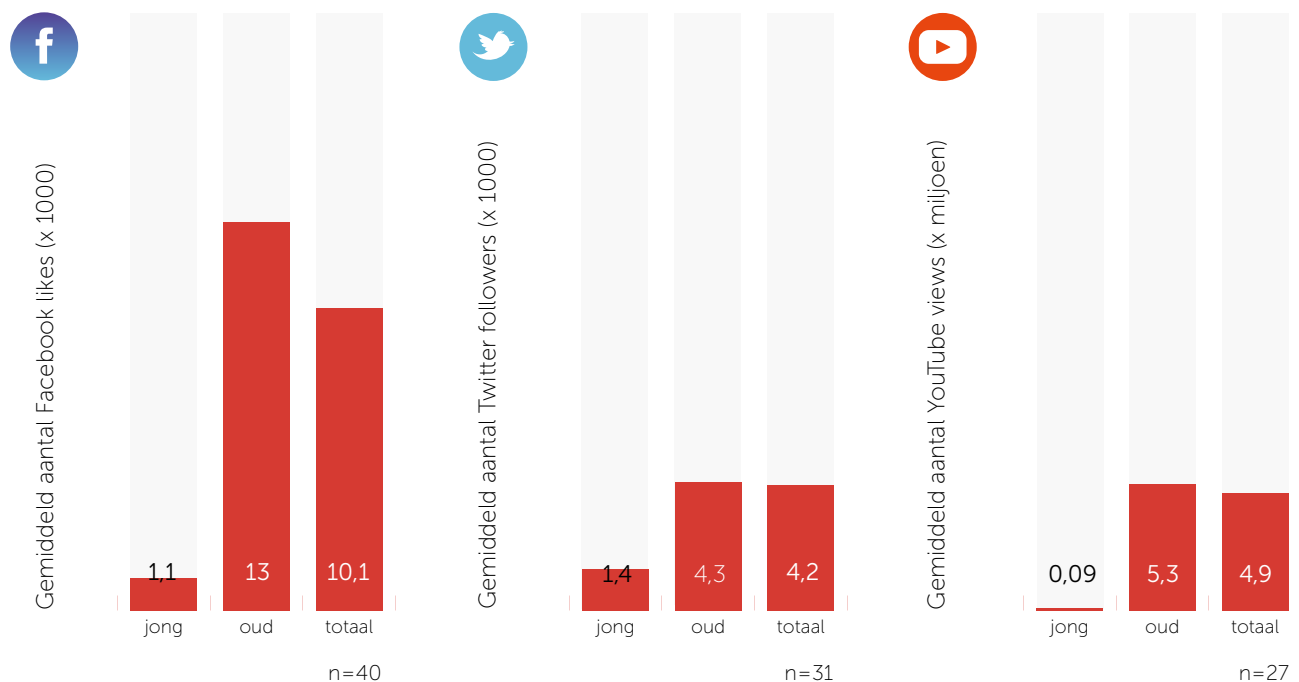
Gemiddeld social media gebruik van 1-daagse en meerdaagse filmfestivals in 2018

Gemiddeld social media gebruik van indoor en outdoor filmfestivals in 2018

Gemiddeld social media gebruik van jonge (<4jaar) en oude (>10 Jaar) filmfestivals in 2018

AFFR: Een echt Rotterdams filmfestival met een missie

Architectuur en geluk. Het is dit jaar het thema van het Architectuur Filmfestival Rotterdam en dat maakt het festival niet alleen interessant voor architecten en bouwers, maar voor iedereen die in geluk geïnteresseerd is.

‘Architectuur is altijd gezien als een bijkomstigheid. Ik zie het als een noodzakelijk iets, geen extraatje. Je ziet nu bijvoorbeeld dat technocraten de macht hebben overgenomen. Die komen voor alles met een technische oplossing. Ze kunnen gebouwen maken die goed geïsoleerd zijn, die aardwarmte gebruiken: dat is nu de taak van de bouwers. Maar al die techneuten vergeten dat het uiteindelijk gaat om de mensen. Mensen verlangen naar schoonheid, naar onderdak, een geheugen.’

Aan het woord is Jord den Hollander, curator en oprichter van het Architectuur Filmfestival in Rotterdam. Deze even bevroren als flamboyante architect begon met zijn festival toen Rotterdam culturele hoofdstad van Europa was, in het jaar 2001. Het werd een tweejaarlijks festival, en met ingang van dit jaar, 2018, wordt het een jaarlijks terugkerend fenomeen. Kennelijk is er niet alleen genoeg animo voor, er worden ook genoeg films geproduceerd die op zo’n festival passen. Films met een hoofdrol voor architecten, of hun werk. Architectuur en geluk. Het is dit jaar het thema van het festival.

Architectenvrienden

Geen betere plek dan hier voor het Architectuur Film Festival. Rotterdam is architectuur. Rotterdammers koesteren de stukken vooroorlogse stad die het Duitse bombardement hebben overleefd, maar zijn zo mogelijk nog trotser op de nieuwe gebouwen die na de oorlog verrezen. Woningwetexperimenten, zoals de appartementen tussen Schouwburgplein en Lijnbaan, de Lijnbaan zelf, de nieuwe aanvulling die nu ‘Koopgoot’ wordt genoemd, de Markthal, de wolkenkrabbers op de Kop van Zuid, het Centraal Station.

Mooie kleren en opvallende monturen, dat bepaalt veel van de identiteit van het publiek op het festival, dat naarmate de dag vordert talrijker en diverser wordt. Het AIFF is geen volksfeest, zullen we maar zeggen. Sterker nog: ik loop bijna een paar toparchitecten van de sokken op weg naar de toiletten. Het AIFF is uniek in de wereld, en wordt dus ook

bezocht door architecten en liefhebbers uit alle hoeken.

Eugene Franken en Xander Arets kwamen uit respectievelijk Arnhem en Eindhoven om zich in het festival onder te dompelen. Arets is zelf architect. Hij is op het festival vooral op zoek naar films over buitenlandse architecten. 'Het helpt om breder te kijken. Architectuur is een heel leuk vak, maar vaak ben je wel maar met een heel beperkt deel van de wereld bezig. Ik doe zelf heel veel renovaties, dus hergebruik. Ik ben bezig met oude gebouwen ombouwen met nieuwe functies. Hier doe ik nieuwe inzichten op.' Zijn vriend Eugene vult aan: 'Je kunt thuis wel gaan bingewatchen, maar hier gaat het vanzelf. Architectuur is natuurlijk ook een beeldcultuur. Daar kun je heel veel mee.'

Ze zijn vooral blij met de introductie door deskundige collega's en wetenschappers, die aan elke film voorafgaat. 'We hebben net een film gezien met een hele leuke introductie. Deze film ging over moderne architectuur in Afrika. Dan is het wel leuk om daar wat achtergrondinformatie over te hebben van iemand die daar verstand van heeft. We gaan binnenkort ook naar Afrika om moderne architectuur te bekijken, dus daarom kozen we dit uit.' Franken: 'Het is leuk om te zien hoe die gebouwen lijken op de gebouwen waar wij gestudeerd hebben, in Delft en Eindhoven. Van die brutalistische, modernistische gebouwen. Die zijn daar 1 op 1 gekopieerd. Je hebt er natuurlijk niets aan voor je vak, maar het levert wel mooie associaties op. En natuurlijk sla je dingen op, je verzamelt informatie, maar ik kan dan niet aanwijzen wat ik er precies mee doe.'

Sociaal

Verderop op het zonovergoten terras zit David Young. Hij is er voor de tweede keer, en is vooral geïnteresseerd in het sociale aspect. 'Ik ben geïnteresseerd in film, maar ook in architectuur. Vooral moderne architectuur. Ik heb een klein clubje opgericht als gids voor toeristen in Rotterdam. De Rotterdamse architectuur is natuurlijk fantastisch. Ik

ben niet echt een kenner, meer een liefhebber. Op dit festival heb ik een kans om iets te leren. In het bijzonder hoe architecten denken en de wereld zien. Ik ben sowieso geïnteresseerd in creatieve mensen. Ik ben zelf totaal geen creatief mens. Ik heb helaas geen enkel talent.'

De duidelijk wel creatieve Evie Penders (kunstacademie opleiding illustratie) is naar het festival meegenomen door haar metgezel Joost. Waarom?

Joost: 'Gewoon omdat het leuk is om met elkaar naar een film te gaan.' Maar wel naar een architectuurfilm.' De beeldend kunstenaar in opleiding erkent dat, maar: 'Dat was niet de hoofdreden. De film zag er interessant uit. En ik doe toevallig ook een minor die een beetje met publieke en private ruimte te maken heeft. Via een leraar van die minor zijn we getipt over dit festival. Zodoende ben ik het hele programma gaan bekijken en heb ik een keuze gemaakt.'

Activist

In een debat, tijdens een voorbespreking van een film, met de voorzitter van de Bond van Nederlandse Architecten, roept hij: 'In Rotterdam kon je een tijdje terug nog betaalbaar wonen. Nu stijgen de prijzen. Arme mensen kunnen niet meer in de stad wonen. Er ontstaat segregatie tussen rijk en arm, we zien oncontroleerbare krachten aan het werk. Ik chargeer nu misschien, maar we zijn niet meer dan een pion in het spelletje. We kunnen onderhandelen wat we willen, maar de projectontwikkelaars en bankiers zien ons niet eens staan. We moeten weer activist worden.'

Die activistische mentaliteit is in het programma terug te vinden, en dat maakt het Architectuur Filmfestival tot een festival dat niet alleen goed is voor architecten en bouwers, maar voor iedereen die in geluk geïnteresseerd is. Volgend jaar weer.

Tekst & foto: Wijbrand Schaap

31-03-18

AMMEHOELA FILMFESTIVAL

Je kan wel
zonder, maar
dat wil je niet.

Aambeeldstraat 24 Amsterdam
31-03-18
1300-0100 dagpas €15
www.ammehoelaofilmfestival.nl

What's the story

14-25 nov 2018
International Documentary
Film Festival Amsterdam

idfa

BankGiroLoterij, Océan Group, VPRO, Kalkbrenner, VSBfonds, FONDS21, manager gsm.nl

CINEMASIA FILM FESTIVAL

6 - 11 March 2018
Kriterion | Rialto

www.cinemasia.nl

AP, FILM FONDS, Gemeente Amsterdam, VSBfonds, TAIPEI, Rialto

belgisch film festival

festival du film belge

7-10 juni 2018

vpro cinema, belgischfilmfestival.nl, CinéCinéma, LOUIS HARTLOOPER COMPLEX

tres court International Film Festival
LES TRES COURTS METRAGES

20e édition
1er 10 juin 2018
partout simultanément

Euregion
Film
Festival

Programma | 22-25 maart 2018 | Schunck

**EUREGION
FILM FESTIVAL**

INTERGENERATIONEL FILMFESTIVAL
SILVER SCREEN

25 april 2018
9:30 - 17:00
LantarenVenster
Oude Kerkplein 10
Rotterdam

GENERATIE FILMDATES GAAN NAAR

WWW.SILVERSCREENFESTIVAL.NL

**ROTTERDAM SILENT
FILM FESTIVAL**

MARCH 23&24

accompanied
by Live Music

PROGRAMMA

23 maart
Girl Shy (1924)

The General (1926)

24 maart
Don Q. Son of Zorro (1925)

Phantom of the Opera (1925)

RO THEATER

WILLIAM BOOTHLAAN 8

TICKETS & INFO: WWW.LOLEVENTS.NL

**NOVA
FILMFESTIVAL
2018
VLISSINGEN**

3 en 4 november
CineCity
Boulevardweg 1
4201 LZ Vlissingen

Kijk naar Zeeuwse
film op zaterdag 10

Realisatie: ZEEVA
Zeeuwse Vereniging van Film- en Televisiemakers

NOORDELIJK
FILM
FESTIVAL
+ NEW
GENERATION

**PROGRAMMA
5-11 NOVEMBER**

**AMSTERDAMNED
2018**
HORROR SCIFI
FANTASY CULT
24-25 NOVEMBER
ROTTERDAM

AMSTERDAMNEDFILMFESTIVAL.NL
FILM THEATER KATTOEN - HOUTENBOERSTRAAT 110 - 1016 WJ AMSTERDAM - 020 623 1708

**CINEMA
URBANA**

25 AUGUSTUS T/M 1 SEPTEMBER
ELKE AVOND VANAF 21.00 UUR
GRATIS FILMS OP HET BURG.
VAN GRUNSVENPLEIN

ZA 25 AUG LIMBURG KORT - CINESUD
ZO 26 AUG VISAGES VILLAGES
MA 27 AUG HIGH-RISE
DI 28 AUG TAMPOPO
WO 29 AUG MY GENERATION
DO 30 AUG BASQUIAT I.S.M. SCHUNCK
VR 31 AUG DE WILDE STAD
ZA 1 SEP SPRING BREAKERS

Uw bestelling wordt uitsluitend geleverd op werkdagen vóór 16.00 uur 's ochtonds. Indien u niet kunt komen, wordt uw bestelling geannuleerd.

WWW.FILMNUOEDSPEDIEL.NL • 045 - 877 22 79

**DUTCH
GLOBAL
HEALTH
FILM
FESTIVAL**

ROTTERDAM

09-12-2018
17H - 22H30

LANTAREN VENSTER

WWW.GLOBALHEALTHFILMFESTIVAL.NL

**FOOD
FILM
WEEKEND**
29, 30 JUNI & 1 JULI

**INSCEINCE
INTERNATIONAL
SCIENCE
FILM FESTIVAL
NIJMEGEN
2018**

insceincefestival.nl

2 - 11 NOV 2018

FAMOUSLY
FAMOUSLY
FAMOUSLY
FAMOUSLY
FAMOUSLY
UNKNOWN
UNKNOWN
UNKNOWN
UNKNOWN
UNKNOWN
UNKNOWN

LEIDEN
INTERNATIONAL
FILM FESTIVAL

roffa

**mon
amour**

Het Drijvend Paviljoen & LantarenVenster

GOTTA

8th edition | 18 - 29 July 2018

**Queer &
migrant
film
festival**

WWW.QMFF.NL

18 FILMS OP 3 LOCATIES

**INTERNATIONAAL
FILMFESTIVAL
GORINCHEM**

13 t/m 16
APRIL
2018

Meer info:
www.iftg.nl

WEDSTRAAT 10
SPIJKSEPOORT

MOOV

Op 21 december 2018 in de
Nederlandse filmtheaters

**KORTE
FILM**

DAGVANDEKORTEFILM.NL

Ontwikkeling

Zijn er verschillen over de jaren 2016, 2017 en 2018 in het festivalseizoen? En welke verschillen zijn dat dan? Is het aantal filmfestivals toegenomen of afgenomen? Zijn er meer of minder nieuwe festivals? En welke dynamiek zit er de sector over de jaren?

De filmfestivalseizoenen vergeleken

In 2016 waren er 144 filmfestivals met in totaal 202 filmfestivaledities; in 2017 waren dit er 140 met in totaal 170 filmfestivaledities, en in 2018 waren er 150 filmfestivals die 180 filmfestivaledities verzorgden. Het aantal filmfestivals zelf varieert dus over de jaren maar in geringe mate en ligt in een bandbreedte van 140 tot 150 filmfestivals per jaar. Het aantal filmfestivaledities is in 2017 en 2018 wel aanzienlijk minder dan in 2016. 2016 lijkt een uitzonderlijk jaar in die zin dat de start van Giro d'Italia in Nederland nogal wat (eenmalige) filmfestivals over fietsen het licht deed zien, zoals de tien edities van Cinema al Giro in Gelderland. Die piek is duidelijk terug te zien in de verdeling van de filmfestivaledities per provincies. De overige provincies hebben over de jaren heen nagenoeg eenzelfde hoeveelheid filmfestivals. In de verdeling van de filmfestivaledities over de maanden is wel te zien dat met name de maanden april, mei en juni de maanden zijn waarin de grootste fluctuaties plaatsvinden, met in maart een groeitrend over de 3 onderzochte jaren. De maand december en ook oktober hebben over de jaren heen een steeds geringer aanbod aan filmfestivaledities. Voor wat betreft de spreidingsindex over de jaren zien we maar bij twee provincies een duidelijke trend: de spreiding van filmfestivaledities over verschillende plaatsen in een provincie is in Limburg over de jaren heen minder geworden, terwijl deze in Friesland juist is toegenomen. Bovendien zien we in alle drie de jaren eenzelfde onderverdeling tussen provincies met relatief veel filmfestivaledities (Noord-Holland, Zuid-Holland, Limburg, Noord-Brabant en Utrecht) die een lagere spreiding hebben dan de overige provincies met minder filmfestivaledities maar dus wel een hogere spreidingsgraad.

Meer kenmerken van filmfestivals over de jaren heen

De 3 onderzochte jaren maken duidelijk dat het filmfestivalseizoen een aantal constanten heeft, zo zijn bijvoorbeeld in alle drie de jaren de meeste filmfestivals jaarlijks terugkerende festivals (ruim 80%), zo'n 10% heeft meerdere edities per jaar en

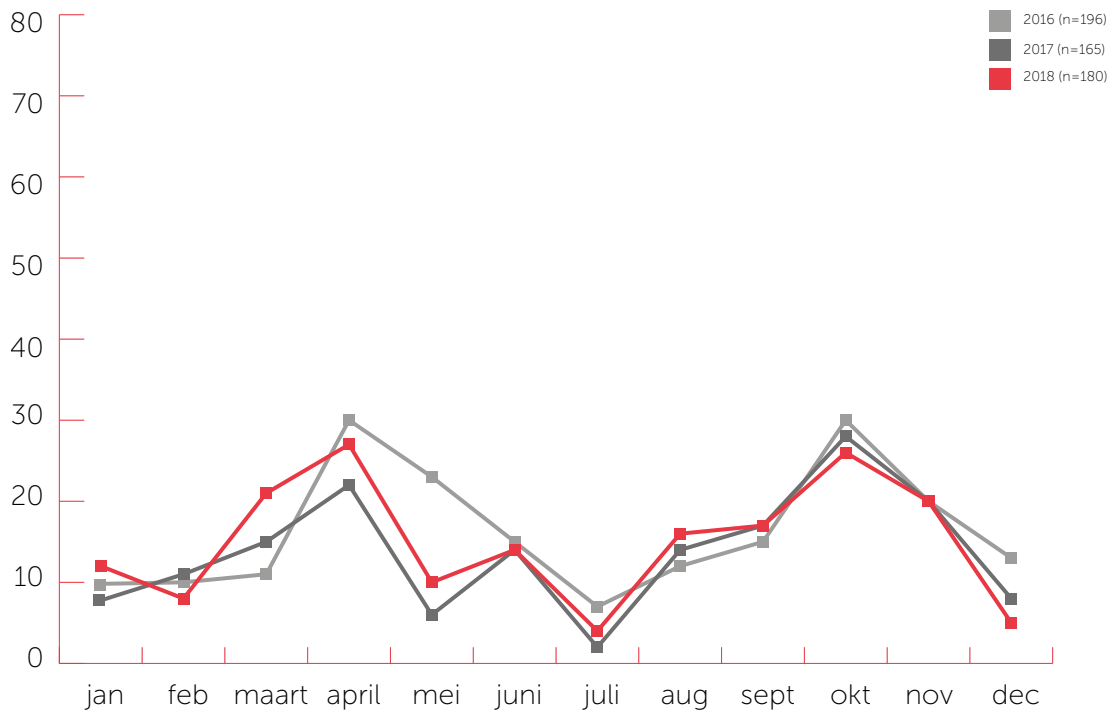
zo'n 5% betreft eenmalige filmfestivals. Ook de cijfers aangaande de verhouding betaald/gratis en ook indoor/outdoor zijn stabiel, in beide gevallen ongeveer 90% - 10%. Bij de verhouding 1-daags - meerdaags is over de jaren wel een verschuiving te zien: het aantal 1-daagse filmfestivaledities is over de jaren afgenomen van 37% naar 30% en 27% in 2018. Het aantal nieuwe filmfestivaledities ligt per jaar rond de 20, als we het aandeel van Cinema al Giro in 2016 als een uitzondering beschouwen. Er zit variatie in wanneer deze nieuwe edities worden geprogrammeerd, hoewel ze grofweg wel het festivalseizoen volgen (meeste nieuwe edities in april/mei en september/oktober) en ook de verdeling over de provincies (meeste nieuwe edities in de drukste provincies zoals Noord-Holland en Zuid-Holland). Toch zijn er ook wat opmerkelijke fluctuaties: een maand als mei kan zomaar 0 (2017), 4 (2018) of 7 (2016) nieuwe filmfestivaledities opleveren.

Het percentage filmfestivals met een eigen website is weer iets gedaald ten opzichte van 2017 naar 77%. De vier belangrijkste social media platformen zijn over alle jaren Facebook, Twitter, Instagram en YouTube, waarbij Instagram een duidelijke toename vertoont over de afgelopen 3 jaren en YouTube voorbij is gestreefd. Andere platformen worden nauwelijks gebruikt.

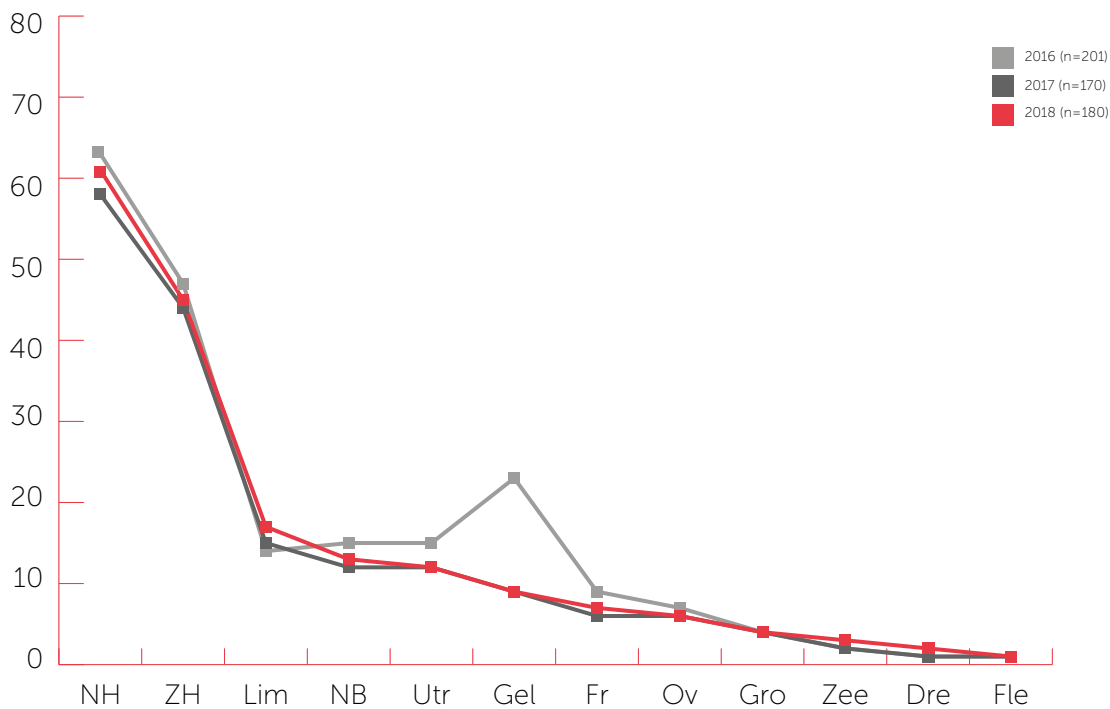
Een dynamisch ecosysteem?

Hoewel het totaal aantal filmfestivals niet erg veranderd is over de jaren wil dat niet zeggen dat er geen dynamiek zit in het filmfestivallandschap, er is immers ieder jaar aanwas van nieuwe filmfestivals. Dat laatste betekent ook dat er 'afvallers' zijn. Zo waren er 16 festivals uit 2017 die niet werden gehouden in 2018, deels is die verklaarbaar door eenmalige festivals en biënnales (7 in totaal), maar van 9 filmfestivals is onduidelijk wat de reden was. In 2017 waren er 24 filmfestivals die nog wel in 2016 werden gehouden maar niet in 2017, hiervan waren er 8 eenmalige festivals of biënnales en dus 16 festivals die blijkaar zijn gestopt of een jaartje oversloegen.

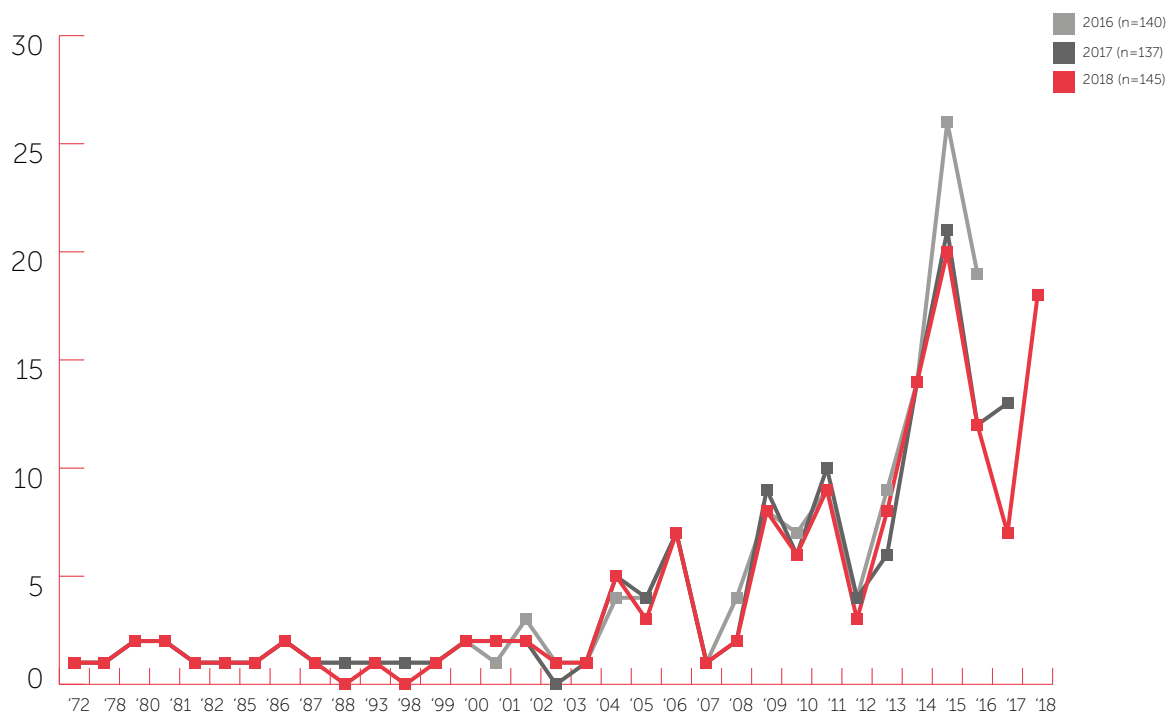
Aantal filmfestivaledities in 2016 - 2017 - 2018 per maand

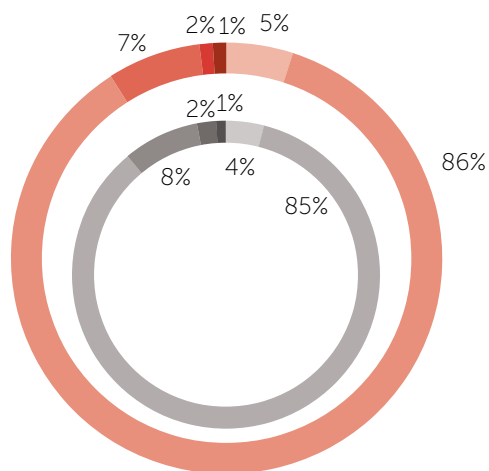
Aantal filmfestivaledities in 2016 - 2017 - 2018 per provincie

Jaar van oprichting van filmfestivals in 2016 - 2017 - 2018

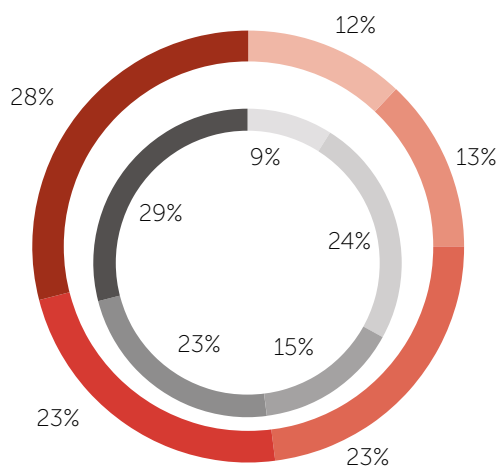
Percentage filmfestivals per frequentiesoort

- Eenmalig
- Jaarlijks
- Meerdere keren per jaar
- 2-jaarlijks
- Onregelmatig

2018 buitenste cirkel (n=150)
2017 binnenste cirkel (n=140)

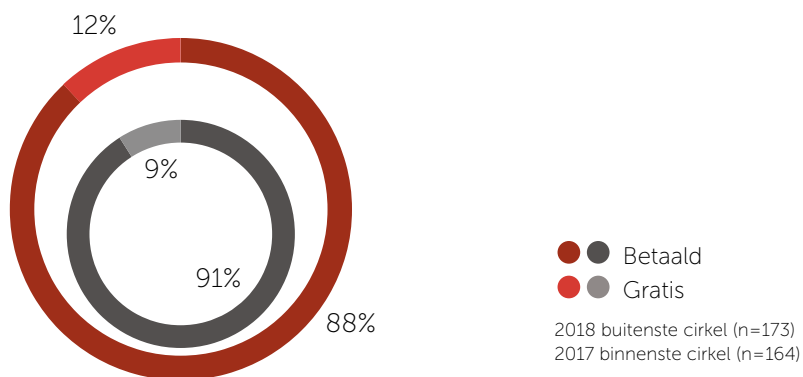
Percentage bestaansjaren filmfestival

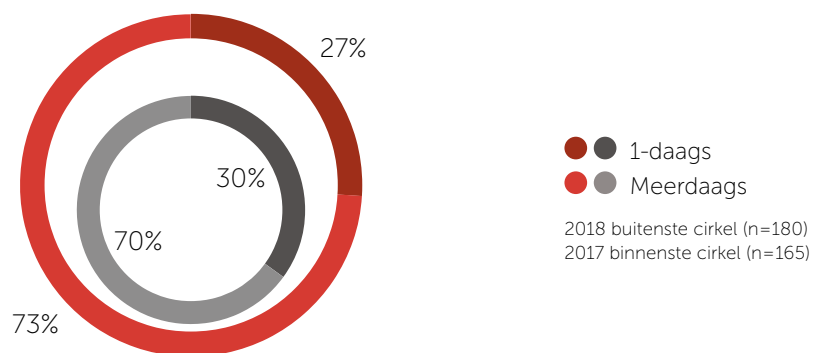
- Nieuw
- 2 - 3 jaar
- 4 - 5 jaar
- 6 - 10 jaar
- >10 jaar

2018 buitenste cirkel (n=145)
2017 binnenste cirkel (n=137)

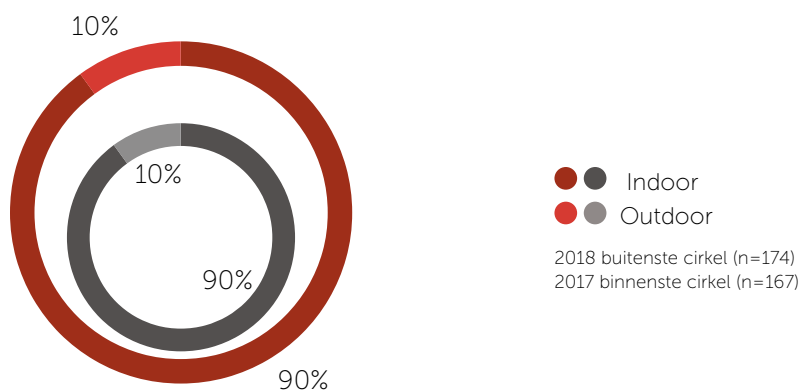
Percentage betaald/gratis filmfestivaledities

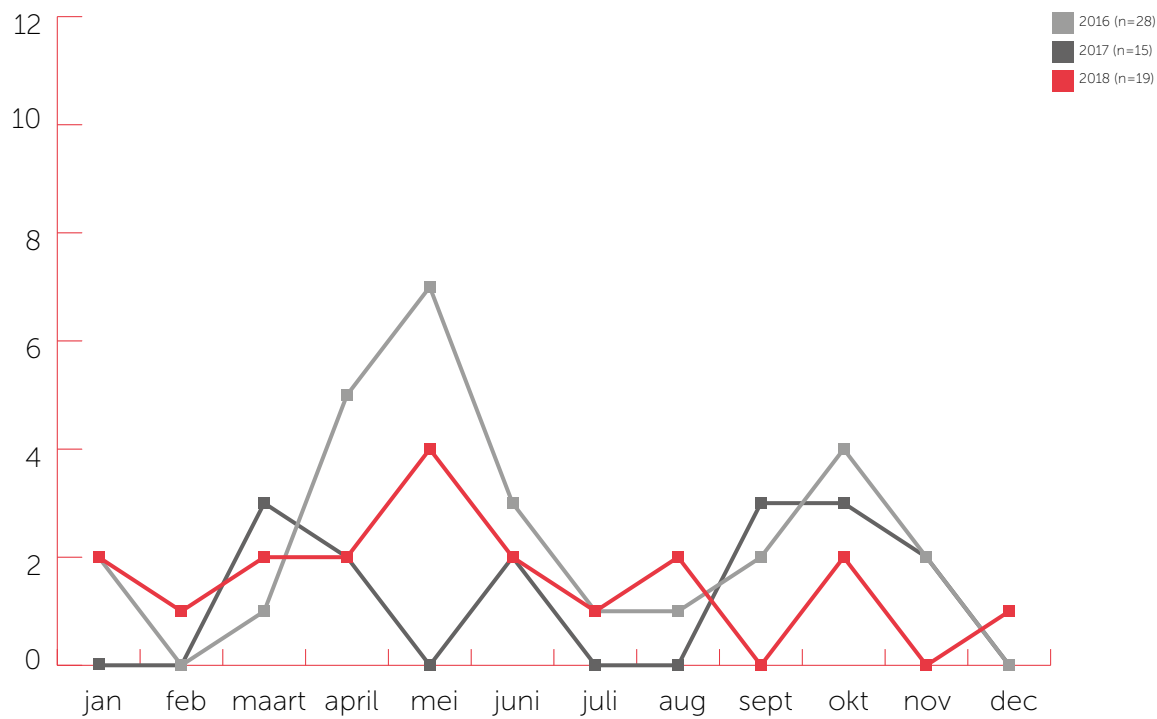
Percentage 1-daags/meerdaags filmfestivaledities

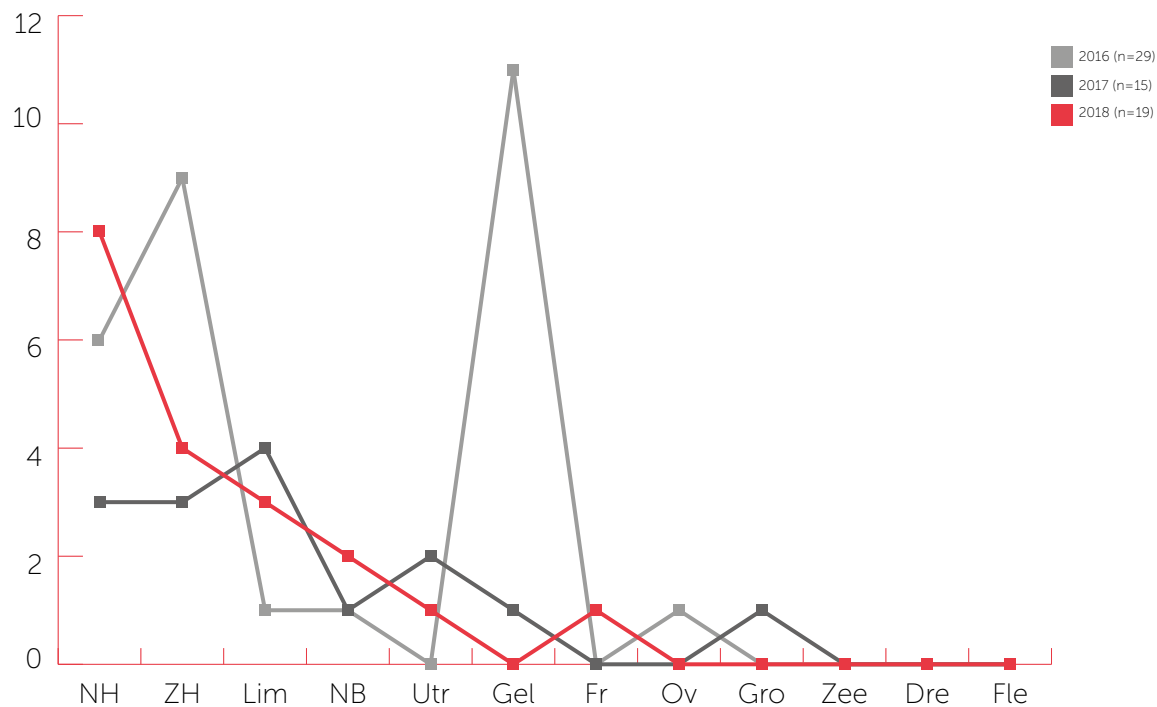
Percentage indoor/outdoor filmfestivaledities

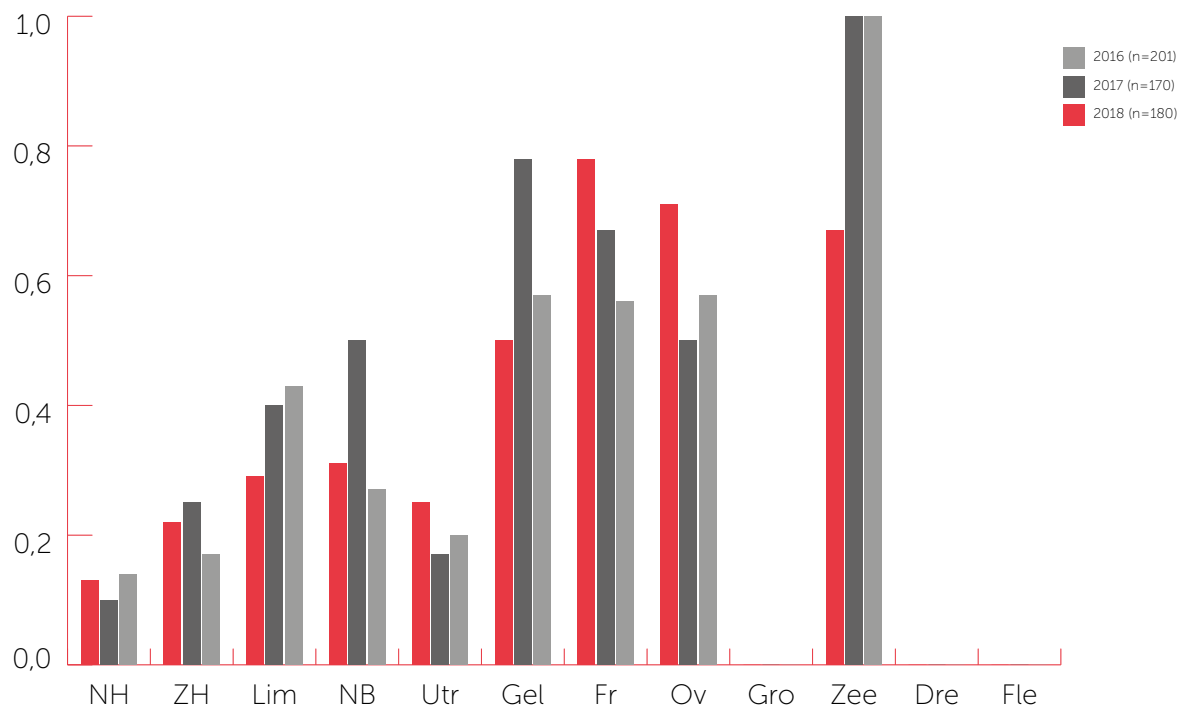
Aantal nieuwe filmfestivaledities in 2016 - 2017 - 2018 per maand

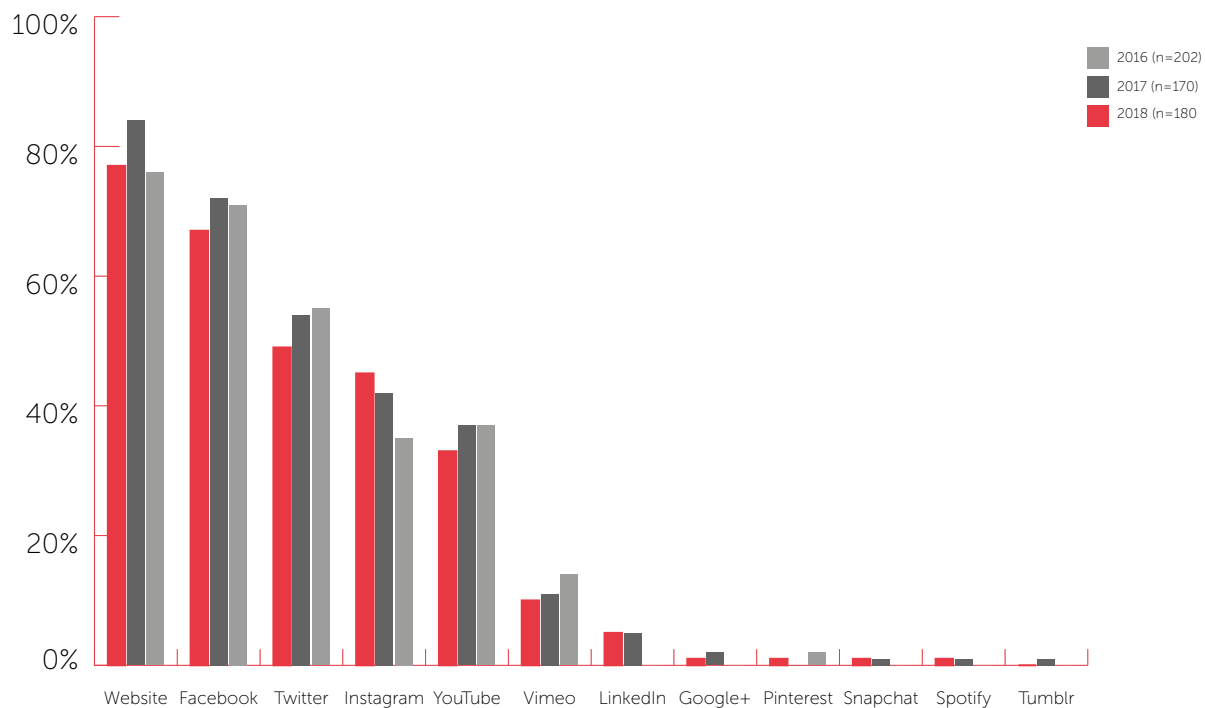
Aantal nieuwe filmfestivaledities in 2016 - 2017 - 2018 per provincie

Spreidingsindex van filmfestivaledities in 2016 - 2017 - 2018 per provincie

Percentage gebruik social media platformen door film festivals in 2016 - 2017 - 2018

LIMBURG FILM ■■■ FESTIVAL

12-13-14 januari 2018
VENLO

Barbara
*in competitie

WWW.LIMBURGFILMFESTIVAL.NL

scene
festival

CineSud

Limburg Museum
www.limburg.nl

CTV Cinema

venlo

WILDE
PROVINCE
LIMBURG

12

provincie limburg
provincie van de provincie

eye

Waarom regen het publiek bij openlucht- bioscoop Zienemaan en Sterren niet deert

Een programmering voor een
divers publiek met films die blijven
staan in de open lucht, een
inleiding en een korte film als
opwarmertje, dat is Zienemaan en
Sterren in Groningen, weer of geen
weer.

Het zou de ideale zwoele zomeravond kunnen zijn: een filmpje kijken onder een idyllische sterrenhemel. Op de herfstachtige avond van vrijdag 6 september blijkt openluchtbioscoop Zienemaan en Sterren echter meer een oefening in uithoudingsvermogen. Het regent, de temperatuur daalt, maar het Groningse publiek blijft onverstoord zitten: kop d'r veur en parapluutje open.

"Iedere stad had een openluchtbioscoop behalve Groningen. Dat is natuurlijk belachelijk!" zegt organisator Jorine Witte. "Het is zo'n goed concept om mensen op een laagdrempelige manier in aanraking te laten komen met mooie films," vertelt programmeur Harmen Huizenga." Jorine en Harmen werkten samen bij Zienema, de bioscoop van poppodium VERA waar zij iedere dinsdagavond bijzondere films vertoonden. Jorine: "Wij voelden ons geroepen om ook in Groningen een openluchtbioscoop op de kaart te zetten." Zo begon Zienemaan en Sterren ooit in 2011 in het klein op het Groningse Ebbingekwartier met een breed filmdoek voor een grasveld.

Het decor voor de ideale instagramfoto

Inmiddels beleeft Zienemaan en Sterren haar achtste editie en is uitgegroeid tot de grootste openluchtbioscoop van Noord-Nederland. Het voormalige suikerunieterrein is de thuishaven van dit driedaagse filmfestival. Het is een prachtlocatie en lijkt het decor voor de ideale instagramfoto: achter het filmdoek baadt de suikerfabriek in een mysterieuze paarse gloed, de gekleurde lampjes van de barretjes steken gezellig af bij de industriële setting. Zienemaan en Sterren doet zijn naam eer aan met een heuse Russische ruimtefilm: Salyut 7. De Fatboys liggen uitnodigend klaar, knusse kleedjes hangen over de stoelen en de eerste gasten nemen ze al in gebruik. Linda en Rinze uit Roden zijn er vroeg bij. Op de eerste rij zitten zij klaar voor een reis naar de ruimte. Google bracht ze naar Zienemaan en Sterren: "We zijn een avondje uit in Groningen en zochten op internet naar een leuk evenement. Het was dit of stoelendansen op de Grote Markt," vertelt Linda. Er staat

een buitje gepland, maar zijn ze voorbereid op de regen? Het antwoord luid kort "nee." Ze kruipen iets verder onder hun dekentje.

"Het eerste jaar was echt een eye-opener"

In de pauze warmen de bezoekers zich aan wijn en thee, maar niemand gaat weg. Nait soezen (niet zeuren) lijkt het motto. "Nou je ziet het," zegt Harmen, "zelfs de regen deert de mensen niet." Het verbaast mij, net zoals het de organisatie zelf twee jaar eerder verbaasde: "Twee jaar geleden was de regen nog erger en ook toen merkten we dat iedereen bleef zitten. Het gaf ons in ieder geval vertrouwen dat we nog door konden gaan," vertelt Harmen. "Zolang de film pakkend genoeg is blijft het publiek kijken." Bij Salyut 7 is dat het geval. De suspense is constant voelbaar door de enorme bombastische soundtrack. Het publiek kan gelukkig af en toe weer ademhalen in schitterende duizelingwekkende shots die doen denken aan Gravity.

Harmen: "Ik houd bij het selecteren van een film altijd in mijn achterhoofd of de film blijft staan in de open lucht. Sommige films zijn prachtig, maar toch wat ingetogen en klein. De dialoog moet wel goed overkomen." Jorine vult aan: "In het eerste jaar hadden we hele luidruchtige films gekozen. We dachten toen: mensen zijn supersnel afgeleid, dus we moeten echt films hebben die de aandacht blijven trekken. Dat eerste jaar was echt een eye-opener voor ons, want wat bleek: iedereen bleef netjes in rijen zitten. Het was veel meer een 'bioscoop' dan wij hadden verwacht. Het jaar daarna hebben we wat stillere films geprogrammeerd."

"Ik probeer zo divers mogelijk te programmeren"

Het oprekken van de bioscoopconventies is juist iets wat Harmen en Jorine op Zienemaan en Sterren proberen te doen. "We doen nu sinds een paar jaar de concertfilm. Daarbij hopen we dat mensen misschien toch gaan dansen, dat er wat reuring is, net alsof je echt bij een concert staat te kijken. Na eerder concertfilms van Herman Brood,

David Bowie en The Talking Heads te hebben getoond, is het voor de achtste editie tijd voor concertfilm Monterey Pop. "Ik probeer altijd zo divers mogelijk te programmeren," vertelt Harmen, "omdat je dan ook een heel divers publiek aanschrijft. Zelfs kinderen zijn bij Zienemaan en Sterren aan het goede adres. Sinds drie jaar toont de organisatie in de middag kinderfilms in "Zienemini". Het knusse café in de Suikerfabriek, de Wolkenfabriek, leent zich perfect voor die setting.

"Wij proberen altijd meer te doen dan alleen een film te tonen"

Voor filmfestival Zienemaan en Sterren is een film tonen meer dan slechts op play drukken. Jorine: Ik vind het heel jammer dat de huidige bioscoopbranche enkel een film afdraait; dat kan ook gewoon thuis op de bank. Wij proberen altijd meer te doen dan alleen een film te tonen. We geven een inleiding en laten een deskundige aan het woord als het even kan. Zodat wij met onze filmvenementen echt iets toevoegen." Zo wordt voor de hoofdfilm altijd een goede korte film getoond. Een genre waar in de reguliere bioscoop geen plek voor is."

"Het moeilijke van een evenement in de openlucht blijft dat je van tevoren nooit weet waar je aan toe bent," zegt Harmen. "Vorig jaar hadden we een perfecte editie, windstil en een avondzonnetje, dan zit je zo met 700 man. Als het regent zijn de bezoekersaantallen beduidend lager." Toch maakt een regenachtige nacht bij Zienemaan en Sterren duidelijk dat Groningers niet van suiker zijn. Al dan niet voorbereid laten ze zich niet weggagen door een beetje water.

Tekst: Lies Mensink / Foto: Ron Perdok

13th Buddhist Film Festival Europe 2018

RADICAL PRESENCE

Eye Film Festival
Lippenstraat 1, 1031 KT Amsterdam
Friday - Saturday - Sunday, September 28th - 29th - 30th
Tickets / kaarten: www.eyefilm.nl
Information / informatie: www.bffe.eu

They are unique in exchanging ideas

Meet the humans of Planet IFFR

International Film Festival Rotterdam
24 January - 4 February 2018

Shift Film Festival

16-17 November | Lunette Cinema, Maastricht

SHIFT FILM FESTIVAL

CINEMA COLOMBIANO

PARIENTE
EL CONCURSANTE
Señorita María
CON LA MÚSICA DE EDSON VELANDIA
Y LA COMEDIA DE CLAUDIA'S DELIGHT

FILMFESTIVAL HILVERSUM
10 t/m 14 OKTOBER 2018

COLD WAR

MAGAZINE

Mr. Horror's HALLOWEEN HORROR SHOW
ONE NIGHT ONLY 27 OKTOBER 2018
ALL ACROSS THE COUNTRY

3e Internationale Jeugd Film Festival

1-5 JUNI 2018

LEVEN MET EEN BEPERKING

iAfrica Film Festival | The Hague

REBRANDING AFRICA THROUGH THE LENS OF AFRICANS!

IN-EDIT International Music Documentary Festival

AMSTERDAM 18-20TH MAY

DE WESTERGASFABRIEK

"JAFA" JONGE ACHTERHOEKSE FILM ARTIESTEN

JAFA Filmfestival
Za 14 april 2018 - 19.30 uur - Entree € 3

FILM ACADE FESTIVAL

22 juni - 30 juni
EYE AMSTERDAM

KEEP AN EYE

movies that matter festival

23-31 mrt 2018
Den Haag

NEDERLANDS FILM FESTIVAL
27 sept - 5 okt 2018 Utrecht

ONTDEK DE NEDERLANDSE FILM

MAGHREB film festival

HAARLEM 5 LOCATIES • 4 DAGEN
6 7 8 9 DECEMBER 2018

NIEUWE FILMERS FESTIVAL 2018
23/24-29/30 SEPTEMBER

City Food & Film Festival
STAY HUNGRY

9 t/m 13 mei 2018

GRANDMOTHER 2ND FILM FESTIVAL

23 - 25 NOVEMBER
2018

CULINAIR
FILMFESTIVAL

CINE
KANTINE

ARTHOUSE FILMS

STREET CUISINE

FLUOR DJ & LIVE
COCKTAILS & BIEREN

31 AUG T/M 2 SEP
IN DE PRODENTFABRIEK

TICKETS: CINEKANTINE.NL

DE LIEVE VROUW & DE PRODENTFABRIEK

NEDERLANDS

12, 13 EN 14 JANUARI 2018
IN PAND P TE EINDHOVEN

SILENT FILM FESTIVAL

ORIGINELE SILENT FILMS MET
LIVE MUZIKALE BEGELEIDING

ZATERDAG
20:00

SLAPSTICK SATURDAY
MET CHARLIE CHAPLIN EN
BUSTER KEATON'S

'STEAMBOAT BILL JR.'
1928

EN VERDER:

VRIDAG 19:00, ZATERDAG 15:00, ZONDAG 15:00
LEZINGEN OVER DE SILENT FILM
ZATERDAG 13:30
AVANT-GARDE AFTERNOON
ZATERDAG 16:00
FILIBUS' (1915)
ZATERDAG 18:00, ZONDAG 18:00
FESTIVALDINER
ZONDAG 16:00
HET GEHEIM VAN DELFT (1917)
ZONDAG 20:00
'RINALDO RINALDINI' (1927)

VRIDAG
20:00

F.W. MURNAU'S
'FAUST'
1926

WWW.NSFF.NL

NEDERLANDS SILENT FILM FESTIVAL, WORDT NIET MOGELIJK GEMAAKT DOOR

PAND P

DE LIEVE VROUW

DE PRODENTFABRIEK

Lobster

eye

filmhuis De Keizer presenteert

Food Film Festival Deventer

20, 21, 22 april 2018

• Nederland Whiskyland + proeverij • The Goddesses of Food +
3-gangendiner • Food Film Fragmentenshow • Cooking Up a Tribute:
The Turkish Way • Silent Land • Bodemboeren + Koolstofboeren
• Estômago: A Gastronomic Story • Apples: British to the Core

Vreemd gekrakeel in een cine-cave: de eerste Cinemanifestatie in 1966 in Utrecht

**Enkele tientallen premières en wat
bijbehorende internationale gasten:
daarmee haalde je als filmfestival in
1966 de nationale kranten. Alle
dagbladen kondigden in december
1965 de plannen voor de
Cinemanifestatie te Utrecht aan, en
ze bleven erover schrijven.**

Van de Volkskrant tot de Telegraaf, van het Algemeen Handelsblad tot het Parool, van De Tijd tot De Waarheid: allen deden ze van 26 januari tot en met 2 februari 1966 vrijwel dagelijks verslag van het evenement. Dat is niet verwonderlijk, want de Cinemanifestatie was in Nederland de eerste in zijn soort.

Het was niet het eerste filmfestival; die eer gaat naar de Filmweek Arnhem, die tussen 1955 en 1983 elke twee jaar werd gehouden. De Filmweek werd, in eerste instantie als onderdeel van het Holland Festival, opgericht vanuit de Nederlandse Bioscoop Bond in het kielzog van internationale festijnen als Venetië (sinds 1932), Cannes (1946) en Berlijn (1951). Maar het was vooral een feest voor de leden van de bioscoopbond. Die hielden er vaak hun jaarvergadering, en keken in het programma voornamelijk naar voorpremieres van grote titels die niet veel later in de Nederlandse bioscopen zouden gaan draaien.

De Cinemanifestatie is het eerste Nederlandse filmfestival dat staat voor wat we nu nog onder die term verstaan: een viering van de cinefilie. In geest en locatie is de Cinemanifestatie dus een voorloper van zowel het Nederlands Film Festival in Utrecht als het gerenommeerde filmfestival van Rotterdam. Met die laatste deelt het bovendien zijn oprichter: Huub Bals, die in de jaren zeventig zou uitgroeien tot spil in het web der Nederlandse filmliefde.

Ongeziene cinema

Voluit heette het evenement "Cinemanifestatie première Nederland '66", en het werd georganiseerd vanuit het Utrechtse bioscoopconcern Wolff. Bals was daar begonnen als manusje van alles en had zich in enkele jaren opgewerkt tot publiciteitsmedewerker. In die hoedanigheid organiseerde hij al langer "activiteiten die ongewoon waren in het bioscoopbedrijf", zoals filmcriticus Peter van Bueren het omschreef in het In Memoriam dat hij voor de al op 51-jarige leeftijd overleden Bals schreef in het Rotterdams jaarboekje 1989: "Hij organiseerde discussies en bijzondere

evenementen, niet alleen met betrekking tot film. In de kelders van Studio werden muziek- en theateruitvoeringen gehouden en in Camera kwam de Utrechtse Filmliga."

Sinds 1963 organiseerde Bals al jaarlijks een Internationale Filmweek, telkens rond de verjaardag van Wolff-bioscoop Studio. In 1966 diende zich een dubbel lustrum aan in het bedrijf: Studio zou zijn tiende verjaardag vieren, en de aangrenzende bioscoop Camera werd vijftien jaar oud. Aanleiding genoeg om het wat groter aan te pakken met die filmweek. Zo werd de Cinemanifestatie geboren, met een programma van zo'n twintig films en elke avond feest in de 'cine-cave' in de werfkelders onder het aan de Utrechtse Oudegracht gelegen panden van Camera en Studio. Het was de kroon op het werk bij Wolff voor Bals, die tijdens de slotavond van het filmfeest zijn 29ste verjaardag zou vieren.

Ook de Cinemanifestatie toonde voornamelijk voorpremieres; slechts zes films in het programma werden, zoals dat destijds werd genoemd, 'op zicht' naar Nederland gehaald, dus zonder dat een Nederlandse distributeur zich aan de film had verbonden. Maar veel meer dan de Filmweek Arnhem richtte de Cinemanifestatie zich op de 'ongeziene' cinema. Zoals criticus J.C.A. Fortuin het omschreef in De Tijd: "behalve regisseurs uit minder bekende en dus minder populaire filmlanden – Hongarije, Polen, Tsjechoslowakije, Japan – [krijgen] vooral ook de jeugdige filmers hun kansen, hetgeen in verscheidene gevallen reeds tot verrassingen en successen heeft geleid."

Vadermoord

Eén van die 'jeugdige filmers' was de destijds als beloftevol te boek staande Nikolai van der Heyde. Hij bracht met zijn speelfilmdebuut Een ochtend van zes weken de enige wereldpremière naar de Cinemanifestatie. Het bleek raak gegrepen, want de film was meteen ook hét grote succes van de Utrechtse filmweek. De pers was unaniem lyrisch over de film (de kop boven het niet ondertekende stuk dat in De Tijd over de film verscheen, spreekt

boekdelen: "Nederland heeft eindelijk een volwassen speelfilm"). Het publiek zorgde voor uitverkochte zalen en waardeerde de film uiteindelijk met een derde plaats in de ranglijsten die de Cinemanifestatie bijhield.

Van der Heyde was onderdeel van een groep filmmakers die in die jaren, naar goed voorbeeld van de Franse nouvelle vague-films als Jean-Luc Godard en François Truffaut, probeerden naam te maken door de oude garde op alle vlakken aan te vallen. Ze vonden elkaar in de eerste lichtingen van de in 1958 opgerichte Filmacademie, en pleegden vadermoord op vadermoord in polemische stukken in het door hen opgerichte filmtijdschrift Skoop. En ze maakten films zoals die in Nederland nog niet werden gemaakt: vrijgevochten, onafhankelijk, jong, en schoppend tegen allerlei heilige huisjes. Tot verdriet van de Filmkeuring.

Tot dan toe had de groep enkel korte films te berde gebracht, vingeroefeningen, maar Van der Heyde leverde nu de eerste langspeelfilm af, dankzij een investering van Freddy Heinekens productiemaatschappij Cineurope. En Van der Heyde kwam niet alleen. Collega Adriaan Ditvoorst, die enkele maanden later zijn meesterwerk *Paranoia* zou presenteren, kwam met zijn eerste korte film *Ik kom wat later naar Madra*. En ook de grootste braneschoppers van die Skoop-groep, Pim de la Parra en Wim Verstappen, deden de Cinemanifestatie aan. Speciaal voor de Utrechtse filmweek (zo stelde de gewiekste publicisten) produceerden ze in recordtempo de korte film *Heart Beat Fresco*.

Gekrakeel

"Eén dag opnamen maken, vijftien uur voor de montage en daar tussendoor nog even een snelle voorselectie van de rushes, waarvan precies de helft werd gebruikt, dat is de hele productiegeschiedenis", tekende filmcriticus C.B. Doolaard op in het *Parool*. Vanwege enkele shots waarin actrices Marina Schaper en Cox Habbema met ontbloot bovenlijf te zien waren, hadden De la

Parra en Verstappen moeten lullen als brugman om de film door de Filmkeuring te krijgen.

Dat was ze wonderwel gelukt – een voorbode van het gekrakeel rond hun speelfilm *Blue Movie* vijf jaar later, die (indirect) het einde van diezelfde Filmkeuring zou inluiden. De la Parra stond overigens ook centraal in een akkefietje op de tweede Cinemanifestatie in 1970, waar Dolle Mina's infiltrerden bij de Miss Cinemanifestatie-verkiezing waarvan de regisseur jurylid was. Met zichtbaar genoeg laten hij zich, zo tonen foto's bij likkebaardende stukjes in diverse kranten, 'kidnappen' door de protesterende dames.

Er kwam dus een tweede editie. Vooraf hadden de organisatoren hardnekkig geweigerd de Cinemanifestatie een filmfestival te noemen, aangezien het nadrukkelijk een eenmalig evenement was. Maar het bleek zo'n doorslaand succes dat op de slotdag wel degelijk over een vervolg gesproken werd. Dat kwam er twee jaar later (in 1967 liet men de eer aan de Arnhemse Filmweek), en bij volgende edities breide het filmfeest zich uit naar Eindhoven (in 1970) en vervolgens Antwerpen (1972).

Hoewel de Cinemanifestatie nog tot 1978 tweejaarlijks georganiseerd zou worden, was Bals daarbij niet meer betrokken. Nadat hij met ruzie bij Wolff was vertrokken, werd de Utrechter in hart en nieren vanaf 1972 in Rotterdam directeur en artistiek leider van Film International, het latere International Film Festival Rotterdam. En in zijn thuisstad was hij één van de oprichters van Filmtheater 't Hoogt, het oudste arthouse van Nederland, dat in zijn programmering hetzelfde oogpunt had als Bals' Cinemanifestatie: de ongezene cinema een podium geven.

Joost Broeren-Huitenga - filmjournalist voor de Filmkrant en het Parool

AMSTERDAM SPANISH FILM FESTIVAL

29 MAY — 3 JUNE 2018

www.amsterdamspanishfilmfestival.com

Food

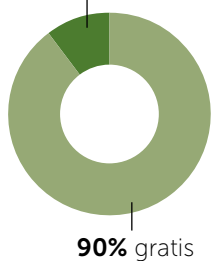
Festivals

Aantal foodfestivaledities

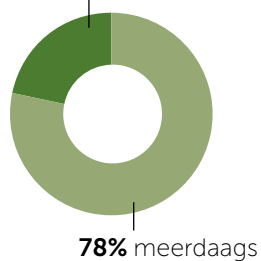
Betaald/gratis

10% betaald

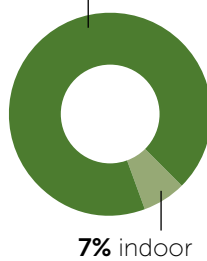
1-daags/meerdaags

22% 1-daags

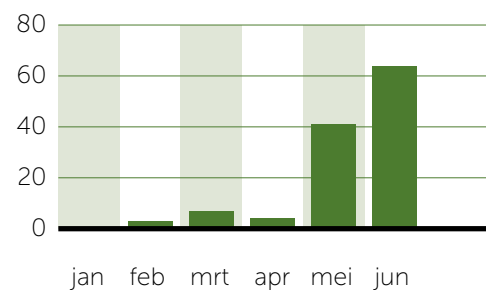

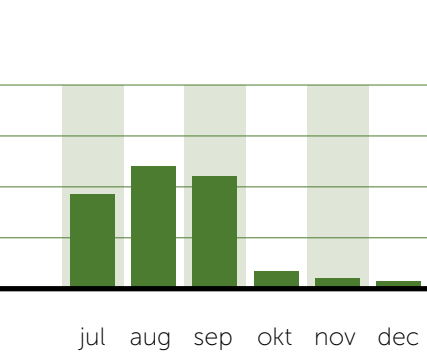
Outdoor/indoor

93% outdoor

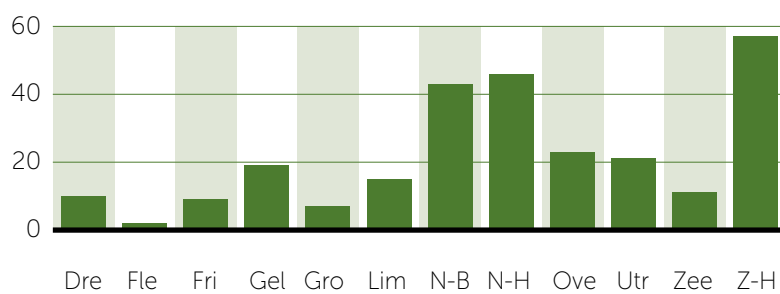

Per maand

Per provincie

Omvang en Kenmerken

Hoeveel foodfestivals waren er in 2018? Wat zijn de populaire maanden en provincies voor foodfestivals? Wat zijn de typische kenmerken van foodfestivals? En hoeveel nieuwe foodfestivals waren er in 2018?

Het foodfestivalseizoen

In 2018 waren er 170 foodfestivals in Nederland die in totaal 263 foodfestivaledities organiseerden. Van deze foodfestivals waren er 23 die meer dan 1 editie in 2018 verzorgden, en wel 116 foodfestivaledities, bijna de helft van het totaal aantal edities.

Voorbeelden zijn Foodstock, Food Truck Festival Trek, Toost food truck Festival en Eten op rolletjes. Het merendeel van de foodfestivals zijn jaarlijks terugkerende foodfestivals (82%), sommige foodfestivals zijn eenmalige festivals (3%) en 14% van de foodfestivals heeft dus meerdere edities in hetzelfde jaar gehad. Het overgrote deel (80%) van de 170 foodfestivals bestaat nog geen vijf jaar; 55% bestaat zelfs nog geen drie jaar. Slechts 7% van de foodfestivals in 2018 bestaat langer dan 10 jaar, bijvoorbeeld Preuvenemint in Maastricht en Proef Amersfoort.

Het foodfestivalseizoen is zeer geconcentreerd in de maanden mei tot en met september, 89% van de foodfestivaledities vond in deze maanden plaats. De drukste dagen waren dan ook in deze maanden. Ook zijn de foodfestivals geconcentreerd in enkele provincies, vooral Zuid-Holland, Noord-Holland en Noord-Brabant herbergen een groot deel van de foodfestivaledities: 146 van de 263 (56%). De drukste steden waren Amsterdam, Utrecht, Rotterdam en Den Haag, samen goed voor 19% van alle foodfestivaledities.

In 2018 werden er 14 foodfestivaledities geannuleerd (5%), dit betrof in bijna alle gevallen meerdaagse gratis outdoor festivals die gehouden werden in de drukste maanden en in de drukste provincies. In 9 van de 14 gevallen ging het om festivals die nog maar 1 of 2 jaar bestonden.

Andere kenmerken van foodfestivals in 2018

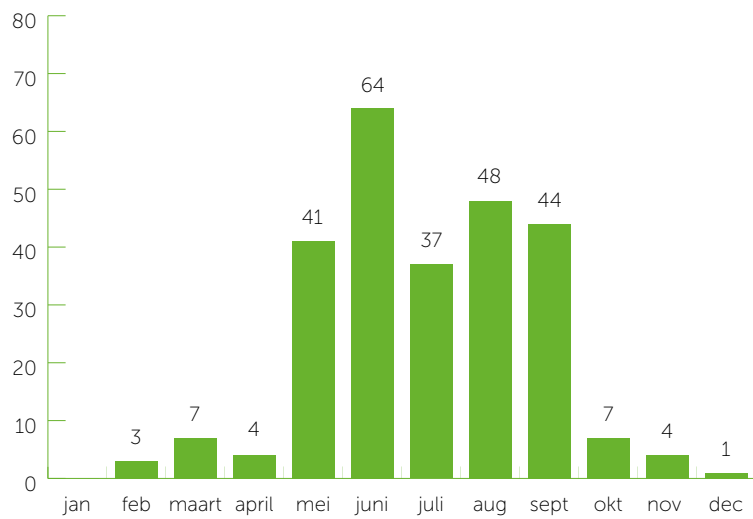
Betaalde toegang is niet gebruikelijk bij foodfestivals, slechts bij 10% van de foodfestivaledities werd een entreebedrag gevraagd, het overgrote deel van de foodfestivaledities is gratis (90%). Veelal moet er wel betaald worden voor het nuttigen van eten en drinken op het festivalterrein zelf. Foodfestivals met een entreprijs komen relatief het meeste voor in de provincie Noord-Holland en Utrecht. Ook het aantal indoor

foodfestivals is gering, slechts 7% van de foodfestivaledities waren indoor festivals. De provincie Utrecht heeft relatief gezien de meeste indoor foodfestivaledities. Het overgrote deel van de gehouden foodfestivaledities zijn meerdaagse edities (78%). De 1-daagse foodfestivaledities die plaatsvonden komen in nagenoeg alle maanden voor en zijn niet gebonden aan een specifieke maand. De verdeling van 1-daagse edities over de provincies kent ook niet een bepaald patroon: Limburg, Overijssel en Friesland kennen relatief de meeste 1-daagse foodfestival-edities; de provincies met veel foodfestivaledities (Zuid-Holland, Noord-Holland en Noord-Brabant) hebben relatief weinig 1-daagse festivals, maar ook bijvoorbeeld Drenthe heeft zo'n gering percentage, en Groningen en Flevoland kennen helemaal geen 1-daags foodfestival. De algemene typering van een foodfestivaleditie kan daarmee vastgesteld worden op een gratis outdoor meerdaags festival. Foodfestivals zitten beter verspreid door de provincie buiten de randstad en Noord-Brabant. In de provincies Utrecht en Noord-Holland worden foodfestivals relatief vaker op dezelfde plek gehouden, terwijl in provincies als Zeeland en Flevoland de (weinig) foodfestivals die er zijn, steeds in een andere stad of dorp worden gehouden.

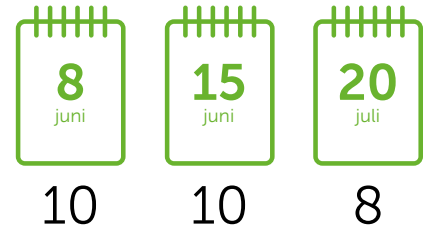
Nieuwe foodfestivals

In 2018 waren er 25 nieuwe foodfestivals in Nederland, dat is 15% van het totaal aantal foodfestivals in dit jaar. Nieuwe foodfestivals waren bijvoorbeeld het Urker Vis Food Festival, Funky Vegan en Lekker Uden. Deze 25 nieuwe foodfestivals organiseerden 26 edities, alleen nieuwkomer Foodtruck Festival Smul had 2 edities. Nieuwe edities vonden vooral plaats in de reeds drukke maanden van mei tot en met september en in de provincie Noord-Holland. Juist de drukste provincie (Zuid-Holland) kende maar 1 nieuw foodfestival (Rotterdam Vegan Food & Drink Festival). De nieuwe edities waren over het algemeen gratis (85%), outdoor (87%) en eendaags (54%), vooral dit laatste wijkt af van de algemene typering van een foodfestival als vooral een meerdaags festival.

Aantal foodfestivaledities in 2018 per maand

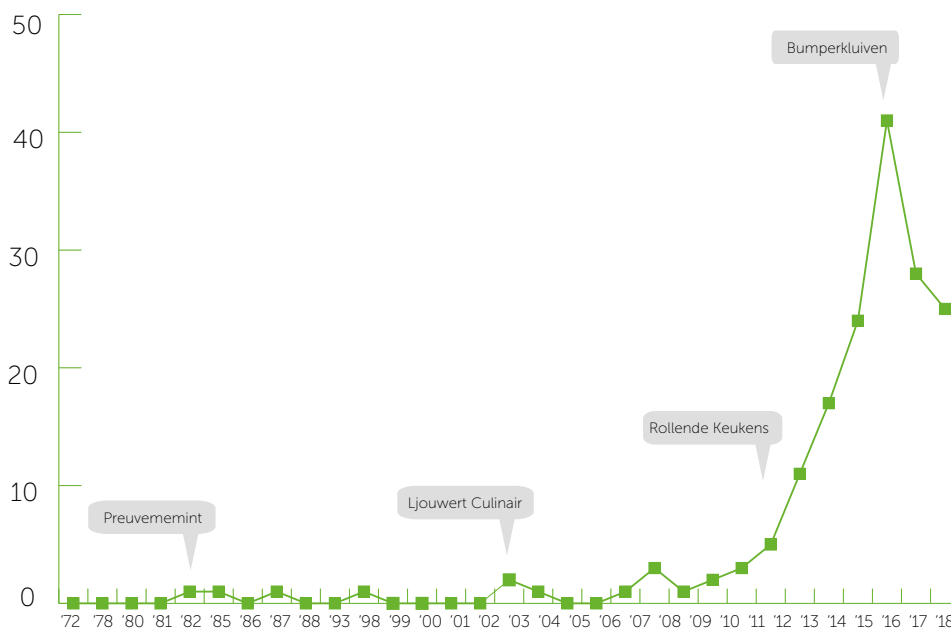

Drukste dagen in 2018

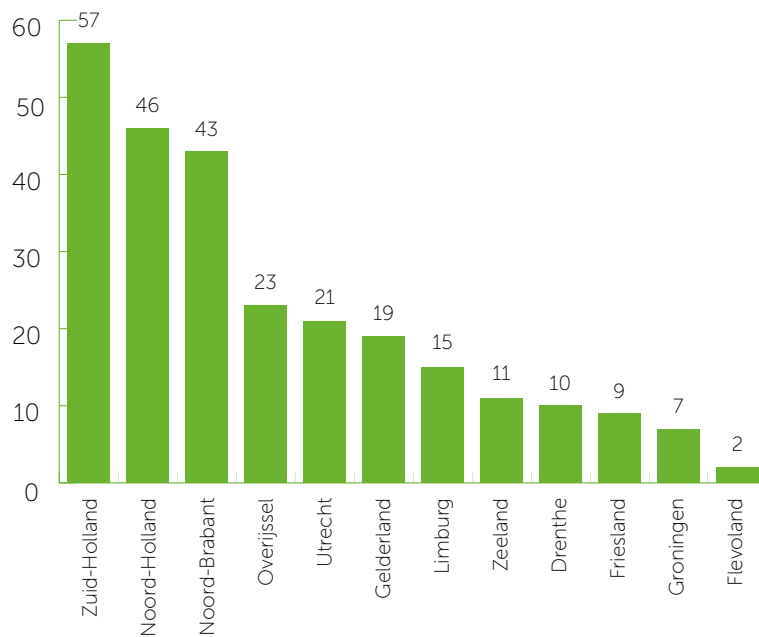
n=262

Aantal festivals per jaar van oprichting van de foodfestivals in 2018

n=168

Aantal foodfestival edities in 2018 per provincie

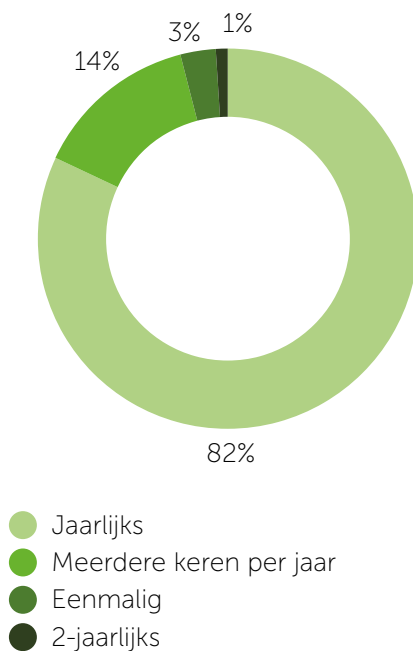

Steden met de meeste food-festival edities in 2018

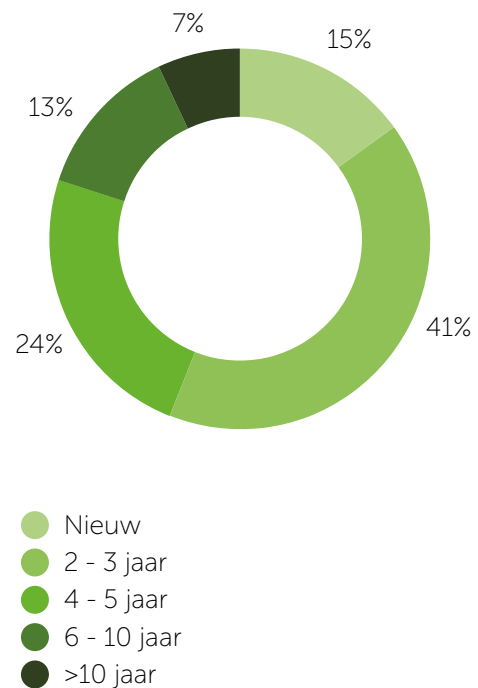
n=263

Percentage foodfestivals in 2018 per frequentiesoort

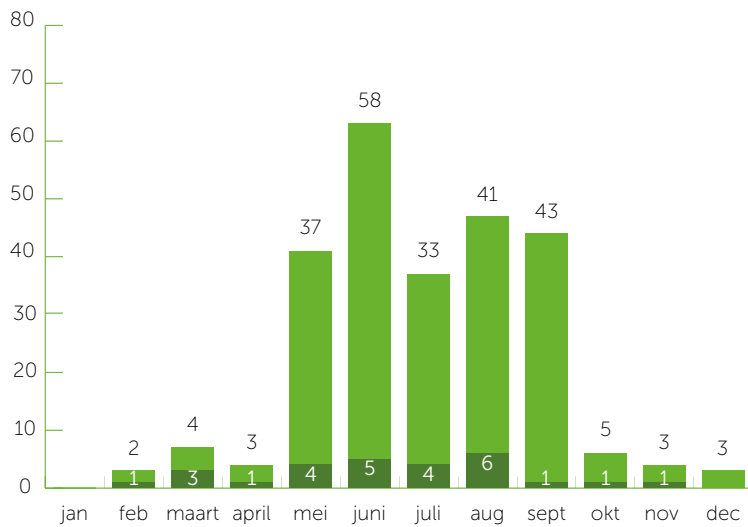
n=170

Percentage bestaansjaren foodfestivals in 2018

n=168

Aantal betaalde en gratis foodfestivaledities in 2018 per maand

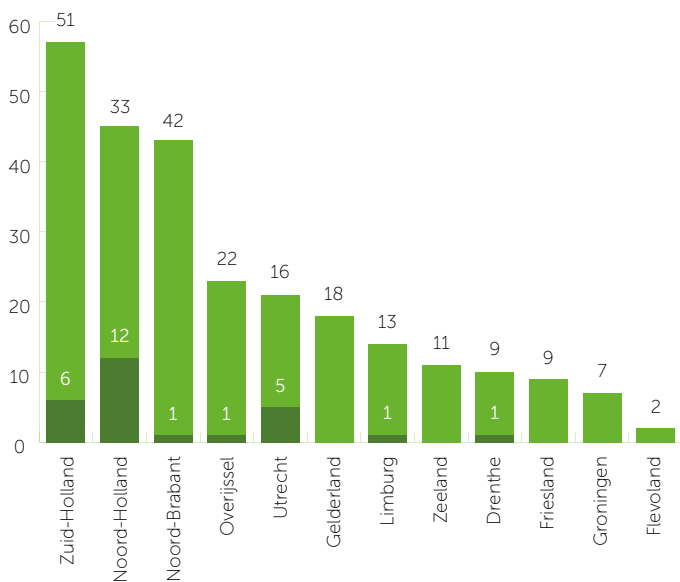

Betaalde vs. gratis entree

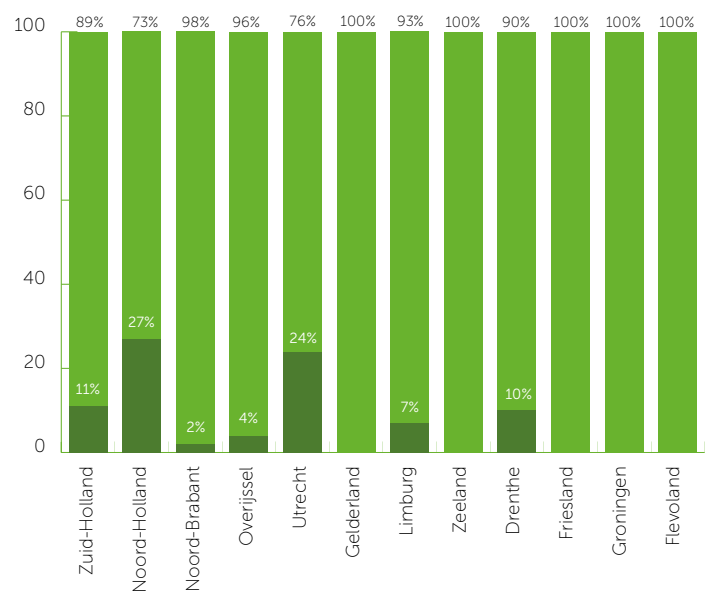

n=259

Aantal betaalde en gratis foodfestivaledities in 2018 per provincie

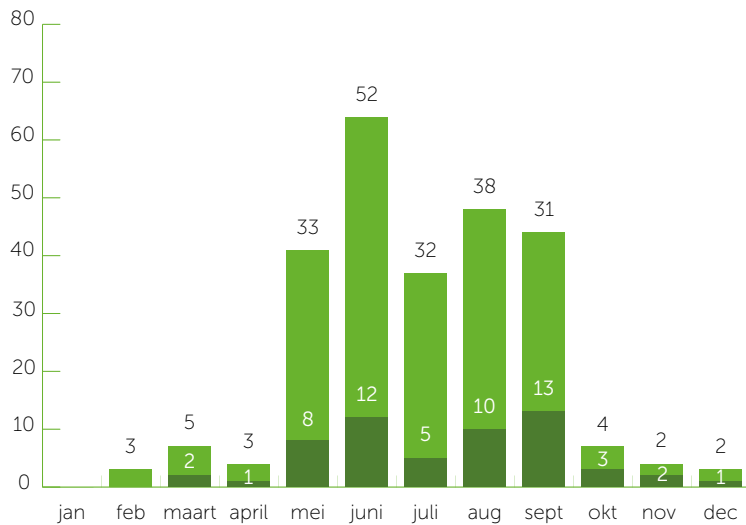

Percentage betaalde en gratis foodfestivaledities in 2018 per provincie

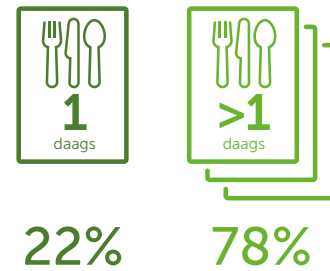

n=260

Aantal 1-daagse en meerdaagse foodfestivaledities in 2018 per maand

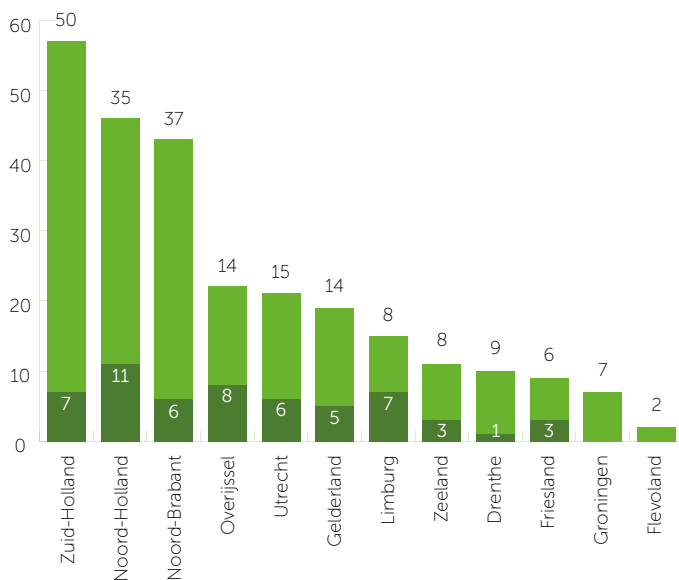

1-daags vs. meerdaags

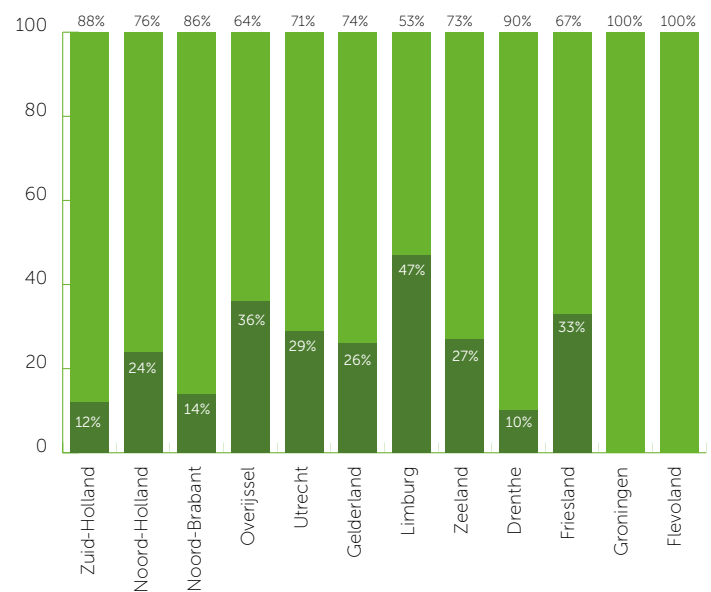

n=262

Aantal 1-daagse en meerdaagse foodfestivaledities in 2018 per provincie

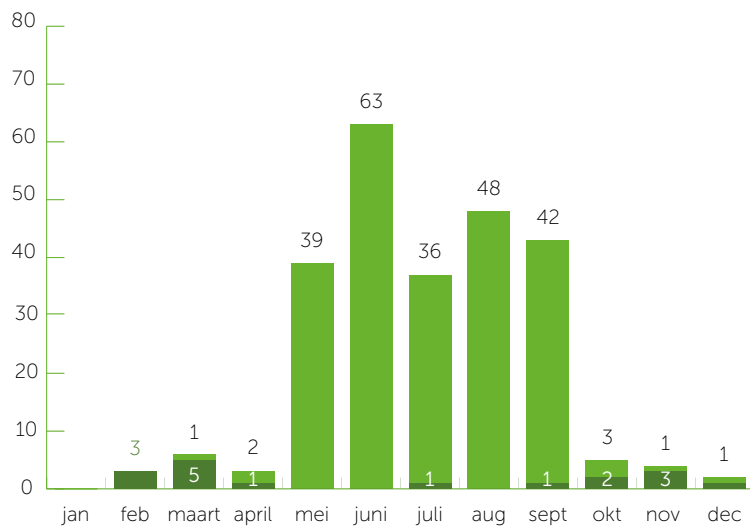

Percentage 1-daagse en meerdaagse foodfestivaledities in 2018 per provincie

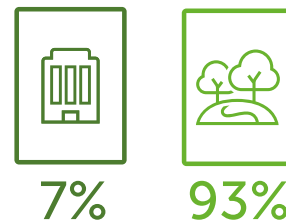

n=262

Aantal indoor en outdoor foodfestivaledities in 2018 per maand

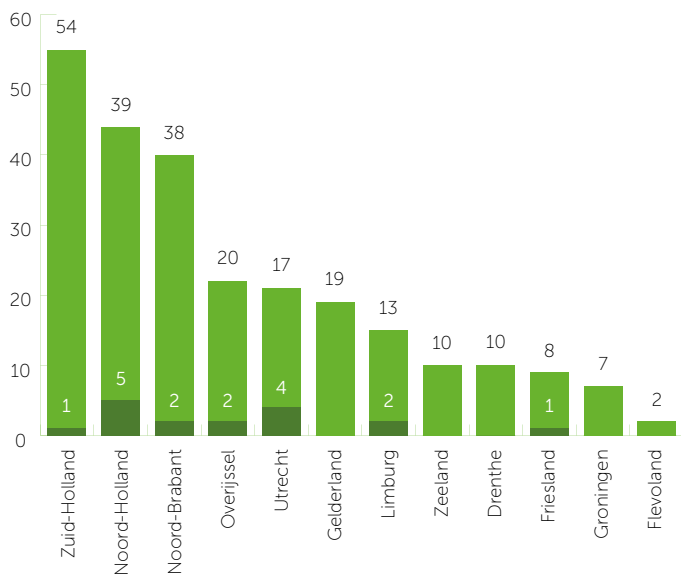

Indoor vs. Outdoor

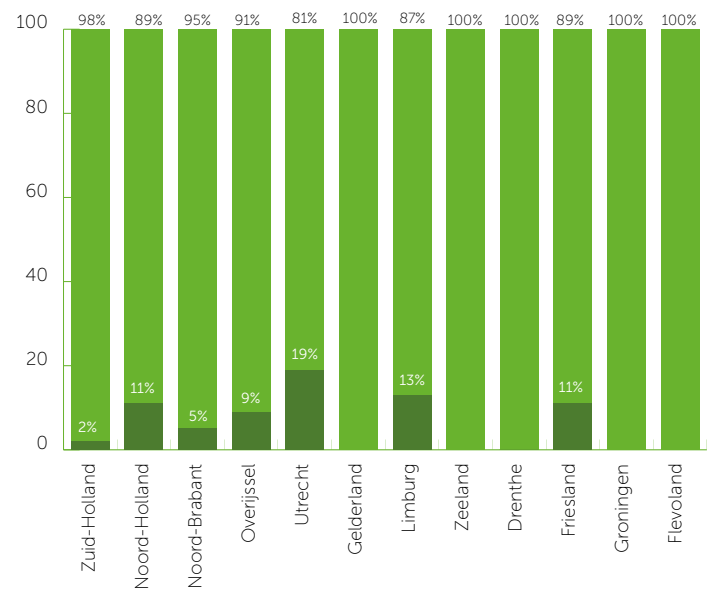

n=253

Aantal indoor en outdoor foodfestivaledities in 2018 per provincie

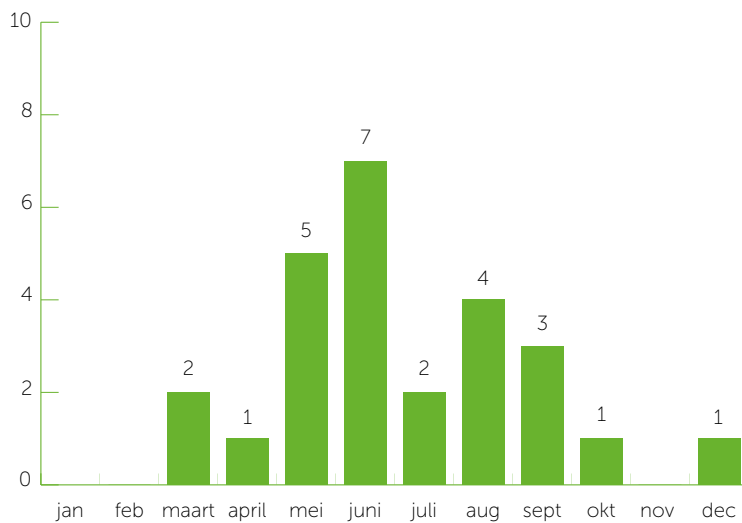

Percentage indoor en outdoor foodfestivaledities in 2018 per provincie

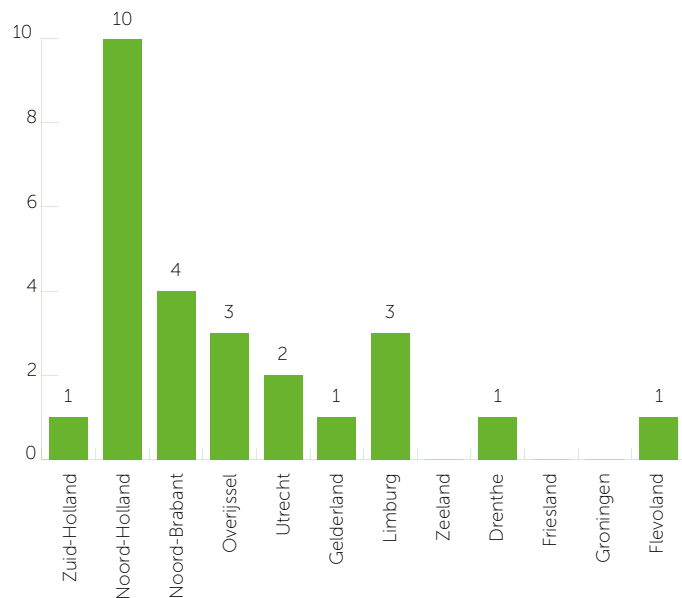
n=254

Aantal nieuwe foodfestivaledities in 2018 per maand

n=26

Aantal nieuwe foodfestivaledities in 2018 per provincie

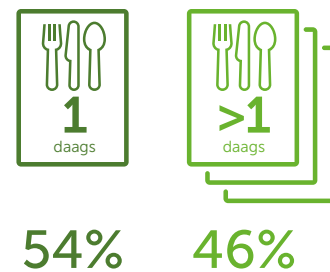
n=26

Betaalde vs. gratis entree

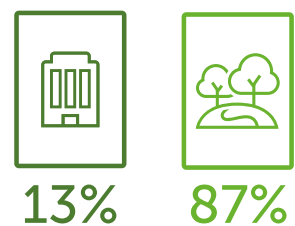
n=26

1-daags vs. meerdaags

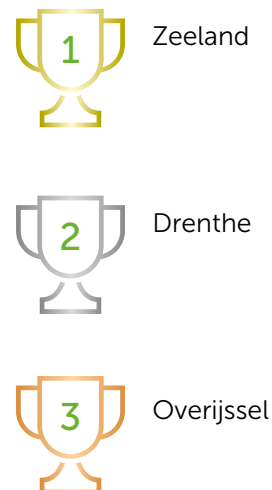
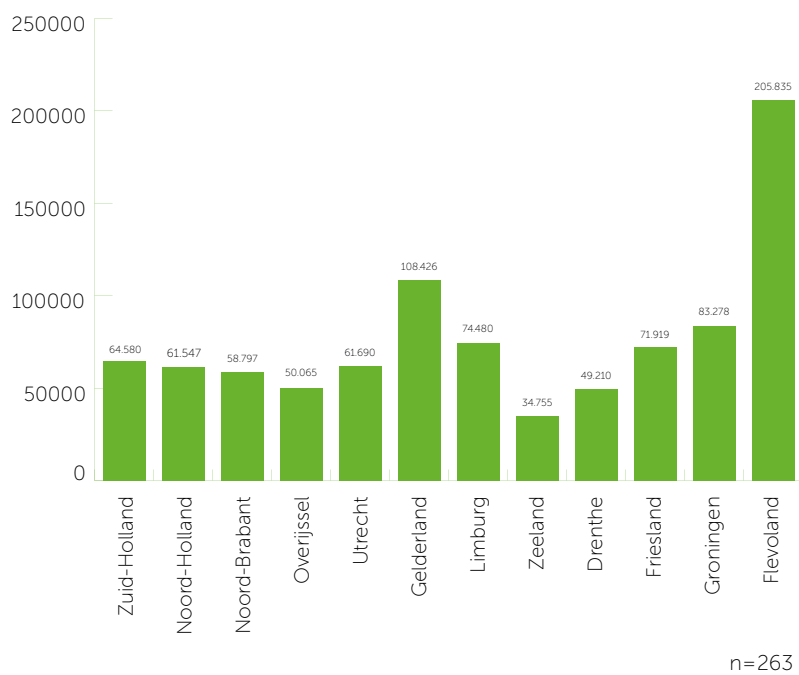
n=26

Indoor vs. Outdoor

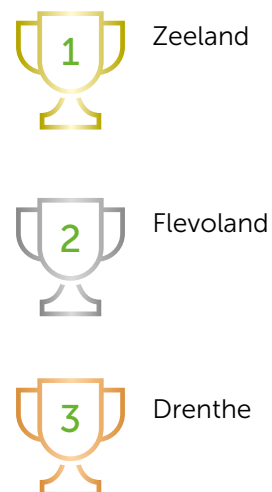
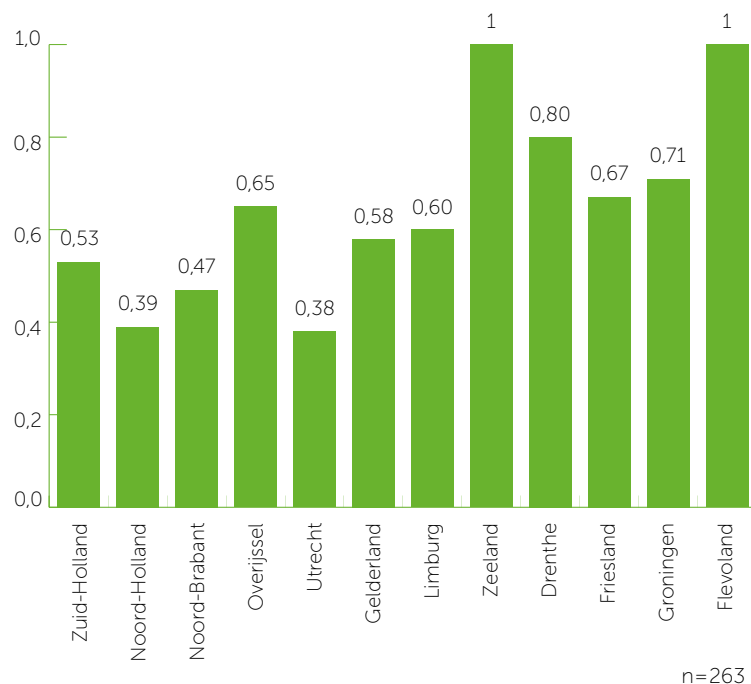

n=26

Verhouding inwonersaantal provincies tot festivaledities

Spreidingsindex van filmfestivaledities in 2018 per provincie

WHAT *the* FORK?!?

ZAT. 24 & ZON. 25 FEBRUARI

ZAT. 12.00 - 22.00 ZON. 12.00 - 20.00

FOODTRUCKS, HANDMADE MARKET
LIVE MUSIC, DJ'S AND MORE!

DE
PIER

FOOD

No. **5**

Kornuit
VERRASSEND
FRIS PILS

INFO
PIER.NL

Wie Toost Foodtruck Festival weet te vinden, beleeft kleinschalige magie

Met Toost is Nederland een foodtruckfestival rijker, dat niet de hoofdsteden maar juist de kleinere plaatsen aandoet. Dat zorgt soms voor lokale wrijving, maar vrijwel altijd voor dankbaarheid. En voor een consument die zich voor de verandering eens niet uitgekled maar verzorgd voelt.

Op vrijwel iedere plek waar het Toost Foodtruck Festival neerstrijkt, vinden de bewoners het spannend dat zo'n ogenschijnlijk stads concept hun dorp aandoet. De lokale winkeliers, de horecaken, de gemeente, de inwoners – soms zijn zij de opdrachtgevers, maar af en toe moet Toost hen ook voor zich winnen. Het is een bijeffect van de insteek van het festival: Toost strijkt alleen neer in kleinere Zuid-Hollandse plaatsen. Deze zomer zijn dat er achttien: van Schiedam tot Spijkenisse, van Nieuwerkerk aan den IJssel tot Naaldwijk.

Geruststellen

Geruststellen is soms nodig. Restaurant- en winkelenaren zijn bang voor een daling van hun omzet, gemeenten vrezen voor afval en onrust. Soms verloopt de samenwerking uitstekend – in Loosduinen werd Toost georganiseerd in samenwerking met de winkeliersvereniging, en werd het festival door de lokale horeca met open armen ontvangen – maar soms is het ook zoeken. Zoals in Katwijk, waar mensen de plek maar moeilijk kunnen vinden.

Dat zorgt voor verwarring. En voor een rustig festivalterrein, op deze zonnige vrijdagmiddag. De omstandigheden zijn perfect: de schoolvakanties zijn begonnen, de frisse zeewind maakt de al wekenlang aanhoudende hoge temperatuur aangenaam. De bediening staat in de startblokken, maar op het festivalterrein lopen enkel nog wat jonge gezinnen rond. En keuvelende foodtruceigenaren, die zich hebben verzameld bij Toeters & Ballen ('Verdomd lekker broodje bal'). Terwijl eigenaar Eric zijn menu op een krijtbord handlettert, vertelt hij enthousiast over het concept van Toost Foodtruck Festival. 'Een kleine, warme organisatie, altijd een fantastische sfeer op het terrein... Ja, wij gaan echt mee voor de gezelligheid,' aldus Eric.

Dat beaamt de eigenaar van de OctuBus, die een eindje verderop geparkeerd staat. En dus gaat de OctoBus mee naar Brielle, Bergen op Zoom, Zierikzee – en naar vrijwel alle andere locaties die Toost aandoet. Een welkome toevoeging in

foodtruckland, beaamt ook organisator Kris: vis serveren ze op festivals maar zelden. De Octobus – ‘pijlsnel de lekkerste’ – biedt verse calamares, verse pijlstaartinktvis en babyoctopus, allemaal geserveerd met huisgemaakte aioli. Ook ‘t Omelet Loket is dit jaar weer van de partij. Vanuit hun oranje oldtimer Constructam Carol-caravan uit 1972 serveren zij ‘Omeletrollen met een Twist’, met klinkende namen als Gekke Geit, Karma Parma en Hippie Kippie. Ook foodtrucks BuBu, waar je niet alleen poedersuiker of Nutella, maar ook appelmoes, marsepein siroop op je crêpe kunt laten smeren.

Kleinschaligheid

Klassieke wagens, kleinschaligheid en een bijzonder assortiment, dat is wat hen bindt, beaamt ook Kris. Ook de prijzen sluiten hierbij aan: geen kassa’s waar je voor onhandige bedragen twintig fiches moet kopen om je avondeten bij elkaar te sprokkelen, waarna je je overeet aan een toetje dat je alleen maar hebt gekocht omdat je anders met die munten blijft zitten. Voor even aantrekkelijke prijzen kun je je op het terrein laten versieren met hennatatoeages (drie euro) of je laten verwennen met een hoofd- of lichaamsmassage (tien tot vijftien euro). Ook dat sluit aan bij de gedachte achter Toost: het bieden van een totaalbeleving voor jong en oud. Vandaar ook die zweefmolen, die door een vrouw in een felblauwe polkadotjurk in beweging wordt gehouden. Wij zijn langer dan een meter vijftig en zwaarder dan veertig kilo, dus aan ons gaat deze belevenis helaas voorbij. Dan maar boogschieten – met zuignappijen, uiteraard.

Het gezin met kleine kinderen, daar mikt Toost op. Vier seizoenen geleden beleefde het festival haar geboorte in de vorm van een buurtbarbecue in Pijnacker. Gemeenten in de buurt bleken geïnteresseerd in de sfeervolle kleinschaligheid. Vandaar ook die rustige pasteltinten die overal op het terrein terugkeren. In de vlaggetjeslijnen die over het hele plein getrokken zijn, de hekken die bekleed zijn met het zachtrode en -gele logo, de azuurblauwe en babyroze tafels, stoelen en plantenbakjes. Dit is ook een doelgroep die nadenkt over duurzaamheid,

benadrukt Kris – vandaar dat je aan het begin van je verblijf een plastic glas koopt, dat je na afloop van het festival gewoon mee naar huis mag nemen.

Toost in business

Toost strijkt steeds drie dagen neer – bij voorkeur op vrijdag, zaterdag en zondag, maar in Katwijk start het feest een dagje eerder. ‘We zijn hier van donderdag tot en met zondag vanwege de christelijkheid van deze gemeente,’ legt Kris uit. ‘Zo zie je maar: op elke plek heb je iets om rekening mee te houden.’ Als mensen het festival eenmaal ontdekt hebben, keren ze graag meerdere dagen terug. ‘We veranderen voor een weekend even in hun huiskamer.’ Op donderdag bleef het in Katwijk relatief rustig, vanavond en zaterdag verwacht de organisatie grotere drukte.

Over rust gesproken: wat doen de organisatoren in de wintermaanden? ‘Dan houden we ons vooral bezig met bedrijfsevenementen,’ legt Kris uit. Alle Toostfestivals zijn niet alleen gezellig en leuk om te organiseren, ook vormen ze een mooi visitekaartje voor Toost in Business, waarmee ze het hele jaar door jubilea, bedrijfsfeesten en andere evenementen omtoveren tot foodtruckfestivals in het klein. Hoewel: ook op zo’n bedrijfsfeest kan tot wel zeshonderd man worden vermaakt.

Tegen het einde van de middag wordt het langzaam drukker in Katwijk. Ook de Duitse toerist schuift aan en verwondert zich over de Nederlandse namen voor inktvis, omelet met geitenkaas en broodje bal. De klager heeft zich nog niet gemeld voor een drankje.

De komst van Toost mag soms voor wat wrijving zorgen, uiteindelijk overheerst de dankbaarheid, aldus Kris. ‘Deze kleinere gemeenten zijn altijd blij dat we reuring brengen, zonder overheersend te zijn. In tegenstelling tot grotere festivals laten we weinig rommel achter, en hebben we alles in een paar uur op- en afgebouwd.’

Tekst & foto: Anne van den Dool

Programmering

Hoeveel foodtrucks staan er op foodfestivals in 2018 en wat voor eten bieden zij aan? Verschilt dit per maand of provincie? Hoe 'gezond' eten we eigenlijk op foodfestivals? En wat is er nog meer te doen op foodfestivals?

Foodtrucks op festivals

Van de 263 foodfestivaledities in 2018 is van 177 edities (67%) achterhaald welke foodtrucks aanwezig waren. Op die 177 festivaledities stonden in totaal 1504 unieke foodtrucks die 3041 keer 'optraden'. Zo'n 70% van deze foodtrucks is maar 1x aangetroffen, dit zijn vooral foodtrucks van lokale winkels, restaurants etc. Er zijn echter ook foodtrucks die op 15 of meer foodfestivaledities hebben gestaan, zoals: Barabus, Broertjes Saté, Meat at the Bar, Madame Cocos, Taco's los Amigos, Man I Love Fish!, Chorizos & Co en Aroi Thai. De meeste foodtrucks komen uit Nederland (98%), een enkele uit België (1%) of overige landen (1%). Deze foodtrucks worden gerund door zelfstandigen/cateraars (60%) die soms ook een winkel ernaast hebben (8%), zoals een patisserie of ijssalon. Daarnaast is er een aanzienlijk aandeel van restaurants, café's, bistro's en dergelijke (24%) die op foodfestivals hun établissement promoten met proeverijen. Dit aandeel is groeiende in vergelijking met 2017 (18%). Ook productleveranciers van bijvoorbeeld vegetarische producten of bier (bierbrouwerijen) staan op sommige foodfestivals met een aandeel van 8%. Op het overgrote deel van foodfestivals (61%) staan niet meer dan 20 foodtrucks, op een derde van de foodfestivals staan tussen de 21 en 30 foodtrucks, meer dan 30 foodtrucks komt slechts bij 6% van de foodfestivaledities voor.

Wat staat er op het menu?

Van de 1504 unieke foodtrucks die geregistreerd zijn, maakt slechts 5% expliciet melding dat ze met biologische producten werken, 3% dat deze vegetarianisch zijn en 2% dat de producten geheel vegetarisch zijn. Het overgrote deel (89%) van de foodtrucks vermeldt dit niet, hoewel sommige wel melden dat ze ook vegetarische gerechten serveren of dat men 'zo veel mogelijk' met biologische producten werkt. Het aandeel 'gezonder' (biologisch/vegetarisch/veganistisch) is dus zeer beperkt en zelfs iets afgenomen ten opzichte van 2017. Dit aandeel van 'gezonde' foodtrucks verschilt niet noemenswaardig per provincie, het schommelt tussen de 6 en 17%, met Utrecht als

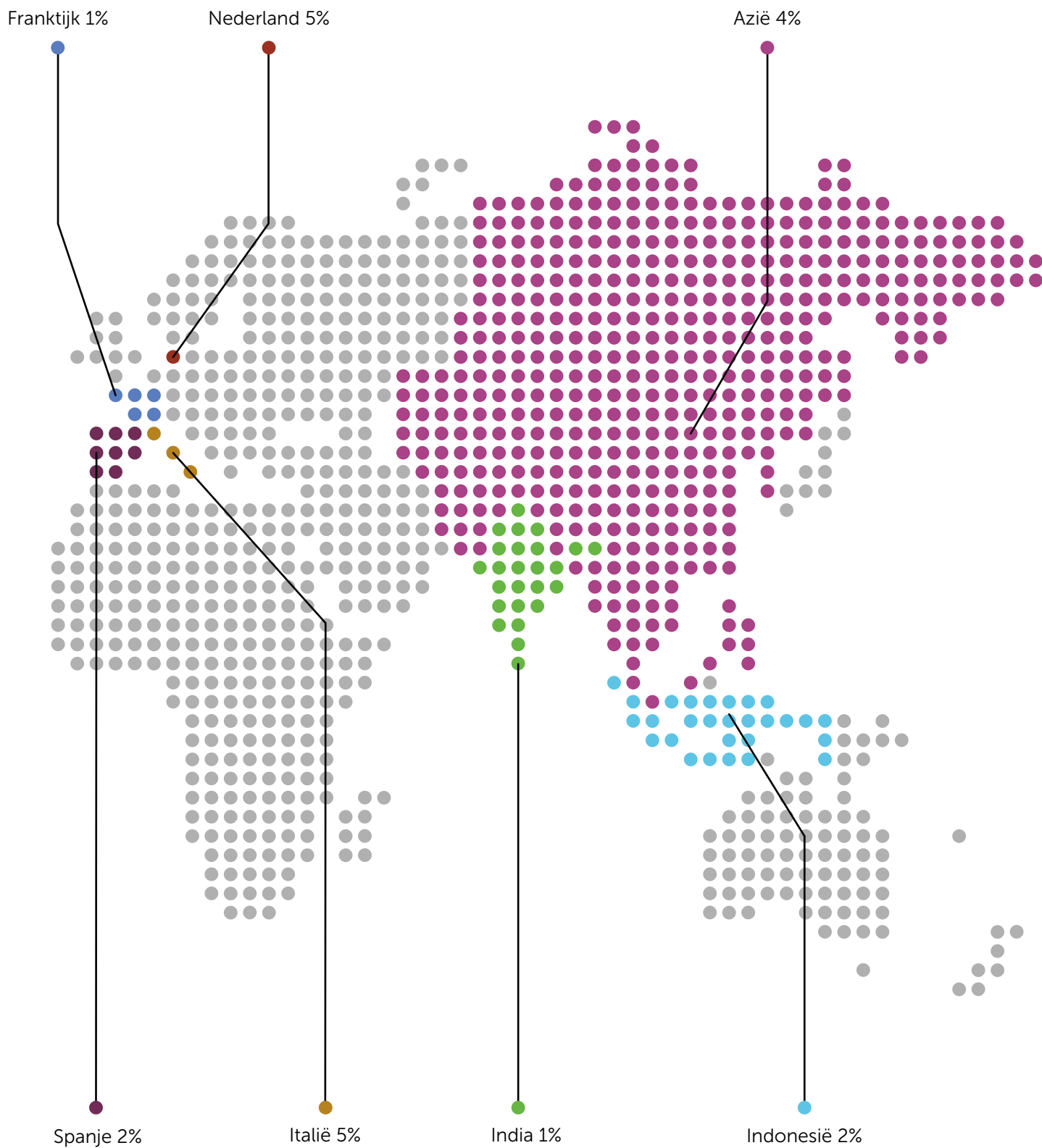
meest 'gezonde' provincie en Flevoland als minst 'gezonde' provincie. Bij de verdeling over de maanden zijn er wel uitschieters zoals de maand maart met 32%, dit is te herleiden tot VeggieWorld in deze maand en het feit dat er weinig foodfestivals zijn zodat het aandeel extra doorklinkt. Hetzelfde geldt voor Vegfest in oktober. Hieruit is ook te concluderen dat bij het gemiddelde foodfestivals 'gezonder' eten een marginaal verschijnsel is. Er overheerst geen specifieke 'keuken' in het aanbod, natuurlijk zijn er bepaalde landenproducten die eruit springen zoals pizza en Italiaans ijs (Italië), saté (Indonesië), tapas (Spanje), pannenkoeken en bier (Nederland) en tortilla's (Latijns-Amerika). Veel foodtrucks hebben een divers aanbod (35%), maar de meerderheid heeft dus wel een bepaald gerecht dat ze specifiek aanbieden. Meest populair blijft het broodje vlees (19% van het aanbod), met vervolgens BBQ-gerechten zoals spareribs (6%), pannenkoeken/poffertjes/wafels/churros (6%), en ook koffie/thee (5%) met vooral de barista als populair vehikel daarvoor. De provincies verschillen onderling niet veel in dit aanbod, 'uitschieters' zijn: Gelderland (broodje vlees), Groningen (BBQ en pannenkoeken), Drenthe (koffie/thee) en de noordelijke provincies (Groningen/Friesland/Drenthe) met ijs. De drukste maanden (mei t/m september) verschillen nauwelijks in aanbod, er is dus geen impact van de maand. Aan de 'randen' van het seizoen is dit wel anders maar dat heeft te maken met het geringe aantal festivals waardoor een 'afwijkend' aanbod sneller doorklinkt in het totaal.

Randprogrammering

Foodfestivals worden gezien als een dagje uit voor het hele gezin, niet in de laatste plaats omdat ze veelal gratis zijn en nabij in het stadspark worden gehouden. Dat zien we terug in de randprogrammering door bijvoorbeeld het aandeel van kinderactiviteiten (springkussens, draaimolens en dergelijke) die meer voorkomen dan bij andere soorten festivals. Daarnaast is er een versplintering aan activiteiten die tijdens foodfestivals worden georganiseerd, van masterclasses en rondleidingen tot yoga en karaoke. Voor elk wat wils.

Foodtrucks of foodfestivals in 2018 met een geografisch profiel

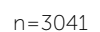

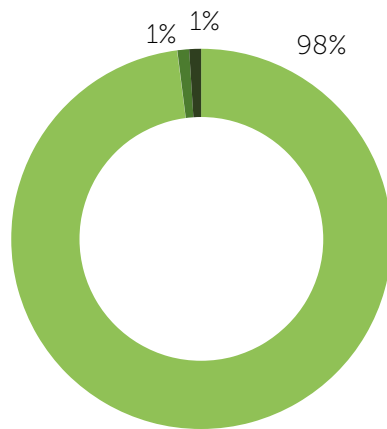
n=1504

Wordcloud foodtrucks foodfestivals 2018 (op meer dan 1 foodfestival gestaan)

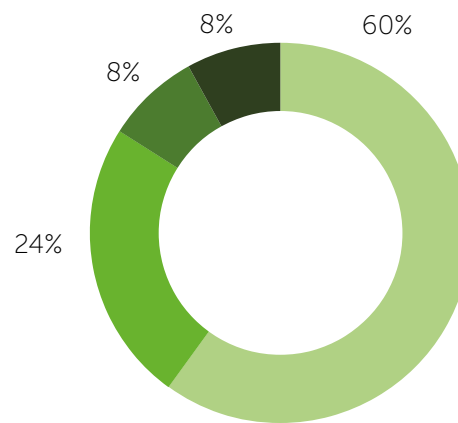
Percentage land van herkomst van foodtrucks

- Nederland
- België
- Anders

n=1490

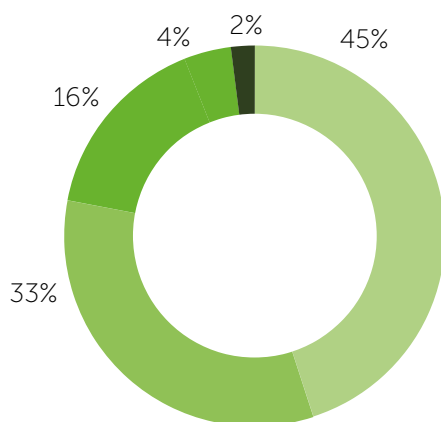
Percentage soort bedrijf van foodtrucks

- Zelfstandige/Cateraar
- Restaurant/Bistro/Cafe/Hotel
- Zelfstandige met winkel
- Produktleverancier

n=1336

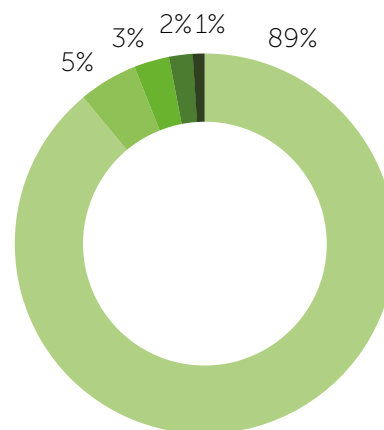
Percentage van aantal food trucks op foodfestival edities

- > 3-10
- > 11-20
- > 21-30
- > 31-50
- > 50

n=177

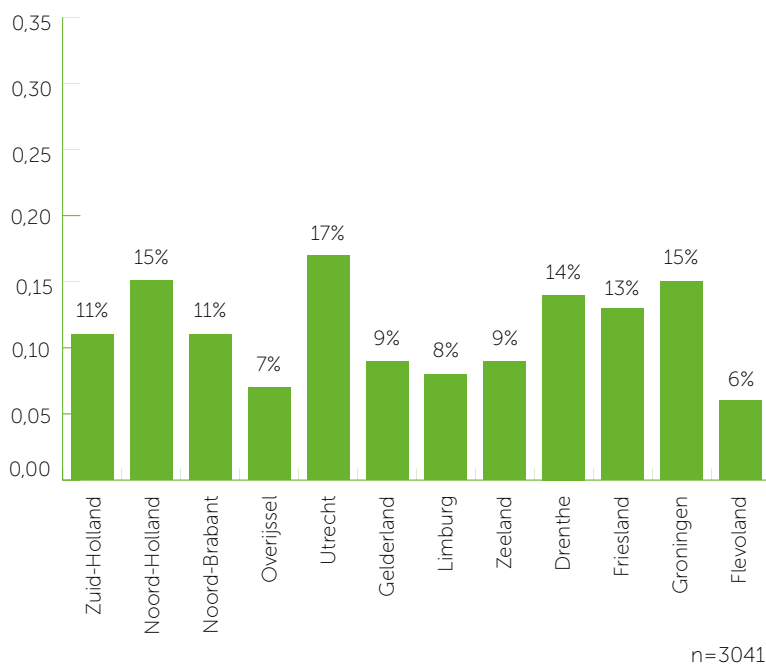
Percentage van soort voedsel geserveerd door foodtrucks op foodfestival edities

- Niet-Gespecificeerd
- Biologisch
- Vegetarisch
- Veganistisch
- Halal

n=1504

Percentage van foodtrucks met 'gezond' eten per provincie

Utrecht

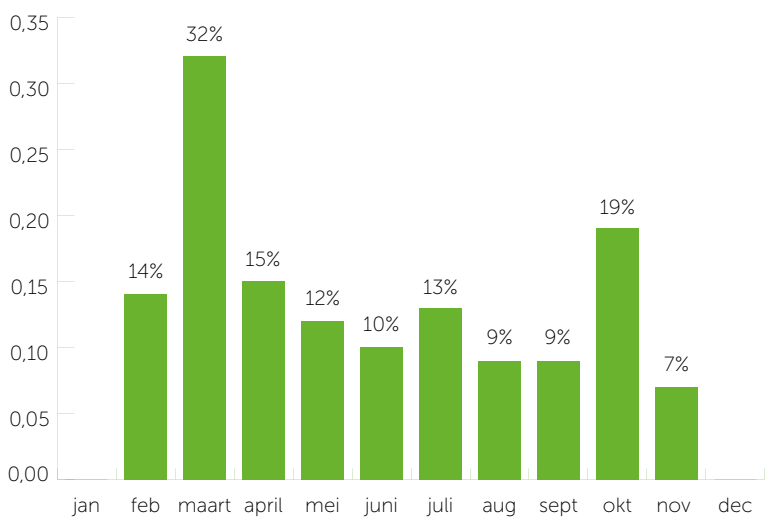

Noord-Holland
Groningen

Drenthe

Percentage van foodtrucks met 'gezond' eten per maand

Maart

Oktober

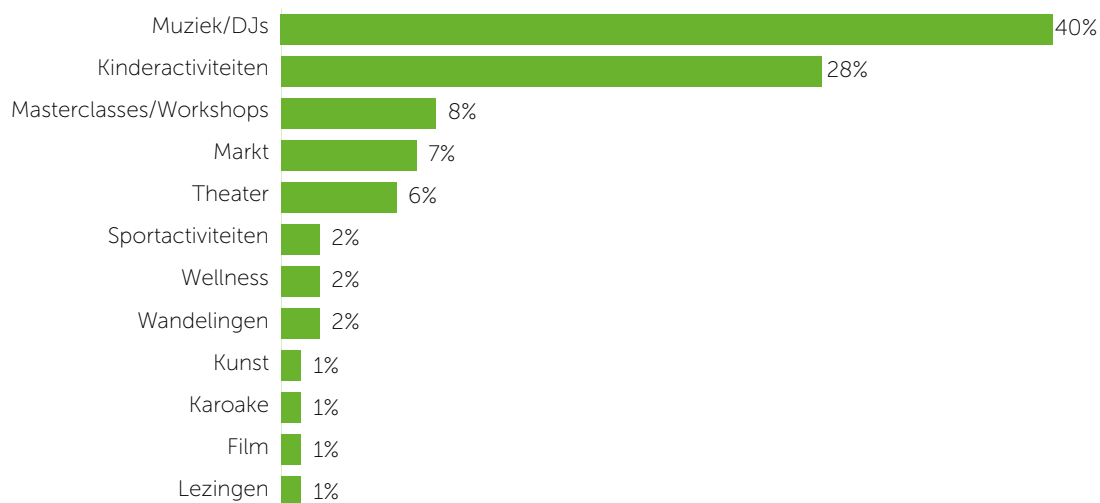

April

*gezond = biologisch/vegetarisch/veganistisch

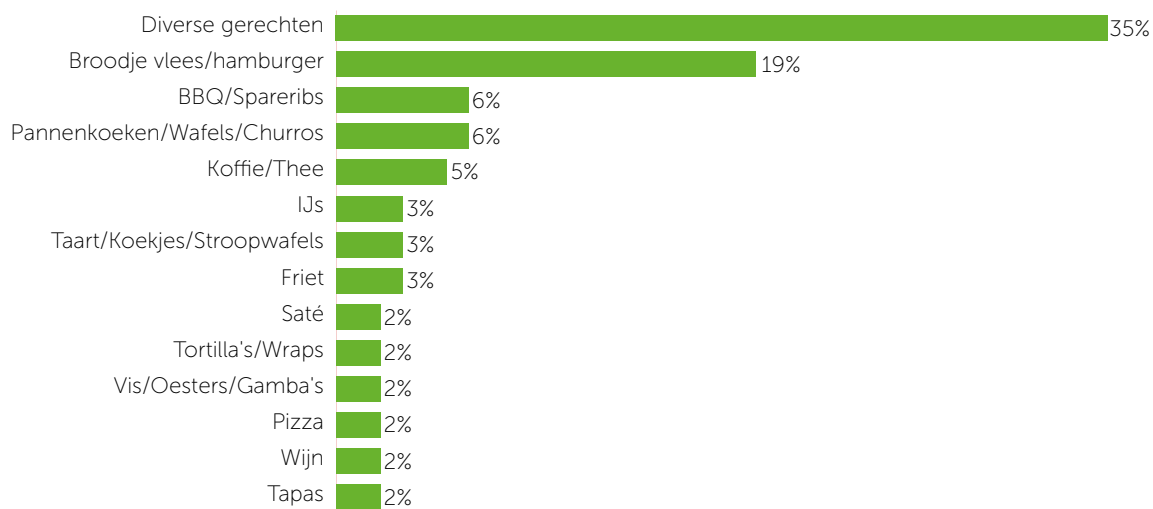
n=3041

Percentage van foodfestivaledities met specifiek randprogramma

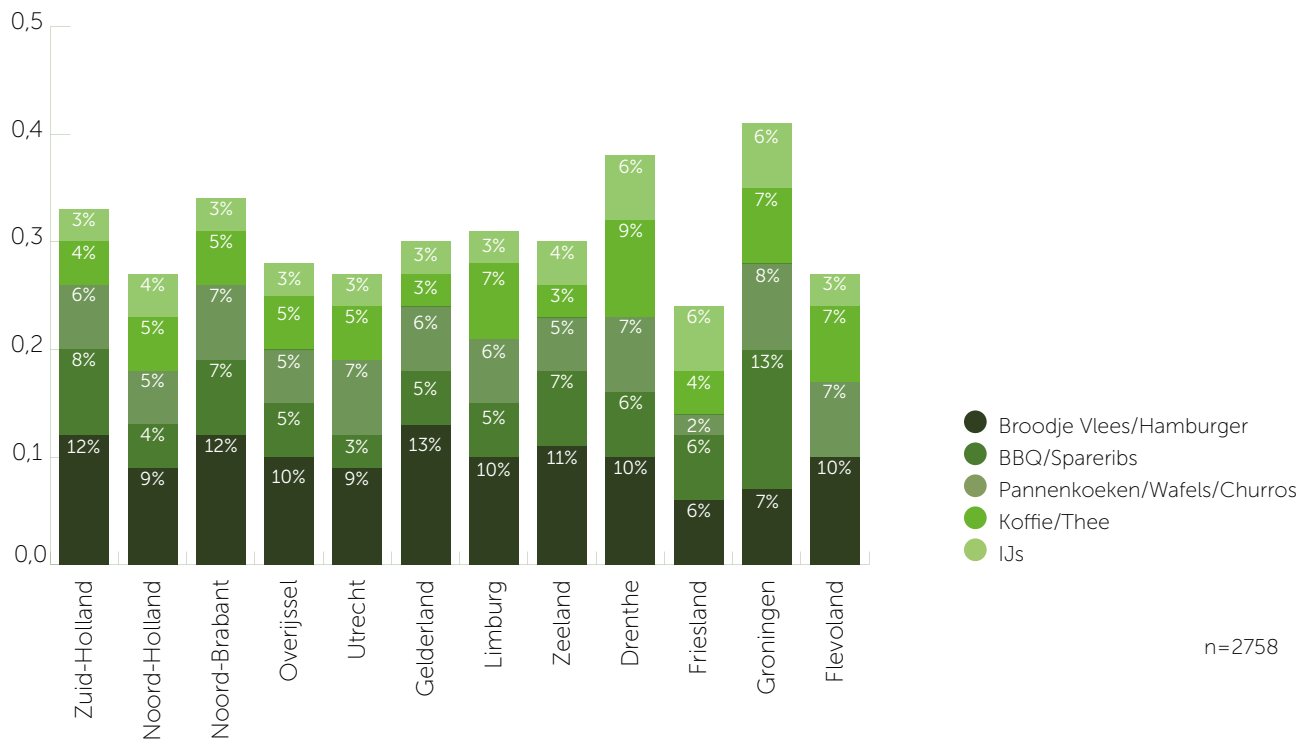
n=239

Aangeboden eten door percentage foodtrucks op foodfestivaledities

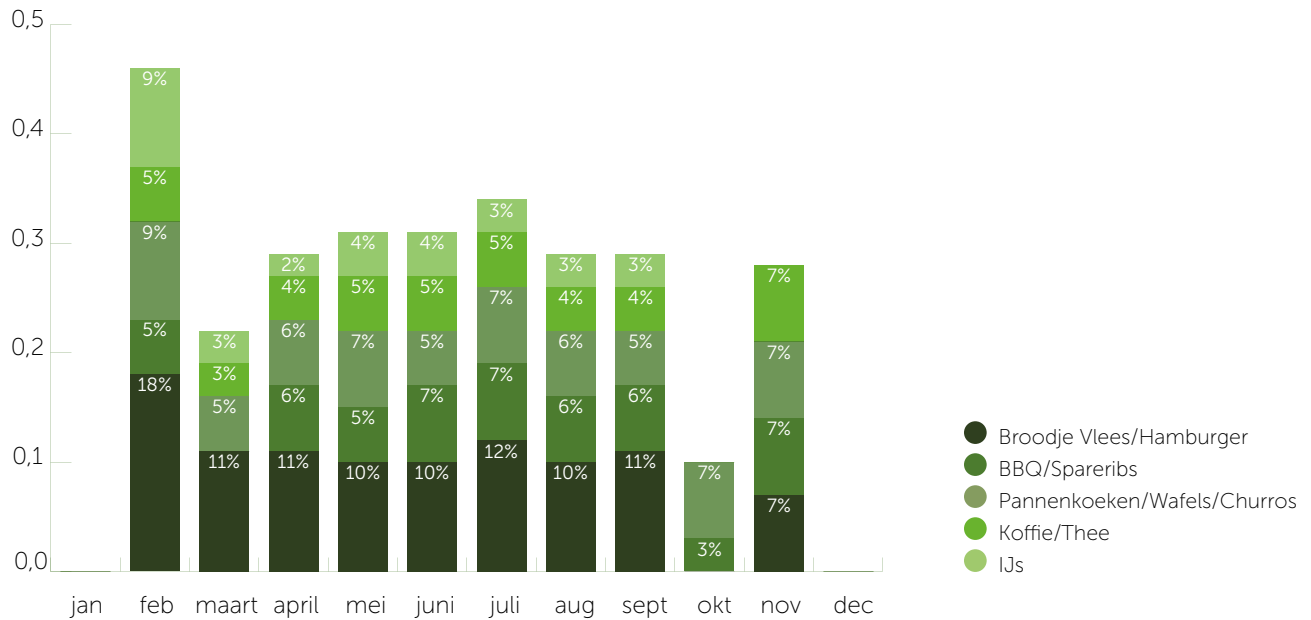

n=2758

Top 5 gerechten op foodfestivaledities per provincie

Top 5 gerechten op foodfestivaledities per maand

Social Media

Social media kunnen een belangrijke rol spelen bij het informeren en binden van bezoekers, maar lukt foodfestivals dit ook? Welke social media gebruiken ze en wat is de respons van de bezoekers? Maakt het hiervoor uit of een foodfestival al langer bestaat?

Social media platformen

Facebook is verreweg het meest populaire social media platform onder foodfestivals om te communiceren met bezoekers, 84% van de foodfestivals heeft een eigen facebook account. Dit is hoger dan het percentage foodfestivals dat een eigen website heeft (67%). Van de foodfestivals die geen eigen website hebben heeft 30% wel een eigen facebook account. Twee andere social media platformen die ingezet worden zijn Instagram (45%) en Twitter (37%). Instagram heeft inmiddels Twitter overvleugeld in gebruik. Andere social media platformen worden nauwelijks ingezet, alleen YouTube kan nog genoemd worden met 10%, wat overigens een beduidend lager gebruik is dan bij de andere soorten festivals. Het gebruik van social media bij food festivals is relatief beperkt, zeker ook in vergelijking met andere soorten festivals. Er zijn geen honderduizenden of zelfs miljoenen views op YouTube zoals bij andere soorten festivals het geval is. Het aantal Facebook likes ligt gemiddeld rond de 4.774 likes met een maximum van 47.056 likes van het Foodfestival Lepeltje Lepeltje. Het gemiddeld aantal Twitter volgers is maar 693, bij Instagram is dit 1661. Facebook heeft 11 foodfestivals die meer dan 10.000 likes scores, Twitter heeft 0 foodfestivals die meer dan 10.000 volgers hebben, Instagram heeft er maar 2. Ook voor andere indicatoren van social media gebruik zoals check-ins (Facebook), tweets (Twitter) en posts (Instagram) zijn de aantallen relatief laag.

Foodfestivals verschillen ook onderling sterk in het gebruik van social media. Zo domineren slechts een handje vol foodfestivals de top 5 van Facebook likes, Twitter en Instagram volgers. Veggie World staat bij alle drie in de top 5, Lepeltje Lepeltje, Rollende Keukens en Eten op Rolletjes staan in de top 5 van Facebook likes en Instagram volgers; Taste of Amsterdam, Rrrollend, Leiden Culinaire, Lekker Venlo, Proef Amersfoort en Chocofestival vullen de lijsten aan. Het percentage foodfestivals dat minder dan 1000 Facebook likes heeft is 21%, dit percentage is bij Instagram volgers 63% en bij Twitter volgers zelfs 72%.

Andere vergelijkingen in social media bij foodfestivals

Indien we gratis en entree heffende foodfestivals met elkaar vergelijken dan scoren betaalde foodfestivals beter op alle drie onderzochte indicatoren van Facebook likes, Twitter en Instagram volgers. Vooral bij Instagram is de score duidelijk hoger bij betaalde foodfestivals. Ook bij de vergelijking van 1-daagse en meerdaagse foodfestivals treden verschillen op: meerdaagse foodfestivals scoren duidelijk beter op gemiddeld aantal Facebook likes en gemiddeld aantal Instagram volgers. Een mogelijke verklaring is dat er bij meerdaagse festivals een langer tijd is om gebruik te maken van social media waardoor de kans groter is dat mensen zich laten horen op social media. Echter, bij andere festivalsoorten zien we andere patronen in de vergelijking 1-daagse en meerdaagse festival dus dit kan niet de enige mogelijke verklaring zijn. Bij de vergelijking van indoor en outdoor foodfestivals scoren de indoor festivals iets beter op gemiddeld aantal Twitter volgers en Instagram volgers, het gaat hierbij wel om een klein aantal indoor foodfestivals.

Tot slot is een vergelijking gemaakt tussen 'jonge' foodfestivals, die nog maar maximaal 3 jaar bestaan, en 'oude' foodfestivals die al meer dan 10 jaar bestaan. De 'oude' foodfestivals scoren beduidend beter op gemiddeld aantal Facebook likes en op Instagram volgers. Social media betrokkenheid moet blijkbaar over de jaren worden opgebouwd, hoe laagdrempelig het ook is om een (nieuw) festival te liken of te volgen. Hoewel hier wel moet worden opgemerkt dat in 2016 de 'oude' foodfestivals nog lager scoorden dan de 'jonge' foodfestivals op Instagram volgers. De opmerking toen dat hier nog een slag te winnen is voor de 'oude' foodfestivals is twee jaar later al werkelijkheid geworden.

SMAEK IN 'T PARK IS ONDERDEEL VAN

Wiejese
**diek
daegen**
in weekend september

SMAEK

- IN 'T PARK -

- ZONDAG 2 SEPT 2018 -

VAN 13.00 TOT 19.00 UUR
PARK WIJHEZICHT TE WIJHE

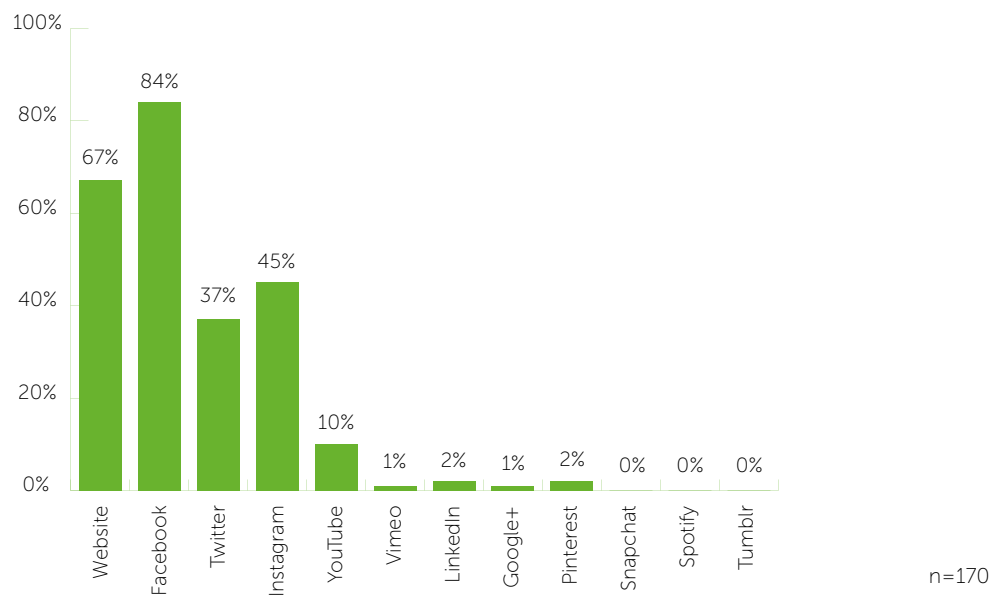
FOOD, DRINKS & MUSIC

GRATIS ENTREE • GRATIS ENTREE • GRATIS EN

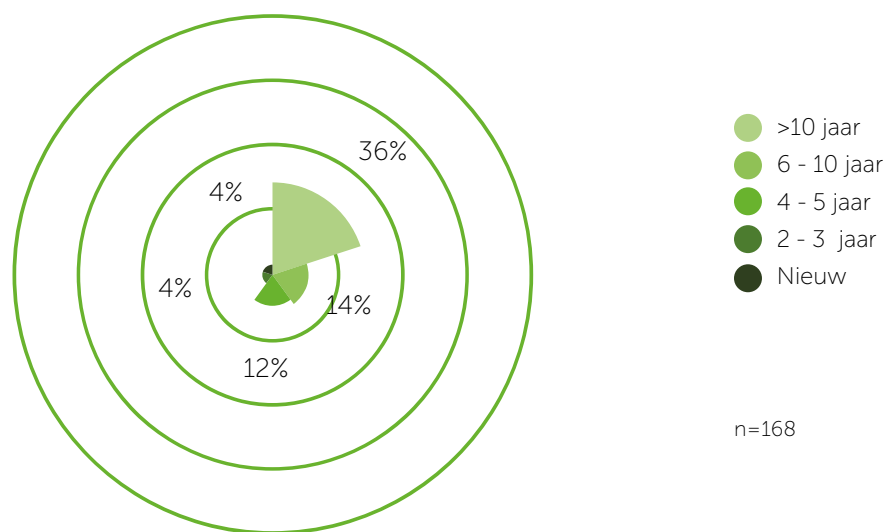
 Lenferinkgroep
beleggers in vastgoed

Ter Pelkewijkpark 18 tel: 038 4255220 info@lenferinkgroep.eu
8011 SH Zwolle fax: 038 4255229 www.lenferinkgroep.eu

Percentage gebruik website en social media door foodfestivals in 2018

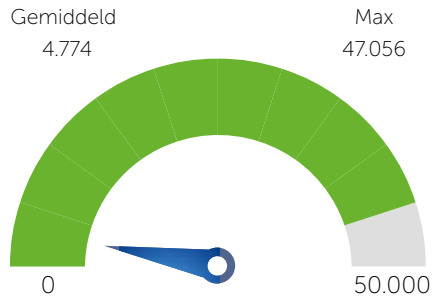
Gemiddeld percentage gebruik van top 4 social media platformen per leeftijd van het foodfestival

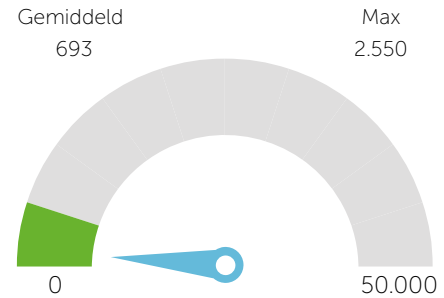
Social media scores van foodfestivals 2018

Facebook Likes

Twitter Followers

Top 5 filmfestivals met de meeste Facebook likes

Lepeltje Lepeltje	47.056
Rrrollend	33.918
Rollende keukens	25.318
Veggie World	24.128
Eten op Rolletjes	23.487

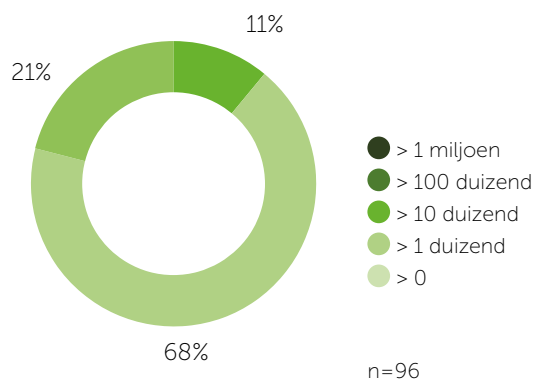

Top 5 filmfestivals met de meeste Twitter followers

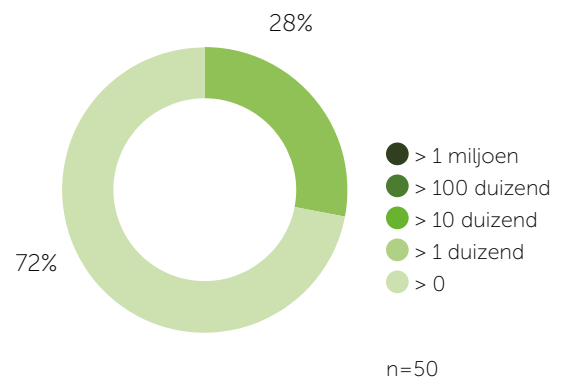
Lekker Venlo	2.550
Veggie World	2.494
Proef Amersfoort	2.463
Leiden Culinaire	2.460
Chocoa Festival	2.144

Percentage filmfestivals met aantal Facebook likes

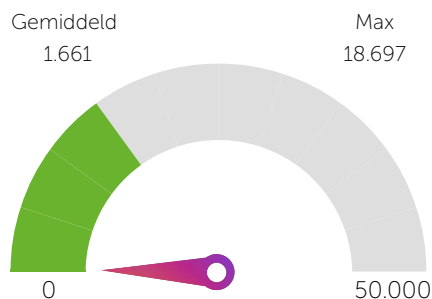

Percentage filmfestivals met aantal Twitter followers

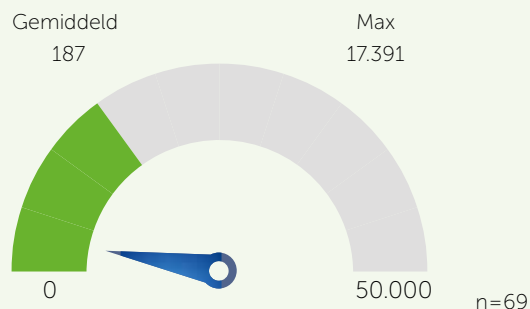

Instagram Followers

Facebook check-ins

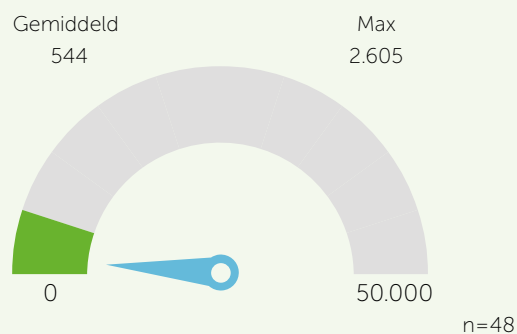

Top 5 filmfestivals met de meeste Instagram followers

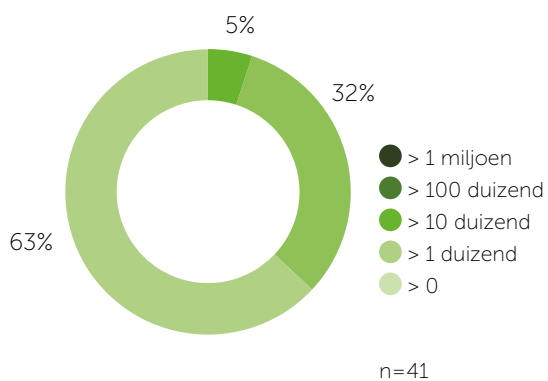
Taste of Amsterdam	18.697
Veggie World	11.646
Lepeltje Lepeltje	5.200
Rollende keukens	3.617
Eten op Rolletjes	3.560

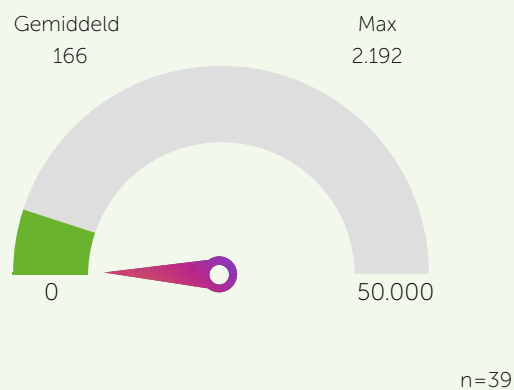
Twitter tweets

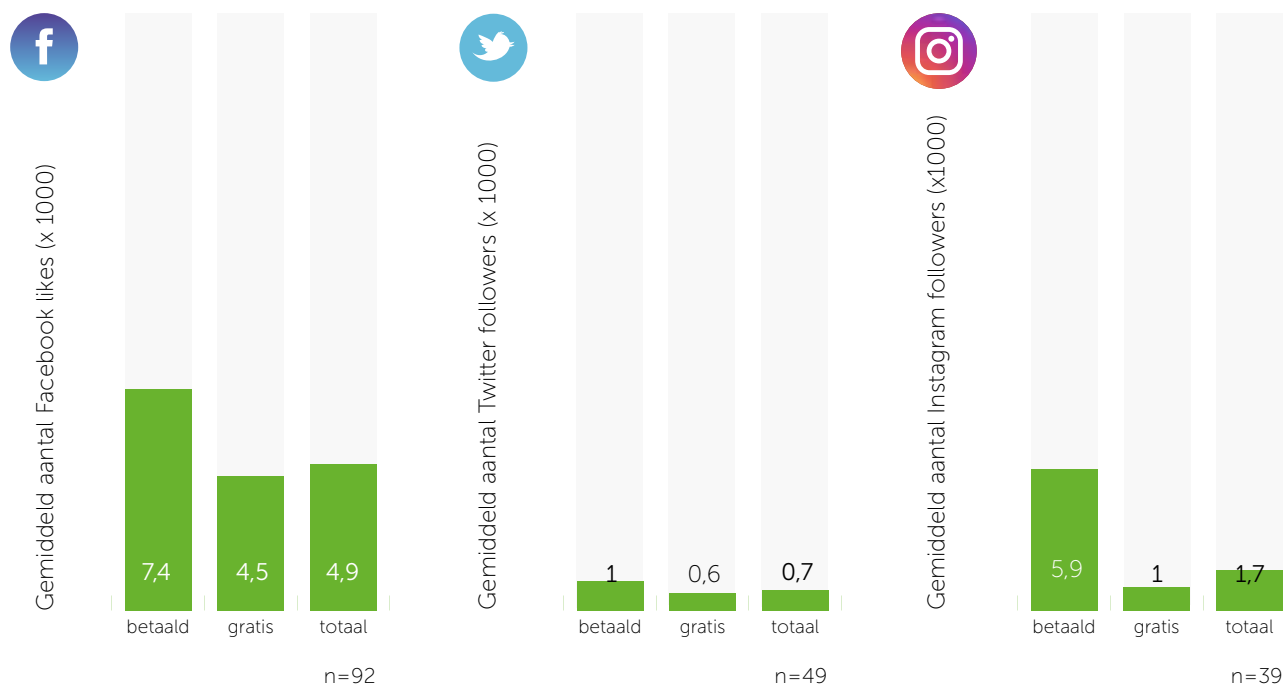
Percentage filmfestivals met aantal Instagram followers

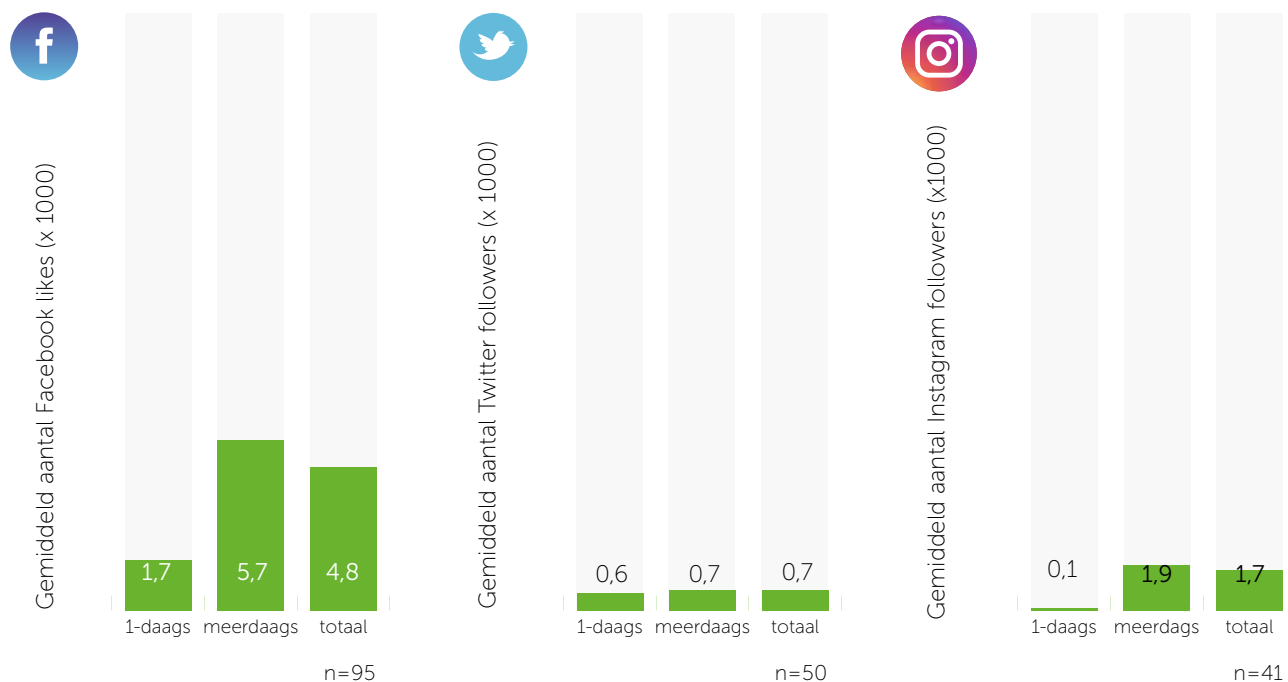
Instagram posts

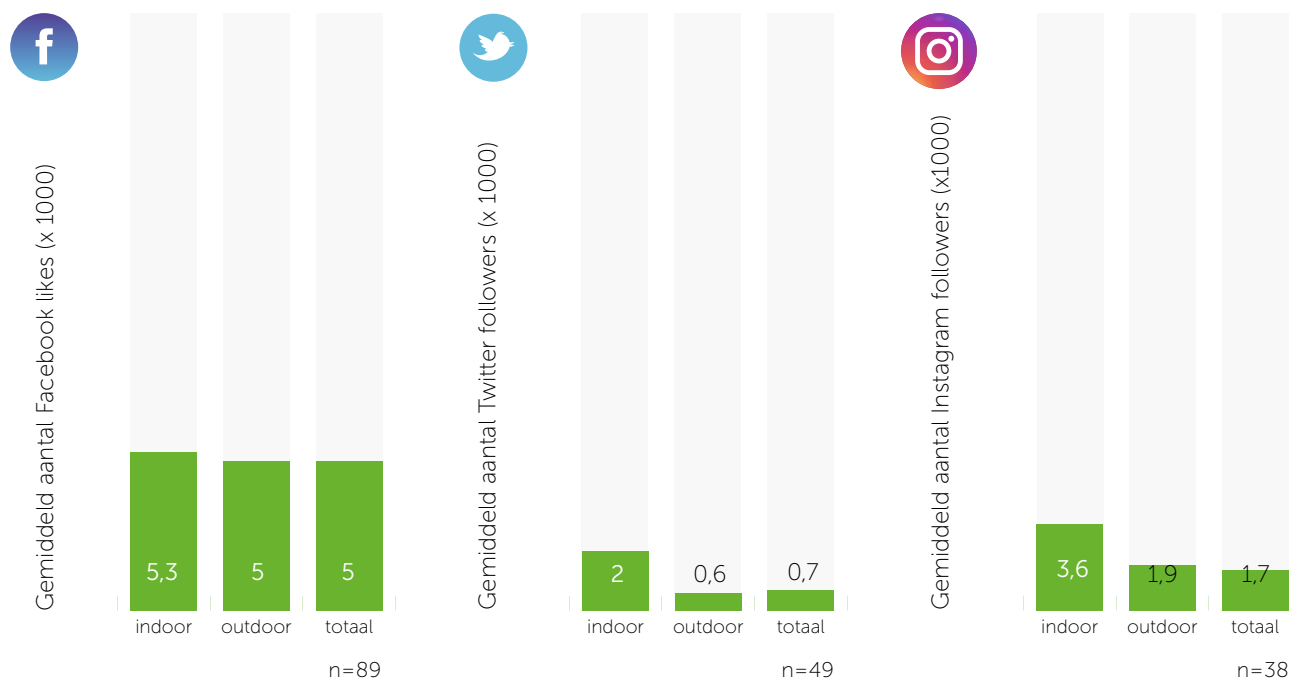
Gemiddeld social media gebruik van betaalde en gratis foodfestivals in 2018

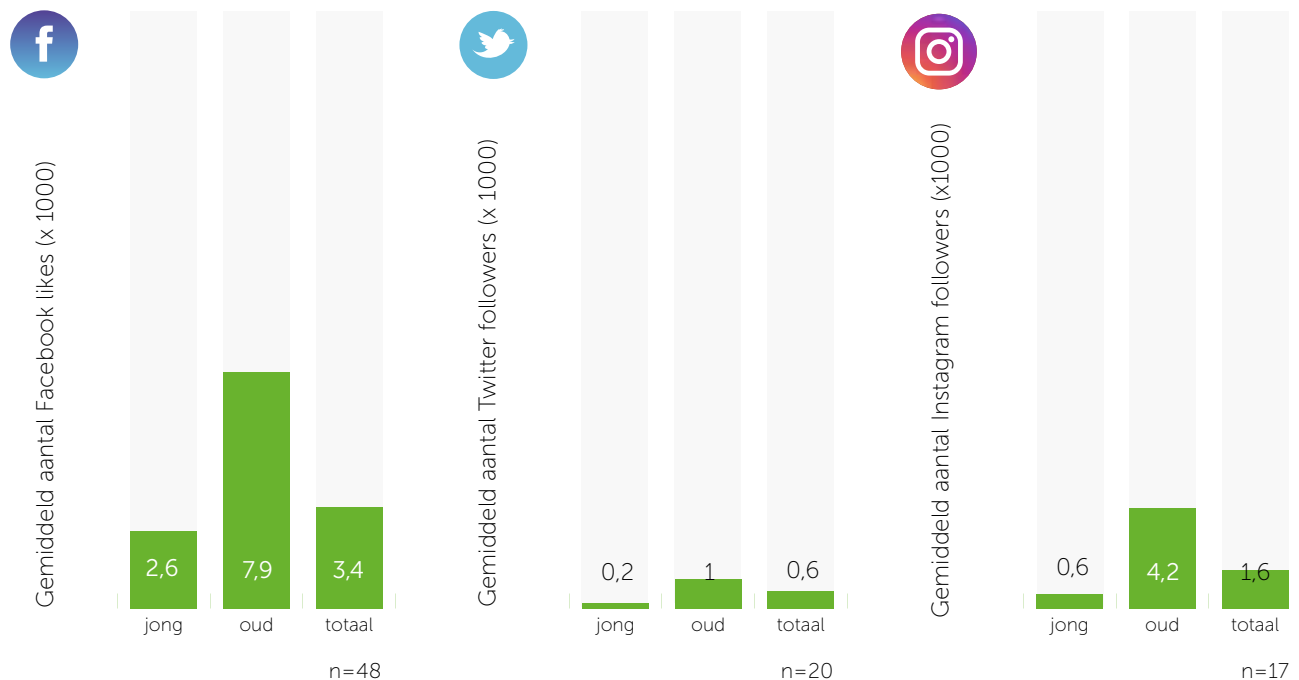
Gemiddeld social media gebruik van 1-daagse en meerdaagse foodfestivals in 2018

Gemiddeld social media gebruik van indoor en outdoor foodfestivals in 2018

Gemiddeld social media gebruik van jonge (<4jaar) en oude (>10 Jaar) foodfestivals in 2018

Je moet wel een ernstige misantroop zijn om het niet naar je zin te hebben bij Festival TREK in Stadspark Maastricht

Food trucks ingebed in een dorp met een eigen burgemeester, een gemeentehuis, een kerk en een café. Welkom op een parade van niet alleen eten en drinken. En vergeet niet een kleedje mee te nemen ...

Het is verleidelijk om theater- en muziekfestival De Parade en Festival TREK naast elkaar te zetten. De Parade startte in 1990 met puur theater en kleepte dat allengs aan met eettentjes, limo's en cocktails. Festival TREK keerde het vijf jaar geleden om. Foodtrucks en lekker eten stonden centraal maar er moest nog wel wat bij, vonden de 'founding fathers' van TREK: Michiel Marcelis, Emile Faulborn, Raymon van Sprang en Brecht van Breukelen. De vier mannen kropen bij elkaar met als opdracht: verzin een festival waar je zélf ook naar toe zou willen gaan. Raymon van Sprang: 'Dat werd TREK. De basis waren de food trucks. Maar dan wel ingebed in een dorp met een eigen burgemeester, een gemeentehuis, een kerk en een café. Het moest een soort familie worden.' Vijf succesvolle jaren later afficheert TREK zich als Festival Trek, Muziek, Theater and Fun. En daar klein onder: Food, Trucks & Drinks.

Een bijna terloops allegaartje

TREK oogt als een bijna terloops allegaartje als je einde middag het terrein op komt. Je tas wordt gecheckt. Een nijvere prelaat geeft je de natte zegen. Er is een bierbar en een (nog) stille wijnbar. Voor de Platenbus draait een danseres allenig haar rondjes. Onmiddellijk in het oog springt de Vuurtorenbar, een bijna natuurlijk afspeelpunt; net zo'n symbool als de Fonteinbar op de Parade. Voor de eerste keer lopen we tegen de immer glimlachende BurgeRmeester (met de R van 'burger') van TREK op, we zullen de hyperactieve man nog vier keer treffen. Aan de vijver vormen vier reusachtige letters het woord TREK.

Verder achterin komt de verzameling foodtrucks tot volle ontplooiing. In totaal staan er 38 foodtrucks, 6 verschillende soorten bars en een legio aan decorstukken op het terrein, zoals het 'gemeentehuis' annex theater, de nostalgische rups, de TREK-letters, het kerkje, een piramide van houten blokken waarop je zit en klautert, tafelhoetbalspellen en de 's avonds ontstoken haardvuren. Het eet- en drinkaanbod kust alle hoeken van het culinair heelal: burgers, falafel, poffertjes,

Vietnamees, tapas, wafels, paella, pokebowl, oesters, coconuts pastry, 'Fritez', gin-tonic, water-cocktails, wijn en bier. Raymon van Sprang: 'We passen de keuze van foodtrucks aan bij de bestemming. Ja, er is meer vraag dan aanbod dus we kunnen scherp selecteren.'

Een beetje Woodstock

Op het grasveld voor het grote podium achterin wordt het een beetje Woodstock. Bezoekers liggen op meegebrachte kleedjes te genieten van eten, muziek en kleine theateracts. Of ze dansen alsof ze onder stroom staan. Dyan, 'The Wicked Gambler', doet wat kaarttrucs in de buurt van het podium. Het dansende meisje heet Norn, zij noemt zich 'een all round entertainer'. Maarten, een rossige met baard, doet spel en theater. Hij verklapt de werkwijze: 'We doen dingen met mensen in een kleine cirkel, boksen, een quizje, verkleedpartijtjes. Maar kijk naar Maarten: een hele brede kring mensen leeft vanaf een afstandje mee. Het concept, eten met theater, werkt. Je kunt niet de hele dag eten en drinken.'

Het is tijd voor de achterkant van het fraaie TREK-borduurkleedje. Dat bevindt zich op een geïmproviseerd campinkje achter wat schermen in een hoekje van het terrein. Een caravan en wat schamele tenten vormen het zenuwcentrum van het festival. Daar verblijft de helft van het managementteam van Four Entertainment, doorgewinterde zomerfestivalbouwers die onder meer verantwoordelijk zijn voor TREK, Wijn- en Speciaal Bierfestival, Live on the Beach en Internationaal Vuurwerk Festival Scheveningen. Michiel Marcelis en Raymon van Sprang zijn de aanwezige managing partners. Raymon: 'Vijf jaar terug maakten we zonder sponsor de grote sprong. Er bestond toen nog geen echt food truck festival, alleen Rollende Keukens. We hebben steeds meer entertainment toegevoegd en veel nostalgische muziek, voor het gevoel.'

Over elke positie op het TREK-terrein is goed nagedacht. Raymon: 'Standaard is de Platenbus voorin,

met 70- en 80-jarenmuziek. In het midden staat de Tractor-dj met blues en schommel in de laadklep. Het Live Podium is achterin. Ja, er mag gedanst worden op de houten vlonders, het zomertuinidee.' De doelgroep is 25 tot 45 jaar, kinderen zijn welkom, er wordt op ze gerekend. Ze krijgen een polsbandje met het mobiele nummer van hun ouders, voor als ze kwijtraken.

De miljoenste bezoeker

'Over twee edities halen we de miljoenste bezoeker', zegt Michiel. 'Het werkt, die festival-formule van eten en beleving.' In Maastricht rekenen ze over vier dagen op 40.000 bezoekers totaal. Nooit meer dan 4000 bij elkaar op één moment: 'Dan wordt het bij de ingang tien eruit en tien erbij, het moet niet te druk worden. De wachttijd bij de trucks mag maximaal 20 minuten zijn, daarna gaan de mensen zich ergeren.' 'Michel: 'We bewaken het concept met ons leven. Niet te veel grote sponsors en zeker niet prominent. Onze uitstraling moet kneuterig blijven, het familiegevoel moet overheersen.'

Hoe ziet TREK er over drie jaar uit? Raymon: 'Hetzelfde, maar we blijven uitbouwen. Dit jaar is de piramide erbij gekomen, en het wijnterras. We gaan nooit entreegeld heffen, TREK moet laagdrempelig blijven.' Niet alles is te voorzien. Het TREK-management werd verrast door de kleedjes. 'Bezoekers namen ineens kleedjes mee en gingen op het gras zitten, tussen foodcars en podium. Ja, dachten we. Zo moet het zijn, Het Dag in het Park-idee.'

Tekst en foto: Harri Theirlynck

Ontwikkeling

Zijn er verschillen en overeenkomsten te ontdekken tussen de festivalseizoenen van de foodfestivals in de afgelopen 3 jaren? En wat zijn dan die verschillen en overeenkomsten? Is er sprake van groei of krimp in het totaal aantal foodfestivals en/of in nieuwe foodfestivals?

De festivalseizoenen van foodfestivals in 2016, 2017 en 2018

In 2016 waren er 186 foodfestivals met 293 edities; in 2017 waren er 196 festival met ook 293 edities, en in 2018 waren er 170 foodfestivals met 263 edities. Er waren in 2018 dus beduidend minder foodfestival(editie)s. Ten opzichte van 2017 is er een terugval van 13% in het aantal festivals en zijn er 10% minder edities. Hoewel het seizoenspatroon over de jaren heen vergelijkbaar blijft, met de zomermaanden als de maanden voor foodfestivals, zijn er in de maanden juli en september van 2018 wel minder foodfestivals dan in de voorafgaande jaren. In 2018 juni dé maand is van het foodfestival, terwijl in voorgaande jaren die piek in september lag. De terugval is ook te herleiden tot specifieke provincies: Noord-Holland, Gelderland, Zuid-Holland, en in iets minder mate Utrecht hebben duidelijk minder foodfestivals gehad in 2018 dan in voorafgaande jaren. Desalniettemin vormen Zuid-Holland, Noord-Holland en Noord-Brabant een stevige top drie van provincies met meeste foodfestivals, gevolgd door Overijssel, Utrecht en Gelderland die de afgelopen jaren af en toe stuivertje verwisselen op de plaatsen 4, 5 en 6. De overige provincies schommelen rond de 10 foodfestivals per jaar, met uitschieters naar boven (Limburg) en naar beneden (Flevoland).

De spreidingsindex van de afgelopen jaren laat een complex beeld zien waarin toch een aantal ontwikkelingen te lezen zijn. Zo valt de grafiek in twee delen uiteen: de 6 provincies met de meeste festivals hebben een lagere spreidingsindex dan de 6 provincies met minder festivals. De aantrekkingskracht van grote steden (Amsterdam, Rotterdam etc.) zal hierin een rol spelen maar zal niet de enige verklaring kunnen zijn want in de provincies Zeeland, met steden als Middelburg en Vlissingen, en Drenthe met Assen, treedt er niet een dergelijke 'kracht' op. Voorts zien we bij Overijssel en Groningen een toename over de afgelopen jaren in de spreidingsindex, terwijl we bij Limburg juist een (geringe) afname zien.

Nog enkele vergelijkingen

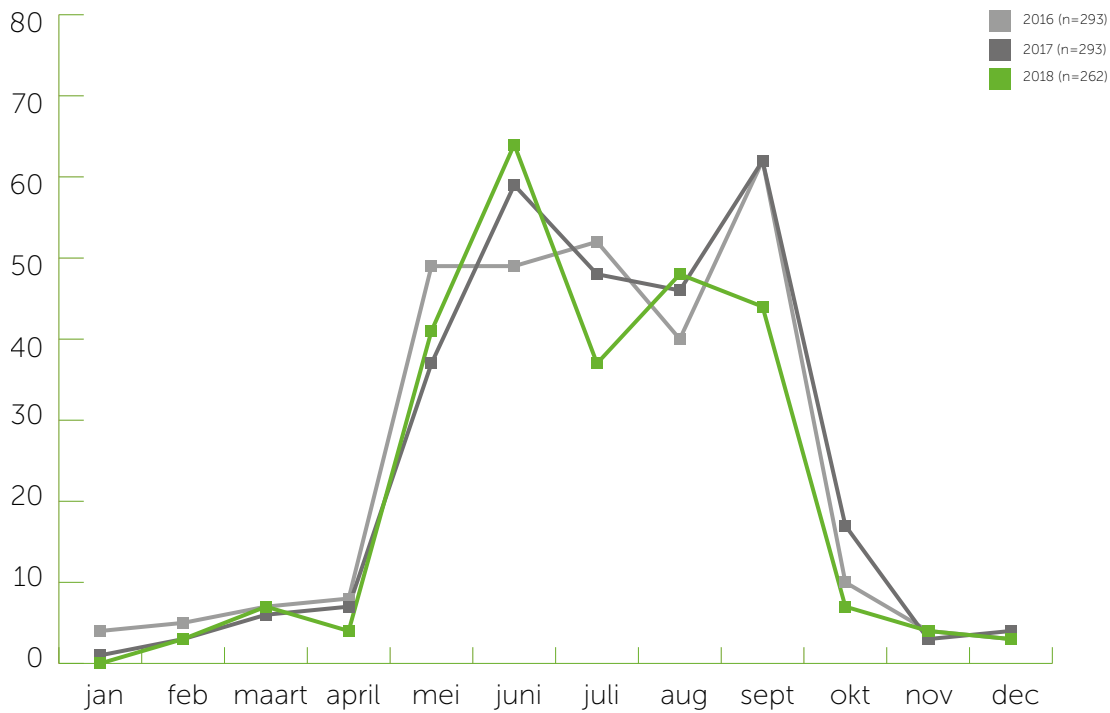
De onderzochte jaren verschillen nauwelijks in het aandeel van jaarlijks terugkerende festivals, dat schommelt rond de 80% van het totaal aantal foodfestivals. Wel lijkt de sector als geheel iets 'volwassener' te worden, in die zin dat het aandeel van foodfestivals die al wat langer bestaan groeit: in 2016 was ongeveer 23% van de foodfestivals ouder dan 4 jaar, in 2017 was dit 26% en in 2018 is dit 44%. De typering van foodfestivals als vooral gratis, outdoor en meerdaagse festivals, is over de jaren heen alleen maar sterker geworden: het aandeel gratis festivals is over de jaren 2016 - 2018 gestegen van 83% naar 88% tot 90% in 2018; het aandeel outdoor festivals is gestegen van 88% naar 90% en 93% in 2018; en het aantal meerdaagse festivals in gestegen van 75% naar 76% tot 78% in 2018. Blijkbaar is gratis/outdoor/meerdaags een formule die 'werkt'.

Het aandeel foodfestivals met een eigen website is in 2018 weer verder gedaald, het gebruik van Facebook is juist flink toegenomen. De gestage opkomst van Instagram betekent dat het in 2018 intussen meer is ingezet door festivals (45%) dan Twitter die over de jaren heen blijft schommelen rond de 40%.

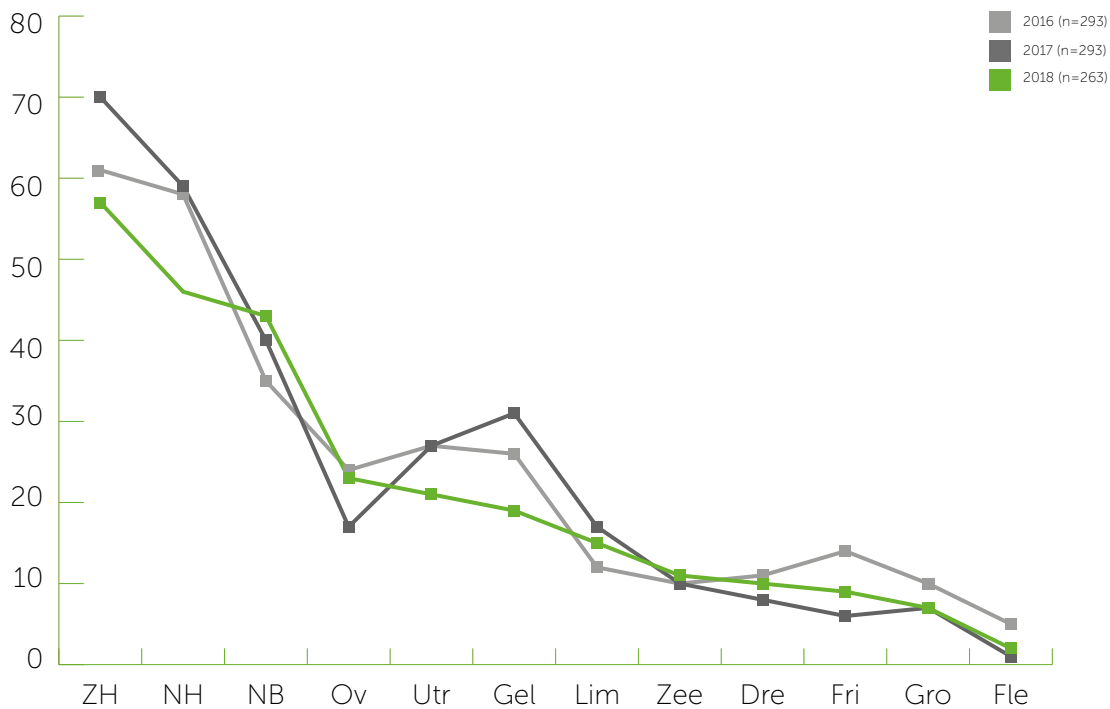
Nieuwe foodfestivals

Het aantal nieuwe foodfestivals is over de afgelopen 3 jaren drastisch teruggelopen. Zo waren er in 2016 86 nieuwe foodfestivals met 104 nieuwe edities, in 2017 53 nieuwe foodfestivals met 64 nieuwe edities, en in 2018 zijn er slechts 25 nieuwe foodfestivals aangetroffen met 26 nieuwe edities. Deze gestage afname is vooral te zien in de maanden juli en september. In de maanden mei en juni waren er in 2017 en 2018 ook aanzienlijk minder nieuwe foodfestivals dan in 2016 maar dit wijst meer op het uitzonderlijke jaar dat 2016 was dan van een gestage afname. De gestage afname van nieuwe foodfestivals zien we vooral terug in de provincies Zuid-Holland, Noord-Holland, Noord-Brabant, Utrecht en Zeeland.

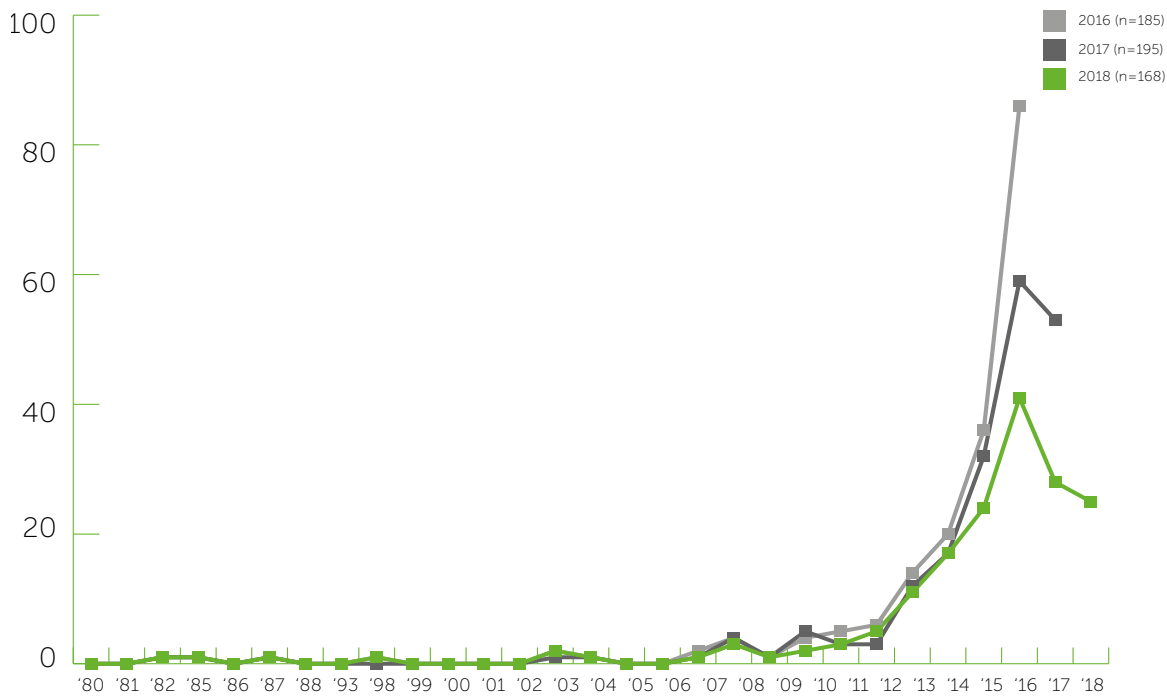
Aantal foodfestivaledities in 2016 - 2017 - 2018 per maand

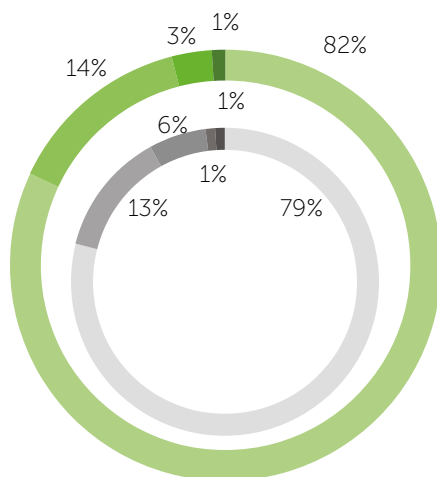
Aantal foodfestivaledities in 2016 - 2017 - 2018 per provincie

Aantal festivals per jaar van oprichting van foodfestivals in 2016 - 2017 - 2018

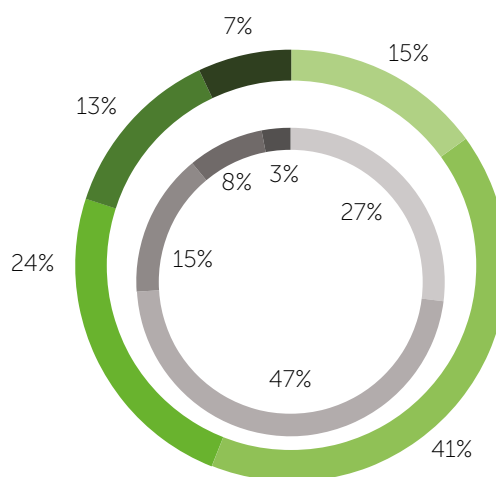
Percentage foodfestivals per frequentiesoort

- Jaarlijks
- Meerdere keren per jaar
- Eenmalig
- 2-jaarlijks
- Onregelmatig

2018 buitenste cirkel (n=170)
2017 binnenste cirkel (n=196)

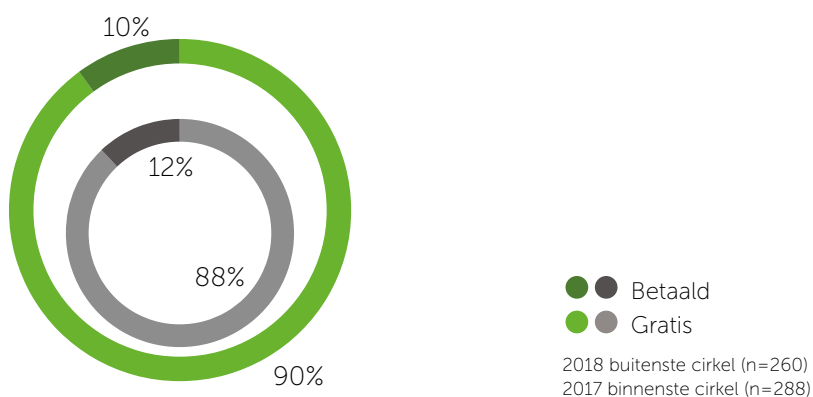
Percentage bestaansjaren foodfestival

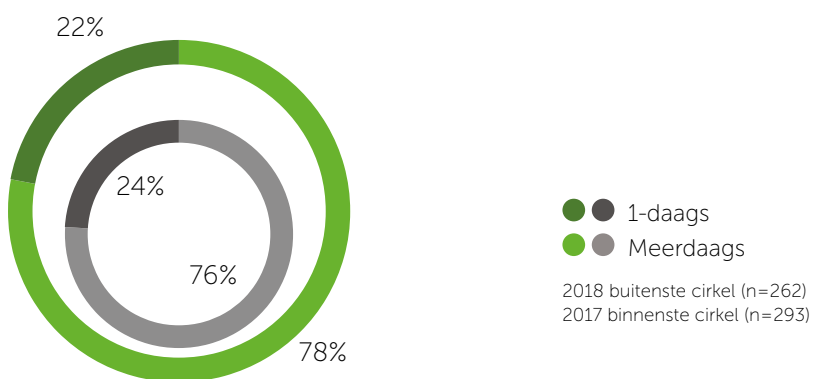
- Nieuw
- 2 - 3 jaar
- 4 - 5 jaar
- 6 - 10 jaar
- >10 jaar

2018 buitenste cirkel (n=168)
2017 binnenste cirkel (n=196)

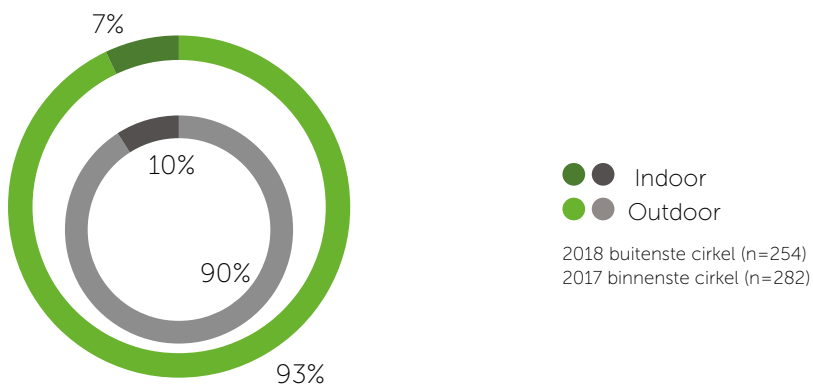
Percentage betaald/gratis foodfestivaledities

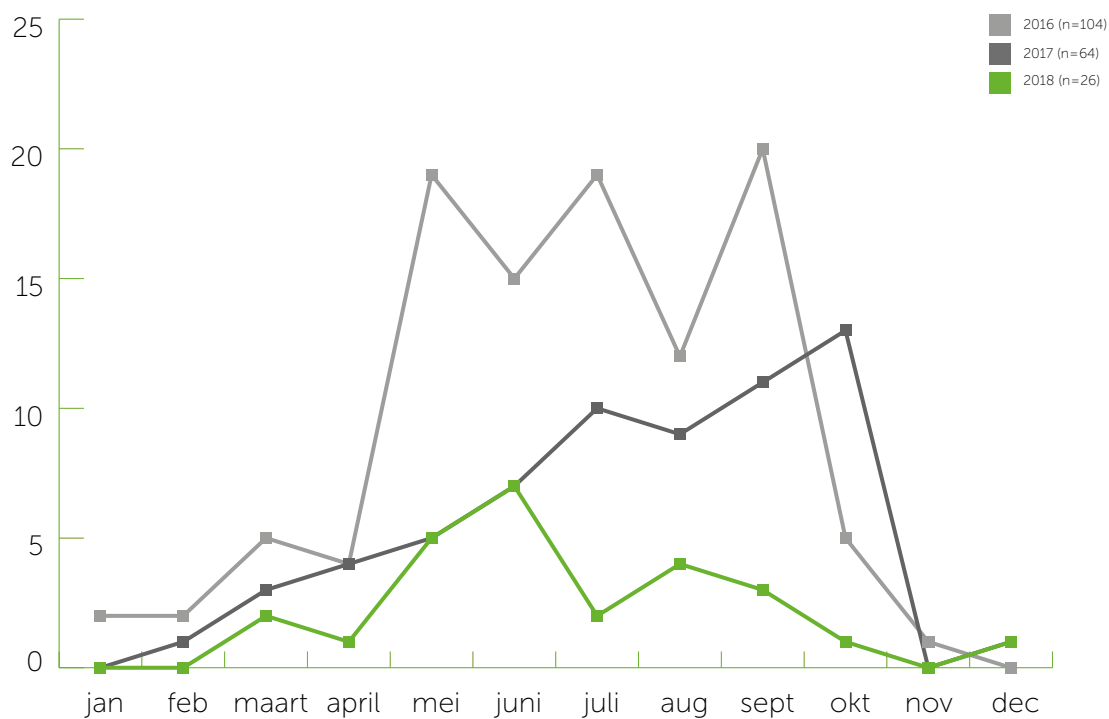
Percentage 1-daags/meerdaags foodfestivaledities

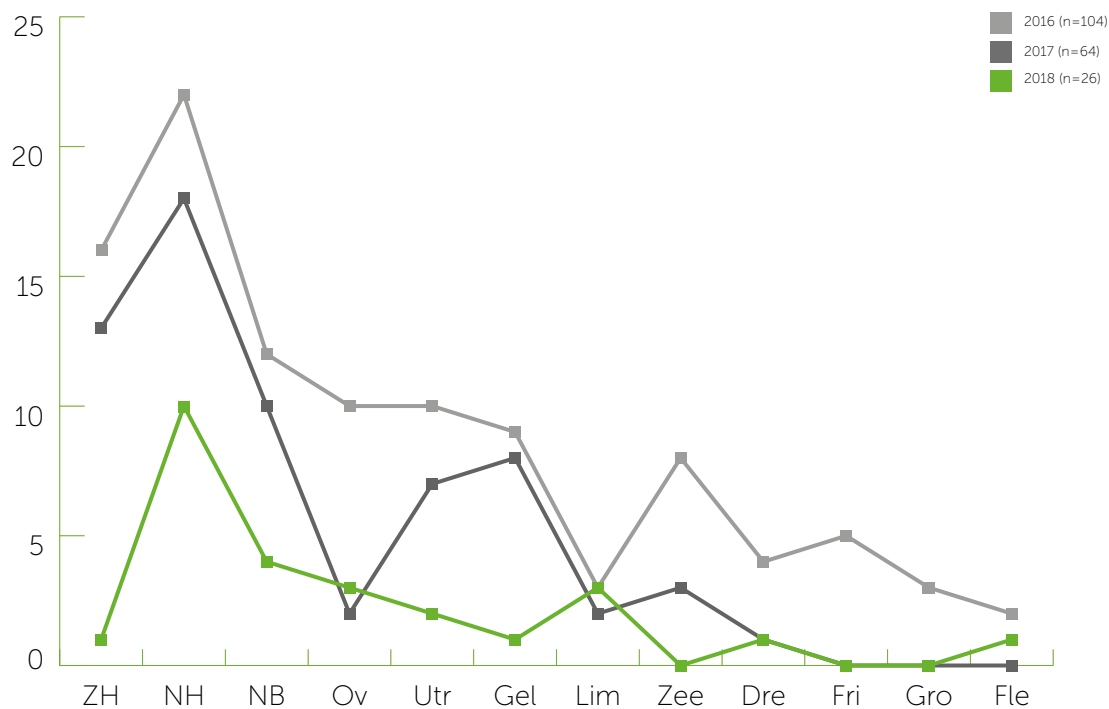
Percentage indoor/outdoor foodfestivaledities

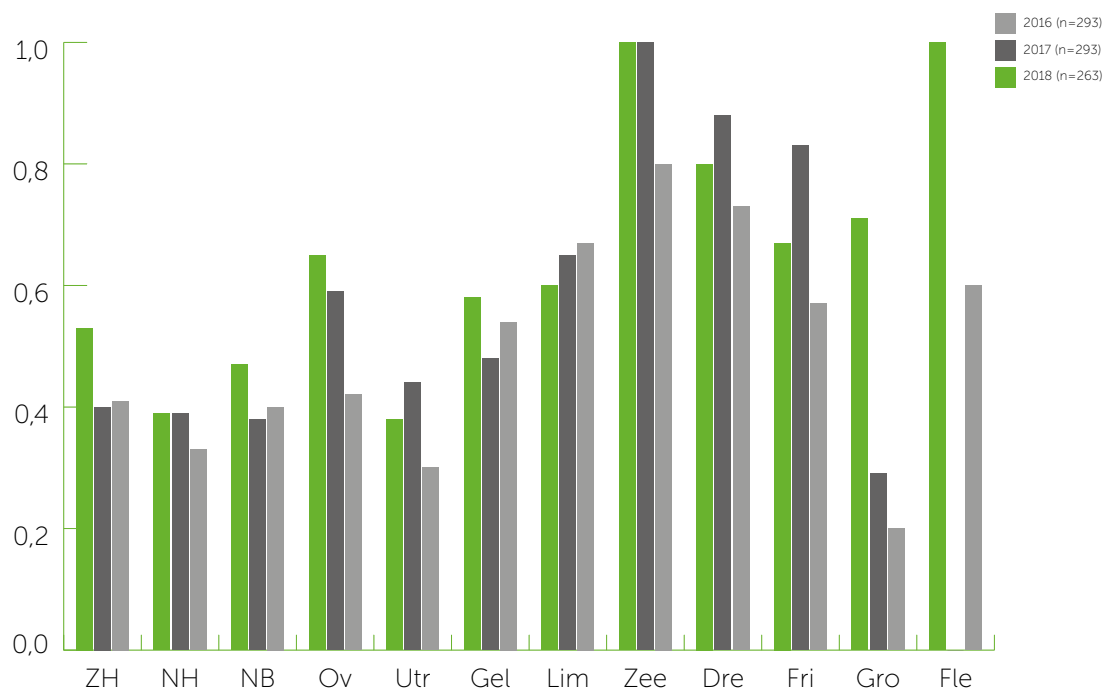
Aantal nieuwe foodfestivaledities in 2016 - 2017 - 2018 per maand

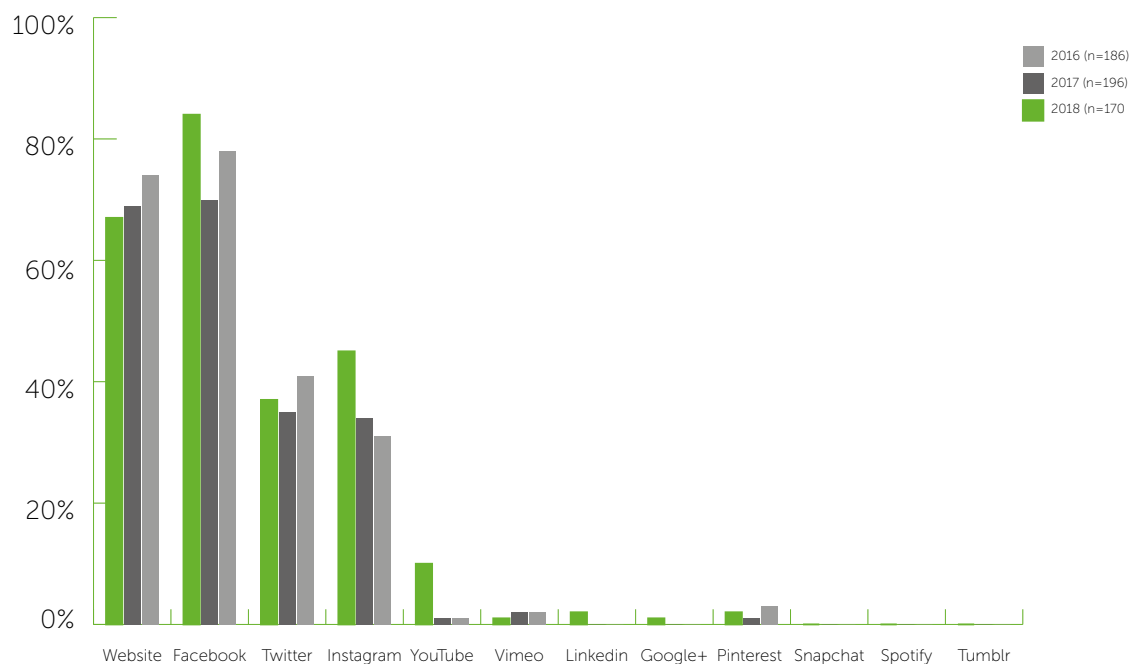
Aantal nieuwe foodfestivaledities in 2016 - 2017 - 2018 per provincie

Spreidingsindex van foodfestivaledities in 2016 - 2017 - 2018 per provincie

Percentage gebruik social media platformen door foodfestivals in 2016 - 2017 - 2018

FOODTRUCKFESTIVAL

MOLENBERG - BRANDEFood@SEA

BURGH-HAAMSTEDE
ZATERDAG 9 JUNI 2018
11:00 - 19:00 UUR

WWW.BOERDERIJMOLENBERG.NL - WWW.BRANDEFood.NL

Aan Tafel

IN DE REINKENSTRAAT

26 AUGUSTUS - 13.00 TOT 20.00

FOODTRUCKS / CULINAIRE GERECHTEN
KINDERACTIVITEITEN / MUZIEK / WORKSHOPS

BARREL
FOOD TRUCK FEST

Gratis
toegang!

BARREL

FOOD TRUCK FEST

26 | 27 | MEI

PRINSENGRACHT MEPPEL

[barrelfoodtruckfest](#) [BarrelFoodTruckFest](#) [@BarrelFoodFest](#)

FOR THE REAL CHOCOLATE LOVER

CHO CO LATE HEAVEN

MAASTRICHT

2 APRIL 2018 / AUGUSTIJNENKERK - KESSELSKADE 43 / MAASTRICHT

GRATIS
ENTREE

**1-2-3
JUNI
2018**

Foodtruck Festival

20
FOODTRUCKS!

pizza-wraps-hamburgers
tapas-arabisch-worst
mexicaans-sate-vega
smoothies-surinaams
Popcorn-suilerspin-wafels
BBQ-barrista-potato-fruit
brownies-fudge-glutenvrij
tosti's-kip-crepes-friet
Pannenkoeken en nog veel
meer!

Plof lekker neer op een oude
bank, neem plaats rond een
gezellige vuurkorf, geniet van
de heerlijke muziek, proef iets
uit elk continent, verwonder je
over alles wat je ziet, maar
boven alles: Geniet
en dat 3 dagen!

RONDOM DE
EENDENVIJVER IN
HET SPORTPARK
TE UDEN

Foodtrucks,
springkussens, markt,
borreltent,
straatartiesten

Vrijdag 1 juni vanaf 17:00

Life Events

Foodtruckfestival SMUL wordt mede mogelijk gemaakt door:
Life Events, De Borrelltent en JPW Montage

Borrelltent.nl

ARNHEM PROEFT!
28 JUNI - 01 JULI 2018
MUSISPARK

Sligro | arm | Grolsch

BonAppetito
FOOD & FESTIVAL
www.bonappetit.nl

BijTous
KIDS FOOD

8 - 9 - 10 JUNI IMKERSPARK

VRIJ ENTREE!
OPENINGSTIJDEN CULINAIR HEILOO
vrijdag 8 juni 14.00 uur - 22.00 uur
zaterdag 9 juni 10.00 uur - 22.00 uur
zondag 10 juni 10.00 uur - 22.00 uur

CULINAIR HEILOO
8, 9 EN 10 JUNI 2018
LANDGOED WILLIBROUDUS
WWW.CULINAIRHEILOO.NL

HEERLIJKE GERECHTEN, WJNEN & SPECIAALBIJEREN, LIVE OPTREDENS, KINDERACTIVITEITEN & MEER!

10 11 12 Augustus

DE FOOD STOET
2018

Vrouwenhoffpark
Roosendaal

37 FOODTRUCKS | LEKKERE KLANKEN | FOOD ENTERTAINMENT
KIDSTONE | FOODSTREETCOLLEGE | EN NOG VEEL MEER

De Burgemeesters presenteren

Foodfestival & MEER
21, 22 & 23 sept '18

Deift serveert

Sint Agathaplein, Deift

GRATIS ENTREE

deiftserveert.nl

FESTIVAL der SÜßEN VERFÜHRUNGEN

3.- 5. August von 10 bis 18 Uhr
www.festivalzoet.nl

15+16 SEPTEMBER 2018
FOOD MUSIC & BEER

2 DAGS FESTIVAL IN HET CENTRUM VAN NIEUW BERGEN
Zaterdag 15 september van 12.00 - 18.00 uur
Zondag 16 september van 12.00 - 19.00 uur

Foodtrucks | Bierfestival | Joekskapellen | Straattheater

ZATERDAGVOND 15 SEPTEMBER - VANAF 20.00 UUR
COVERBAND NOAH

WATERFESTIJN

16 17 juni 2018

WATERBAAN ZEEBELLEN WATERBALLET KAPITEIN
DORPS STRAND
DRAKENBOOT RACE
BADEENDJES

FOOD TRUCKS
LIVE MUZIEK

aan de waterkant

Foodtruckfestival
Happen & Stappen

30 september 2018
14:00 - 20:00 uur
Regthuysplein Nieuwkoop

GRATIS ENTREE

ECN EVENT CENTER

HELDERSE ZOMERFEESTEN

VI. 20 juli
CONCERT AAN DE WERF
12.00-23.00 uur

Za. 21 juli
ZOMERCARNAVAL
12.00-23.00 uur

Zo. 22 juli
LAZY SUNDAY
12.00-17.00 uur

GRATIS TOEGANG

HELDERSEZOMERFEESTEN.NL

1 EN 2 SEPTEMBER
FOODTRUCK FESTIVAL PITTIJ EN ZOET

12.00-22.00 uur

FOOD | DRINKS | MUSIC

FOOD TRUCK Festival

16:00 22:00

GRATIS ENTREE

CAFÉ DE KASTELEIN
RUINERWOLD

zondag
24 JUNI 2018

FOOD • DRINKS • MUSIC

Hippies Day
FOOD TRUCK FESTIVAL

WAAR BEN JIJ ZATERDAG 19 MEI
PINKSTERWEEKEND? 2018

FOOD TRUCKS | LEKKER ETEN | DRINKS | MUZIEK
PLATENMARKT | BUNJEE TRAMPOLINE
SPRINGHUSSERS | KANOE VAREN | GRAFFITI
HANGMATTEN AREA | KINDER ZIEKEL
WATERBALLONNEN GEVECHT | KRATSTAPELEN
WOM-BUS | VALKENIER & NOG VEEL MEER

VANAF 20.00 UUR
BOERENROCK AVOND
VANDEELE & DJERK DOCTER

WWW.DEDEMSVAART.NATUURLIJK.NL

K.S.V. FRANCISCUS PRESENTS

Foodfestival Into the Foods

Stadtdrink

STADTDRIJN, WAGENINGEN

SUNDAY 27 MAY 13:00-19:00
FOODFESTIVAL 2018
FOOD-DRINKS-MUSIC

Lekker Uden

GRATIS ENTREE!

LEKKER UDEN IS...

- 3 dagen lang culinair genieten
- 9 verschillende keukens om van te proeven
- Wijnbar met uitgebreid assortiment huis- en exclusieve wijnen
- Barista met fantastische koffie's

Entertainment

VRIJDAG 11 JULI MENDY & THE GOOD VIBES
ZATERDAG 12 JULI VINYL DJ
ZONDERDAG 13 JULI LEEFTJE TINGT

KOM GENIETEN!

DE MAKT, UDEN

Ootmarsum Culinair

18-19 JUNI 2018

lekker buiten eten en de zomer proeven

verdag 17 tot 22 uur | zaterdag 13 tot 22 uur | zondag 13 tot 20 uur

www.ootmarsumculinair.nl

Van Kunsthal Kookt tot Rollende Keukens: foodfestivals in Nederland

Nederland kent inmiddels een groot aantal foodfestivals met illustere namen als Bumperkluiven, What the Fork en Kokende Karren, die vele mensen op een zomerse dag naar het stadspark trekken. Maar hoe is dat nou eigenlijk zo gekomen?

Eten op straat verkopen is zo oud als de weg naar Rome. Dit was altijd al het geval rondom festiviteiten buiten. Wie zich enigszins verdiept in de historie van de kermis weet dat behalve het vlooiencircus en de vrouw met de drie borsten ook altijd al lekkernijen, vanuit kleine, meestal voor de gelegenheid, zelfgebouwde kraampjes werden aangeboden. Het was een jaarlijks terugkerend festijn wat meestal samenviel met een feestdag vanuit de kerk of met het binnenhalen van de oogst.

Wat dit betreft is het met de culinaire festivals die ons land de laatste jaren overspoelen natuurlijk niet veel anders. Ze vinden een keer per jaar plaats, meestal een weekeinde lang en over het algemeen zijn ze gepland op vrije dagen zodat er maar zoveel mogelijk bezoekers naar toe kunnen komen.

Er is natuurlijk de laatste tien jaar wel wezenlijk iets veranderd en dat is dat de hoeveelheid foodfestivals die ons land tegenwoordig telt, die een enorme aantrekkingskracht hebben en over het algemeen behoorlijk succesvol zijn. Hoe is dat nou eigenlijk zo gekomen?

Kunsthal Kookt

In 2004 was de eerste editie van de Kunsthal Kookt. Daarvoor werden culinaire specialisten af en toe wel gevraagd om op een beurs te staan, maar die vond dan plaats in een tentoonstellingsruimte, zoals bijvoorbeeld de jaarbeurs in Utrecht. De bezoekers kwamen dan binnen in een grote donkere hal, er lagen donkergrijze tapijttegels op de grond en met systeemspotjes werden stands verlicht waar producenten hapjes lieten proeven vanuit disposables die allemaal in een grote prullenmand terecht kwamen. Het had een beetje het idee van de huishoudbeurs. Allemaal niet zo erg behalve dat er langzaam maar steeds meer geluiden kwamen dat eten geassocieerd ging worden met duurzaamheid. De aandacht voor eten groeide en Nederland werd schoorvoetend steeds trotser op het eigen product. Aan de basis van deze trots

liggen de chef-koks in ons land. Een van de grootste en belangrijkste koks die ons land heeft voortgebracht is Jonnie Boer die samen met zijn vrouw Thérèse restaurant de Librije in Zwolle heeft. In de Librije maken zij gerechten die als voornaamste ingrediënten producten uit hun omgeving bevatten. Daar zijn zij al vijftientig jaar geleden mee begonnen. Naar hun voorbeeld gingen steeds meer koks producten van Nederlandse bodem in hun gerechten verwerken met als gevolg dat de Nederlander daar langzaam meer en meer aan gewend raakte.

Bij de Kunsthal Kookt was alles anders! Geen donkere hal maar een enorme lichte ruimte, waarin witte stands waren opgebouwd waar een select gezelschap Nederlandse producenten een weekeinde lang hun producten aan de man brachten. Het was een enorm succes. Bezoekers konden tompoucen proeven die gemaakt waren met room vers uit de koe, de zogenaamde rauwmelkse tompoucen; maakten kennis met petit Doruval, een kaas gemaakt in Montfort en er waren verschillende workshops waaronder de workshop wildplukken. Duizenden mensen kwamen eropaf, er werd aan lange tafels gegeten en tot diep in de nacht gedanst. Dat smaakte naar meer.

Preuvenemint

Bracht de Kunsthal Kookt de grootste verandering in het culinaire festivalland, in Maastricht, wat ook wel de bourgondische hoofdstad van Nederland wordt genoemd, hebben ze al sinds 1982 het Preuvenemint. De naam Preuvenemint wil zoveel zeggen als preuven=proeven en evenemint=evenement. Een evenement om te proeven. Het staat te boek als een gastronomisch walhalla. Op het Vrijthof van Maastricht staan allerlei restaurants en cateringbedrijven waar oesters en tarbot geproefd kunnen worden en champenoise en aperol spritz gedronken. Er kan worden betaald met preuvenlappen die sinds de opkomt van het mobiel betalen door een preuvenkaart zijn ingenomen. Een betaalform die door de meeste festivals is

overgenomen. Er staat een centrale kassa ergens op het festivalterrein waar speciaal voor het festival vervaardigde munten kunnen worden gekocht om mee te betalen. Hierdoor komt al het geld binnen bij de organisatie waardoor ze de inkomsten zelf in de hand houden. Het Preuvenemint trekt jaarlijks meer dan 100.000 bezoekers en is daarmee nog steeds het grootste culinaire festival van Nederland.

Rollende keukens

Een ander ijkpunt in de foodfestival geschiedenis zijn de Rollende Keukens in Amsterdam. De eerste editie was in 2007. Op een grasveld in het Amsterdamse Westerpark stond een klein kringetje van voertuigen van waaruit eten werd verkocht, met in het midden een vuurplaats. Vanaf het eerste moment had dit alles een enorme aantrekkingskracht op het Amsterdamse publiek. Er werd gegeten, rondom het kampvuur werd gezongen en er werd gedanst. Het deed de zestiger jaren van de vorige eeuw herleven.

De organisatoren van de Rollende Keukens zien lekker eten als belangrijkste uitgangspunt. Ze maken een weloverwogen keuze van het eten wat geserveerd mag worden. De formule is simpel: standhouders betalen een relatief bescheiden bedrag voor de staanplaats en daarbovenop dragen ze, over alles wat wordt verkocht tijdens het festival, een percentage van de omzet af aan de organisatie.

Het festival de Rollende Keukens groeide in de loop van de jaren uit tot een mega-evenement. De toegang voor het publiek is gratis en het stroomt ieder jaar massaal toe. In de afgelopen editie stonden er meer dan 100 wagentjes hun lekkernijen uit te venten. Er is verkeerspolitie nodig om de toestromende mensenmassa in goede banen te leiden en er gaan al jaren overal geruchten dat het festijn ten onder dreigt te gaan aan het eigen succes. Dat is tot op heden echter niet het geval. Integendeel, het festival wordt nog elk jaar groter en drukker.

De overvloed aan foodfestivals

In navolging van de Rollende Keukens doken in het hele land een enorme hoeveelheid foodfestivals op. In het Nederlands bestaat er eigenlijk geen goede uitdrukking voor een festival waar eten centraal staat. Eetfestival, etensfestival, festival van de gastronomie het bekt nu eenmaal minder lekker dan foodfestival. Het blijft voor de organisatoren van een festival een lastige taak om de juiste naam voor een festival te formuleren. Een naam die aanspreekt en die hopelijk een groot publiek zal trekken. De meest illustere namen trekken er voorbij: het Lustfood truck festival in Winterswijk, What the fork in Scheveningen, Bumperkluiven in Breda en Tilburg en Kokende Karren in Alkmaar om maar een paar voorbeelden te geven. De meeste festivals zijn doordat ze in de openlucht plaatsvinden afhankelijk van het weer, een regenachtige dag geeft meteen een minder grote toeloop van bezoekers en daardoor een lagere omzet. Valt het hele festival zagezegd in het water dan is het erg moeilijk voor de organisatie om het hoofd daarboven te houden.

Zo rond de 150 culinaire festivals telt ons land inmiddels. Uiteenlopend van haute cuisine tot hamburgerfestijnen. Festivals die een dag duren maar ook die wel 4 of zelfs 5 dagen duren. In elke regio van Nederland komt er wel een voorbij zo door het jaar heen. De een wat succesvoller dan de andere maar daardoor niet minder gezellig.

Jonah Freud - Eigenaar van de Kookboekhandel aan de Amsterdamse Haarlemmerdijk, schrijft kookboekrecensies voor Het Parool en Trouw en geeft zelf kookboeken uit.

DE LEUKSTE PICKNICK
VAN HET JAAR

19/20/21
MEI 2018

PROEF PAMPUS

CRAFT BEER, LOCAL FOOD
& LOADS OF FUN

HAVING
A PAMPUS
GOOD TIME

ZEER
SPECIAAL
SPECIAALBIER

LIVE
MUZIEK

MARKT

LEKKER
ETEN

BIJZONDERE
VERHALEN

PEDAGOGISCH-
ONVERANTWOORD
KINDERPROGRAMMA

EN MEER
LEUKS...

/PROEFPAMPUS

PAMPUS

PAMPUS.NL/PROEF

Kunst

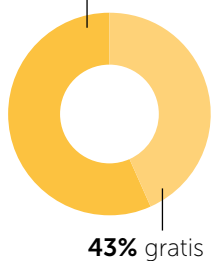
Festivals

Aantal kunstfestivaledities

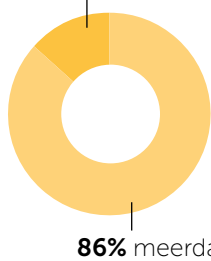
Betaald/gratis

57% betaald

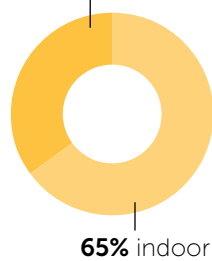
1-daags/meerdaags

14% 1-daags

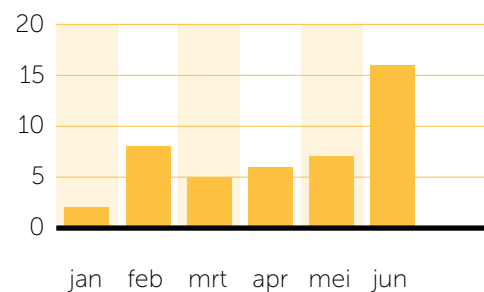

Outdoor/indoor

35% outdoor

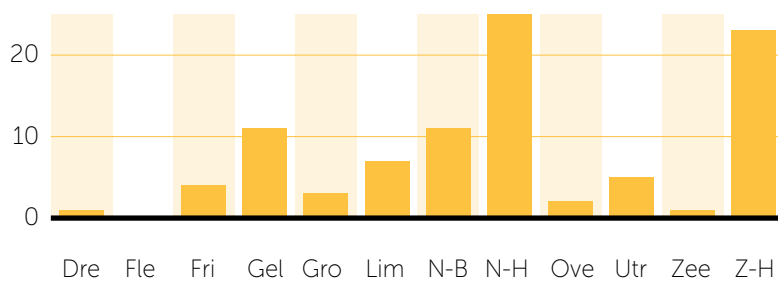
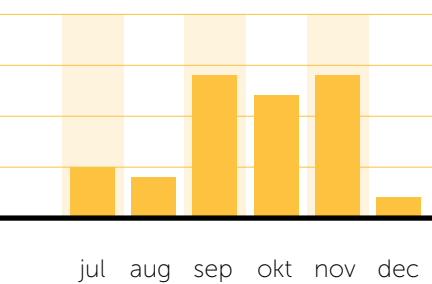

Per maand

Per provincie

Omvang en Kenmerken

Hoeveel kunstfestivals en -beurzen waren er in 2018? Hoe zijn deze festivals verdeeld over het jaar en over de provincies? Zijn er meer 1-daagse dan meerdaagse festivals? Hoeveel nieuwe kunstfestivals waren er in 2018? En verschillen deze van de bestaande festivals?

Het kunstfestivalseizoen 2018

In 2018 waren er in Nederland 95 kunstfestivals die samen 96 edities verzorgden, alleen het festival Street art festival Ede had twee edities. Het overgrote deel (81%) van de kunstfestivals zijn jaarlijks terugkerende festivals. Opvallend is het percentage biënnales (13%), dit komt bij andere soorten festivals nauwelijks voor. Bijna een derde (32%) van de 95 kunstfestivals bestond nog niet langer dan vijf jaar; 18% bestond zelfs nog niet langer dan drie jaar. Het aandeel van kunstfestivals die al meer dan 10 jaar bestaan is in 2018 40%.

Het seizoen kent twee piekmomenten: in juni en september/oktober/november; de maanden juli/augustus en januari/december zijn beduidend rustigere periodes. Dit seizoenspatroon wordt vooral veroorzaakt door de festivals, de beurzen kennen geen duidelijke seizoenspieken. De twee provincies met de meeste kunstfestivals waren Noord-Holland en Zuid-Holland, samen goed voor 50% van alle kunstfestivals, gevolgd door Gelderland en Noord-Brabant. Zeeland en Drenthe hebben maar 1 kunstfestival, Flevoland zelfs geen. De drukste steden waren Amsterdam, Rotterdam en Den Haag, samen goed voor 38% van alle kunstfestivals. Kunstbeurzen concentreren zich bijna uitsluitend in Noord-Holland en Zuid-Holland, alleen in Noord-Brabant zijn er nog drie (Art Breda, Art Eindhoven en Brabant Art Fair) en in Limburg één (Tefaf).

Verdere kenmerken van de kunstfestivals

Bijna de helft (45%) van de kunstfestivals in 2018 heft entree; 34% was gratis toegankelijk en in 21% van de gevallen was er sprake van zowel een gratis gedeelte van het festival en een gedeelte waarvoor entree werd geheven. Er is geen specifiek relatie met het seizoen: gratis en betaalde kunstfestivals komen het hele jaar voor, alleen in de zomermaanden hebben de gratis kunstfestivals de overhand. Van de top 4 provincies met de meest kunstfestivals heeft Gelderland relatief het grootste aanbod aan (gedeeltelijk) gratis kunstfestivals. Kunstfestivals zijn vooral meerdaagse festivals (87%), 1-daagse kunstfestivals zijn een minderheid (13%). Opvallend is wel dat de 1-daagse kunstfestivals beperkt lijken tot een periode van mei tot en met

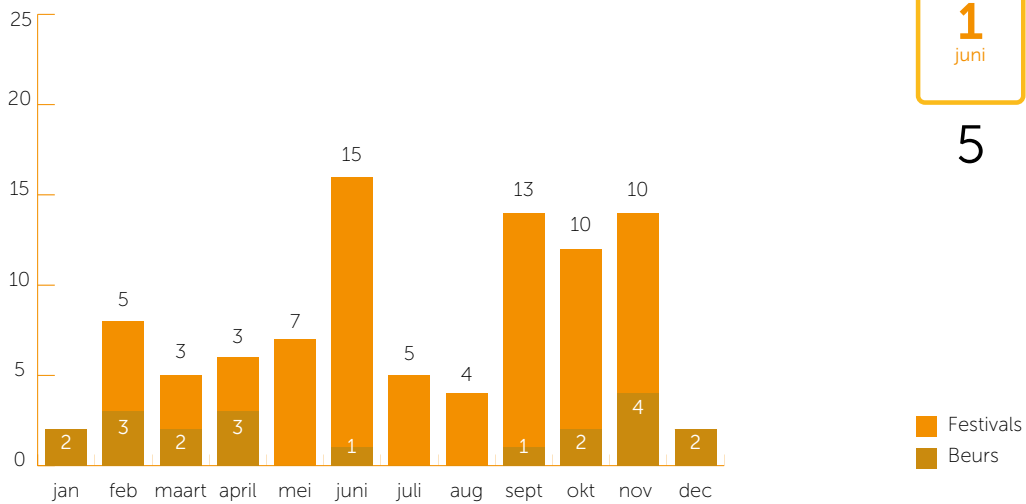
oktober en dan nog 1 in maart. Bij de verdeling over de provincies valt op dat een aantal provincies met kleine aantallen kunstfestivals relatief meer 1-daagse festivals organiseren, zoals Limburg en Utrecht. Meer dan een derde (37%) van de kunstfestivals zijn indoor, slechts 20% is outdoor en in 43% van de gevallen is sprake van een mix van indoor en outdoor. Outdoor festivals vinden voornamelijk in de zomermaanden plaats, hoewel het ook in andere maanden voorkomt dat het festival een outdoor gedeelte kent. Indoor festivals vinden vooral in de maanden februari/maart en oktober/november plaats. Provincies met de meeste kunstfestivals hebben relatief meer indoor festivals dan andere provincies (uitgezonderd Utrecht maar daar gaat het om een klein aantal festivals). Provincies in de 'middenmoot' qua aantal kunstfestivals, zoals Gelderland en Noord-Brabant, scoren relatief meer outdoor festivals.

De spreidingsindex over de verschillende provincies laat een herkenbaar patroon zien: de provincies met de meeste festivals hebben een lage spreidingsindex (aanbod is geconcentreerd op bepaalde plekken), de provincies met een minder aanbod van festivals hebben een hogere spreidingsindex: de festivals die er zijn zitten meer verspreid door de provincie.

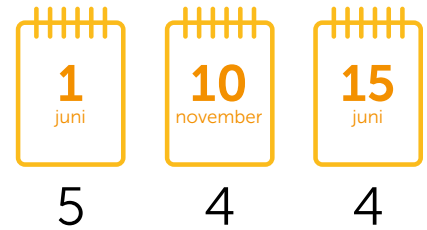
Nieuwe kunstfestivals in 2018

Er waren 6 nieuwe kunstfestivals in 2018, 7% van het totaalaanbod. Nieuwe kunstfestivals waren: Alles is kunst Festival, First Art Fair, Groen Geluk, Kunstfestival Haren, State of Fashion en Uncloud Festival. De nieuwe festivals zijn gelijkmatig verdeeld over het jaar. De meeste nieuwe festivals zijn in de provincies die al de meeste kunstfestivals herbergen: Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland. Utrecht met 1 nieuw festival en Groningen met 1 nieuw festival complementeren het nieuwe aanbod. Deze nieuwe kunstfestivals hebben iets andere kenmerken als de bestaande festivals: er is een groter aandeel van gratis festivals (50%) en van indoor festivals (66%). Het aandeel meerdaagse festivals (83%) is wel nagenoeg hetzelfde als bij bestaande festivals (87%).

Aantal kunstfestivaledities in 2018 per maand

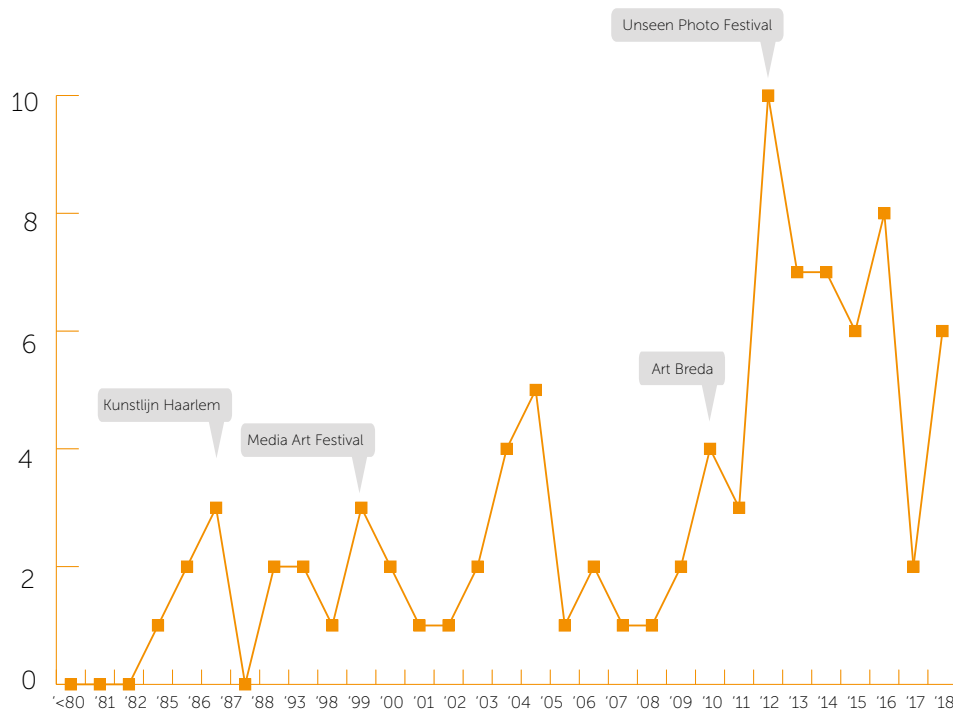

Drukste dagen in 2018

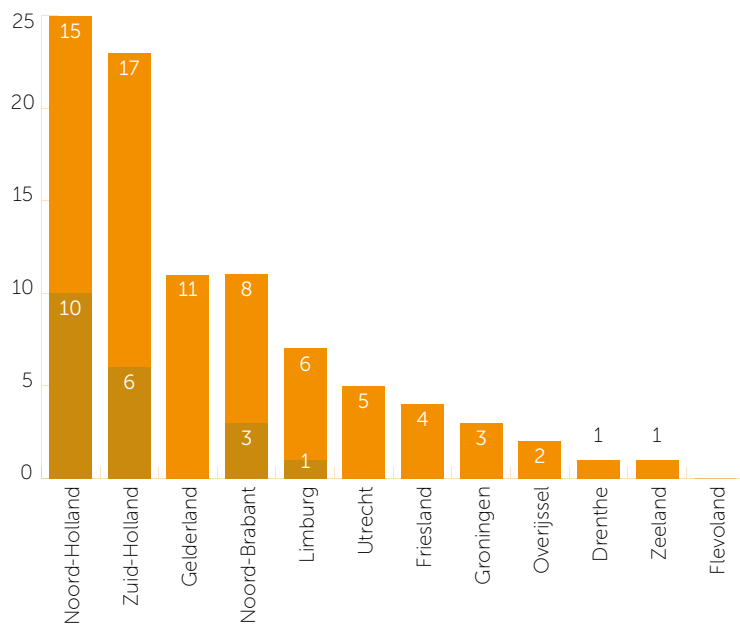
n=95

Aantal festivals per jaar van oprichting van kunstfestivals in 2018

n=93

Aantal kunstfestivaledities in 2018 per provincie

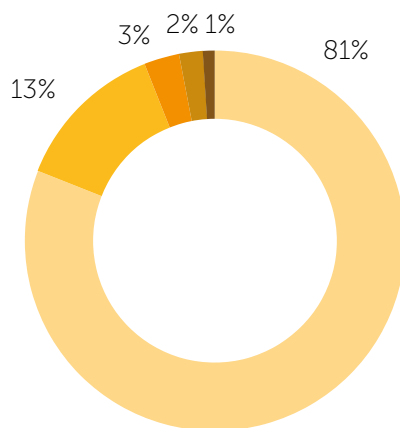
Steden met de meeste kunstfestivaledities in 2018

Festivals
Beurs

n=94

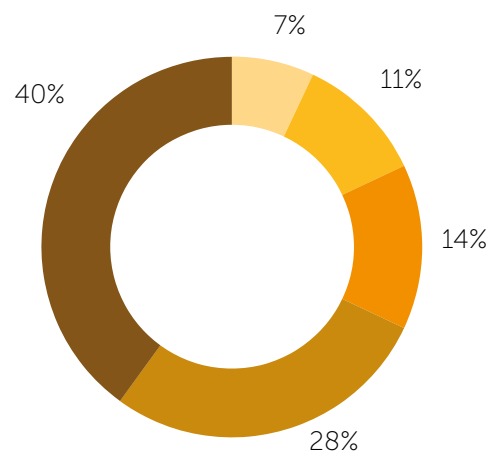
Percentage kunstfestivals in 2018 per frequentiesoort

Jaarlijks
2-jaarlijks
Eenmalig
Onregelmatig
Meerdere keren per jaar

n=94

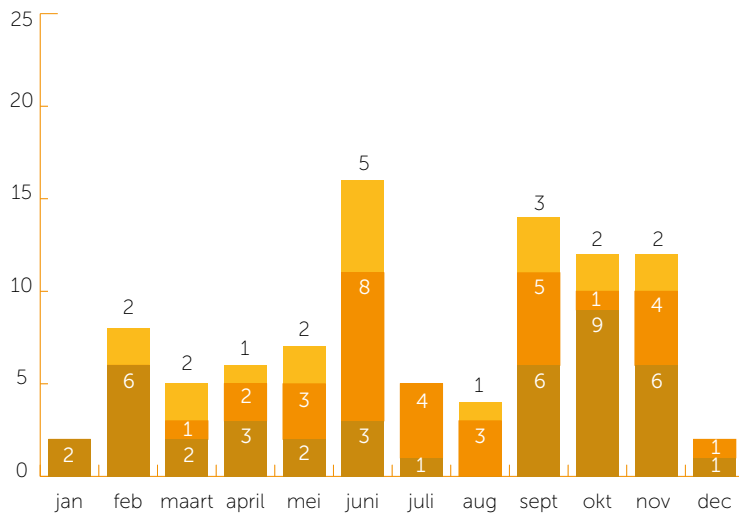
Percentage bestaansjaren kunstfestivals in 2018

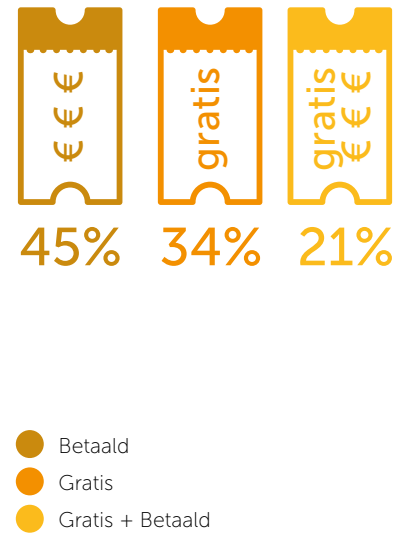
Nieuw
2-3
4-5
6-10
>10

n=93

Aantal betaalde en gratis kunstfestivaledities in 2018 per maand

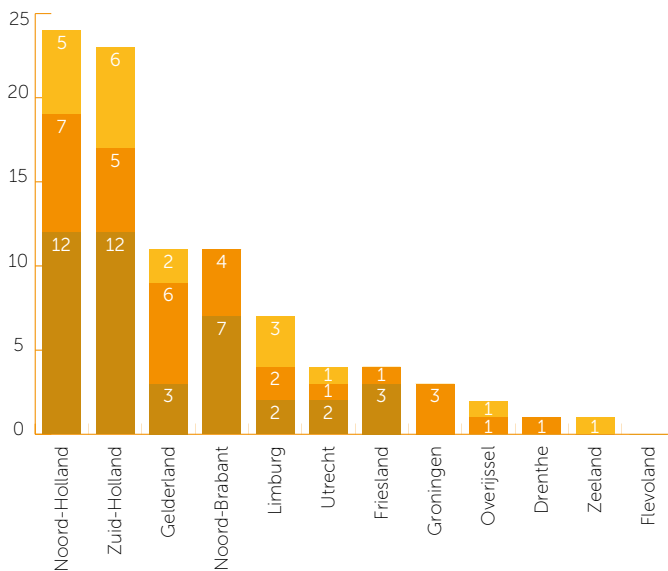

Betaalde vs. gratis entree

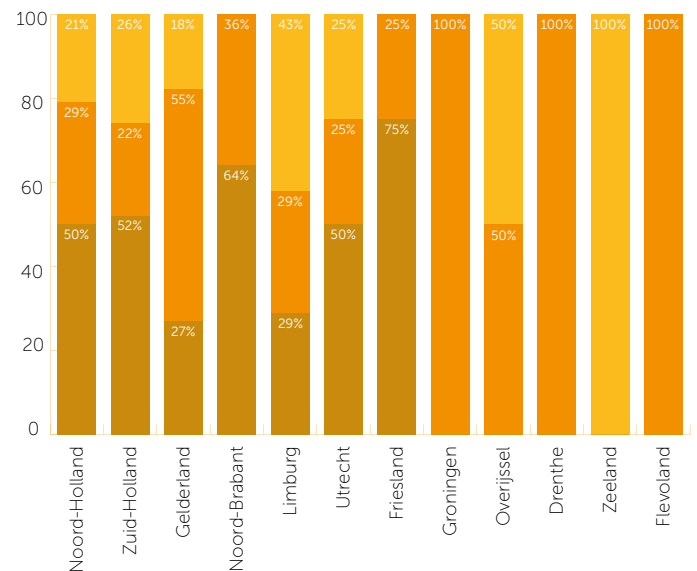

n=93

Aantal betaalde en gratis kunstfestivaledities in 2018 per provincie

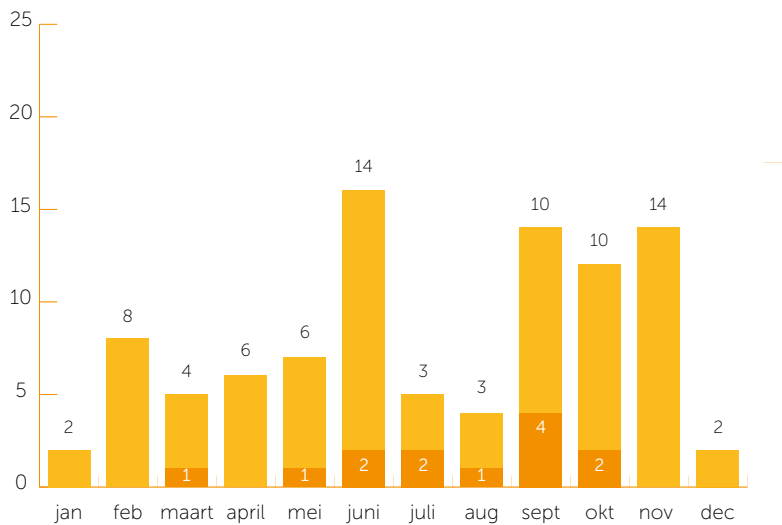

Percentage betaalde en gratis kunstfestivaledities in 2018 per provincie

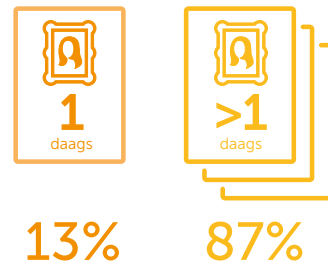

n=91

Aantal 1-daagse en meerdaagse kunstfestivaledities in 2018 per maand

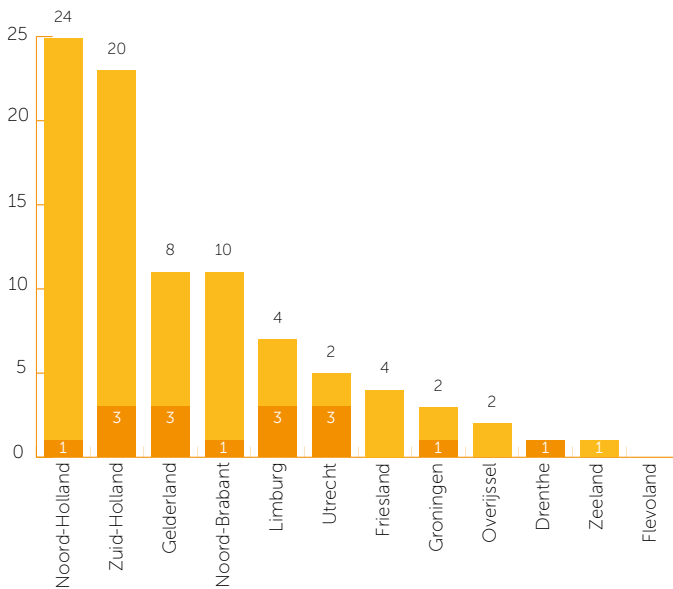

1-daags vs. meerdaags

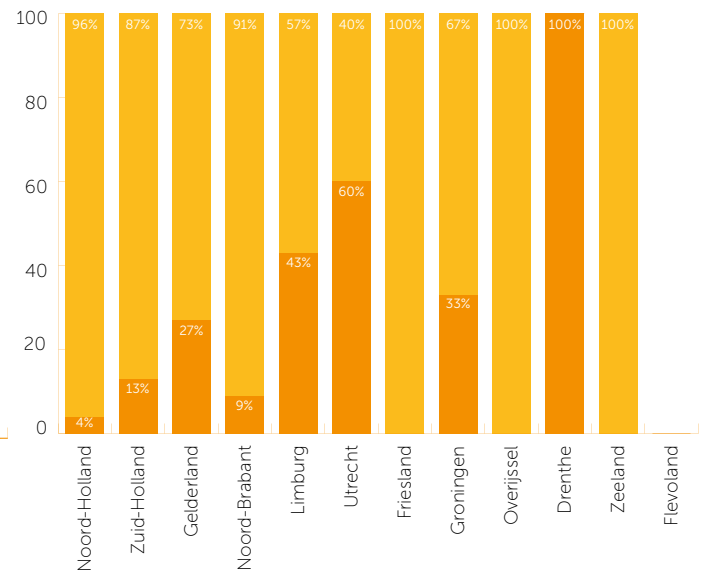

n=95

Aantal 1-daagse en meerdaagse kunstfestivaledities in 2018 per provincie

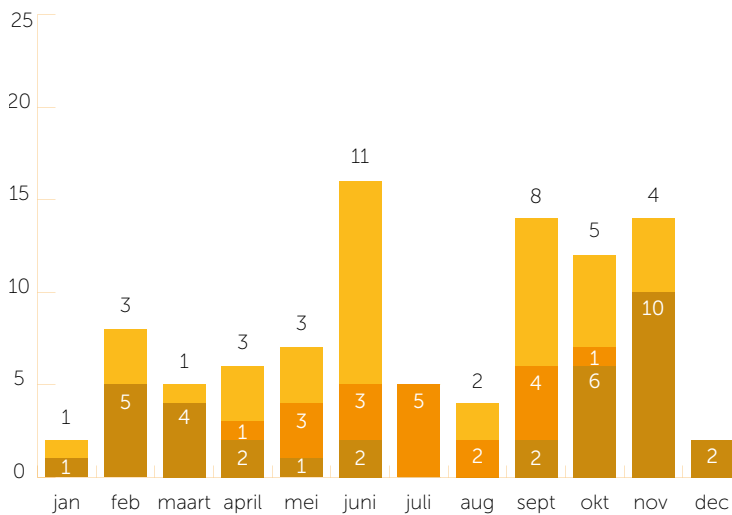

Percentage 1-daagse en meerdaagse kunstfestivaledities in 2018 per provincie

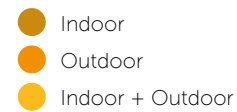
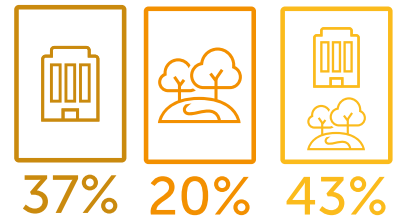

n=93

Aantal indoor en outdoor kunstfestivaledities in 2018 per maand

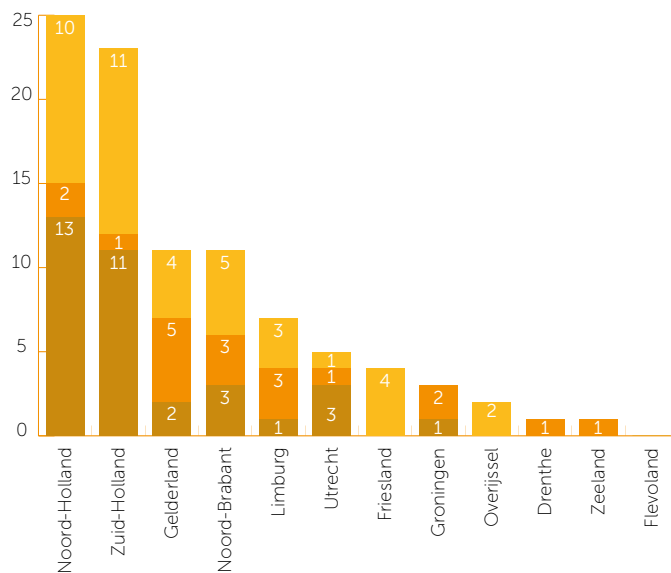

Indoor vs. Outdoor

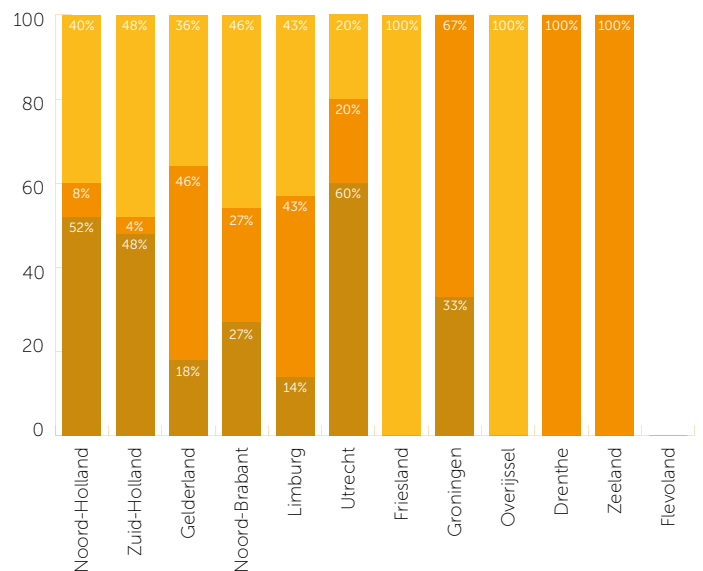

n=95

Aantal indoor en outdoor kunstfestivaledities in 2018 per provincie

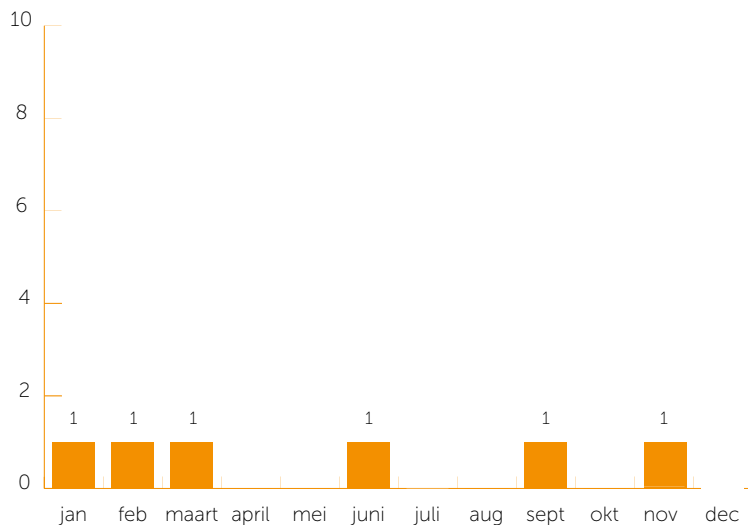

Percentage indoor en outdoor kunstfestivaledities in 2018 per provincie

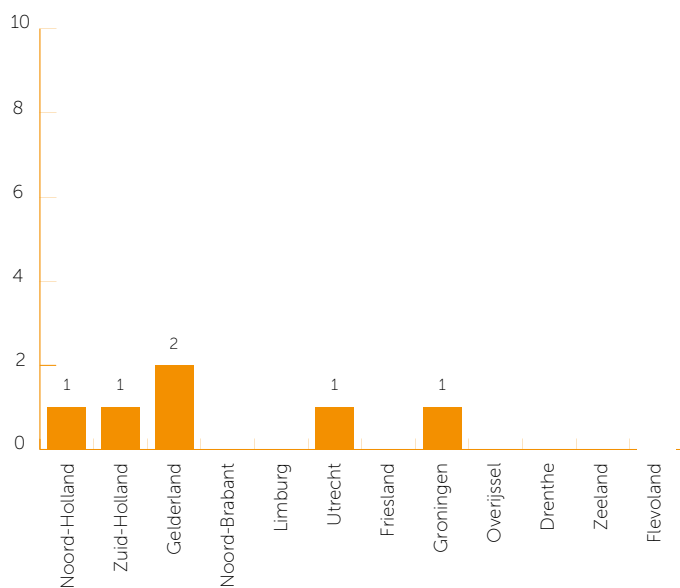
n=93

Aantal nieuwe kunstfestivaledities in 2018 per maand

n=6

Aantal nieuwe kunstfestivaledities in 2018 per provincie

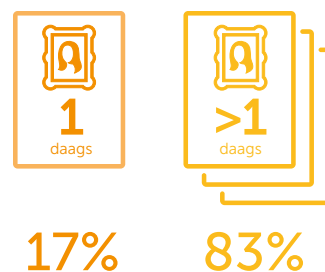
n=6

Betaalde vs. gratis entree

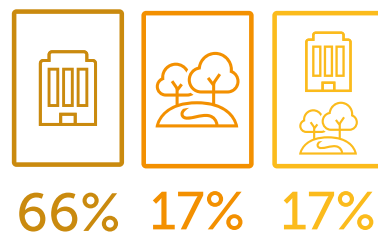
n=6

1-daags vs. meerdaags

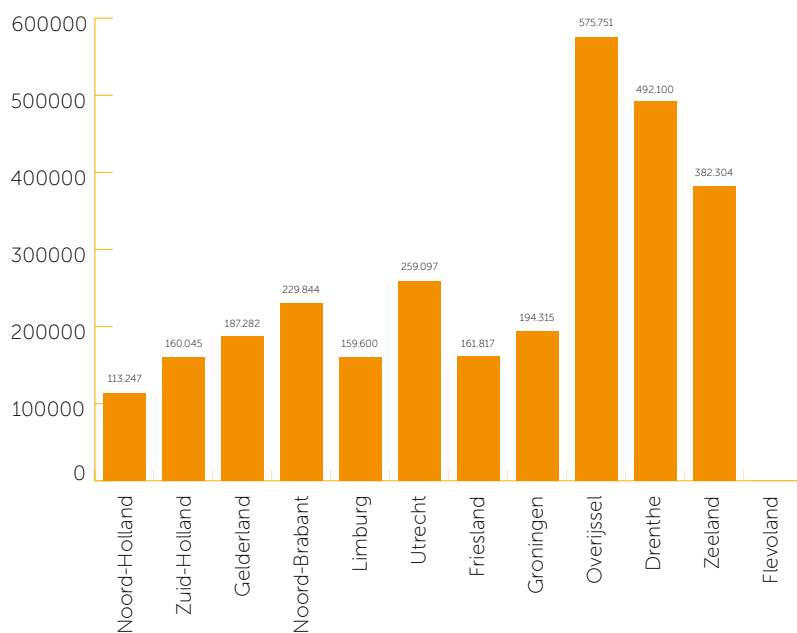
n=6

Indoor vs. Outdoor

n=6

Verhouding inwonersaantal provincies tot festivaledities

Noord-Holland

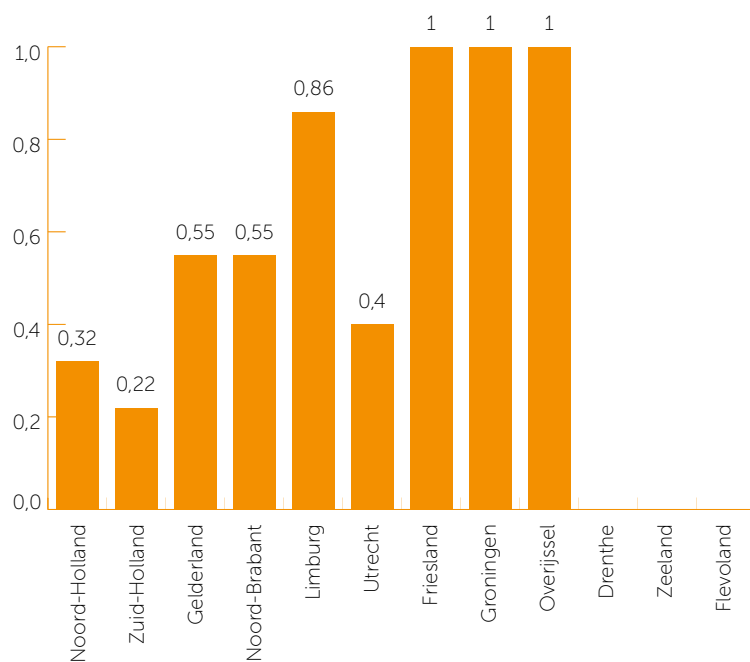
Limburg

Zuid-Holland

n=94

Spreidingsindex van kunstfestivaledities in 2018 per provincie

Friesland

Groningen

Overijssel

n=95

A poster for 'Nijmeegse Kunstnacht' is placed on a white brick wall. The poster is tilted and partially covered by a large, crumpled piece of yellow and orange plastic. To the right, a gift wrapped in gold, green, and black paper is visible. The poster itself has a black background with yellow text and graphics. The text 'NIJMEEGSE' is on the top line, 'KUNST' is on the second line, and 'NACHT' is on the third line. A yellow star is positioned between the 'K' and 'N' of 'NACHT'. Below the title, the date '22 september 2018' and the website 'nijmeegsekunstnacht.nl' are printed in white.

NIJMEEGSE KUNST NACHT

22 september 2018
nijmeegsekunstnacht.nl

Hoe bier drinken en Haute Couture prima samen gaan op het Fashion + Design Festival Arnhem

Modeontwerpers lopen broederlijk met elkaar in een modeparade, delen ateliers, catwalks en vieren samen de mode. De vele verschillende Arnhemse initiatieven zorgen voor een veelzijdig programma en werken allen broederlijk samen onder de koepel van het Fashion + Design Festival Arnhem.

F&D

‘Toen in 2013 bleek dat de Mode Biënnale in Arnhem niet door zou gaan, hebben we de handen ineengeslagen om met een nieuw festival de stad van de mode te waarborgen,’ vertelt zakelijk leider van het Fashion + Design Festival Riëlle Schoeman. Inmiddels viert het FDFA zijn vijfde editie. Dat lustrum wordt extra groot gevierd met een eigen festivalhart in de voormalige V&D, voor de maand juni – pun intended – de F&D.

Het festival duurt dit jaar van 1 juni tot 8 juli en er valt veel meer te beleven dan alleen maar mode en design. ‘Ons doel is om voor iedereen toegankelijk te zijn,’ zegt Schoeman, ‘we bedienen een breed publiek.’ Zo is er een modieuze circusvoorstelling te zien, kun je feesten op straat tijdens de nacht van de mode en in een workshop je eigen sneakers maken. Dat is dan nog maar een fractie van het programma.

De vele verschillende Arnhemse initiatieven zorgen voor een veelzijdig programma en werken allen broederlijk samen onder de koepel van het FDFA: ‘Wij verzorgen de marketing en promotie. We organiseren zelf niet, maar we initiëren wel,’ vertelt Schoeman. FDFA zorgt dat de programmering op elkaar is afgestemd. Zo staat dit jaar met het thema Essentials duurzaamheid voorop. Dat is in heel de stad feestelijk zichtbaar door het project Reflags: Studio VOLLAERSZWART versiert de stad met oude gerecyclede vlaggen en verknipt ze samen tot een nieuw kleurrijk mozaïek.’

Textiel van oud plastic en leer van vissenhuid

Het is niet enkel kijken en shoppen, vertelt Schoeman: ‘The State of Fashion (StoF) heeft een heel goede inhoudelijke expositie: Searching for the New Luxury.’ StoF toont prachtige ontwerpen, maar vooral het verhaal dat achter die ontwerpen schuilgaat. Aan de rand van de stad in de Melkfabriek staat werk van verschillende ontwerpers die een antwoord op het duurzaamheidsvraagstuk bieden. In de expositie zijn designs te zien met textiel gemaakt van oud plastic, leer

van vissenhuid en latex van duurzaam rubber. Daarnaast zijn voor de expositie grote internationale namen als Vivienne Westwood en Stella McCartney naar Arnhem gehaald. De tassen van Westwood gemaakt van gerecycled canvas, reclame-banners en afgedankte stukken leer zijn het pronkstuk van de expositie. Ze staan echter uitgesteld op tapijtjes en blauwe zeilen zoals je bij menig straatverkoper kunt verwachten. Het is een knipoog naar de plaats waar ze geproduceerd zijn: de grootste sloppenwijk van Nairobi.

‘Voor je het weet loop je een groot ontwerper tegen het lijf’

Ook lokale initiatieven vullen het thema essentials op eigen manier in. Schoeman vindt het vooral belangrijk dat in de programmering het Arnhems talent getoond wordt, want ondanks dat Arnhem veel ontwerpers heeft voortgebracht, zijn hun producten er niet te koop. Schoeman: ‘Wij willen zorgen dat het werk van die ontwerpers een maand lang in Arnhem te zien is.’ In de F&D staan verschillende pop-up-shops van Arnhemse ontwerpers. Voor je het weet, loop je een bekend ontwerper tegen het lijf. Zoals Peet Dullaert.

Zijn stoffen zien er zo mooi uit dat je ze onmiddellijk wilt aanraken. ‘Het is zacht en glijdt heel lekker over je lichaam,’ vertelt Dullaert. Hij ziet mode als een persoonlijke ervaring voor de drager: ‘Wij zeggen niet: “dit is mode, je moet dit dragen.” Je voelt je er tot aangetrokken of niet.’ Dullaert vertelt dat hij niet zoveel meer in Nederland doet. Hoe bescheiden die formulering is, blijkt iets later als ik door Google leer dat zijn merk afdelingen in wereldsteden van New York tot aan Beijing heeft...

Met een parade naar het hart van de modestad

Voor mijn tweede dag ga ik naar het hart van de modestad, Modekwartier Klarendal, voor de Nacht van de Mode. Deze wordt geopend met een feestelijke parade. Rijen fanfaremuzikanten worden gevolgd door vier modellen op torenhoge hakken. Samen leiden zij een uitgelaten menigte naar het

Modekwartier om daar de nacht van de mode gezamenlijk te openen. Tot middernacht zijn alle ateliers en winkels geopend en is het feest in Klarendal.

Maaïke, Els, Esther en hond Fien vormen met kartonnen borden om hun nek een opvallende verschijning in de parade. Met hun grafische design studio Paradijs vertegenwoordigen zij het stukje design in de Nacht van de Mode. Voor de nacht maken ze een photobooth, iedereen kan daar met net zo’n gespierd torso als Els op de foto. Als ik de dames vraag wat de festivaltrend is, zeggen ze: ‘Hoe gekker hoe beter!’ Dat maken ze zelf zeker waar.

Met zoveel kleine modezaakjes naast elkaar zou je concurrentie verwachten, maar niets blijkt minder waar. Claudia vertelt dat Studio Bolder geen eigen werkruimte meer heeft: ‘Ik zeg: “Ik heb plek zat. Dan kom je toch lekker bij mij.”’

‘Modellen lopen in Haute Couture door de feestende, bierdrinkende massa’

Naarmate de nacht vordert, vullen de straten in Klarendal zich en is het festivalgevoel alom aanwezig. De gepropageerde duurzaamheid lijkt wat ver te zoeken met alle plastic bierbeker, maar wellicht veegt een ontwerper ze op om er een mooie nieuwe plastic rok van te maken.

Niet alleen de ontwerpers werken op de nacht van de mode met elkaar samen. Heel de buurt helpt mee: bewoners verkopen muffins op straat, spelen balletje-balletje en op iedere straathoek staat er een lokale coverband. Slechts een paar meter verderop worden de Elite modellen klaargemaakt voor een laatste catwalk. De modellen lopen met hun haute couture door de feestende, bierdrinkende massa heen. Het lijken totaal verschillende werelden, maar in het Modekwartier mengen ze perfect.

Tekst & foto: Lies Mensink

Social Media

Welke social media zetten kunstfestivals in? En welke social media platformen zorgen bij welke festivals voor de meeste likes, views en followers? Is er verschil tussen bijvoorbeeld 1-daagse en meerdaagse kunstfestivals? Of tussen indoor en outdoor festivals?

Social media platforms

Het meest gebruikte social media platform door kunstfestivals is Facebook, 91% van de festivals heeft een eigen pagina. Dit percentage is zelfs hoger dan het hebben van een eigen website (87%). Van de 12 festivals zonder een eigen website hebben er 6 wel een facebook pagina. Twitter en Instagram worden door 66% van de festivals ingezet, en YouTube volgt met 43%. Van de overige social media platformen scoren alleen LinkedIn, Pinterest en Vimeo nog enigszins, overige platformen worden nauwelijks ingezet. Opvallend is dat Instagram niet alleen hoger scoort dan YouTube maar inmiddels al evenveel wordt ingezet als Twitter. Verder is de score op LinkedIn (12%) opvallend, aangezien dit platform bij andere festivals bijna niet voorkomt.

Kunstfestivals verschillen onderling aanzienlijk in de intensiteit waarmee een social media platform gebruikt wordt. Zo verschilt de gemiddelde score op het aantal Facebook likes, het aantal Twitter tweets, het aantal YouTube views en het aantal Instagram followers aanzienlijk van de maximale score van het best scorende kunstfestival. Bij de top vier van gebruikte social media platformen zien we steeds eenzelfde patroon dat er een selecte groep van festivals is die hoog scoren: bij Facebook hebben maar 16 festivals meer dan 10 duizend likes, bij twitter zijn er 6 festivals met 10 duizend followers en bij Instagram zijn er maar 5 festivals die een dergelijke score halen. De overige kunstfestivals zitten hier (ruim) onder. YouTube is een uitzondering in die zin dat er 8 kunstfestivals zijn die meer dan 100.000 views halen. Het is een select gezelschap van kunstfestivals die hoog scoren op aantal likes, views en followers: alleen Tefaf staat op alle vier de platformen in de top 5, gevolgd door Unseen en Dutch Design Week die alleen bij YouTube niet in de top 5 staan, en Amsterdam Light die bij Twitter niet in de top 5 staat. Deze kopgroep krijgt af en toe gezelschap van kunstfestivals zoals GLOW(Facebook en Twitter), Today'sart (Twitter en YouTube), Affordable Art Fair en Amsterdam Art Weekend (YouTube) en Fashionclash (Instagram).

Andere kenmerken van social media en kunstfestivals

Kunstfestivals die entree heffen doen het iets beter qua Facebook likes dan gratis kunstfestivals, maar ze doen het daarentegen slechter qua Twitter followers en YouTube views. De vergelijking van 1-daagse en meerdaagse filmfestivals geeft een eenduidiger beeld: op zowel Facebook, Twitter en YouTube scoren de meerdaagse festivals beter dan de 1-daagse filmfestivals. Dat lijkt misschien logisch, er zijn dan immers meer mensen die in contact komen met het festival, maar bij filmfestivals is het precies omgedraaid. Bij een vergelijking van festivals die of indoor of outdoor worden gehouden, scoren de indoor kunstfestivals beter op Facebook, Twitter en YouTube. Bij een vergelijking van 'jonge' (minder dan 4 bestaansjaren) en 'oude' festivals (meer dan 10 bestaansjaren) is er een zeer duidelijk profiel in het social media gebruik: gemiddeld scoren oudere festivals beter dan jongere festivals op aantal Facebook likes, Twitter followers, YouTube views en overigens ook op Instagram followers (niet afgebeeld). Er is een aanvullende analyse gedaan van het gebruik van de vier grote social media platformen in relatie tot de leeftijd van het kunstfestival: 51% van de kunstfestivals ouder dan 10 jaar gebruikt alle vier sociale mediaplatformen, tegenover 0% van de nieuwe filmfestivals in 2018. Er is zelfs een geleidelijke afname te zien in het percentage festivals dat alle vier de social media platformen inzet van hoe oud naar jong. De score van 51% van festivals ouder dan 10 jaar is de hoogste score van alle leeftijdscategorieën.

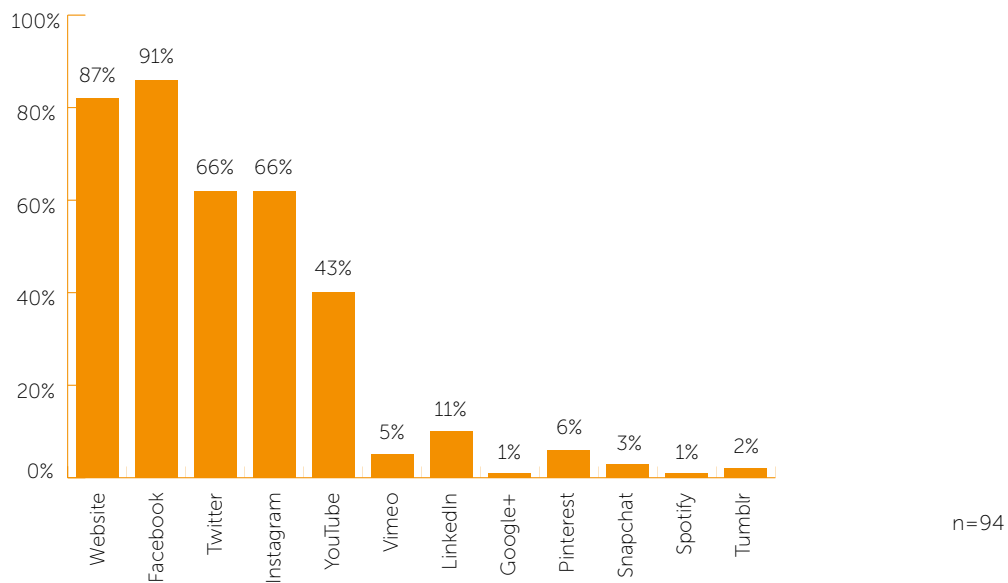
KUNSTLIJN 2018

www.kunstlijnhaarlem.nl 2-3-4-/11

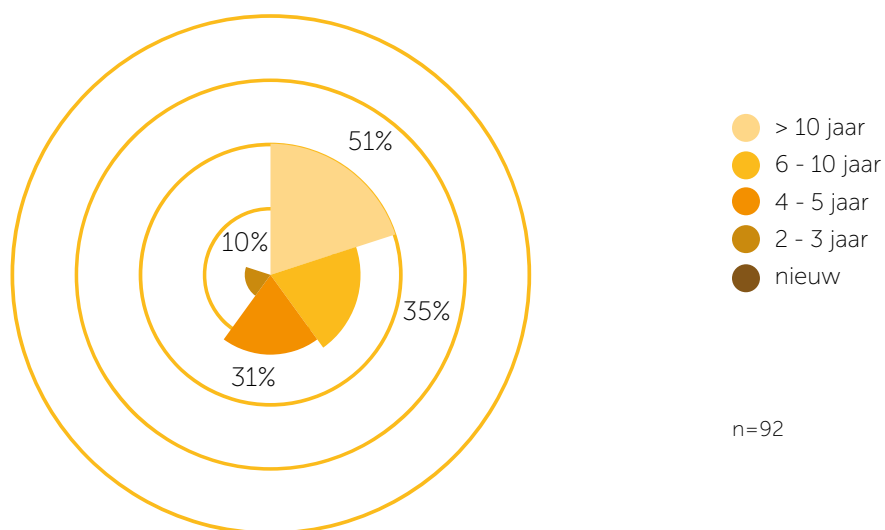

HAARLEM
VIERT CULTUUR

Percentage gebruik website en social media door kunstfestivals in 2018

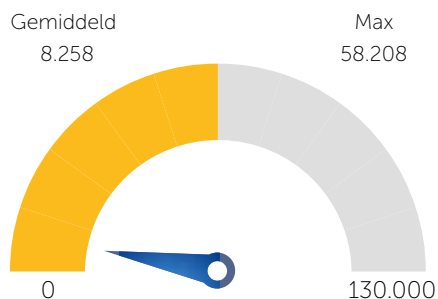
Gemiddeld percentage gebruik van top 4 social media platformen per leeftijd van het kunstfestival

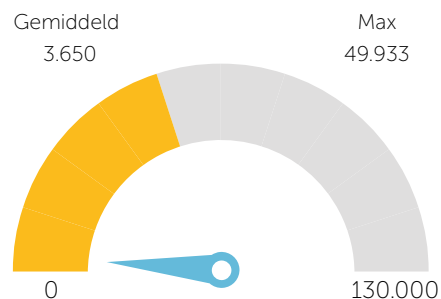
Social media scores van kunstfestivals 2018

Facebook Likes

Twitter Followers

Top 5 kunstfestivals met de meeste Facebook likes

GLOW Lichtfestival	58.208
Dutch Design Week	56.470
Tefaf	55.385
Amsterdam Light Festival	48.673
Unseen Photo Festival	48.200

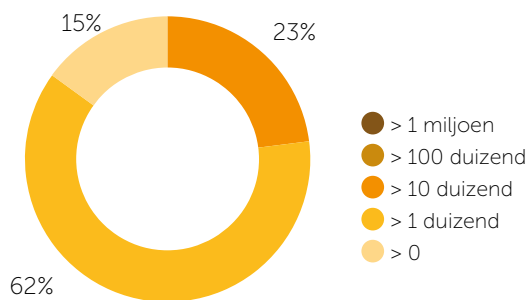

Top 5 kunstfestivals met de meeste Twitter followers

GLOW Lichtfestival	49.933
Dutch Design Week	25.654
Unseen Photo Festival	13.984
Tefaf	13.186
Today'sart	11.311

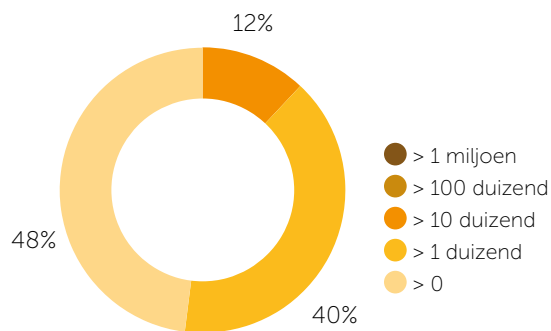
Percentage kunstfestivals met aantal Facebook likes

n=71

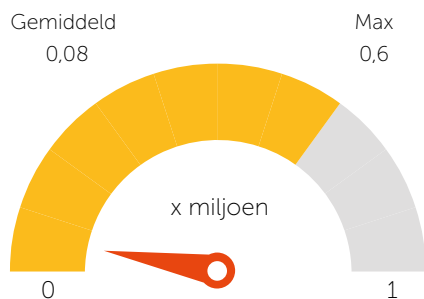
Percentage kunstfestivals met aantal Twitter followers

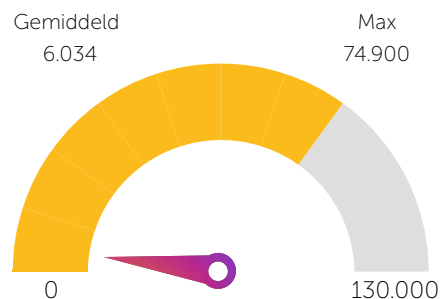
n=52

YouTube Views

Instagram Followers

Top 5 kunstfestivals met de meeste YouTube views

Affordable Art Fair	577.419
Amsterdam Light Festival	359.660
Amsterdam Art Weekend	209.750
Todaysart	207.018
Tefaf	198.485

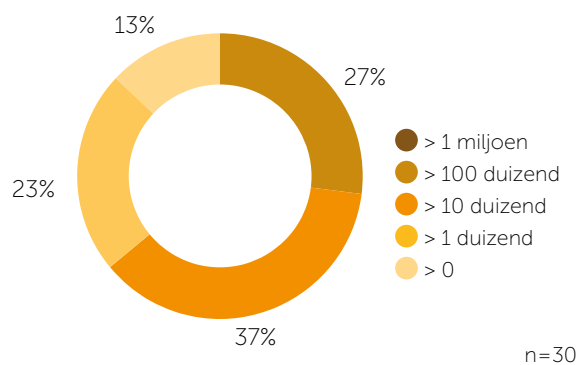

Top 5 kunstfestivals met de meeste Instagram followers

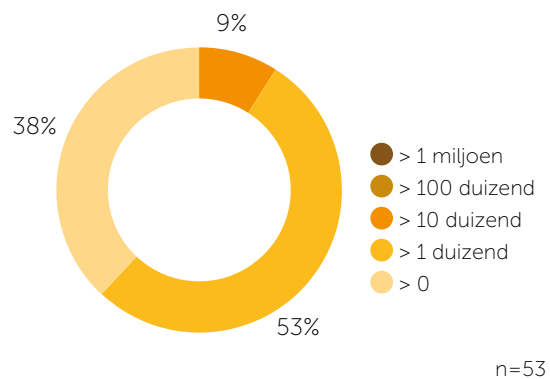
Dutch Design Week	74.900
Unseen Photo Festival	61.900
Tefaf	50.500
FashionClash	22.100
Amsterdam Light Festival	11.400

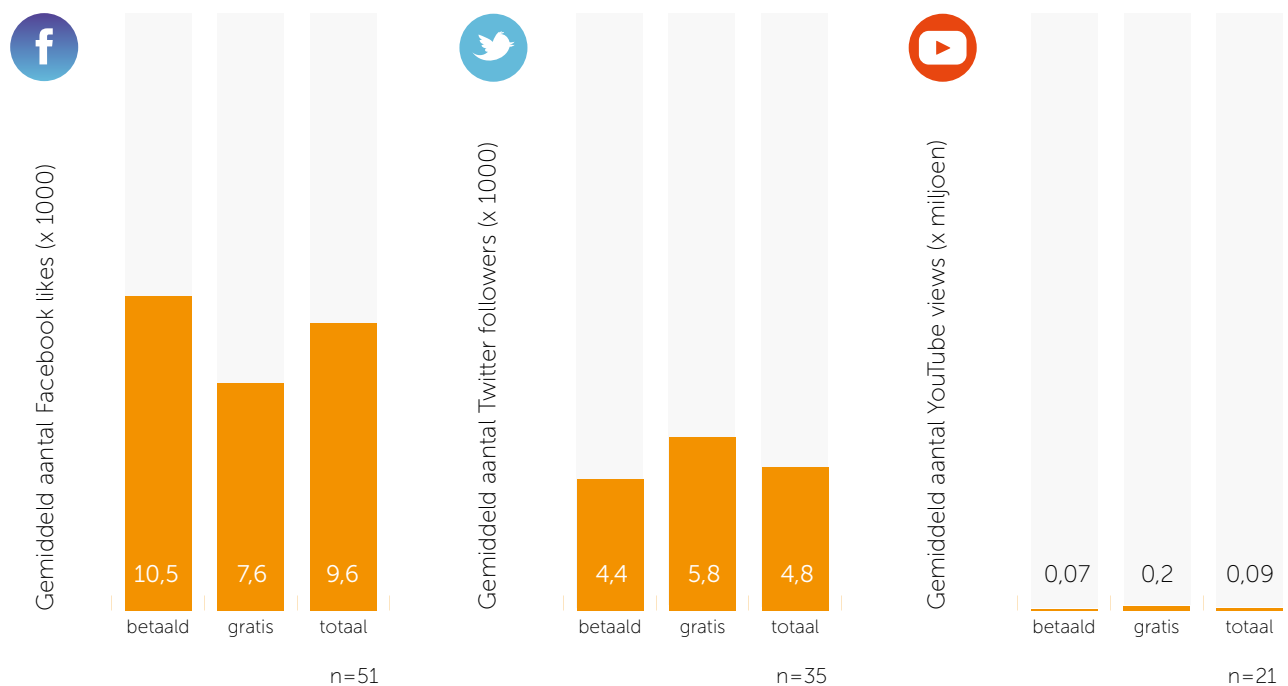
Percentage kunstfestivals met aantal YouTube views

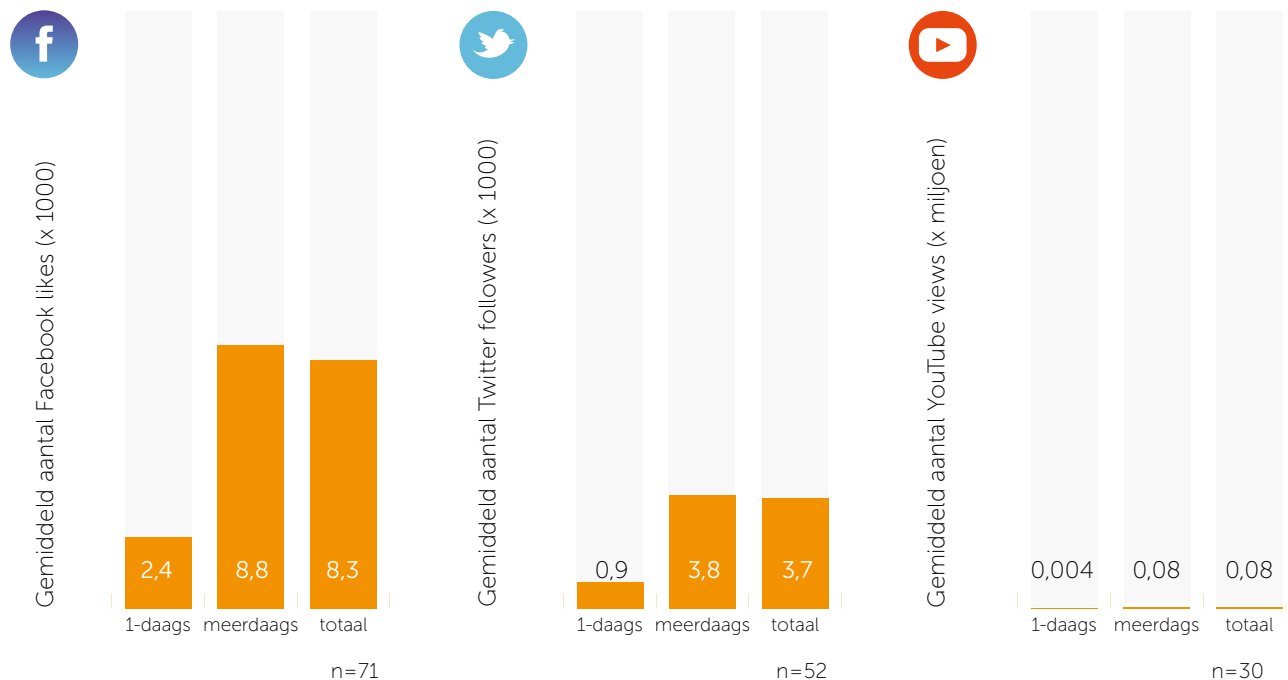
Percentage kunstfestivals met aantal Instagram followers

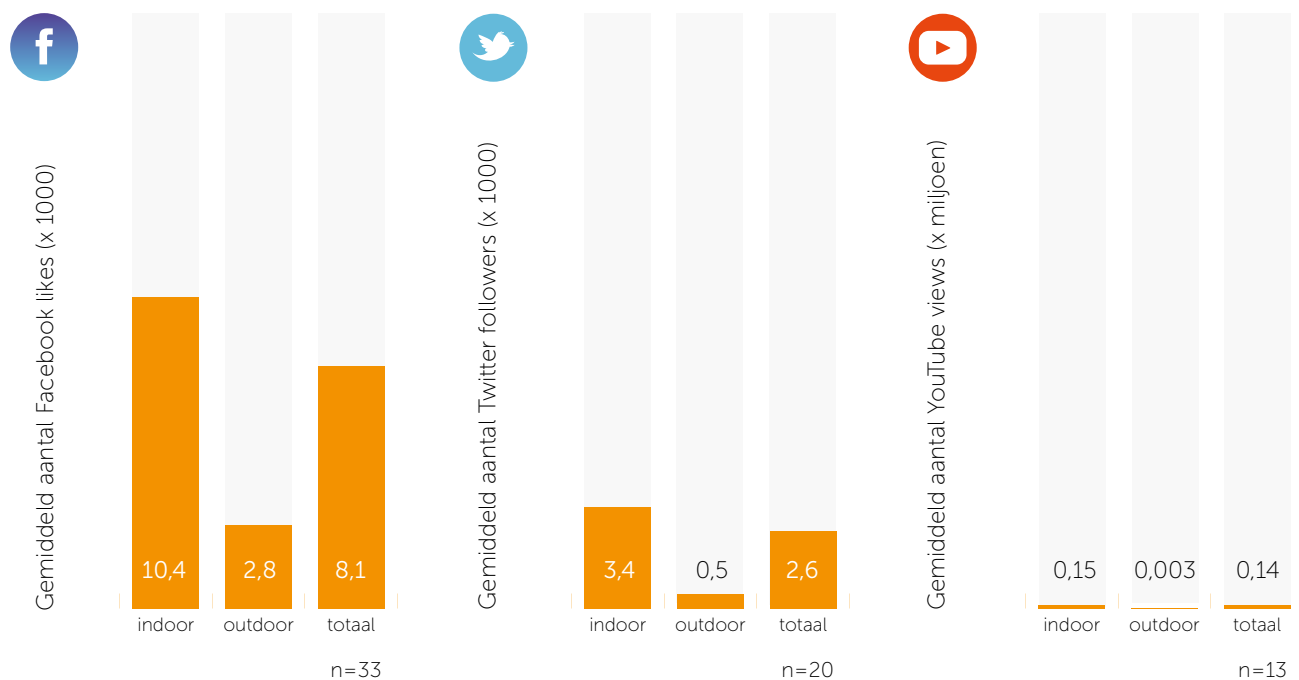
Gemiddeld social media gebruik van betaalde en gratis kunstfestivals in 2018

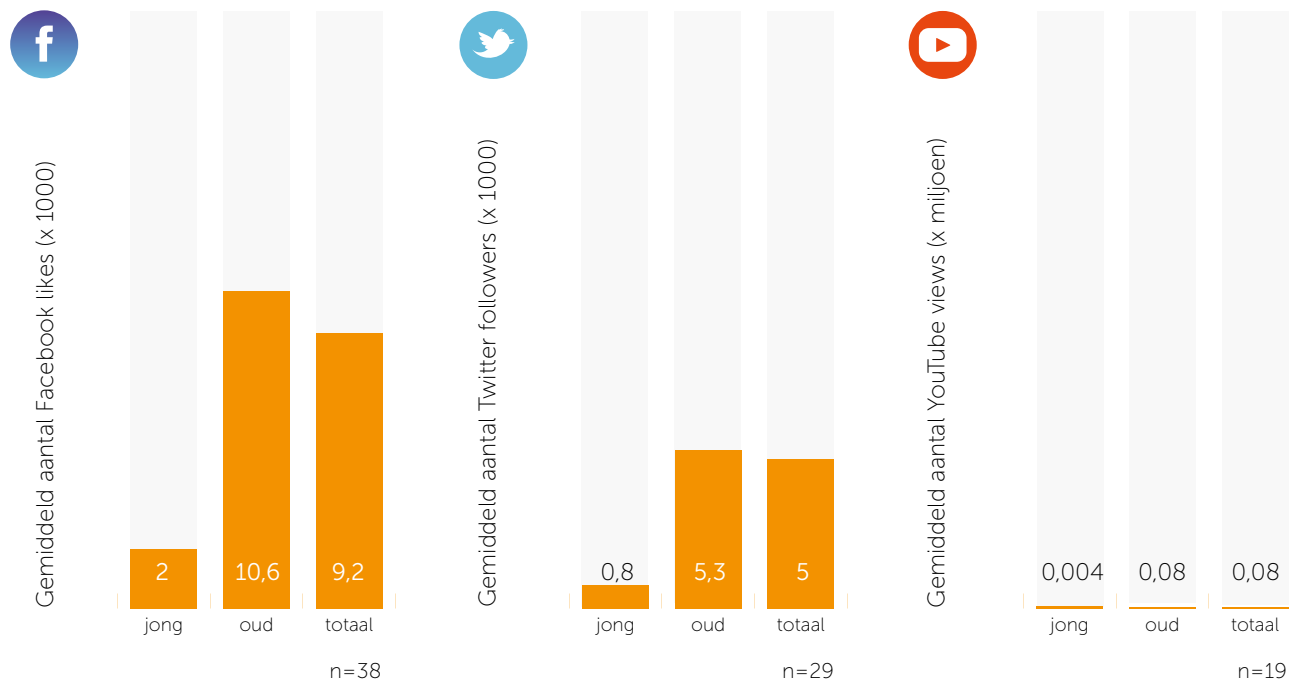
Gemiddeld social media gebruik van 1-daagse en meerdaagse kunstfestivals in 2018

Gemiddeld social media gebruik van indoor en outdoor kunstfestivals in 2018

Gemiddeld social media gebruik van jonge (< 4jaar) en oude (>10 Jaar) kunstfestivals in 2018

GLOW: Eindhoven lichtkunstfestival zoekt naar verdieping voor de massa

Tien jaar geleden kon je nog een heleboel led-lichtjes in een boom hangen maar dat doorstaat de tand des tijds niet. Glow gaat voor de totale onderdompeling in iets dat meer is dan mooi. GLOW is daarmee een van de betere instagrammable festivals van Nederland.

Spannend

GLOW is dit jaar compacter dan andere jaren, vertelt de organisatie op de website. De 35 locaties zijn allemaal te bezoeken in een wandelroute van ruim vijf kilometer door de binnenstad van Eindhoven. En wandelen doet men, op de licht regenachtige openingsavond, massaal. Een ononderbroken stoet mensen, het moeten er vele duizenden zijn, beweegt langs vertrouwde plekken als de Effenaar, De Lichttoren en de Catharinakerk. Op mijn rondwandeling door nachtelijk Eindhoven kom ik tientallen fotografen tegen, al vallen ze bijna niet op tussen alle bezoekers die met mobiele telefoons opnames maken. GLOW is een van de betere instagrammable festivals van Nederland.

De officiële opening was dit jaar in het PSV-stadion. Daar creëerden lichtkunstenaars en Dj's niet alleen een 'wall of sound', maar ook een muur van licht, die alles wat er tot nu toe op megaparty's gebeurt in de schaduw zet. Natuurlijk kennen we de imposante bewegende bundels, de lasergordijnen en de stuwende beats die tijdens de halfuur durende show steeds weer naar een hoogtepunt rijzen. Wat nieuw is, is het detail. Led-schermen kunnen niet alleen dienstdoen als lichtbron met inderdaad een bak licht, er zijn ook bewegende beelden mee te maken, lettertjes, omhoog bewegende vuur-vliegjes, en vervloeiende kleuren.

Vervuiling

Zulk detail zit ook in twee andere kunstwerken van GLOW. Bij het Centraal Station van Eindhoven is op de gevel van een torenflat (The Student Hotel) een projectie van animaties die het dagelijks leven van een student uitbeelden. Spannend en zeker intrigerend, vooral ook vanwege de achterliggende techniek: hoe je met een stel beamers een flat van een meter of zestig hoog in een kunstwerk verandert.

Direct daarnaast is een videoscherm gemonteerd tegen een iets minder hoge gevel. Het scherm laat, in een vloeiende beweging, het verschil zien tussen de nacht in Eindhoven, en die in een gebied waar

geen lichtvervuiling is: de Melkweg in al zijn kleurrijke glorie. Tijdens Glow is die kans al helemaal klein, want hier licht de nachthemel boven de hele stad blauw op. De enorme gloed is afkomstig van een enorme batterij licht en lasers op de verschillende daken van het ziekenhuis van Eindhoven. Ronald Ramakers, sinds 2016 directeur van het in 2006 ontstane festival, is er trots op. 'We zetten iets neer dat een verhaal vertelt, en dat verhaal geef je mee aan de mensen. Je kunt het zien aan dat blauw. Dat blauw dat overal in de lucht te zien is, verandert de kunstwerken. De kunst en de stad verandert door dat blauw in de lucht. Kijk alleen al naar de gloed op de natte straatstenen. Daar gaat lichtkunst over.'

Drie jaar

Ramakers heeft een achtergrond als theatermaker, hoewel hij na omzwervingen over de hele wereld nu vooral als evenementenorganisator werkt. Toch ligt zijn ambitie duidelijk in de richting van de verdieping. Zo heeft hij het festival nu een thema meegegeven, dat aansluit op het volgende en vorige jaar: 'Ik werk graag in drieën. Zo kan ik ook nieuwe elementen invoegen, langs geleidelijke weg. Nieuwe makers zijn voor dit festival van belang. Ik denk dat iedereen ook experimentele lichtkunst snapt, als je het maar goed onderbrengt in het geheel.

Vanuit die gedachte heb ik drie thema's opgezet. In 2017 was dat Source, de bron, dit jaar is dat de tegenstelling, Shadow and Light, (licht en schaduw) en volgend jaar Living Colour. Daar had ik een tekening bij gemaakt om het voor iedereen duidelijk te maken: de eerste was een cirkeltje met kleurtjes, de tweede een zwart blokje en een wit blokje, met in dat witte blokje weer de kleurtjes. Volgend jaar zie je alleen de kleurtjes vrij rondvliegen. Dat is zowel visueel een doorgang als inhoudelijk.'

Nanjing

Het zijn dit soort kleine ingrepen waarmee Ramakers streeft naar verdieping van het festival,

dat sinds de eerste editie in 2009, waar 45.000 mensen op afkwamen, is uitgegroeid tot een mega-evenement met 800.000 bezoekers in een krappe week. Voor die verdieping put Ramakers bijvoorbeeld inspiratie uit een project dat kunstenaar Gijs van Bon maakt, in het kader van de dit jaar opgestarte samenwerking met het - veel grotere - lichtkunstfestival in het Chinese Nanjing. Van Bon werkt vanuit het idee van een trom wiens geluid wordt doorgegeven.

In Eindhoven is het meest subtiel kunstwerk dat met de bewegende massa meevliegt via kleine speakers aan lantaarnpalen, waar kleine Chinese lichtkunstwerkjes aan vast zitten. 'Ik denk dat je met die combinatie van innovatieve techniek en traditionele kunst ook het grote publiek meetrekt in de herwaardering van kunst, en niet alleen het gestudeerde publiek.'

De kunstzinnigheid zit hem niet zozeer in de ontwikkeling van de techniek - die fenomenale dingen mogelijk maakt en vaak voor stevig spierballenvertoon zorgt - maar vooral in wat voor verhaal ermee verteld wordt, zegt Ramakers: 'De techniek is nu zo ver dat je ziet dat de grote kunstenaars ermee uit de beperkingen breken. Niet de techniek is hoofdzaak, maar de betekenis die je overbrengt. Dat is een ontwikkeling die onvermijdelijk is en waarin nu het kaf van het koren gescheiden wordt.

Tien jaar geleden kon je nog een heleboel led-lichtjes in een boom hangen en men riep oh, aah en je was een kunstenaar. Maar dat doorstaat de tand des tijds niet. Wat je nu ziet is de totale onderdompeling in iets dat meer is dan mooi, maar ook een verhaal vertelt. Dat heeft eeuwigheidswaarde.'

Tekst & foto: Wijbrand Schaap

Ontwikkeling

In hoeverre lijken de kunstfestival-seizoenen 2016, 2017 en 2018 op elkaar? Welke overeenkomsten en verschillen zijn er? Is het aantal kunstfestivals toegenomen of afgenomen? Wisselt het aanbod sterk of is het redelijk stabiel? En verschilt dit per provincie?

De kunstfestivalseizoenen 2016 - 2017 - 2018 vergeleken

In 2016 waren er 106 kunstfestivals met in totaal 108 festivaledities; in 2017 waren dit er 89 met 89 festivaledities, en in 2018 waren er 95 kunstfestivals die 96 festivaledities verzorgden. Het aantal kunstfestivals varieert dus maar in enige mate en ligt in een bandbreedte van zo'n 90 tot 105 festivals per jaar. Het aantal kunstfestivaledities is in 2017 en 2018 wel aanzienlijk minder dan in 2016, en daarmee lijkt 2016 een uitzonderlijk jaar. De reden hiervoor is niet helemaal duidelijk. Desalniettemin volgen alle drie de jaren nagenoeg eenzelfde seizoenpatroon met mei/juni en september/oktober/november als drukste maanden. De sterkste fluctuatie in aantal kunstfestivaledities vond plaats in de maand september. In de maand oktober zijn over de afgelopen drie jaar steeds minder kunstfestivaledities gehouden.

De verdeling van kunstfestivals over de provincies is ook redelijk stabiel over de jaren heen. Alleen in de drukste provincies fluctueert het aantal festivals. Zo is in Noord-Holland de afgelopen drie jaar het aantal festivals gestaag teruggelopen van 33 naar 25, en in Zuid-Holland heeft het de afgelopen drie jaar geschommeld tussen 24 (2016), 18 (2017) en 23 (2018). In de spreidingsindex over de jaren zien we een duidelijke driedeling in provincies: Noord-Holland en Zuid-Holland hebben een lage spreidingsindex over alle drie de jaren, de kunstfestivals zijn dus erg geconcentreerd in de grote steden. Dan volgt er een groep van vier provincies (Noord-Brabant, Gelderland, Limburg en Utrecht) met een hogere spreidingsindex waarbij kunstfestivals meer verspreid zijn over de provincie. Tot slot is er een groep van provincies (Friesland, Overijssel, Groningen) waarbij, indien ze meer dan 1 kunstfestival hebben, de festivals in verschillende steden plaatsvinden.

Overige kenmerken van kunstfestivals over de jaren heen

De meeste kunstfestivals zijn jaarlijks terugkerende festivals, dat percentage ligt bij alle onderzochte jaren rond de 80%. Daarnaast is er een relatief

stabiel aandeel van biënnales van tussen de 10 à 15%. Verder is de verhouding 1-daags versus meerdaags gelijk over alle drie de jaren, het overgrote deel van kunstfestivals is meerdaags (87%). Ook de verhouding gratis/betaald en indoor/outdoor is nagenoeg gelijk over de jaren 2018 en 2017: bijna de helft van de festivals heft entree en ruim 40% heeft zowel een binnen- als een buitenprogramma. Dit laatste wijkt af van de situatie in 2016 waar dit 27% was.

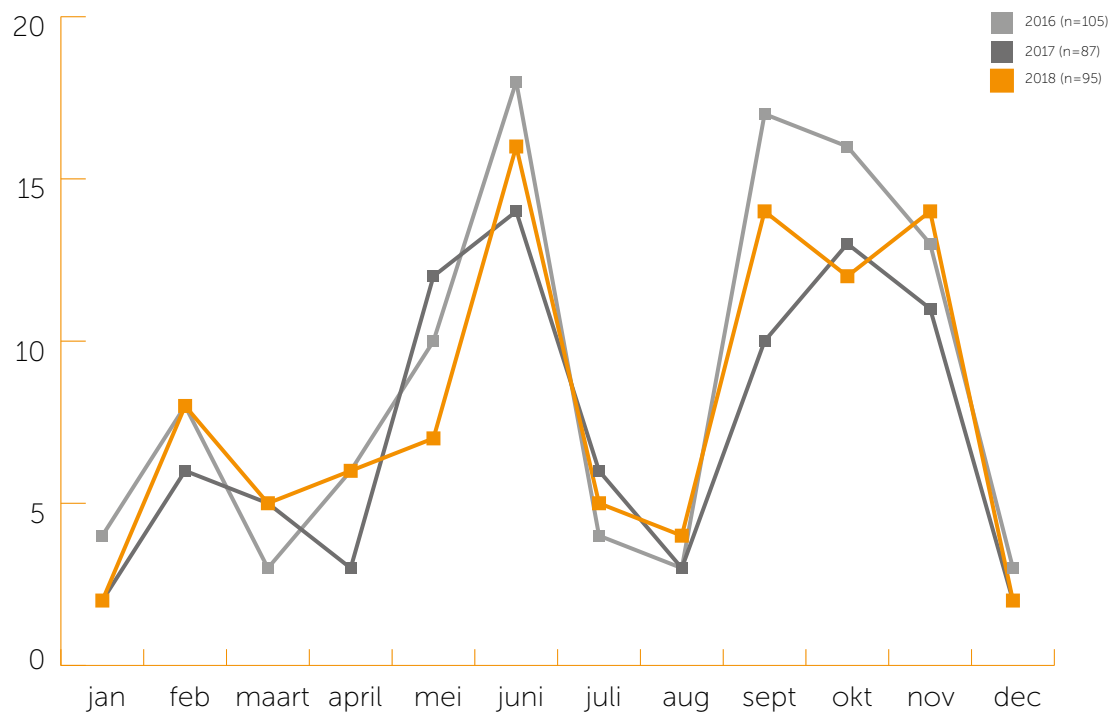
Het aantal nieuwe kunstfestivaledities is in 2018 en 2017 nagenoeg vergelijkbaar, 6 respectievelijk 5. In 2016 waren er echter 17 nieuwe edities. Dat jaar waren er relatief veel nieuwe eenmalige kunstfestivals (7 stuks) in vergelijking met de volgende jaren (2017: 1; 2018: 3). Vooralsnog is het verschil niet duidelijk te verklaren, anders dan dat er in 2016 relatief veel nieuwe initiatieven waren. Het aantal nieuwe festival in 2017 en 2018 is te gering om iets zinnigs te zeggen over de verdeling over de maanden of de provincies. In 2016 waren de meeste nieuwe festivals in de drukste provincies (Noord- en Zuid-Holland) en in drukke maanden (juni en oktober), hoewel ook het aantal nieuwe festivals in februari 2016 opvalt.

Een vergelijking van het gebruik van social media platformen tussen 2016 en 2018 (over 2017 is geen data verzameld), valt met name de groei op van Instagram en YouTube. Instagram wordt inmiddels evenveel ingezet als Twitter. Verder is het aantal festival met een eigen website licht gedaald.

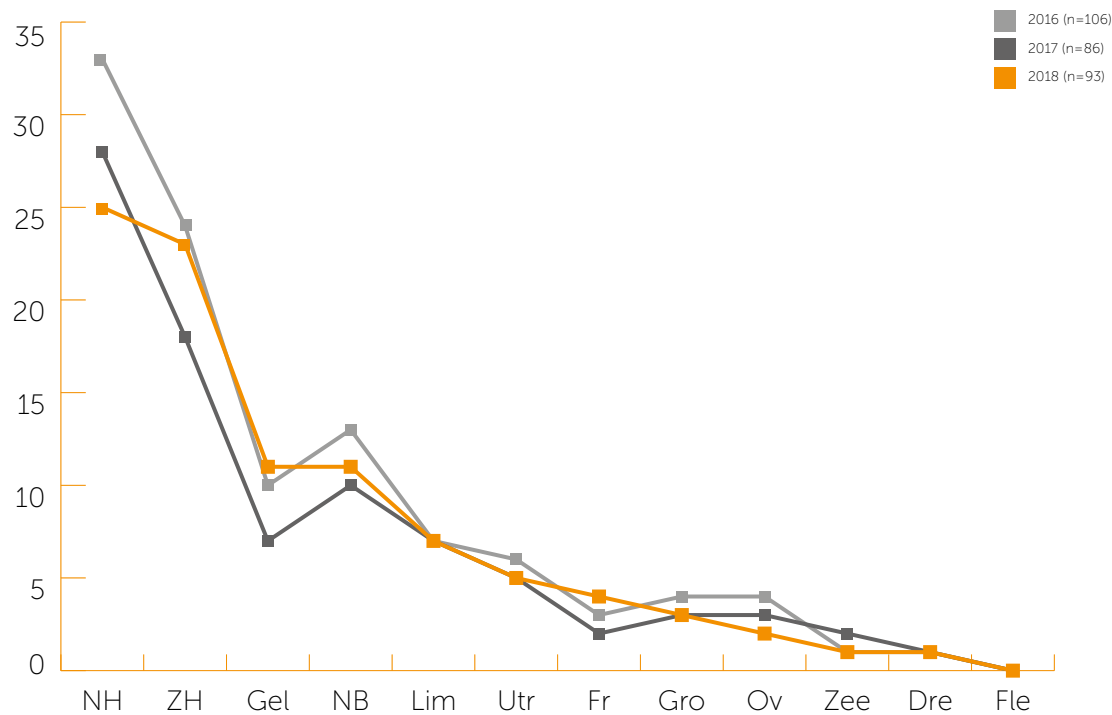
Een dynamisch ecosysteem?

De (geringe) hoeveelheid nieuwe festivals en de eenmalige festivals maar vooral het aandeel van biënnales maakt dat het aanbod per jaar toch verschilt. Zo waren er 17 festivals uit 2017 die niet werden gehouden in 2018, deels is dit te verklaren vanwege biënnales en eenmalige festivals maar van 7 festivals is niet duidelijk waarom er in 2018 geen editie was. In 2017 waren er maar liefst 35 festivals die wel in 2016 een editie hadden maar niet in 2017; 7 ervan betroffen eenmalige festivals, en 15 biënnales; van 13 festivals is onduidelijk waarom ze geen edities hadden in 2017.

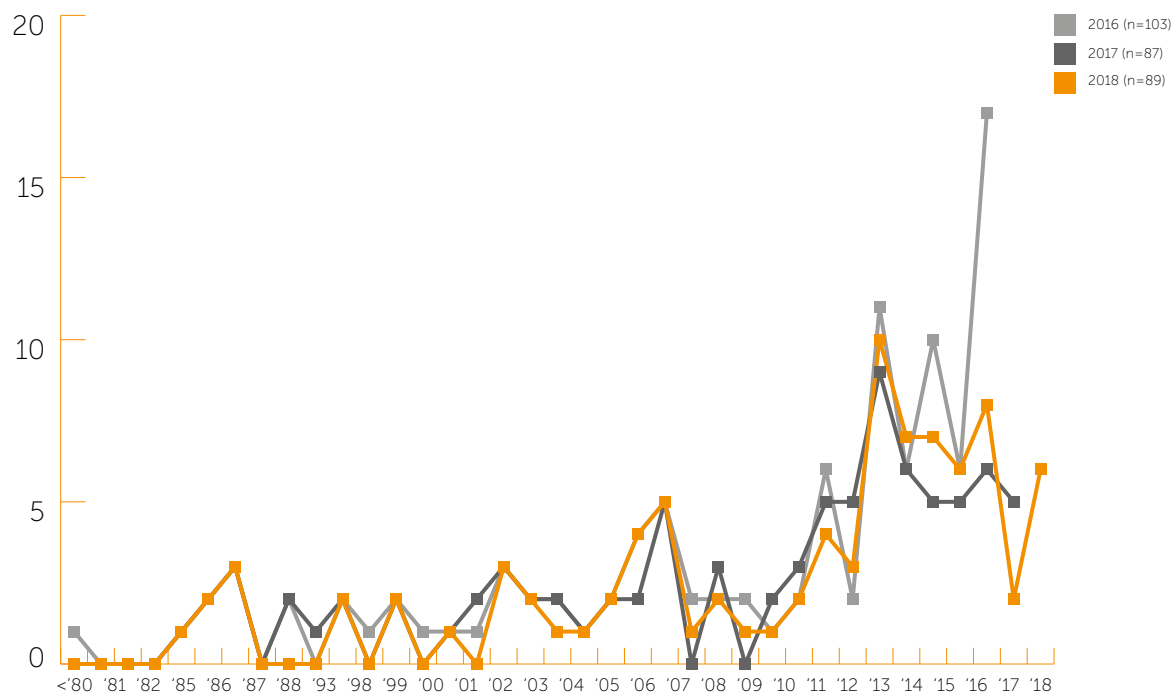
Aantal kunstfestivaledities in 2016 - 2017 - 2018 per maand

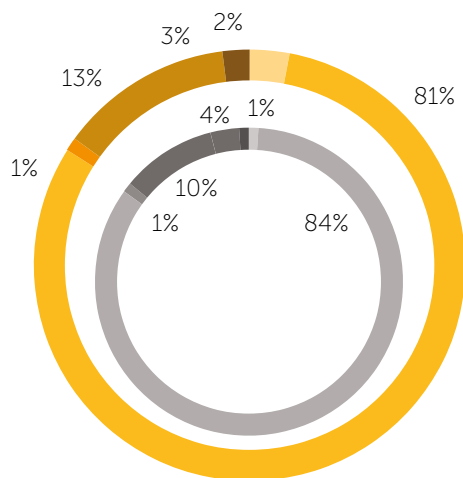
Aantal kunstfestivaledities in 2016 - 2017 - 2018 per provincie

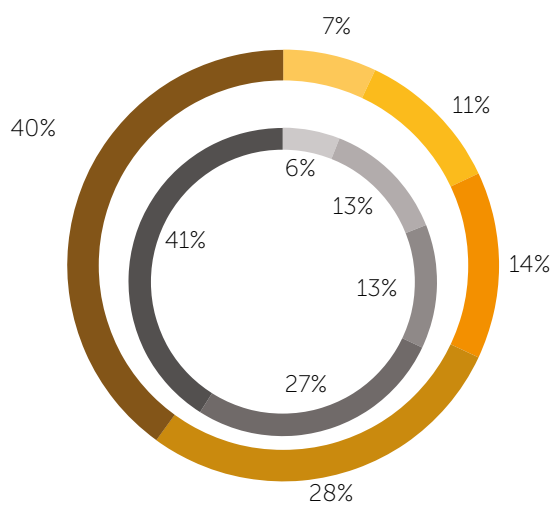
Aantal festivals per jaar van oprichting van kunstfestivaledities in 2016 - 2017 - 2018

Percentage kunstfestivals per frequentiesoort 2017 - 2018

Percentage bestaansjaren kunstfestival 2017 - 2018

● Eenmalig

● Jaarlijks

● Meerdere keren per jaar

● jaarlijks

● Onregelmatig

2018: n=93

2017: n=88

● Nieuw

● 2 - 3 jaar

● 4 - 5 jaar

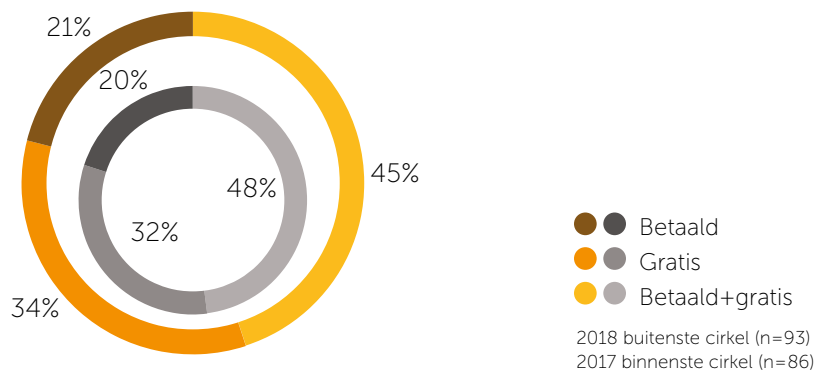
● 6 - 10 jaar

● >10 jaar

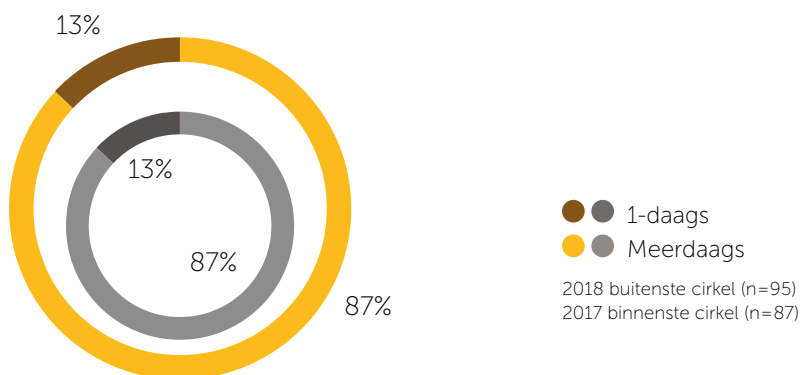
2018: n=93

2017: n=88

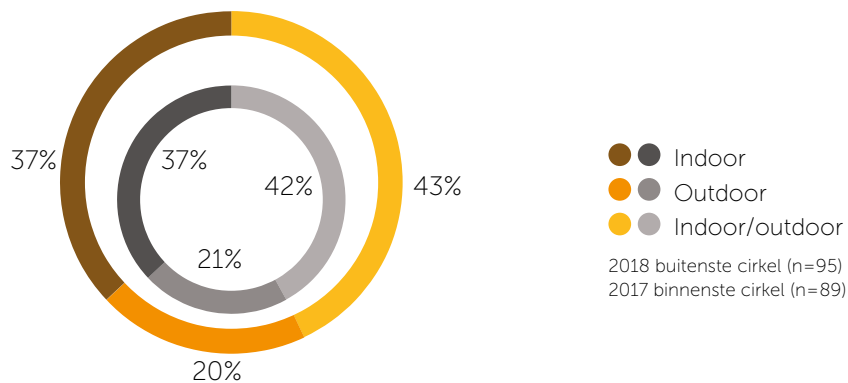
Percentage betaald/gratis kunstfestivaledities in 2017 - 2018

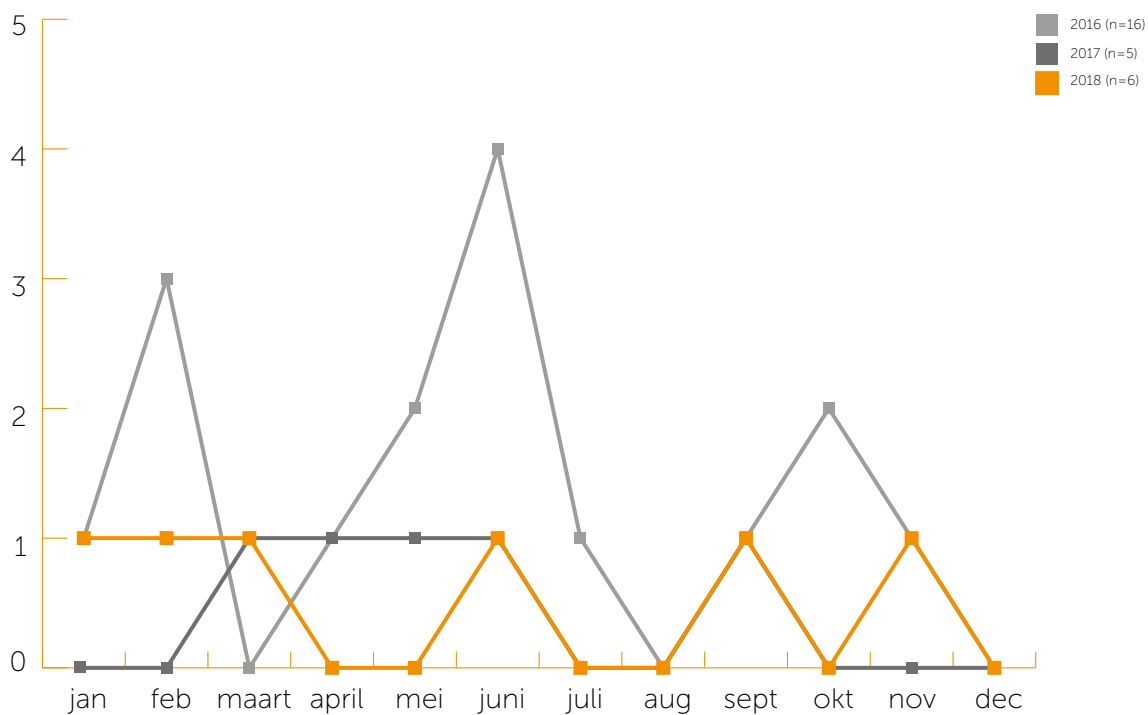
Percentage 1-daags/meerdaags kunstfestivaledities in 2017 - 2018

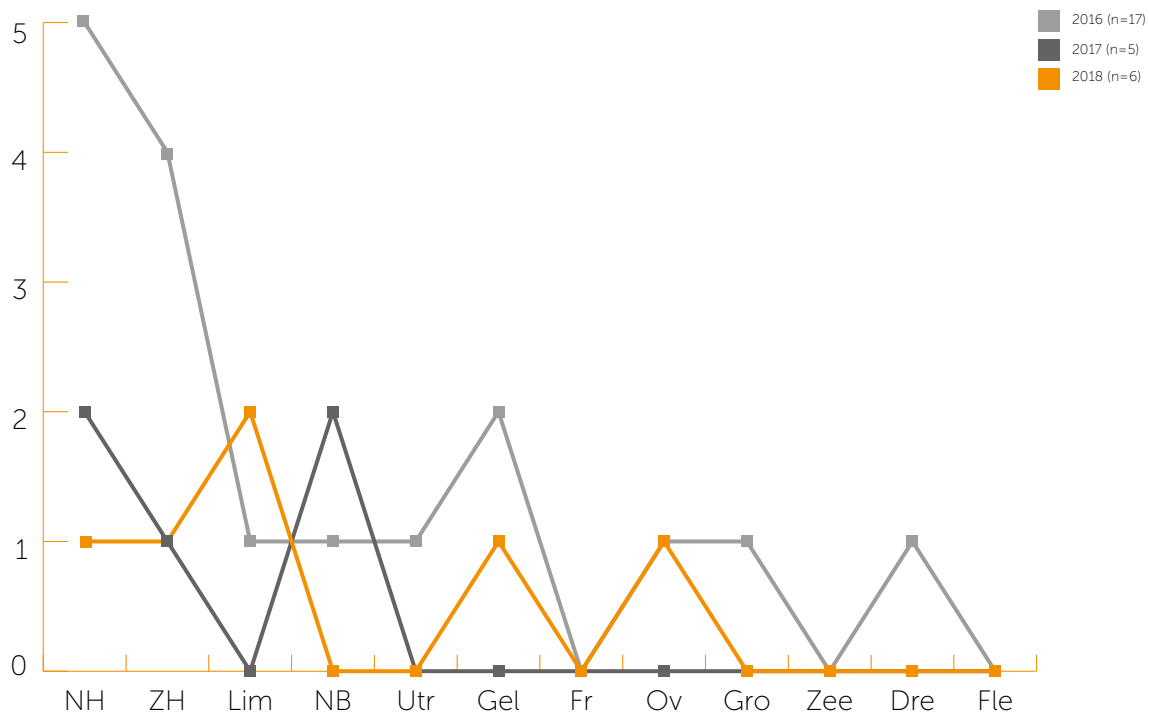
Percentage indoor/outdoor kunstfestivaledities in 2017 - 2018

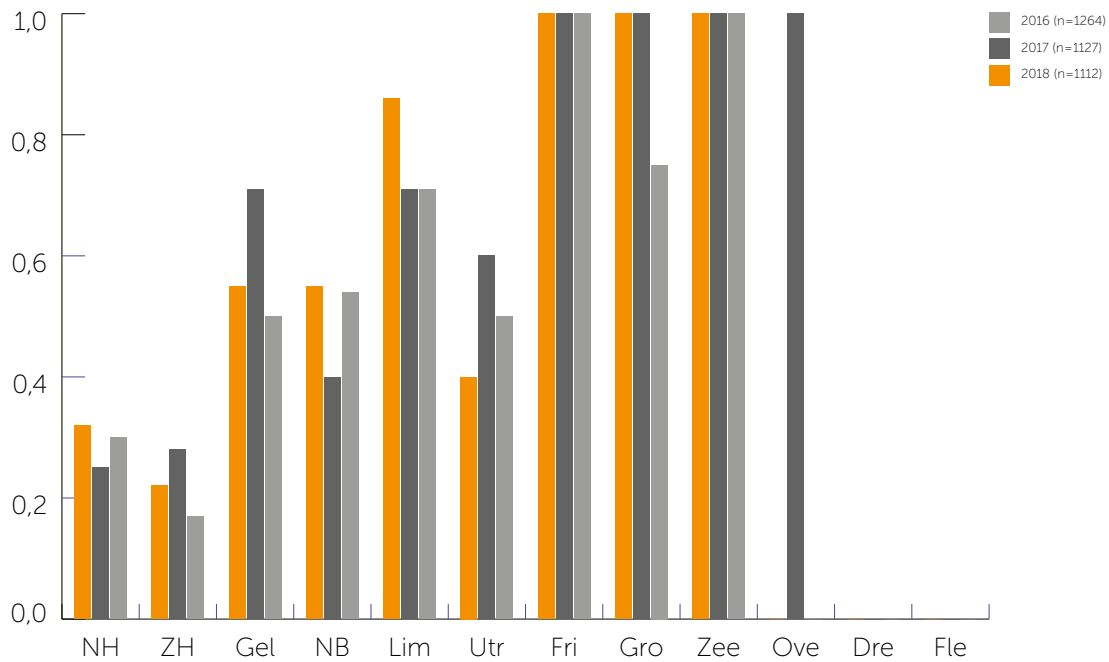
Aantal nieuwe kunstfestivaledities in 2016 - 2017 - 2018 per maand

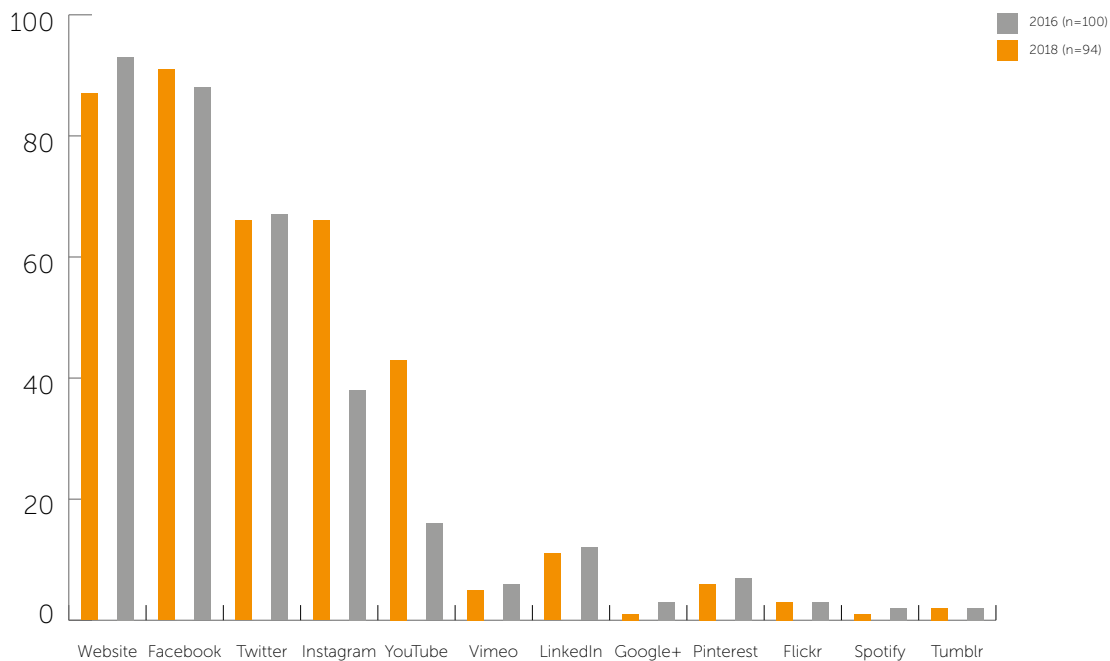
Aantal nieuwe kunstfestivaledities in 2016 - 2017 - 2018 per provincie

Spreidingsindex van kunstfestivaledities in 2016 - 2017 - 2018 per provincie

Percentage gebruik social media platformen door kunstfestivals in 2016 en 2018

ROTTERDAM

H|A|U|T|E

PHOTOGRAPHIE

FEBRUARY 8-11, 2018

HAUTE-PHOTOGRAPHIE.COM

Zwierende parachutes en trillende spieren op Playful Arts Festival: 'Als de bezoeker niets doet, bestaat het werk niet'

Af en toe schuurt het bij Playful Arts, een intiem festival dat spel en kunst samenbrengt. Alles draait om interactie, zelf doen, ervaren. Sommige bezoekers moeten even een drempel over. Maar dan gebeurt er wel iets.

'Die dansers moeten echt een keigoede conditie hebben', hoor ik iemand achter me vol eerbied mompelen. Aan de overkant van de straat wijst een jongetje bij zijn vader achterop de fiets met open mond naar boven. Daar heeft een gestalte zich schijnbaar moeiteloos om een lantaarnpaal gewikkeld. Wie iets langer kijkt, ziet spieren trillen. Als er niet zoveel mensen stonden te fotograferen waren vader en zoon waarschijnlijk gewoon voorbijgefietst. Een gozer zet even later midden op de weg zijn auto stil. Nog ziet hij de twee voeten die een meter boven ons uit een gevel tevoorschijn piepen niet. Uit het raampje schreeuwt hij: wat is er aan de hand?

Menselijke sculpturen

Playful Arts Festival is een tweedaags festival (15-16 juni) in het prachtige Den Bosch. De dansperformance Bodies in Urban Space van choreograaf Willi Dörner, in 2007 voor het eerst uitgevoerd in Parijs, leidt een steeds langer wordende sluit mensen dwars door de bomvolle winkelstraten. Via steile trappetjes langs waterranden komen we ook op meer verscholen plekken van de stad. Onderweg stuiten we op allerlei menselijke sculpturen: vervreemdende, statische objecten op onverwachte plekken. Als de meute voorbij is, komen de lokale dansers, performers en parcours runners voorzichtig uit hun oncomfortabele houding. Ze rennen iedereen voorbij om snel een nieuwe positie in te nemen.

Analoog

De hoofdlocatie, het Werkwarenhuis, is de plek waar de makers hun werk presenteren, het symposium en de workshops bijwonen en met elkaar dollen. De stad is de plek waar een breder publiek wordt bereikt. Veel makers zijn aanwezig om te vertellen over hun werk. Don Blaauw legt uit dat schoolkinderen in Escape VRoom zelf een escaperoom kunnen bedenken en in elkaar zetten. Zijn dochter is zijn lieflijke assistente. Chris Toonen, een wat oudere Bosschenaar met baard, staat driftig te pennen in een opschrijfboekje. 'Er is zoveel nieuws om me in te verdiepen', zucht hij na

de uitleg van Blaauw. Zelf heeft hij als kunstenaar in allerlei disciplines gewerkt, maar virtual reality is toch echt next level.

‘Stereoscopische foto’s maak ik wel, op de een of andere manier ligt analoog me goed.’ Hij vindt het fantastisch dat er reuring is in het Werkwarenhuis. ‘Ik heb iets met deze plek.’ Het indrukwekkende industriële pand blijkt een voormalige mengvoederfabriek. Gisteren was hij hier ook. ‘Ik heb een ongeloofelijk fijn gesprek gehad met de Zuid-Afrikaanse kunstenaar Anthea Moys’, vertelt hij enthousiast. Voor haar werk *The Portrait Exchange* nam ze de bezoekers mee op sleeptouw. ‘Als ze ergens stopte, moesten we elkaars gezicht tekenen, zonder op ons papier te kijken. Zelf heb ik jarenlang portretten gemaakt, maar nooit zo. Iemand heeft echt een prachtige tekening van me gemaakt, hij hangt thuis.’

Vanochtend had hij ook al een bijzondere ervaring, bij de installatie *Chair_Jump_Chute* van Marloeke van der Vlugt. ‘Ik kreeg een gebreide trui met vier mouwen aan.’ Daar zaten sensoren in, waarmee hij drie parachutes aan het metershoge plafond kon aansturen. Daarnaast ook muziek en geluidsfragmenten van Merce Cunningham en John Cage, op wiens ideeën Van der Vlugt haar werk inspireerde. ‘Ik ben best schuchter’, vertelt Toonen. ‘Toen ik eenmaal door had dat ik van alles in beweging zette, vond ik het heerlijk! Ik zwaaide met mijn armen en deed ze omhoog. Iets wat ik normaal nooit doe, want ik ben longpatiënt.’

Alle zintuigen

Mooie interactie zie ik ook bij *Wobble Garden* van Robin Baumgarten. Hij legt de spelers uit wat ze moeten doen en zo gauw ze beginnen is het ijs gebroken. Ze lachen, er gebeurt iets tussen ze. Curator Iris Peters vertelt dat *Playful Arts* naar een gelaagde interactiviteit zoekt. ‘Het moet meer zijn dan: je drukt op een knop en er gebeurt iets. We zijn gewend om bij kunst vooral onze waarneming en gehoor in te zetten. ‘Het is een heel andere ervaring als je al je zintuigen inzet en zelf actief

meedoet. Doordat het publiek een eigen invulling geeft, is het werk ook iedere keer anders.’

Zij en partner in crime Zuraida Buter willen verschillende vakgebieden en disciplines bij elkaar brengen. ‘Ik kom uit de beeldende kunst en Zuraida uit het game design. Performancekunstenaars weten heel goed hoe ze het publiek bij hun werk moeten betrekken en game designers testen, verfijnen en verbeteren hun werk steeds weer. We denken dat de makers van elkaar kunnen leren.’

Weerstand

Professionals hebben het festival inmiddels wel gevonden. Lorenzo Pilia is hier voor de tweede keer. Hij is zelf curator/organisator van gamesfestivals in Berlijn. De games hier zijn een stuk experimenteler dan hij gewend is. ‘Dit is echt een uniek festival’, vertelt hij. ‘Het slaagt er heel goed in om kunst, performance en games bij elkaar te brengen. Ook al is het heel toegankelijk, toch is het een lastige doelgroep. Voor veel gamers is het te arty.’ Zelf voelde hij ook wel wat weerstand bij *Chair_Jump_Chute*. ‘Gamen doe je meestal alleen. Hier sta je middenin een openbare ruimte, dat voelt een stuk minder privé. Ik ben bij dit soort werken liever toeschouwer. Toen ik daar eenmaal overheen was, heb ik echt genoten. Het is heel uitdagend om zelf de inhoud van dit werk te onderzoeken.’ Maakster Marloeke van der Vlugt vertelt dat veel mensen het heel bevrijdend vinden. ‘In iedereen zit een playful iemand.’

Tekst: Wendy Koops / Foto: Zuraida Buter

**DE
NOORDER
LICHT
ZOM
ER**

INTERNATIONALE
FOTOMANIFESTATIE

IN VIVO | DE NATUUR VAN NATUUR
MUSEUM BELVÈDÈRE | HEERENVEEN
23 JUNI T/M 23 SEPTEMBER 2018 | NOORDERLICHT.COM

7 - 11 FEB '18
ROTTERDAM

RAI Amsterdam
18 — 25 november 2018

PAN

AMSTERDAM

OYENS & VAN EEGHEN

Vermogensbeheer

Beurs voor kunst, antiek en design

Foto Erwin Olaf voor PAN Amsterdam

APRIL 7TH - 15TH

Outdoor Expo
Lammermarkt
gratis entree /
free entry
[photofestival
leiden.com](http://photofestivalleiden.com)

**PHOTO
FESTIVAL
LEIDEN**

Photo: Veiled by Saskia Aukema, winner 2018

8-11 FEBRUARY

ART ROTTERDAM 2018

VAN NELLE FABRIEK

21-23.09.2018

NACHT VAN ONTDEKKINGEN

15 SEPT 2018 LEIDEN

LEZINGEN | TALKSHOWS | LIVE WETENSCHAP | MUZIEK | THEATER | EXCURSIES

VICTOR MIDS | CARLO BEENAKKER
SADA MIRE | NED MCGOWAN | ROOS TULEN
MOHAMMED BENZAKOUR | DE DRIJVENDE DIVA
MENNO SCHILTHUIZEN | WIETKE VAN ZEIL
GERT DE GRAFF | LUKA | BLAUWE UUR | PITOU
3VOOR12 LEIDEN EN VELE VELE ANDEREN

TICKETS: NACHTVANONTDEKKINGEN.NL

21-23.09.2018

unseen

UNSEENAMSTERDAM.COM

JOIN

OBJECT

Rotterdam

9-11 February 2018

Friday - Sunday 11-18 hrs

26 t/m 30 september 2018
Yokker Terminal, Den Haag
Stand 38

ART THEAGUE

This is you 2018

This art fair
27/12/18 till
30/12/18

Beurs van Berlage
Amsterdam

PLAYFUL ARTS FESTIVAL

15-16 JUNI 2018
WERKWARENHUIS - MUZIEK - BIBLIOTHEEK DEN BOSCH
WWW.PLAYFULARTSFESTIVAL.COM

NATIONALE KUNSTWEEK
10 t/m 18 NOVEMBER 2018

KLIK VOOR ALLE LOCATIES OP WWW.KUNSTWEEK.NL

NEDERLAND KUNSTLAND
KOM GEMETEN VAN BEELDENDEN KUNST

LABR-2018+2020-THE MISSING LINK

1 June - 8 July 2018
heka rotterdam
wic brussels

our future in the delta, the delta of

10 NOVEMBER
1 & 2 DECEMBER 2018
WESTERGASFABRIEK
AMSTERDAM

TICKETS ONLINE

MEESTERLIJK DESIGN EN AMBACHT
FEESTELIJKE JUBILEUMEDITIE: 10 JAAR!

12.00 - 18.00 UUR
WWW.MEESTERLIJK.NL

VAN DER VORP HOTEL ARA

ARA ART FAIR

9 NOVEMBER 2018

Rsvp voor 10 oktober

Voorrang 10 | 020 614 1000 | info@vds-art.nl | www.vds-art.nl

The IMPAKT

ALGO world as ARITHMIC

FESTIVAL

SUPER

24 - 28.10

IMPACT.NL

DAG VAN DE ARCHITECTUUR UTRECHT

1, 2 & 3 JUNI 2018

PECHA KUCHA
OPEN HUIS
TOURS
FILM
LEZINGEN
INSTALLATIE

STAD VAN MORGEN

WWW.AORTA.NU

Internationale
JEUGD KUNST festival

16 t/m 17 oktober 2018

DE BETOVERING

www.betovering.nl

YOUNG ART FESTIVAL 2018

20/21 JULI

PETE PHILLY / DRUKAS / STEVENDEPEVEN / JEANGU MACRODY / JOE SIFRE / MANJCO / ZWART LICHT / IDENTIFIED PATIENT / UITVINDERSGILDE / NANA ADJOA / ANTENNA / KUNSDOT / EUT / PIN UP CLUB / MIKE SCHOUTEN / STEFFEN MORRISON / KINITECH PROJECT / SPATZUIVER / THE GRAND EAST / RICARDO CAROTA / THE HOWLIN' / ANJA GROTEN / ENNIK / CAIRO LIBERATION FRONT / OZSI PARK / HERMANNERS / FATA DOOM / WALLY ASH / ISABELLE WILLEMS / DIRK / SHAWN DASTARD / WHA-YO / JAGO / CHARLIE & JOSS / ANGULARS / MORADO / PINK NOISE / RADIO OUTS / NORDMANN / HET CONVOI

EN NOG VEEL MEER... MUZIEK, KUNST, FILM EN THEATER

PARK WESTERHOUT / BEVERWIJK

LekArt festival 2018

Gedeelde Grond: feit of fictie?

28 t/m zondag 30 september

WAT IS JOUW VERHAAL?

START 10.00 uur op 28 september, 10.00 uur op 29 september

ENTREE 5,- per persoon

AANWAK 10,- per persoon

www.lekart.nl | info@lekart.nl | #lekart18

Amsterdam Light Festival en de Kunst10daagse Bergen: Kunstfestivals met een geschiedenis

Van alle inspirerende kunstfestivals die jaarlijks in Nederland plaatsvinden is het Amsterdam Light Festival relatief een jonkie. In 2012 vond de eerste editie plaats. Maar de oorsprong van het lichtkunstevenement ligt in de jaren twintig van de vorige eeuw. Het Noord-Hollandse dorp Bergen en de nabijgelegen duinen en zee vormen sinds de 17e eeuw al een inspiratiebron voor kunstenaars. Een prachtplek dus voor de jaarlijkse Kunst10daagse Bergen. Twee kunstfestivals nader bekeken.

Amsterdam Light Festival

Zo'n negentig jaar geleden kreeg lichtkunst in grote steden in Europa steeds vaker een prominente plek in de openbare ruimte. In Amsterdam vond in oktober 1929 voor het eerst in Nederland een groot lichtevenement plaats: de Edison Lichtweek. Verschillende gebouwen in de stad werden hiervoor versierd met gloeilampen, een verlichte Fokker maakte rondvluchten boven de stad en er was een watercorso waarbij bootjes met speciale verlichting in optocht rondvoeren.

"Dankzij de opkomst van geavanceerd LED-licht, dat kunstenaars nieuwe mogelijkheden biedt, maakt lichtkunst sinds het begin van de 21e eeuw een enorme ontwikkeling door", vertelt zakelijk directeur van Amsterdam Light Festival Frédérique ter Brugge. "De laatste 15 jaar zijn er dan ook meerdere lichtkunstfestivals in Nederland ontstaan, zoals GLOW in Eindhoven, Winterlicht in Schiedam, Polderlicht en Amsterdam Light Festival in Amsterdam."

"Ons festival heeft een lange voorgeschiedenis", vervolgt ze. "Het Gemeente-Energiebedrijf (GEB) lichtte al tientallen jaren de grachten in de hoofdstad sfeervol aan, totdat het bedrijf aan het eind van de jaren '90 privatiseerde. De behoefte om de binnenstad weer aantrekkelijk te maken met licht zette een aantal Amsterdamse ondernemers aan om gezamenlijk nieuwe initiatieven te ontwikkelen. In 2009 werd dat de verlichte botenparade Christmas Canal Parade, een jaar later breidde de botenparade uit met meerdere activiteiten onder de naam Winter Magic Amsterdam. In 2012 vond de eerste editie van Amsterdam Light Festival plaats en verschoof de focus van entertainment naar lichtkunst. Met de realisatie van meer dan 200 kunstwerken heeft Amsterdam Light Festival zich ontwikkeld tot één van de grootste lichtkunstfestivals van Europa. Jaarlijks werken kunstenaars van over de hele wereld mee aan de tentoonstelling die speciaal voor Amsterdam wordt gemaakt en 53 dagen duurt. Elk jaar is er een thema, in 2018 was dat 'The medium is the message', naar de

beroemde uitspraak van de Canadese wetenschapper Marshall McLuhan."

Door samen te werken met culturele partners wil de organisatie van het kunstfestival verdieping brengen in het artistieke programma. Zo was in de editie van 2018 op de gevel van Het Scheepvaartmuseum dagelijks van 17.00-23.00 uur een lichtkunstwerk te zien van de Zuid-Afrikaanse kunstenaar Marcus Neustetter. Het Van Gogh Museum ondersteunde het werk Starry Night van Ivana Jelic & Pavle Petrovic en Het Stedelijk Museum programmeerde in het kader van het festival de voorstelling Pitch Dark van de kunstenaressen Giny Vos en Katharina Groos.

Het doel van het festival is om te inspireren, bewoners te verbinden en hen samen trots te laten zijn op de stad. De organisatie werkt bovendien aan een vernieuwd tentoonstellingsconcept voor de editie van 2019, waarin nog meer de verhalen van de stad zullen worden toegevoegd aan de verhalen over de kunst. Ter Brugge: "Hiermee willen we de integratie van de stad met haar inwoners uit alle stadsdelen verder versterken."

Net als voor veel andere kunstfestivals geldt ook voor Amsterdam Light Festival dat er zonder vereende krachten en inspanningen met partners geen festival zou kunnen plaatsvinden. Jaarlijks zijn, naast een kleine financiële ondersteuning vanuit de gemeente, bijdragen van private fondsen of donaties en corporate sponsors noodzakelijk om het culturele programma uit te kunnen voeren.

Kunst10daagse Bergen

Ook in het Noord-Hollandse Bergen waren het ruim 25 jaar geleden de ondernemers en middenstanders die het idee opperden voor een kunstfestival. Het kunstenaarsdorp en stranddorp is levendig in de zomer en het leek de initiatiefnemers een goed idee om het seizoen te verlengen met exposities in etalages die eindigden in een kunstveiling. Dit werd door de jaren heen verder uitgebreid.

Thea Dekker is voorzitter van het bestuur van de Kunst10daagse die jaarlijks plaatsvindt in de herfstvakantie. Een kleine 300 kunstenaars uit het hele land exposeren op ongeveer 160 verschillende locaties. Dekker: "Het hele dorp doet mee; de hotels, restaurants, bewoners die hun (tuin)huizen en garages openstellen, winkels, fabriekshallen, galeries en musea. Het dwalen door het dorp is het leukst. Sommige bezoekers komen doelgericht voor een bepaalde kunstenaar of kunstdiscipline, anderen gaan op ontdekkingstocht. Het aanbod is divers; van schilderkunst, beeldhouwwerk, installaties en fotografie tot etsen en keramiek. Een onafhankelijke commissie van deskundigen beoordeelt van tevoren de deelnemers. Voor alle kunstenaars geldt dat ze professioneel hun vak uitoefenen en zich zichtbaar ontwikkelen. Zo zorgen we ervoor dat we de kwaliteit hoog houden. De kunstenaars zoeken zelf hun locatie in Bergen. In tien dagen ontvangen we hier zo'n 40.000 bezoekers. Mensen hoeven geen kaartje te kopen, alles is open en vrij toegankelijk. Waar de festivalvlag uithangt, kun je naar binnen.

Sinds drie jaar organiseren we ook een bijzondere fototentoonstelling in het bos en in de bomen op de Eeuwige laan. De foto's hangen in grote frames en het geheel geeft een heel aparte sfeer. Hiervoor vragen we bekende fotografen, zoals Jimmy Nelson, Sacha de Boer en Bastiaan Woudt."

Ook jonge kunstenaars die aan het begin van hun carrière staan krijgen op de Kunst10daagse een podium. In Museum Kranenburgh wordt een selectie getoond van talentvolle net-afgestudeerden aan de Nederlandse kunstacademies. Scouts gaan hiervoor alle eindexamemententoonstellingen af.

Het thema in 2018 was 'Verlichting' en in 2019 wordt het 'Lust aan de kust'. Dekker: "We sluiten hiermee aan bij het overkoepelende thema 'Hartstocht', dat door het Cultureel Bergens Platform met 12 culturele instellingen en de gemeente is opgericht om de cultuur in Bergen nog steviger op de kaart te zetten, onderlinge

verbanden met de hele culturele en toeristische sector te versterken en op regionaal en landelijk niveau zichtbaarder te zijn. Het hoofdthema loopt als een rode draad door het jaar."

Naast de bestuursleden en 1 betaalde projectondersteuner zijn er zo'n 60-70 vrijwilligers betrokken bij de Kunst10daagse. Ze helpen bij het opzetten van doeken en tenten, rijden de hop on hop off busjes, bemensen het bezoekerspaviljoen en ruimen na afloop ook weer alles op. "Hierna begint voor ons alweer de invulling voor de volgende editie: het bedenken van een nieuw thema, het aanschrijven van de fondsen, subsidie zoeken en het uitzetten van enquêtes bij bezoekers, kunstenaars en subsidiënten; het blijft belangrijk om te evalueren en te kijken wat er beter kan. Tegen de maand mei staat het frame en gaan we het festival verder invullen, de catalogus voorbereiden, de route maken en alles wat er verder bij komt kijken. Ik zit zelf pas drie jaar in het bestuur maar er zijn veel mensen al heel lang betrokken bij de Kunst10daagse. Mensen met een goed netwerk en voldoende tijd, dat is wel nodig. Net als een liefde voor de kunsten natuurlijk."

Maaïke Staffhorst - journalist, auteur en recensent bij onder andere De Telegraaf

FASHIONCLASH FESTIVAL

10TH INTERNATIONAL
AND INTERDISCIPLINARY
FASHION FESTIVAL

FASHION
MY RELIGION!

15 — 17 JUNE

MAASTRICHT

Muziek

Festivals

Aantal muziekfestivaledities

Betaald/gratis

76% betaald

1-daags/meerdaags

73% 1-daags

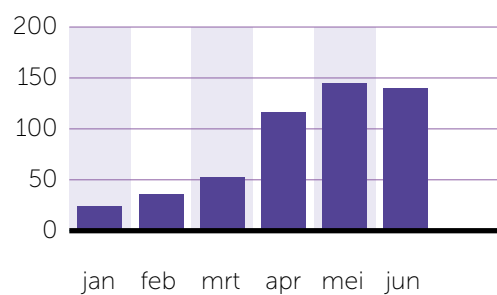

Outdoor/indoor

64% outdoor

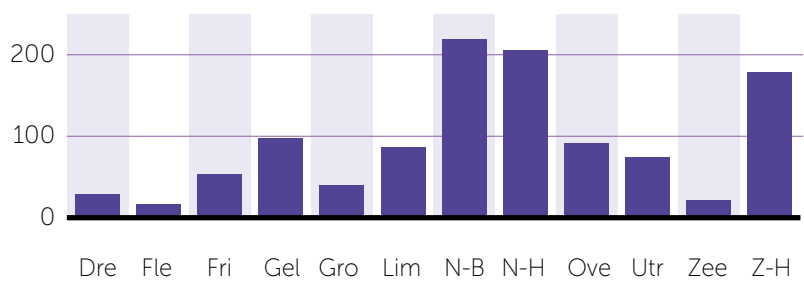
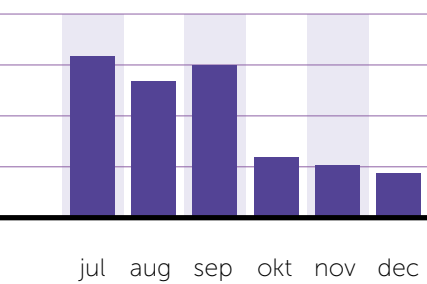

Per maand

Per provincie

Omvang en Kenmerken

Er zijn veel muziekfestivals in Nederland, maar hoeveel waren er in 2018? En hoe zijn ze verdeeld over de maanden en de provincies? Welke kenmerken hebben deze muziekfestivals, zijn ze bijvoorbeeld in meerderheid 1-daagse festivals of juist meerdaags? Hoeveel nieuwe muziekfestivals zijn er in 2018 bijgekomen en waren deze in de drukste provincies of juist niet?

Het muziekfestivalseizoen

In 2018 waren er in Nederland 1029 muziekfestivals die samen 1112 muziekfestivaledities organiseerden. De meeste muziekfestivals (65%) vonden in de zomermaanden plaats: van mei tot en met september. Er waren in 2018 maar liefst 9 dagen waarop 20 of meer muziekfestivaledities plaatsvonden op dezelfde dag. Op de vijf dagen met de meeste muziekfestivaledities vond in totaal 15% van alle muziekfestivaledities plaats. De drukste dag was 7 juli met 40 muziekfestivaledities.

Bevrijdingsdag en Koningsdag scoren traditiegetrouw ook hoog.

De drie provincies met de meeste muziekfestivaledities waren Noord-Brabant, Noord-Holland en Zuid-Holland, samen goed voor 54% van alle muziekfestivaledities. De drukste steden waren Amsterdam, Rotterdam en Eindhoven. Samen met Utrecht en Den Haag namen deze vijf steden 25% van alle muziekfestivaledities voor hun rekening in 2018. In Zeeland zijn de festivaledities het meest verspreid over de provincie, in de provincie Utrecht is dit het minst het geval.

Het overgrote deel (91%) van de muziekfestivals zijn jaarlijks terugkerende festivals, 59 muziekfestivals (6%) hadden meerdere edities in 2018. Bijna een kwart van de muziekfestivals in 2018 is relatief jong: 234 festivals (23%) bestaan pas 3 jaar of korter. Meer dan een derde (34%) van de muziekfestivals bestaat langer dan 10 jaar.

Enkele kenmerken van de muziekfestivals

Meer dan driekwart (76%) van de muziekfestivaledities in 2018 waren betaalde festivals. De gratis muziekfestivaledities zijn vooral in de zomermaanden aan te treffen, terwijl de betaalde muziekfestivaledities het algemene seizoenspatroon volgen. Voor wat betreft de provincies zitten de meeste provincies rond het gemiddelde van 76% betaalde festivaledities. Uitschieters zijn Friesland, Noord-Holland, Groningen en Utrecht met relatief meer betaalde muziekfestivaledities dan andere provincies, en vooral Drenthe met relatief minder betaalde muziekfestivaledities dan andere provincies. Het overgrote deel (73%) van

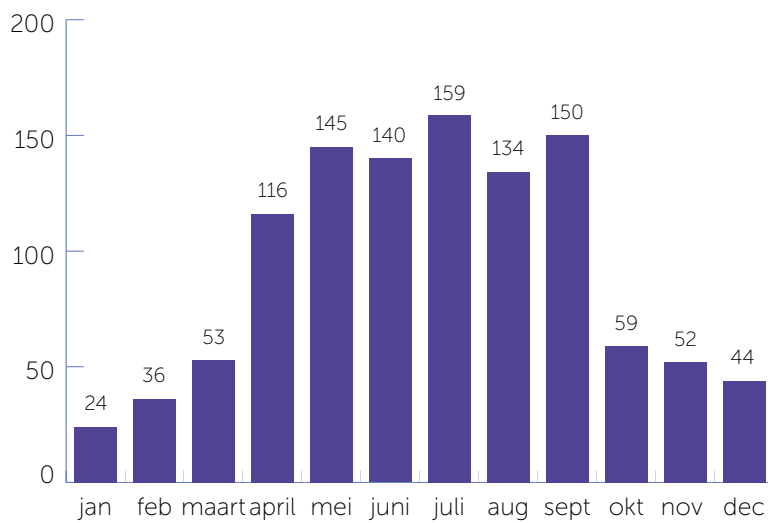
muziekfestivaledities in 2018 waren 1-daagse festivals en volgt het algemene seizoenspatroon van muziekfestivaledities. Meerdaagse muziekfestivaledities zijn relatief vaker in de zomermaanden aan te treffen, vooral in de maanden juni, juli en augustus. Bij de verdeling over de provincies valt vooral Limburg op met relatief minder 1-daagse muziekfestivaledities dan andere provincie, en Utrecht met juist relatief meer 1-daagse muziekfestivaledities.

Bijna twee derde (64%) van de muziekfestivaledities zijn outdoor. Hier is, zoals te verwachten, een significante seizoensinvloed: hoe meer muziekfestivaledities er zijn (zomermaanden) hoe meer deze outdoor zijn. Bij de provincies zien we weer enkele uitschieters: Utrecht en Groningen hadden relatief meer indoor muziekfestivaledities dan andere provincies, terwijl Flevoland en Zeeland juist relatief minder indoor muziekfestivaledities hadden. Het gemiddelde muziekfestival in 2018 kan getypeerd worden als: betaald, 1-daags en outdoor.

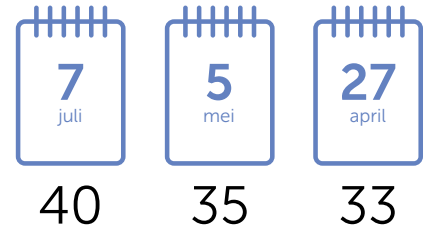
Nieuwe en geannuleerde muziekfestivals

Er waren in 2018 in totaal 88 nieuwe muziekfestivals, dat is 9% van het totaalaanbod van 1029 festivals. In alle maanden van het jaar waren er nieuwe muziekfestivals, met als uitschieter de maand september met maar liefst 21 nieuwe festivals. De meeste nieuwe muziekfestivals (63%) vonden plaats in de provincies met ook de meeste muziekfestivals: Noord-Brabant, Noord-Holland en Zuid-Holland. Voor nieuwe muziekfestivals geldt dat ze vaker dan bestaande festivals betaalde muziekfestivals zijn (84% versus 76%), vaker 1-daags zijn (85% versus 73%) en vaker indoor (45% versus 36%). Er zijn in 2018 in totaal 17 muziekfestivaledities geannuleerd, zo'n 1,5% van het totaalaanbod van de 1112 festivaledities. Dit waren allemaal betaalde festivaledities, voornamelijk 1-daags en bijna allemaal in de drie drukste provincies. 6 van de 17 edities betroffen festivals die nog niet langer dan 3 jaar bestonden.

Aantal muziekfestivaledities in 2018 per maand

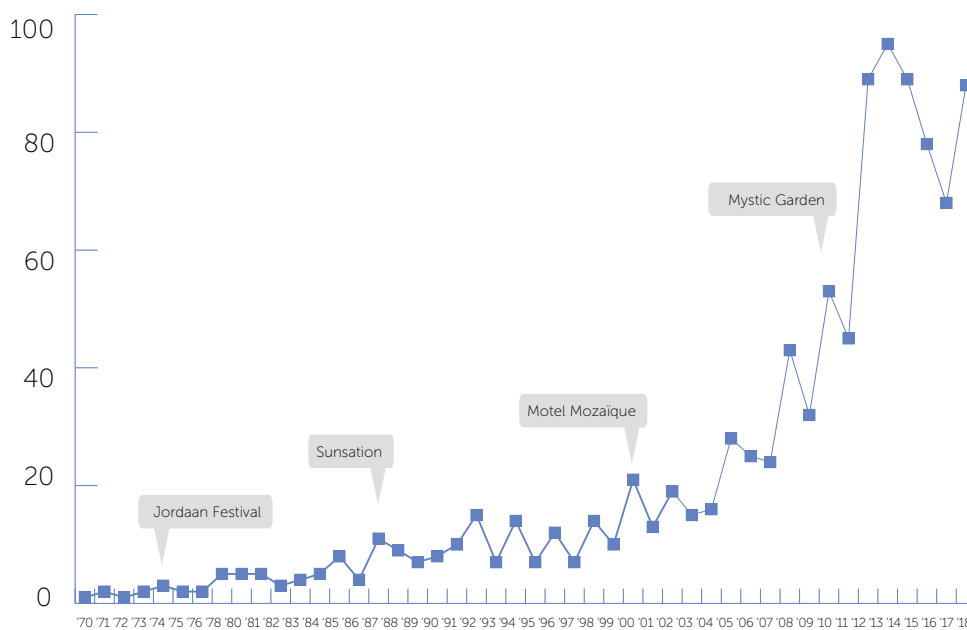

Drukste dagen in 2018

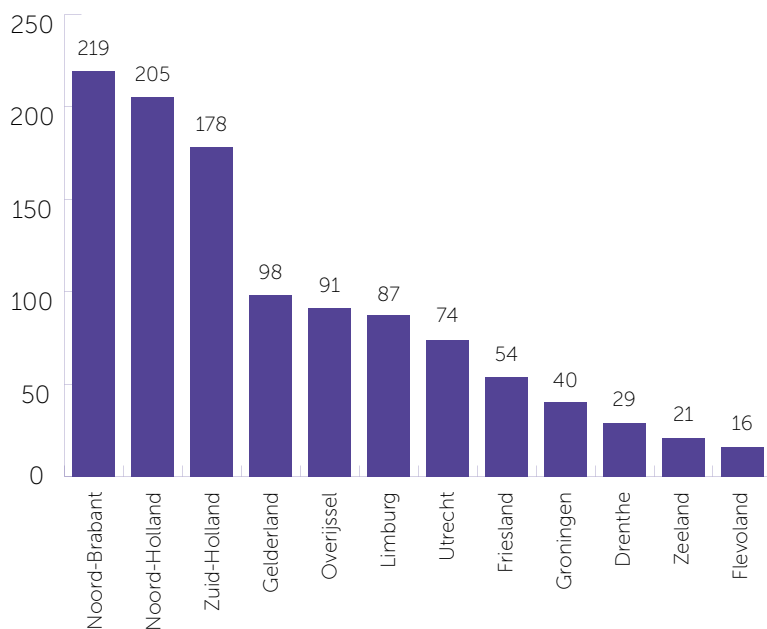
n=1112

Aantal festivals per jaar van oprichting van de muziekfestivals in 2018

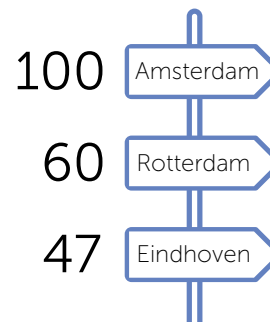

n=1029

Aantal muziekfestivaledities in 2018 per provincie

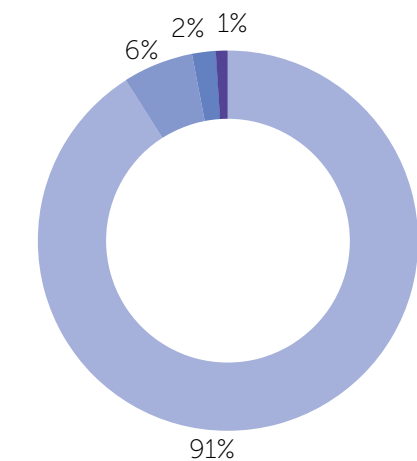

Steden met de meeste muziekfestivaledities in 2018

n=1112

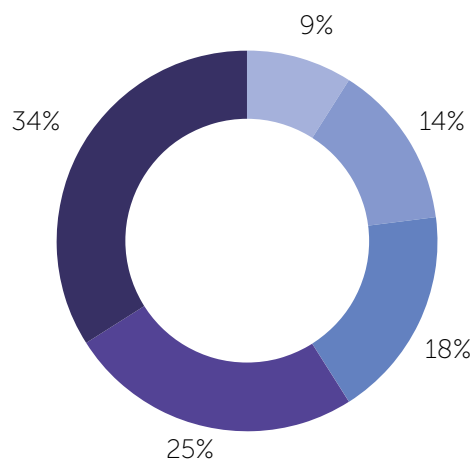
Percentage muziekfestivals in 2018 per frequentiesoort

- Jaarlijks
- Meerdere keren per jaar
- Eenmalig
- Onregelmatig
- 2-jaarlijks

n=1029

Percentage bestaansjaren muziekfestivals in 2018

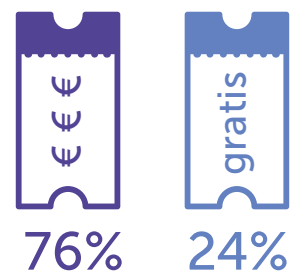
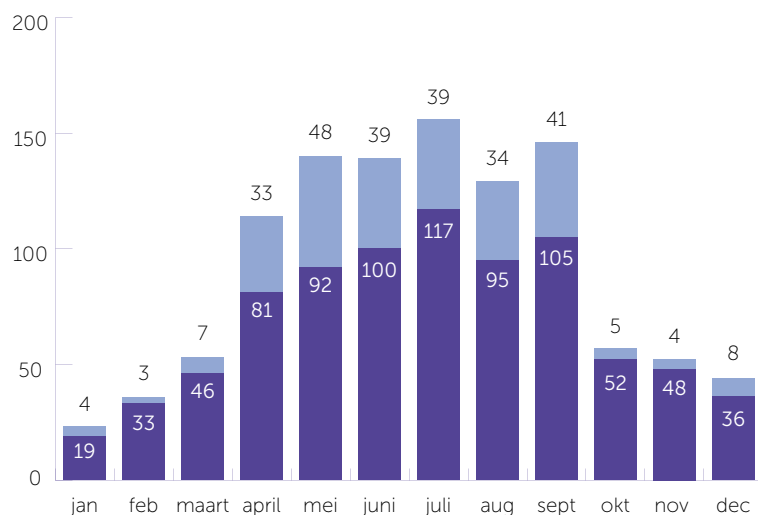

- Nieuw
- 2-3
- 4-5
- 6-10
- >10

n=1029

Aantal betaalde en gratis muziekfestivalaedities in 2018 per maand

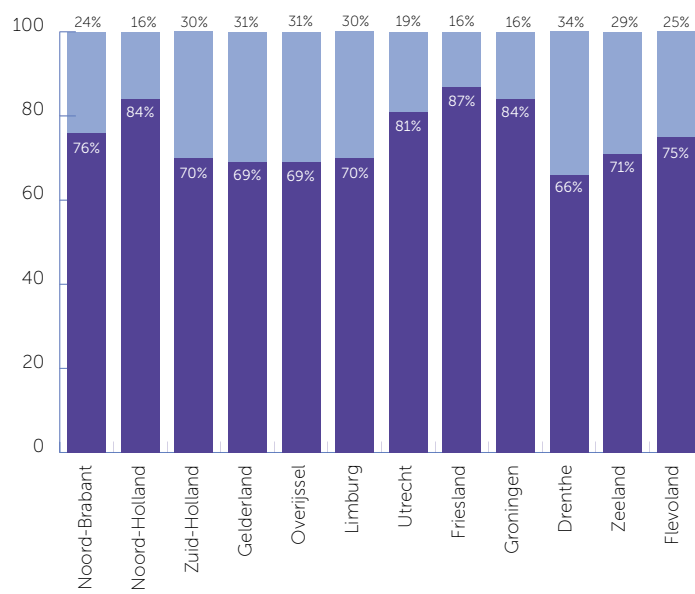
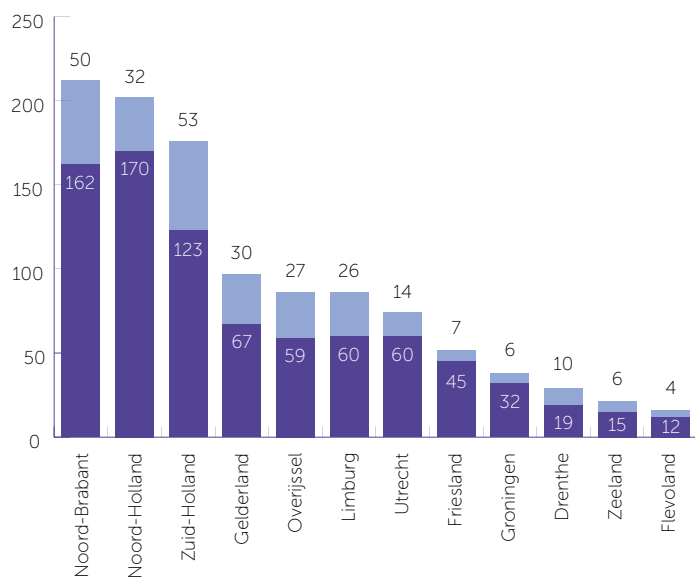
Betaalde vs. gratis entree

n=1089

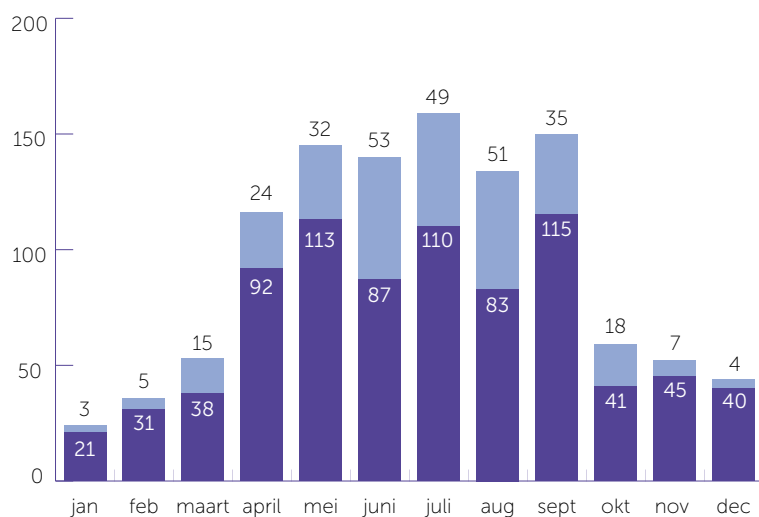
Aantal betaalde en gratis muziekfestivalaedities in 2018 per provincie

Percentage betaalde en gratis muziekfestivalaedities in 2018 per provincie

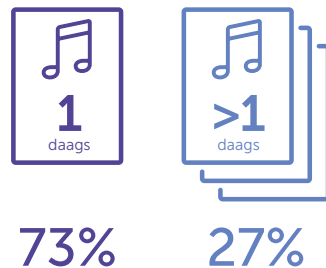

n=1089

Aantal 1-daagse en meerdaagse muziekfestival-
edities in 2018
per maand

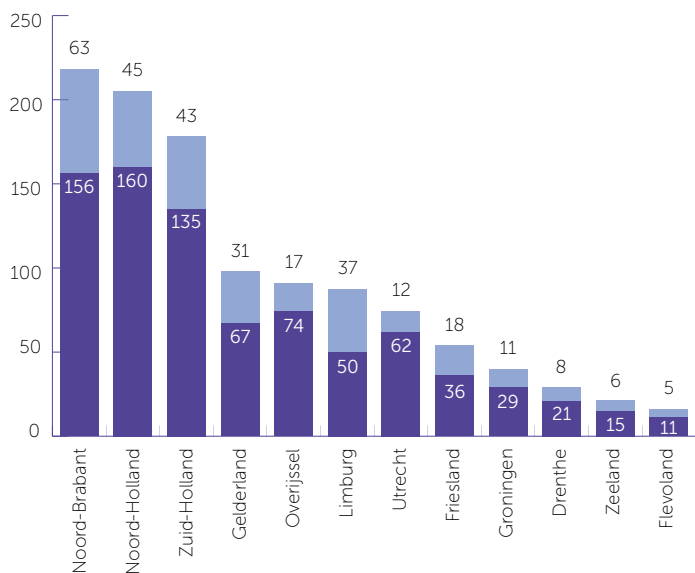

1-daags vs. meerdaags

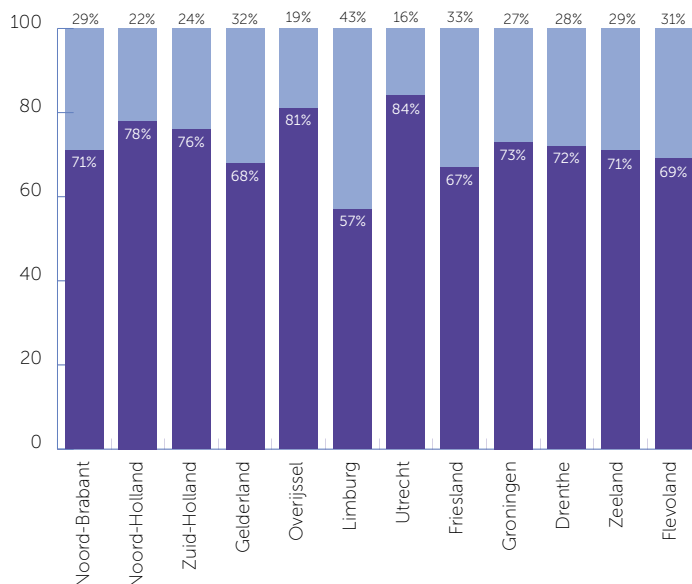

n=1112

Aantal 1-daagse en meerdaagse muziekfestival-
edities in 2018 per provincie

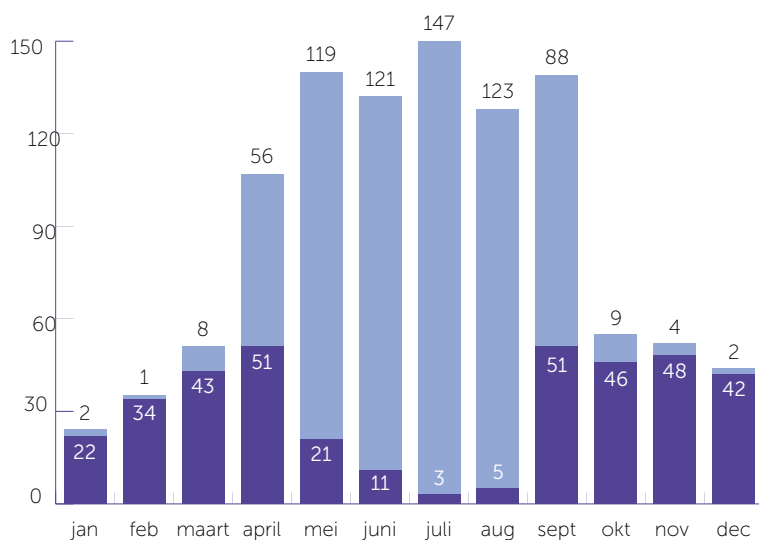

Percentage 1-daagse en meerdaagse muziek-
festival-
edities in 2018 per provincie

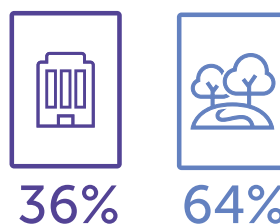

n=1112

Aantal indoor en outdoor muziekfestivaledities in 2018 per maand

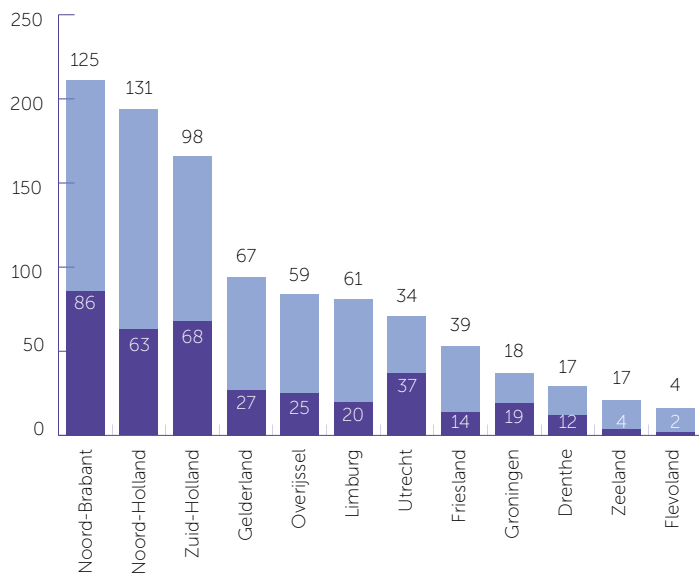

Indoor vs. Outdoor

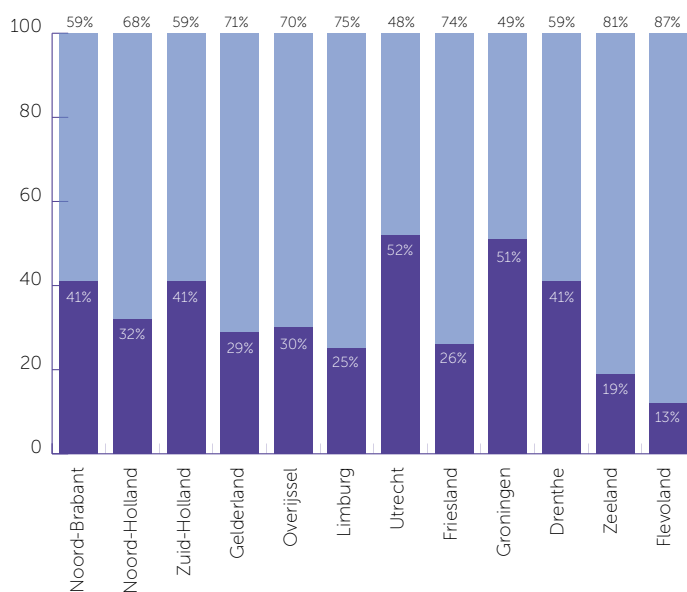

n=1057

Aantal indoor en outdoor muziekfestivaledities in 2018 per provincie

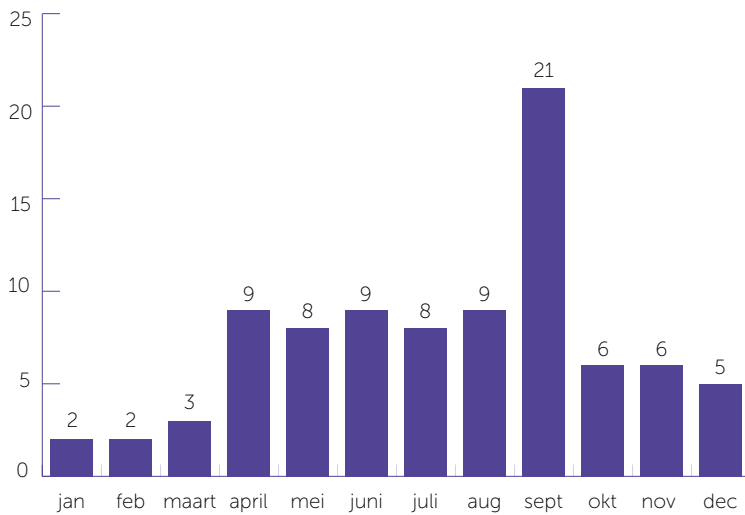

Percentage indoor en outdoor muziekfestivaledities in 2018 per provincie

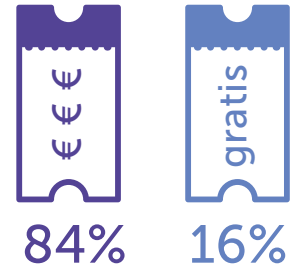
n=1057

Aantal nieuwe muziekfestivaledities in 2018 per maand

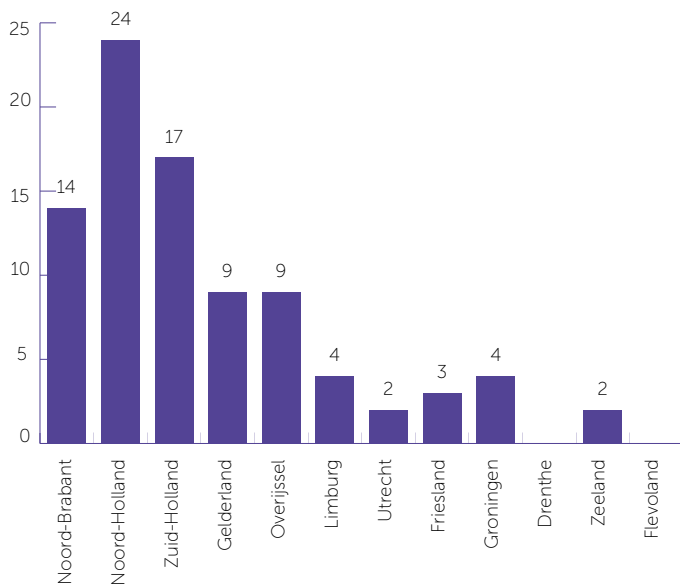
n=88

Betaalde vs. gratis entree

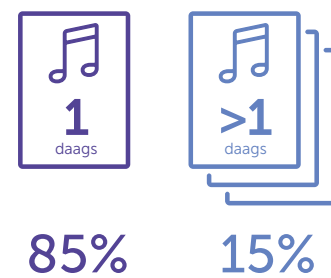
n=88

Aantal nieuwe muziekfestivaledities in 2018 per provincie

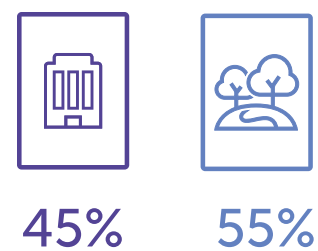
n=88

1-daags vs. meerdaags

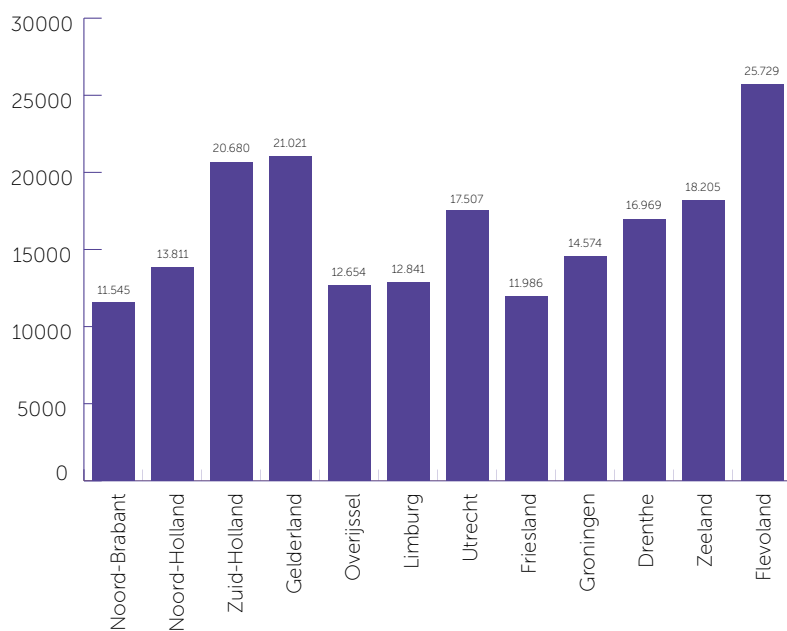
n=88

Indoor vs. Outdoor

n=88

Verhouding inwonersaantal provincies tot festivaledities

n=1112

Noord-Brabant

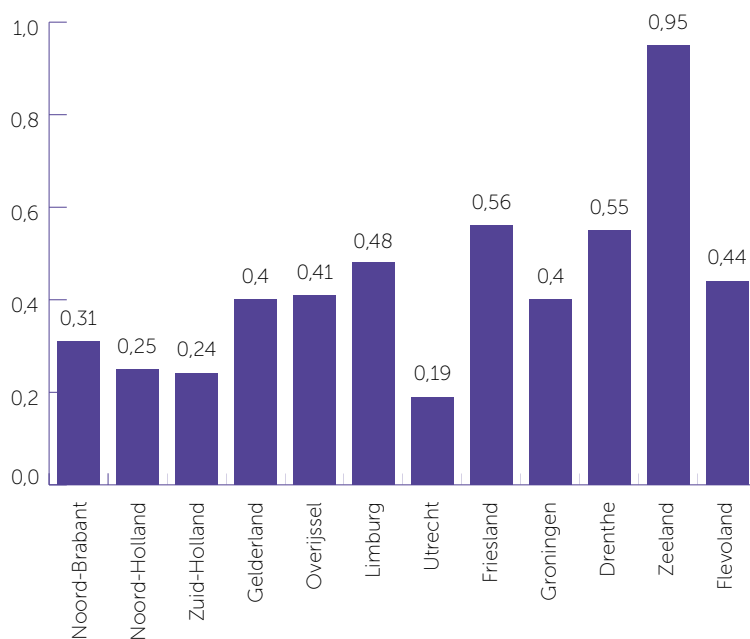

Friesland

Overijssel

Spreidingsindex van muziekfestivaledities in 2018 per provincie

n=1112

Zeeland

Friesland

Drenthe

EL SOMBRERO PRESENTS

EL SOM

OPEN AIR

ZATERDAG 12 MEI 2018

BIZZEY LIVE • REQUIEM

BILLY THE KIT • GALACTIXX • PLUG 'N PLAY

SCHORRE CHEF & MC VALS LIVE

AAP UIT DE MOUW • RUBEN SOSA

AND MANY, MANY MORE...

WILGENSPOT * REUSEL

WWW.ELSOMOPENAIR.NL

Stoffig Woo Hah! komt langzaam op gang, maar daarna is het publiek overdon- derend gretig

Het hiphopfestival Woo Hah! barstte bij de vierde editie, vorig jaar, bijna uit de voegen. Voor de vijfde editie week het uit naar de Beekse Bergen in Hilvarenbeek. We liepen er een dag rond.

'Maak die cirkel groter, maak 'm groter! Grooooooter!'. Aan het woord de Nederlandse hitlijst-bestormer Ronnie Flex. Ken je hem niet van zijn gigantische hits, dan wel van een van de duizenden kinderkamers waar zijn beeltenis aan de muur kleeft. Met een samenwerking met de Zeeuwse band BLØF doet hij een serieuze gooi naar het Vrienden van Amstel-podium, maar op hiphopfestival Woo Hah! mag hij zijn meest vuige, radio-onvriendelijke kant laten zien. Het is middernacht en met vurige ogen dwingt hij de kids de kring voor zijn podium nóg een stukje op te rekken. Als de beat inklappt storten ze zich op elkaar, verworden tot een kluwen van ledematen. Teksten worden tot achter in de zaal uit schorre kelen meege-schreeuwd. Vijf minuten later trekt hij het publiek opnieuw uit elkaar. Dan nog eens. Er gaat een pulserende werking vanuit.

Schaalvergroting

Hiphopfestival Woo Hah! staat bekend om zijn gretige, jonge publiek en de energie rond middernacht is overdonderend. Het festival knapte na vier edities uit zijn voegen, dus verplaatste het voor de driedaagse lustrum-editie van de Spoorzone in Tilburg naar het recreatiegebied Beekse Bergen in Hilvarenbeek. Ruim dertigduizend bezoekers passen op het nieuwe terrein.

Hiphop is uitgegroeid tot 's werelds grootste subcultuur - als je daar überhaupt nog van kan spreken - en dat een festival als Woo Hah! na zo'n schaalvergroting alsnog uitverkoopt, is daar de ultieme bevestiging van. "De omvang die we nu bereiken, hadden we eigenlijk pas in 2020 voor ogen", zegt festivaldirecteur Ruud Lemmen. "De vraag van het publiek is groter dan verwacht."

Nu zet Woo Hah!, dat voortkomt uit een samenwerking tussen poppodium 013 en concertorganisator MOJO, ook in op de grote, Amerikaanse hiphopkannonen. En die brengen anno 2018 nu eenmaal een bescheiden volksverhuizing naar Hilvarenbeek op gang. "We ontvangen zo'n tien-duizend internationale bezoekers", zegt Lemmen.

“Uit meer dan dertig landen. Het Nederlandse publiek komt vooral uit de Randstad en regio Tilburg. Ze zijn jong, divers, mondig en heel fanatiek. Spelen er twintig acts, dan willen ze die allemaal zien.”

Het publiek is inderdaad jong en divers. De gemiddelde leeftijd zal ergens rond de twintig liggen, met uitschieters naar boven en beneden. Qua kleding schiet het alle kanten op, van slonzig-alternatief tot sportief en excentriek. We zien kortgeschoren, felgekleurde kapsels, skibrillen, naveltruitjes boven legerbroeken, smoezelige sportsokken, nektasjes van bekende sportmerken.

Tam en slaperig

We maken een verkenning rondje over het festivalterrein en komen langs een soort altaar dat is ingericht voor de onlangs doodgeschoten, behoorlijk controversiële rapper XXXTentacion. Levensgroot prijkt zijn gezicht achter een kastje met een gedenkboek. Er liggen stiften omheen. Een Duits meisje van een jaar of twintig schrijft in het boek. “Ik hield van zijn muziek”, zegt ze. “Hij verdient rust, ondanks zijn daden.”

Het duurt lang voordat de dag op gang komt. Dat komt vooral door de verzengende hitte. Mensen trekken zich terug onder bomen, tukken in hangmatten. De rijen voor de waterpunten zijn dan ook een stuk langer dan de rijen bij de bar. De forse festivaltenten voelen vooral leeg en op de vlakte voor het hoofdpodium bereikt de Amerikaanse artiest Ty Dolla \$ign met zijn autotune-soul alleen het cirkeltje diehard fans recht voor z’n neus. In een hoek van het terrein is een skateparkje ingericht waar mensen aandachtig naar een breakdance-demo kijken. De sfeer is relaxed, maar ook wat tam en slaperig. De grote verleider is het meer, dat bijna pesterig aan het hoofdpodium ligt. We mogen er tot onze knieën in.

Met het dalen van de zon stijgt het energiepeil en dat zie je vooral bij het trio Migos, de eerste echte klapper van de dag. Het lijkt alsof mensen vanuit

werkelijk elke hoek van het terrein naar het hoofdpodium stromen, en nu blijkt dat Woo Hah! de grote zandvlakte echt nodig heeft om iedereen kwijt te kunnen. Vanaf een heuveltje heb je een schitterend uitzicht. Ik kom vingers te kort om de kolkende moshpits te tellen, herken ze aan de dikke, stijgende stofwolken. Shirts gaan uit, worden voor monden gebonden. Sommigen dragen zelfs een mondkapje tegen het fijnzand. Een paar gasten klimmen in een eikenboom. Teksten worden meegeschreeuwd, woord voor woord. De tijd om mooi en fris te zijn is definitief voorbij. Op het veld spreken we Jolien (20), Mieke (28) en Nique (29). “Dit is het vetste festival van Nederland”, zegt Nique. “Veel hiphopfeesten worden klein gehouden, dit is echt pionierswerk. En ik vind het sowieso vet dat dit in Tilburg kan. Woo Hah! durft het groter aan te pakken. Ik ga ook niet naar een Lowlands ofzo.”

Indrukwekkend

Het is donker en overal op het terrein ontstaan wilde feestjes. Een meisje in hotpants klimt op het kleine bospodium. Ze schudt voorovergebogen met haar billen. Een vriendin naait haar toeschouwers op. Voor het hoofdveld razen de pits, in de tenten gutst het zweet. Ik loop nog even naar het altaar van XXXTentacion en blader door het gedenkboek, dat inmiddels tot op de kaft is volgeschreven. “Thx voor het bespreekbaar maken van depressie”, hebben twee meisjes erin geschreven. Er komt een jongen bij me staan, om zijn hoofd een stoffige bandana. “Indrukwekkend hè?” Ik schijn zijn vriend bij terwijl hij snel iets in het boek pent. De jongen met bandana twijfelt. “Ik wil er niet gewoon R.I.P in schrijven. Dat is ook zo...” Hij is even stil. “Nou ja, ik kom later wel terug.” Hij verdwijnt in het donker.

Tekst: Joost van Beek / foto: Paul van Dorsten

airwalk
INDOOR TRANCE FESTIVAL // NOVEMBER 10TH 2018

MARKUS SCHULZ **ferry corsten**

DAVID GRAYELL *N/A* *OSCARINEN* *BRAM*

STRUBENDERONDE *scot project*

DE HAASPOORT
DUKE MARINI 30.10.11 HIL. VENDEU // TICKETS & INFO AT: AIRWALKFESTIVAL.NL

ANTIfest
A.I.P RECORDS & PATRONAAT LOOP PRESENT

OCT 26TH - 2018
HAARLEM, NETHERLANDS

PATRONAAT

ANTI-FLAG • LESS THAN JAKE • REEL BIG FISH
SILVERSTEIN • CANCER BATS • CULTURE ABUSE
BLACK PEAKS • THE PRESTIGE • TUSKY • WORRIERS • DRONES

TICKETS AVAILABLE AT
WWW.ANTIFEST.NL

BIBELLOT OPEN AIR
ZATERDAG 25 AUGUSTUS 2018

BAZZOOKAS
CANSHAKER PI
ONHEIL
PIP BIOM
RAY FUEGO

FACES ON TV
SWITCH BONES

START 14.00 UUR
BRATOOR: CROON
FRIEDRICHEN, BURGHEIT

VRIJDAG 28 DECEMBER 2018 - VERA GRONINGEN

CITY TRASH FINAL BASH

FAKE O'S • THE KROONJONG DEVILS • THE KRYING
THE SENSATIONAL SECOND COUSINS • BURUK • DJ STIP

ZATERDAG 27 OKTOBER
14.00 - 00.00 UUR

DAGVLINDER
INDOOR FESTIVAL

ITETZ x *SPACIALS* x *JOE*

ONDERZEEBOOTLOODS
ROTTERDAM

WWW.DAGVLINDERFESTIVAL.NL

DELICIOUS
OUTDOOR FESTIVAL

1 SEPTEMBER 2018
ZANDMEREN // KERKORIEL

LNy TNZ • FREDDY MOREIRA
CHILDSPLAY • JOHNNY 500
DIAZ & BRUNO • MAXX LIPS
THE BOY NEXT DOOR • CROOKS

AREA 2 SMERRIG // 14.00 - 01.00

RECEPTION STUCK & TRUE SOLDIERS PRODUCTIONS PRESENT

DUNBWISE VILLAGE
16+17 JUNI
WEEKENDER HIT CAMPING
DE VEN - SPAARNWOUDE

ZIGGI RECAO
KING SHILOH *SOUND-SYSTEM*
SMITH & MIGHTY *EARL 16*
V.I.V.E.K. EGOLESS *RADIKAL GURU*
KONGO BANGA *JOGGON* *TWILIGHT CIRCUS*
UNCLE DUGG *THE BROTHERS* *BAM BAM CREW* *THE BROTHERS*
CUT IT OUT *SWAY COLLECTIVE* *REBEL MUSIC ACADEMY*
HABAS *HOPPA* *BASSCULTURE* *BOUND SYSTEM* *JAH COOK*
BLACK ORKID *VEITE METTIE* *JOHN WICKERS* *LEAH ROSE*
RAS TOLDOY *DAVINE FRANKS* *SELECTION DEPENDENCY* *ALBERT*
DAVE DIT *THE ELIMINATED* *MATTED* *GRAND HANDBOUT*
JOSS & FLO *MIL DENTON* *EL BELL* *COLLEGE* *RAS SUMAMAN*

CLUB / REGGAE / JUNGLE / DUBSTEP *BYRONBERRYCLASH.COM*

FASTER & LOUDER

MARCH 17, 2018 KLOKGEBOUW, EINDHOVEN

HIGH ON FIRE THE EXPLOITED
ENTOMBED A.D. MAD SIN
THE MONSTERS THE NOMADS
GUITAR WOLF COFFIN NAILS
NEGATIVE APPROACH SPEEDOZER
PUNGENT STENCH EASY ACTION
NIGHT VIPER VIOLATION OF TRUST

WWW.FASTERANDLOUDER.NL

GOUDA HARDCORE FEST
29.09.2018

SLOPE
CHAIN REACTION
MINDWAR
HARD SHOULDER
SURPRISE ACT

xVICIOUSx
DEUMINATOR
NO HEAVENS
VOIDCRAWLER
HEAVY KIND

12.50 PRESALE // 15,- DOOR
DOORS OPEN 14:00 // SHOW STARTS 14:45
(VEGAN) FOOD // CRAFT BEERS // RECORDS
SO WHAT! // VEST 30 // 2801VE // GOUDA
SPONSORED BY: SO WHAT! & DINGO TATTOO

NEDER ACHT!

31 maart 2018 | 13.00 uur | € 15,-
Gebr. de Nobel | www.nedernacht.nl

De Slechte Band (Nederlands)
Ommedijk (Stille de Dijk)
Los Zand (Stille de Dijk)
Heeren van Fatsoen v. v.1 (Stille de Dijk)
Upright Piano's (Stille de Dijk)
Slunk (Stille de Dijk)

Tussentijd en afsluiting:
Vinyt DJ 'Draai me to the moon'

JJ's BLUES & Roots FESTIVAL

KAT RIGGINS + EDWIN JAVA BAND
MY BRAINBOX R JAN AKKERMAN
SAM SCHORR BAND • SWEET BOURBON
THE JUKE JOINES • SUGAR QUEEN

AFTERPARTY: ROBERT FOSSEN BAND

SAT 08 SEP '18
JJ MUSIC HOUSE

FESTIVAL MACUMBA
MUSICA AMOR VIDA

Macumba Soundsystem
DJ LALO FEGAS
IJF RUBEN KELLO
FRESH FOOD LATIN STYLE
SALSA AREA

WWW.FESTIVALMACUMBA.COM
OUDERKERKERPLAS, AMSTERDAM
7 JULI 2018

No BOUNDARIES Festival
21 APRIL 2018
14:00 TOT 02:00

LINE UP INDOOR
TOEBA DJOEZZ
JELLE VERSE (openingsact)
STIJN ROMBOUITS
DANCE NOW (ZUMBA)
ELLIJ
JOHNNY JESTER
GELUKZOEKERS
TRIP TO DOVER
STARFISH

LINE UP OUTDOOR
VAN WIJNHOFEN
CELIA VAN ONHA
MARTHE HAMERS
BEATJE AKOESTISCH
PAUL COOLEN
AMMIE

Check www.facebook.com/nobthebe
Bukkenweg 30A Nieuwenhoek www.nobthebe.nl

Parels van de Stad
FESTIVAL

BROEDERLIEFDE
BOKOESAM • CHO • CHILDSPLAY
EQUALE • JONNA FRASER • JOHNNY 500
KRIS KROSS AMSTERDAM • MAAN
MURDA • SEVN ALIAS • ZWART LICHT
ABSTRACT • AMARITY • APRIL GREY
HALLANTINE • DIOUX PERS • FRITZ THE FACE
IS GREEN • FULL CRATE • GEZA • IRWAN
POKE • SOPHIA AYANA • WALTER LOOKS
WASHINGTON • WAXFEND
WESLO • YUNG NIELG
4 MANY MORE PARELS

9 SEP 2018
BOULEVARD
AMSTERDAM

WARNSVELD OPEN AIR
ROCK ALL OVER

VRIJDAG 8 JUNI
MEAT LOAF
PERFORMED BY MEAT LOVE
THE JIBS

ZATERDAG 9 JUNI
METALLICA
PERFORMED BY THE UNBROKEN
DIGGETH • RUV
LOVELY'S BLADE • UHGAH WUGAH
BURNING • MESSUP

THE 4TH & 5TH OF JUNE 2018
VRIJDAG 8 JUNI
ZATERDAG 9 JUNI
WARNSVELDOOPENAIR.NL

THE PROGRESSIVE ALLIANCE

I H S A H N
NEOBLIVISCARIS
THE OCEAN **VUUR**
ROSETTA / ARABROT / ASTROSAUR

ZONDAG 4 NOVEMBER 2018
EFFENAAR / EINDHOVEN

EFFENARR **LEIDEN**

Programmering

Wat was er te zien op de podia van de Nederlandse muziekfestivals in 2018? Hoeveel artiesten traden er op? Wat is het aandeel van Nederlandse artiesten hierin? En welke artiest trad het vaakst op? Hoe innovatief is de programmering van festivals?

Land van herkomst

Op muziekfestivals treden veel artiesten op. Van 690 van de onderzochte muziekfestivalédities is de programmering achterhaald en geregistreerd, inclusief het land waar de artiest vandaan komt. Dit waren in totaal 15.117 optredens. In 2018 kwamen de optredende artiesten uit 83 verschillende landen. Voor het overgrote deel waren dit Nederlandse artiesten (69%). De UK levert 6% van de optredende artiesten. De rest van Europa komt in totaal op 15% met een groot aandeel hierin van België en Duitsland, samen goed voor de helft van dit aandeel. Van landen buiten Europa is de USA met 6% het meest prominent. Ook Australië en Canada leveren nog een redelijk aandeel, waarmee geconcludeerd kan worden dat er sprake is van een Angelsaksische oriëntatie.

Het aandeel van Nederlandse artiesten wisselt per kenmerk van festivals. Zo is het aandeel Nederlandse artiesten groter bij gratis dan betaalde muziekfestivals, groter bij 1-daagse dan bij meerdaagse muziekfestivals, en ook groter bij outdoor dan indoor festivals. Artiesten uit de rest van Europa kennen juist het omgekeerde patroon, die tref je eerder aan op betaalde meerdaagse indoor festivals.

Het aandeel Nederlandse artiesten op muziekfestivals verschilt ook per maand maar daar is geen specifiek patroon in te ontdekken. Het hoge percentage in mei zal te maken hebben met de bevrijdingsfestivals, maar de lage percentages in de maanden oktober en november zijn moeilijker te duiden. Ook de verdeling over de provincies kent een grillig patroon: zo kent de drukste provincie Noord-Brabant niet een heel andere verdeling dan een minder drukke provincie zoals Limburg. Opvallend is het relatief hoge aandeel (10%) van Amerikaanse artiesten in de provincies Limburg en Flevoland, en het de relatief hoge percentages (22%) van artiesten uit de rest van Europa in Groningen en Drenthe.

Podia en programmering

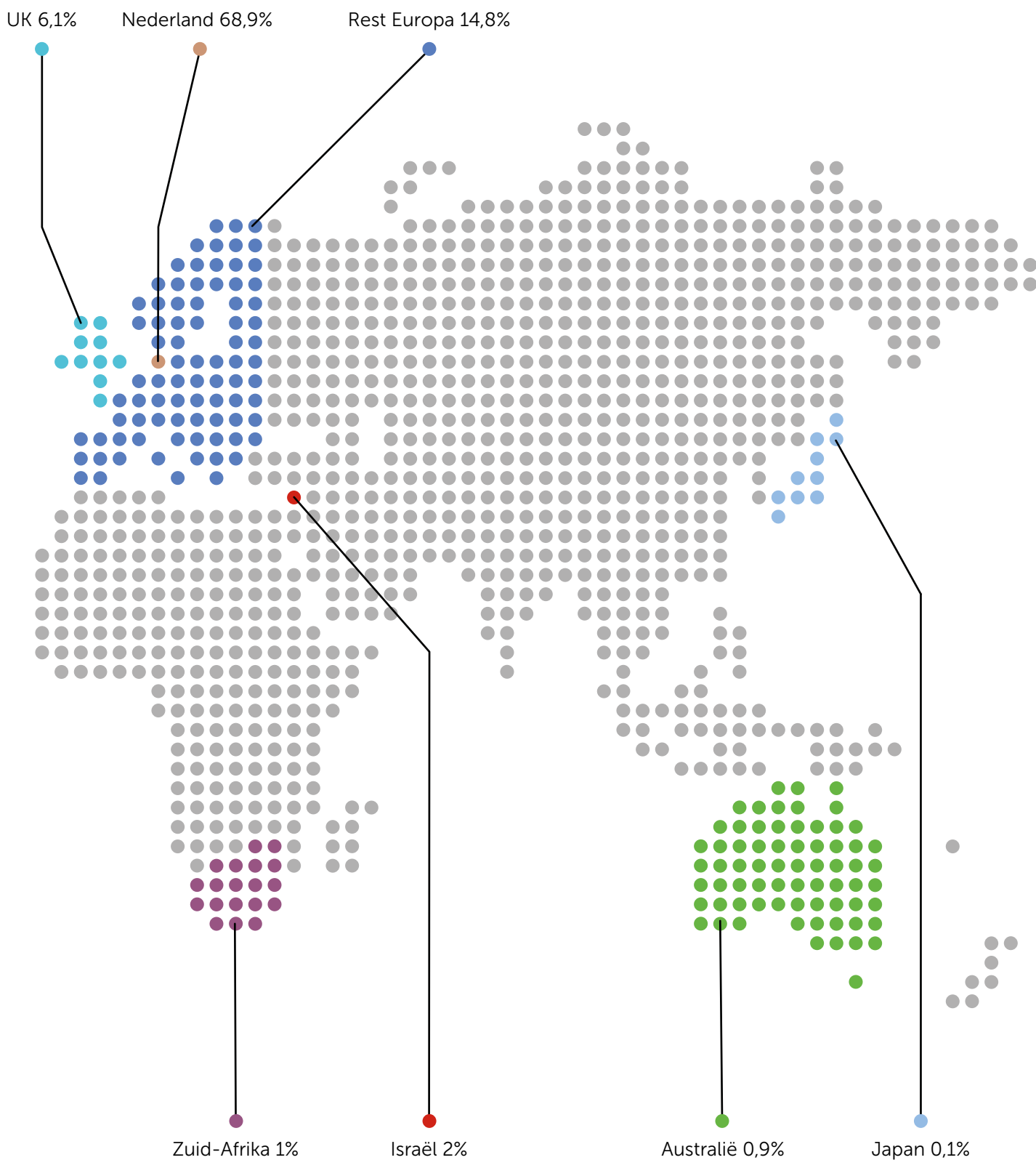
Er is grote diversiteit in het aantal podia en het aantal optredende artiesten per muziekfestival.

Van de onderzochte muziekfestivals heeft 37% maar 1 podium waar gemiddeld 8 artiesten optreden. 51% van de muziekfestivals heeft tussen de 2 en 5 podia. Een beperkt aantal muziekfestivals (12%) heeft meer dan 5 of zelfs meer dan 10 podia, dit zijn vaak festivals die zich door een hele stad afspelen met bijvoorbeeld optredens in cafés, of dancefestivals met vele podia/areas. Op twee derde (65%) van de muziekfestivals treden maximaal 20 artiesten op. Muziekfestivals met vele tientallen en zelfs honderden artiesten zijn zeker niet uniek (9%) en betreffen vooral dancefestivals met vele tientallen Dj's die draaien, maar komen ook voor bij andersoortige muziekfestivals zoals Zwarte Cross, Paaspop en TT Festival.

Aan de hand van een innovatie-index is te bepalen hoe 'vernieuwend' muziekfestivals zijn in de eigen programmering. De innovatie-index geeft namelijk aan hoe weinig herhaling van artiesten er is in de programmering van een festival (met een score van 1 als er iedere editie een compleet nieuwe line-up is). De innovatie-index is berekend voor 16 muziekfestivals over een meerjarige periode. Down the Rabbit Hole en Best Kept Secret zijn misschien verwachtte namen in de top van de lijst, maar ook festivals als Bastard Fest, Woo Hah! en Indian Summer programmeren ieder jaar weer nagenoeg een geheel nieuwe line up. Daartegenover staan festivals waar bijna de helft van de artiesten er al eerder te zien was (Appelpop, Pinkpop), of zelfs nog meer (7th Sunday en Harmony of Hardcore). Dat er nogal wat artiesten zijn die festivals afreizen blijkt ook uit een telling van de meest optredende artiesten op de 690 onderzochte muziekfestivals, waarbij er meer dan 153 artiesten zijn die 10 of meer festivals aandedden. De top vijf bestaat uit Paul Elstak, Freddy Moreira, Benny Rodrigues, Bizzey en La Fuente.

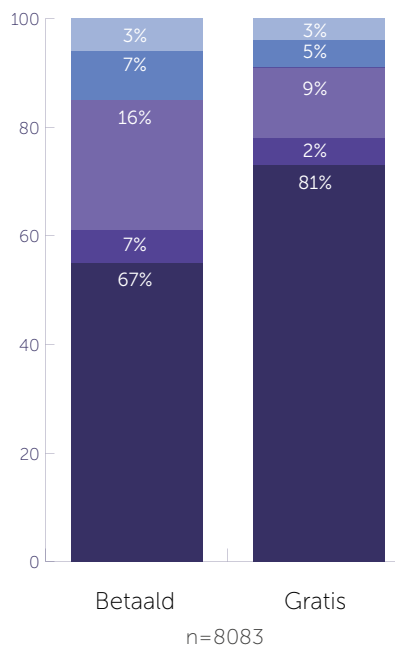
Herkomst van artiesten opgetreden op Nederlandse muziekfestivals in 2018

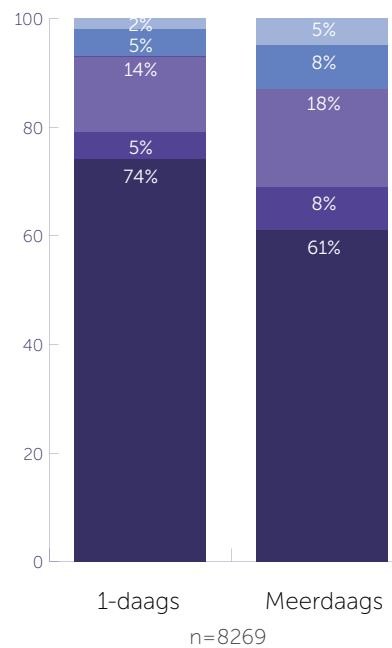

n=8269

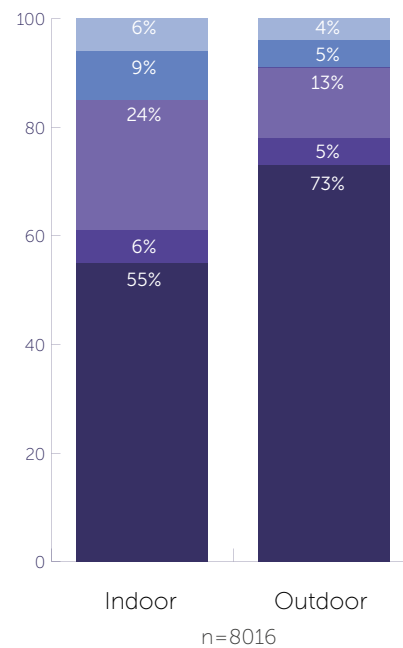
Herkomst artiesten op betaalde en gratis muziekfestivals 2018

Herkomst artiesten op 1-daagse en meerdaagse muziekfestivals 2018

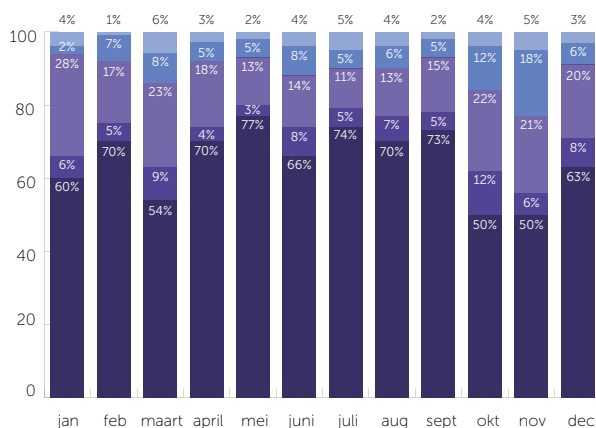

Herkomst artiesten op indoor en outdoor muziekfestivals 2018

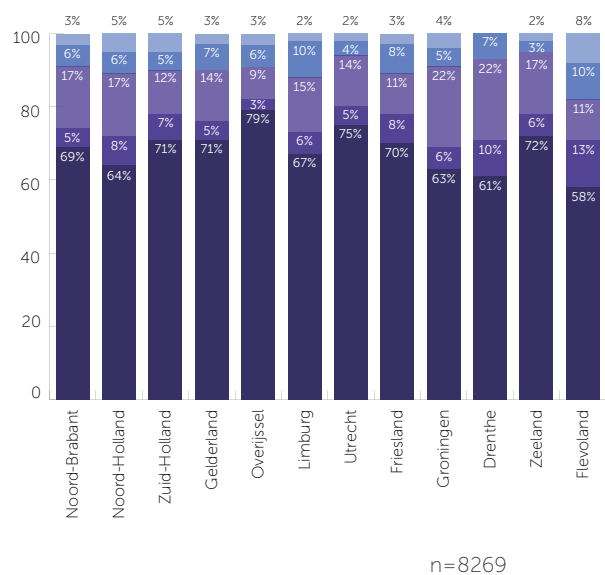

● NL ● UK ● Rest Europa ● USA ● Overig

Herkomst artiesten per maand in 2018

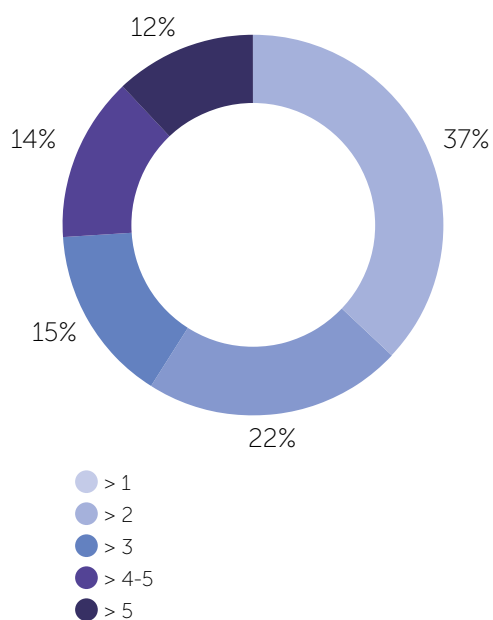

Herkomst artiesten per provincie in 2018

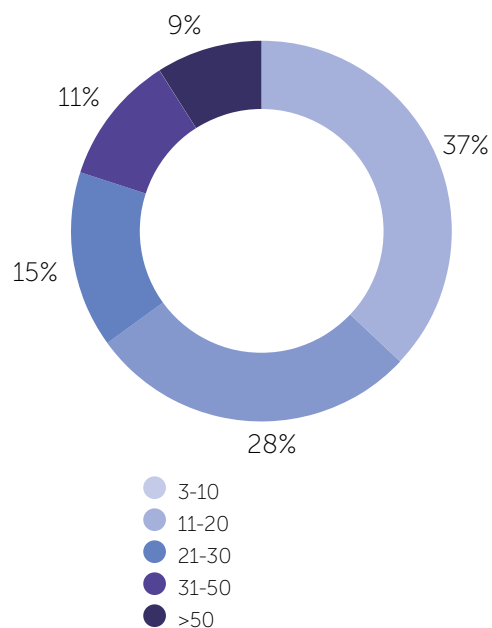
● NL ● UK ● Rest Europa ● USA ● Overig

Aantal podia op muziekfestivals 2018

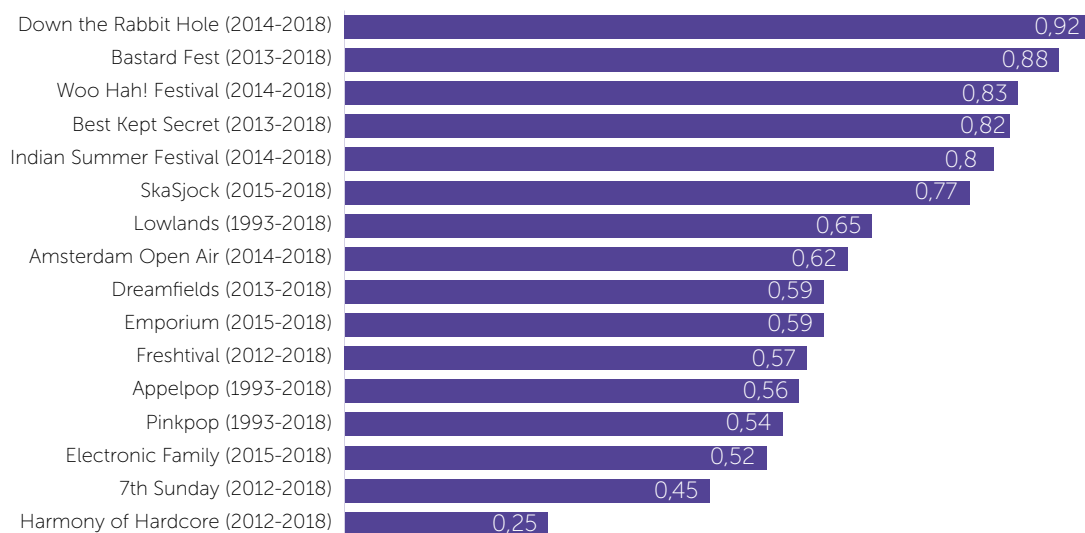
n=773

Aantal optredende artiesten per muziekfestival in 2018

n=888

Innovatie-index tot en met 2018 van 16 muziekfestivals

Wordcloud optredende artiesten muziekfestivals in 2018 (op meer dan 3 muziekfestivals opgetreden)

Iedereen is welkom op Pitfest: 'Bands die bij ons spelen moeten vooral hard, of vies en vuig zijn.'

Het Drentse dorp Erica werd in het laatste weekend van april opgeschud door het knusse herriefestival Pitfest. En dat trok een bonte mix mensen.

Een golfkar zoemt over de rotonde van het 4-sterrenresort in het buitengebied van het Drentse plaatsje Erica. Rechts van het asfalt liggen strak gemaaide golfbanen, links is een kaveltje land afgezet. Achter de hekken staan twee tenten van rood-wit zeil. Verder een landweg en uitgestrekte weilanden. In de verte vieren de wilde ritmes van een percussieband de monarchie.

Het decor voor een dagdeel asperges slurpen of vergelijkbare dikdoenerij, zou je zeggen. Maar op 27 en 28 april wordt deze plek overgenomen door Pitfest; een minifestival voor liefhebbers van extreme gitaarbands. Groepen met namen als Bloodbath en Rotten Sound overnachten in het hotel. In de wei kamperen bezoekers. Een oudere punker in een spijkerjack ramvol bandemblemen verkoopt parkeerplekken. Uit de golfkar stapt een bebaarde kerel.

Ruimdenkend publiek

'Het aanbod van extreme gitaarmuziek is nihil in Noord-Nederland', zegt Pitfest-organisator Maik Reuvers (43). 'En in Drenthe is al helemaal geen ruk te doen. Voor bands moeten we naar Utrecht of Amsterdam.' Dat wil hij veranderen. 'Uit dadendrang', zegt hij. 'Ik wil bewijzen dat het wél kan, een festival met extreme muziekstijlen in deze regio.' Met een klein clubje begon hij in 2015 Pitfest. In eerste instantie als dagfestival in een dorpscafé. Dit jaar is de eerste buiteneditie. Het terrein is super intiem, er passen zo'n 1200 mensen op. De eerste bezoekers druppelen halverwege de dag binnen. Ik zie meisjes met geschoren hoofdflanken en naar achteren geföhnd haar, strakke spijkerbroeken boven kisten met ijzeren knoppen, felle hanenkammen en zwarte bandshirts met bloedende typografie. Ik zie vriendinnengroepen, hipsterstelletjes, oudere echtparen, kale hoofden met inkttekeningen en gevlochten baarden. Mensen vallen elkaar in de armen, shagbuilen gaan vrolijk rond. 'Wij trekken veel 30-plussers', zegt Maik. 'Volgens mij is het uniek dat wij verschillende extreme gitaargenres op een hoop gooien. Bands die bij ons spelen moeten vooral hard, of vies en vuig

zijn.' Hij denkt dat Pitfest daardoor een ruimdenkender publiek trekt dan de puristische gitaarfestivals die zich op een subgenre richten. Bovendien mogen inwoners van Erica gratis naar binnen. 'Ik hoop dat mensen zien hoe relaxed het is. Dat we ook eventuele vooroordelen wegnemen. Ik ben tot aan mijn tanden getatoeëerd en leid een uitzendbureau. Het overkomt me tijdens m'n werk weleens dat mensen me zien en meteen denken: 'wat een aso.'

'Over tien jaar ga ik met een groep meiden concerten af'

Rond vier uur is Pitfest op gang. Fenne (7) zit op de nek van haar vader Ferry (42). Ze valt nogal op, maakt duivelsoortjes met wijsvinger en pink, zwiept woest met d'r haren. Ik spreek de twee terwijl ze frieten uit een puntzak plukken. 'We logeren in een bungalowpark in Aalde', zegt Ferry. 'Mijn vriendin, onze zoon en de grootouders zijn vandaag wat anders gaan doen. Die willen absoluut niet mee.' Tegen zijn dochter, Fenne: 'Wij zijn de metalheads he?' Ze knikt.

Ferry is in het dagelijks leven machinebouwer. Ferry: 'Dit soort kleinschalige festivals zijn gemoeidelijk. Ik wil best naar een Graspop, maar kijk alleen al wat zo'n festival kost.... Vindt Fenne dit niks, dan heb ik maar twee tientjes stukgeslagen. Mijn nichtje ontdekt nu ook de harde muziek. Over tien jaar ben ik chauffeur van een groep meiden waarmee ik concerten afa. Althans, daar hoop ik op. Je moet iets te dromen hebben toch?'

Richard (40) en Hellen (48) uit Emmer-Compascuum komen jaarlijks op Pitfest. Ik loop ze steeds tegen het lijf. Telkens kletsen ze met een ander groepje mensen. 'We komen uit de buurt en kennen wat vrijwilligers achter de bar', zegt Richard. 'Geweldig dat deze muziek weer in de regio te vinden is. Ik ontdek nieuwe bands hier. Het gaat mij wat meer om de muziek dan Hellen.' Hellen vindt de sfeer fijn: 'Er is respect voor elkaar. Ik geniet van de verscheidenheid aan mensen.' Richard: 'Alleen de leden van het kabinet zouden

hier problemen krijgen. Die hebben wel wat uit te leggen.'

Ontmoetingsplek voor gelijkgestemden

De sfeer op Pitfest is inderdaad bijzonder ontspannen. Bezoekers hangen rond het festivalhart, complimenteren elkaar met hun outfits. Aan de rand van het festival staat een piepkleine container met een pop-up tattoo shop. Een vrouw laat haar schouder tatoeëren. De tattoo-artiest mag zijn gang gaan, ze ziet het resultaat later wel.

Jordi (21) heeft een geweldige hanenkam met rode punten. Hij is lasser, op werkdagen draagt hij een pet: 'Doordeweeks leef ik in een routine, in de weekenden ga ik los.' Hij is hier met zijn vriendin Emily (23), die vrijkaartjes won. Emily studeert sociaal maatschappelijk werk en is spoken word-artiest. Ze speelt in kraakpanden, maar ook op meer commerciële evenementen. De twee komen uit de krakersscene in Leeuwarden en ontmoetten elkaar op het Into The Grave-festival. Op festivals vinden ze gelijkgestemden: 'Hier kan iedereen leuk met elkaar', zegt Emily. 'Dat vind ik zo tof aan dit soort plekken, ik voer fijne gesprekken. Dit festival is lekker compact. 'Ik vraag naar hun muzieksmaak. 'De muziek uit het illegale feestcircuit eigenlijk', lacht Emily.

Rond middernacht slenter ik door de merchandise tent. Terwijl ik het album Suck Cocks in Hell van de Amerikaanse band Shitfucker bekijk – op de hoes een schuimbekkende hellehond vol goesting – onderhandelt een man over de prijs van een bundeltje platen. Het festivalterrein is bezaaid met platgetrapte bierbikers en sigarettenpeuken. De Poolse metalband Vader stort doodsochels uit over een volle tent. Of je nu die jongen bent die zich keer op keer zwalkend in een pit stort, één van de twee buikige kerels in capuchontrui die de dag zwijgzaam rokend doorbrengen, of een meisje dat de kleuterklas maar net is ontgroeid: op Pitfest ben je sowieso welkom.

Tekst: Joost van Beek / Foto: Rolf Venema

40up

ZOMERFESTIVAL

26 MEI - EINDHOVEN STRIJS

SUGARHILL GANG
FEATURING: MELLE MEL, J. SCORPIO

ROSE ROYCE **SNAP**
SWEN DICKY - FRANK TURBO

LONDON BEAT **RHAPSODY**
THE BONEY M SHOW QUEEN

MARCO V **GRUPPO SPORTIVO**
VERBODEN ENIMAN EATES ALEX VAN DOSTER

KARALIP **HARRY NI ENTER**
SACRO MARK VAN DALE DJ TEAM MOORE

TICKETS €25 - €45 NIJ VERHUIZEN VIA
WWW.40UPFESTIVAL.NL

ALLE HENS AAN DEK

7 SEPTEMBER 2018 VAN 12-15 OOR OP DE MARKT DORP

SWEETGODANIMALS | KIEFF | VENUS TROPICAX
PIP BLOM | CHARLIE & THE LESBIANS
KORFBAL | THE COOL QUEST

WWW.ALLEHENSAAANDEK.NL

BASTARD FEST

12-01-2018

Death Alley **NOTURNING BACK**
Milwaukee Wildmen Lotus
Toxic Shock Botwif

MEZ 12-02-2018 / BOORS 18.00 / TICKET 18.50
MEZ / KIEFF / VENUS TROPICAX / KORFBAL / THE COOL QUEST

BOSPOP

14-15 JULI 2018 WEERT

SIMPLE MINDS **A-HA**
UB 40 FT. ALI CAMPBELL
GARY CLARK JR THE MAVERICKS
ZUCCHERO + LIVE

BOSPOP.NL

Dolleniandagen

30 JUNI - 1 JULI 2018

WOODWORKS • SAM KNOOP • DJ WILLEM DE WIS
JAN VAN BRUSSELAND • BUREN VAN DE BRANDWEER
STIMMING MIT DEM PETER • DJ JIM VANE • GULLIE
KINDERZESKAMP • ANDRÉ HAZES • DER RUCI
DJ JEROME • ACTING THE MAGGOT • Q-MUSIC
DJ ROBERT POWELS • ZESKAMP • DJ SLINGER
COMEDY CLUB • ROBBIE SMITS • OKEE DAN

WWW.DOLLENIANDAGEN.NL

WEITJEROCK

28 JULI 2018 | IJZENDIJKE

ABSINTHE MINDED • CHARADES
RADIO TOPKAS • JETT REBEL
MILLIONAIRE • SHIZUE LE SAUVAGE
THE VERY VERY DANGER • GOOSE
SHAMEBOY • IGUANA DEATH CULT
CLEMENT PIERRE EXPLOSION • PIP BLOM
VOLONTARIER • THE VAN JETS

WWW.WEITJEROCK.COM

MHD

J HUS - MR EAZI - SPICE
FLOTTI STACKS / JACIN TRILL / EQUALZ

WWW.MHD.NL

EXPEDITION FESTIVAL

FLOATING POINTS
GREEN VELVET
MOTOR CITY
DRUM ENSEMBLE
ROBERT HOOD
TALABOMAN
VITALIS

ANTHONY PARASOLE & FRANCOIS X
BEN BUITENDIJK / DAVID YUNK
DR. RUBINSTEIN / MALL GRAB
PHILOU LOUZOLO

VROESENPARK 07 JULI

INDIAN SUMMER

20 FESTIVAL 18

GUUS MEEUWIS
DE JEUGD VAN TEGENWOORDIG
DOTAN • SAM FELDT
BROEDERLIEFDE • LIL KLEINE
BOEF • DI-RECT • MY BABY
FREQUENCERZ • JEBROER
SBMO • MULA B & LOUVOS
JOYSIVIO • DANNY VERA
CHOCOLATE PUMA • FREDDY MOREIRA
DONNIE & JOOST • DAREDEVILS
LADY REE BEATS BY ESKO
ILIASSOPEBEAT • SHIRAK

WWW.INDIANSUMMER18.NL

INTO THE VOID

19-20 SEPTEMBER NEDERLAND LEEUWSTADEN

JOHN GARCIA - ORANGE GOBLIN
ELDER • WO FAT • CONAN • ACID KING
MORNING RELIEVER • BLOND RE THE SON • LUCKY
WICK • ZATINREY • MALLINAD • MOTHER EARTH • PYRAMED
ANCESTORS • DEAD SOFT • REISTER • CHAM VAN DORN • BROCKVILLE
CHILD • BESS KILIAN • REISAC • BISHOT • FENNY • ROCKERY

WWW.INTOTHEVOID.NL

KIDS 'N' BILLIES

FESTIVAL 2018 ZATERDAG 23 JUNI

T-99 (NL) THE FUZILLIS (UK) WISEGUYZ (UKR)
CORDOVAS (USA) THE BUTTSHAKERS (F)
LEADBEATERS (NL) THE GLUCKS (F)
JO CARLY AND THE OLD DRY SKULLS (UK)
CRYSTAL & RUNNIN' WILD (F)

WWW.KIDSNBILLIES.NL

KOUD SERVEREN

2018

PRESENT DANGER / ALIDES HIDDING
EDJANCATION / MUSIC'S SCHOOL
KOUD SERVEREN

ZATERDAG 1 SEPTEMBER
ZWALUWMOERSEDEE / DRUNEN
AANVANG 11.00 UUR
TOEGANG GRATIS

WWW.KOUDSERVERENOPENAIR.NL

NORDIC DELIGHT

SATURDAY 20 JANUARY
TICKETS - € 12.50
START - 19.30

PHLAKE (DNL)
GREAT NEWS (NL)
HÖGNI (DNL)

WWW.NORDICDELIGHT.NL

OP DE TOFFEL

23 JUNI

WOLF • AFTERPARTIES • THE BRAHMS • LEAPS
CLEAN PETE • IGUANA DEATH CULT • TRAUCES • MOON
EUT • DAKOTA • CHARLIE & THE LESBIANS • TAPE TOY
BERTOLF • WOUTER PLANETJOY'S BULLHORN
VANWYCK • CHRISTOP VAN DER VEN • LAURA SJIN
BI BAARTMANS • FREEB • KAY MAAS • HET ARGEZAGD VERHAAL
GEURRESTAURANT GEBAKKEN LUCHT

WWW.OPDETOFFEL.NL

paperclip

festival

mortselveld cersel
25 augustus 2018

RAMBLIN ROOTS

FESTIVAL

THE WHITE BUFFALO
ALEJANDRO ESCOBEDO & DON ANTONIO
STEVE FORBERT
AMERICAN AQUARIUM • HOWE GELB
RAYLAND BAXTER • GARRETT T. CAPPS

CHASTITY BROWN • DAVID LUNING
DAVID OLNEY & DAN SEYMOUR
PIETA BROWN • AD VANDERVEEN

REV. SEKOU GRANT PEOPLES OTIS GIBBS NOBLE JACKS
GOLDEN GLOWS LEVI FARHAM & CHRIS BLEVINS T-99
THE GOON MAT & LORD BERNHARD BLUE FLAMINGO

TICKETS 40.50 EURO
SATURDAY OCTOBER 20 2018

WWW.RAMBLINROOTS.NL

WaldPop
BURG

10 MEI 2018
HEMELVAARTSDAG 18.00 / 23.00
LOCATIE: SPORTCOMPLEX KONINGSLAND

**UNBREAKABLE • ALL OVER AGAIN
WINSTON BLACK • ALICE SPRINGS
THE VETTS • PROJECT KICKSTART**

VRIJ • € 5,- • € 10,- • € 15,- • € 20,- • € 25,- • € 30,-
LEFFELSPOORT, PRIMA LINGUO, T. DOOCHERT EN WILDFORNL

MEERMOEILIK GEMAAKT DOOR DE VERENIGING VAN WALDPOP

concert at SEA

29-30 JUNI 2018 • BROUWERSDAM • ZEELAND

STING **BLÖF**
ALANIS MORISSETTE **MISS MONTREAL**
RONNIE FLEX & DEUXPERIENCE

CONCERTATSEA.NL

KENSINGTON
THE HIVES • DOTAN
TRIGGERFINGER
MY BABY • LIL KLEINE
GRAVEYARD • HAEVN • JEBROER
YUNGBLUD • BÖKKERS • BOEF
PAUL ELSTAK • DEATH ALLEY • CUT • TUSKY
DAISY • CROODS • PYROODX • NANA ADJOA
THE GALAXY • BIZZEY • LADY BEE • SNARESKIN
PUINHOOPO KOLLEKTIV • • • • • MORE TO COME

ZATERDAG 26 MEI 2018
DAUWPOP

WWW.DAUWPOP.NL

ZATERDAG 18.08.2018

Den Haag outdoor festival

ZUIDERPARK DEN HAAG

TECHNO • TECHHOUSE • DEEPCHOUSE
HOUSE • URBAN • LATIN
ELECTRIC • CLASSICS • DISCO

5% AFKORTING

VIJLIGHEID
WWW.DENHAAGOUTDOOR.COM

Feel the 50's
19th-20th-21st MAY 2018
Thank you Mr. Alan Freed!

VINTAGE MUSIC AND LIFESTYLE FESTIVAL • NIEUKOPPE • NEDERLANDS

FREE ENTRY!

THE GOODFELLAS
JOHNNY STOD & THE 4 CANDLES
THE HONKABILLIES
LAURA B
SUGAR RAY FORD
THE SPUNYBOYS
LINDSAY BEARER
HENRY & THE CARS
LITTLE ESTHER & THE HUMBLE BEAT
THE CUSTON MADE THING
THE BLUE MOON TRIO

MEMORIAL ALAN FREED'S
MEMORY LANE
WITH A 50-MINUTE FILM!

JOLLY JACKERS
BOB WAYNE
LEADBEATERS
HELLBILLY HOOKER PUNCH
PYROLYSIS
12AM

— Streetfood — Stent Disco — Kinderprogramma —
— Lijer met haathochel — Speuractie verkleiding —
— Solo expositie oud Nieuw-Schoonebeek —

FOLK VEUR VOLK AN DE GRUPPE
ZAT 15.09.2018
NIEUW-SCHOOONEBEEK

CONTACT: FVYADD@GMAIL.COM FACEBOOK FVYADD

Guilty PLEASURE FESTIVAL
29 JULI 2018

PETER ANDRE
2 UNLIMITED • BRAINPOWER
TRAFASSI • DEF RHYMZ • K-LIBER
IRWAN • FIËSTO • AND MANY MORE

WWW.GUILTYPLEASUREFESTIVAL.NL

4 - 8 mei 2018

HERE COMES THE SUMMER

ALEXIS TAYLOR, WARHAUS, SONS OF KEMET, JOHAN, HANNAH WILLIAMS & THE AFFIRMATIONS, LANGHORNE SUM, U.S. GIRLS, HOLLIS BROWN, CLEAN PETE, THE MAUSKOVIC DANCE BAND, ANNA BURCH, MEINDERT TALMA, NANA ADJOA, KRISTOFFER BOLANDER, EUT, KORFBAL EN ST. PAUL

KINDERTUIN • ZALTBOMMEL • 5de EDITIE
LOLLIEPOP
Rock'n'Roll
14.00 FESTIVAL 23.00
DONDERDAG - 10 MEI 2018 - HEMELVAARTSDAG

THE SPUNYBOYS
ROCKABILLY LEGACY

THEM LEWIS BOYS
Tribute to Jerry

MISS MARY ANN & THE RAGTIME WRANGLERS
Authentic Rockabilly

KING SIZE TRIO
Country Rock'n'roll
Boogie Swing

THE WIENERS AND SPECIAL GUESTS
second stage outside

FIFTIES STANDS
HANDSOMER
SJAAKIE'S ZAAKIE
DANCEFLOOR

FOOD, DRINKS AND FUN FOR KIDS!

12 & 13 MEI 2018
BURGEMEESTER DAMENPARK, GELEEN

YUNGBLUD (UK) • BALOJI (DE)
JEANGU MACROOY
TÉME TAN (DE) • EUT • BLACKWAVE (DE)
IGUANA DEATH CULT • THE DAWN BROTHERS
ANBU GANG • GESTAPO KNALLMUZIK (DE)
WALDEN • POWER TO THE PIPE

A TRIP DOWN
MEMORYLANE
ZA 27 JANUARI

013 TILBURG

KAI TRACIO • SCOTT PROJECT • DJ FRANCOIS
AIRWAVE • DAVE LAMBERT • GENIUS
NOWAXX • MC DA SILVA

MINORITYEVENTS.NL

MOM FEST
25th EDITION

DEWOLFF / PINK FLOYD
LOOD / LIMP BIZKIT
FULL NELSON / HELSINKI
5150 / BISON BISOX / MANTRA
DENNIS BENEDICT / FIRE DOWN BELOW / G.O.D.
THE BUD SPENCER ROCK EXPLOSION
KILL ALL MARTIANS / NO METAL IN THIS BATTLE

LAATSTE MONSTER HALLEN EDITIE

ZAT. 27 JAN. 2018
MONSTERHALLEN / ERP

REGGAE LAKE

GAASPERPARK AMSTERDAM

UB40 | GENTLEMAN
ALI, ASHLEY, MICKY
TARRUS RILEY | ALBOROSIE
BERES HAMMOND | KONSHENS
KY-MANI MARLEY | ROMAIN VIRGO
KING SHILOH | ROOTS RIDDERS TRIBUTE TO BOB MARLEY
HEIKKE'S MEDITATION | THE DUBBEEZ | MC CAVES | DJ JAH

25/26 AUG

ROTTERDAM RIOT

MAY 11 & 12 2018

RADIOACTIVITY LONE WOLF THE REAL DANGER
BAD SPORTS HARKER
THE WINDOW SILL VIDEO STORE

7-8-9 SEPTEMBER
2018 SJILVEND ROCK(T)
and more!

KOYLE FOR EVIGT S.P.I. HEADSTRONG
WHO DO WE THINK WE ARE ROKKIE
A MINOR PROBLEM VORTEX SURFER AD
CIMMERIAN PATCH BIGGLES & THE BLOCK
DISTRACTION MORGANSTILLUSTON STAGEFIGHT
JOHNNY SPARTZUNDER CEDAR SPRING ENDOROUR
NEW EXIT TAKING COVER LA MORTA ENDE GROOTERS
KONSTERSHIELEVA KROEZEN ESTHER AMPLIFIRE
PARKSTAD POPSTAD TALENTS: JAHNNA PRANKA • ELEKE

BURG. ADAMSSPORTPARK SCHINVELD

THE SOUND OF REVOLUTION

FRIDAY NOVEMBER 2nd • SATURDAY NOVEMBER 3rd 2018

SUICIDAL TENDENCIES **LIFE OF AGONY** **GORILLA BISCUITS**
AGNOSTIC FRONT **PROPAGANDHI** **PERKELE**
GBH **COMEBACK** **NOTURNING BACK**
STREET DOGS **KID** **SHOCKED**
BRUTALITY **WELL PREVAL** **SHOCKED**
MUSHMOUTH **TRAIL OF LIES** **REGGAE**
DEATHTRAP **TOXIC SHOCK** **ST. HOOD** **T.P.N.C.**

TICKETS: FRIDAY € 20 • SATURDAY € 35 • COMBIE 50

WWW.THE.SOUND.OF.REVOLUTION.NL

WATERPOP
28 JULI '18

CHANNEL ZERO

WULF **EMMA BALE**

BLACKWAVE **AIRWAYS**

EVIL EMPIRE ORCHESTRA

THE PICTUREBOOKS **LUTTEN**

BLACKBIRD **LEIF DE LEEUW BAND**

PROJEKT RAKIJA **BOMBASTIC**

YES-R

WATERPOP.NL

ZOMAARPOP
FESTIVAL 2018

VRIJDAG 12 & ZATERDAG 13 OKTOBER

WULF • SHIRAK
ARDISTIC • WE ARE HUNTERS
VINCE MORGANA • COOLBOXER
VORTEX SURFER • PUCH MAXI • FREEB
SNORMAAL • TOKOLONY • VENDETTA DRIVE
RED VELVET & HANNAH BEKKERING
HOU JE BACKSTREET BOYS • THE CRAZY INDIAN & FRIENDS
SOCIAL EVENT'S PRESENTS: THE MASK W/ AMPED • BASELINERZ
SAINT JACK • WOLYRAM

WWW.ZOMAARPOP.NL

ZAAN FOLK FESTIVAL

ZATERDAG 14 JULI 2018
FOLKMUIZIEK IN HET WILHELMINAPARK & IN DE MELTERIJ, WORMERVEER

KAVEL57 **HOLY SMOKE** **WRECK**
BONNY VIDA **BODHI & TITUS** **SUNNY VOICES**
TOETERS & BELLEN

3 NOVEMBER 2018
90'S FOREVER
THE ULTIMATE DANCE XPERIENCE 1990-2000

SIVE HADDAWAY LASGO
PAUL ELSTAK WHIGFIELD
BOS FOREVER DJ TEAM

MECC MAASTRICHT
WWW.90SFOREVER.NL

CONNECTED

23 FEBRUARI 2018
HAAGSE HOGESCHOOL FESTIVAL

JULIAN JORDAN | THE HIM
MIKE WILLIAMS | ABSTRACT | ZIGGY | ROSH | AIZY
HATO | VERSANO LAROI | DANIEL THOMASSO | JULES
SHYRANO | MC MARBOO | MC PANKSENCE

Festival DE LUIE HOND

31 AUG T/M 2 SEPT
MELKFABRIEK ARNHEM

WWW.FESTIVALDELUIEHOND.NL

DOD Festival

Vrijdag 24 augustus 2018
GRATIS ENTREE VANAF 12.00

The Euro's **X-Static**
De Doelcazen **Sonnema**
DJ ALL THA FOX **DJ ERIK**
DJ WOOD

WWW.DODFESTIVAL.NL

DUKETOWN
PERFECT

DIKKE DENNIS & DE ROCKERS
THE LUCIFER PRINCIPLE • BITTER GROUNDS
DEADBEATS • WHITE BOY WASTED • F.I.S.T.
THE INVICT • THE CULT OF AOGEMAR
ZELENLEED • HIERBAK AAN • NOTE TO AMY
TOMMY QUEER • MAX VAN ESCH • RAS ZIJLMANS

WILLEM TUBEE
10 OCTOBER 2017

GRAUZONE FESTIVAL
2018
FEB 10
THE HAGUE, NL

CABARET VOLTAIRE
MICHAELGIRA
MOTORAMA
IDLES
DRAB MAJESTY
SCHWEFELGELB
BASHAN
DUNE MESSIAH
+ MORE ACTS TBA

TICKETS: EARLY BIRD 10,- NORMAL 25,-
GRAUZONEFESTIVAL.COM

HEAVEN Open Air

30 MEI 2018
PG TERREIN HEERENVEEN

HEAVENOPENAIR.NL

LIVE MUSIC FESTIVAL
HIPFEST

GRATIS ENTREE AANVANG 15.00
WEDSTRAAT SCHIEDAM

30 03 '18

THE MYSTERIONS • THE INSECT SOLDIERS OF THE ROY (SE)
CHRISTOP (BEAR'S DEN) • TAPASIRI DESERT • MOON • AN
TER YEARS TODAY • NO JUSTICE • KITTY KITTY TUNA
CARUS PRIMO • SUPER EGO • KITCHENETTE • PORT OF CALL
DJ MADRIDO PINNA (THE DEAF) • INTUITION • HUIJ ROUX
KING FILES • VROU KA • COORHOUSE • NOVA CHILD • VALERI
SAN DOLLAR • BASKAR • SUNDAYS THE END • JOHIE GOFERS
AINA QUEST • SOPHIE VOOGD • SUGAR SKELLS

INDIESTADT
19, 20 & 21 SEPTEMBER
PARADISO

ALBERT HAMMOND JR // AMYL AND THE SNIFFERS
SAM FENDER // DARWIN DEEZ // SOCCER MOMMY
MATT HOLLYWOOD AND THE BAD FEELINGS
MORSE FEATHERS • SLENDERBODIES
STEREO HONEY • FIELD DIVISION
SLUG • HALF WAIF
HER'S

MILKSHAKE

28 & 29 JULY 2018
WESTERPAK AMSTERDAM

WOLF

IO EARTH

Northern Prog Festival
Zaterdag 3 november 2018
De Uithof, Siegerswoude

Wulfpack Leap Day
NOVITA DEFIANCE

Where the skies are
Blues

Tim Wilson
Tick Moss Band & Bruce's Band
Eric Gale

Blues Caravan Mike Lilo, Diamond Williams & Virginia Day
Blues Trio Mike Lilo & Mike Williams
Joe Boyd Band • Greg Thompson Band
Richard Fox & The World • Bruce's Band • Mike Smith
Walter Brown • Richard Williams • John De Witte
Paul Thompson Band
Blues Caravan Mike Lilo, Diamond Williams & Virginia Day
Blues Trio Mike Lilo & Mike Williams
Joe Boyd Band • Greg Thompson Band
Richard Fox & The World • Bruce's Band • Mike Smith
Walter Brown • Richard Williams • John De Witte
Paul Thompson Band

19 + 20 MEI
LICHTENVOORDE

overdetop Festival

Social Media

Social media zijn een uitgelezen kans voor festivals om mond-tot-mond reclame te stimuleren en bezoekers bij het festival te betrekken. Maar welke social media zetten muziekfestivals in? Hoe reageren bezoekers hierop met likes, views en followers? Welke verschillen zijn er tussen muziekfestivals?

Muziekfestivals en social media

Ook muziekfestivals maken vooral gebruik van de meest voorkomende social media platforms: Facebook (75%), Twitter (49%) en YouTube (37%). Instagram (29%) is nadat het sterk opkwam in 2016 nu nagenoeg gelijk gebleven. De overige platforms worden aanzienlijk minder tot zeer beperkt gebruikt. Spotify en Soundcloud zijn de meest gebruikte muziekstreamingdiensten, beperkt in omvang maar in ieder geval meer dan Last.fm en Deezer. Google+, Pinterest en Tumblr zijn andere sociale platformen die nog enigszins scoren. Tegelijkertijd hebben de meeste muziekfestivals (81%) ook nog een eigen website.

Het aantal Facebook likes op pagina's van muziekfestivals is gemiddeld 12.649, maar er zijn grote onderlinge verschillen tussen muziekfestivals. Een kleine groep van muziekfestivals (4%) scoort ver boven dit gemiddelde met enkele extreme gevallen van honderdduizenden tot zelfs een enkel festival met meer dan een miljoen likes (A State of Trance). De meeste muziekfestivals zitten ruim onder dit gemiddelde, met 12% van de muziekfestivals die zelfs minder dan 1000 likes scoort. Eenzelfde patroon is er bij Twitter followers, YouTube views en Instagram followers. Het aantal Twitter followers is gemiddeld 3.747, Het overgrote deel van de muziekfestivals scoort echter lager, 61% van de muziekfestivals komt zelfs niet boven de 1000 followers uit, terwijl 4% van de muziekfestivals meer dan 10.000 followers heeft met enkele uitschieters met bijna of meer dan 100.000 followers. Bij YouTube is het gemiddelde 3,8 miljoen views! Dit gemiddelde wordt veroorzaakt door een kleine groep van muziekfestivals (11%) die meer dan een 1 miljoen views scoren, met uitschieters van 268 miljoen views (Qapital) en zelfs 315 miljoen views (Liquicity Festival). Naast deze uitschieters geldt dat voor 70% van de muziekfestivals het aantal views niet boven de 100.000 uitkomt. Het gemiddelde aantal Instagram followers is 10.857 met een maximum score van 263.851 (Qapital). Ook hier is er maar een kleine groep muziekfestivals die grote aantallen followers halen: 2% heeft meer dan honderdduizend volgers.

Een grote groep van 61% heeft tussen de duizend en tienduizend volgers, terwijl 20% genoeg moet nemen met minder dan duizend volgers.

Verdere verschillen in social media

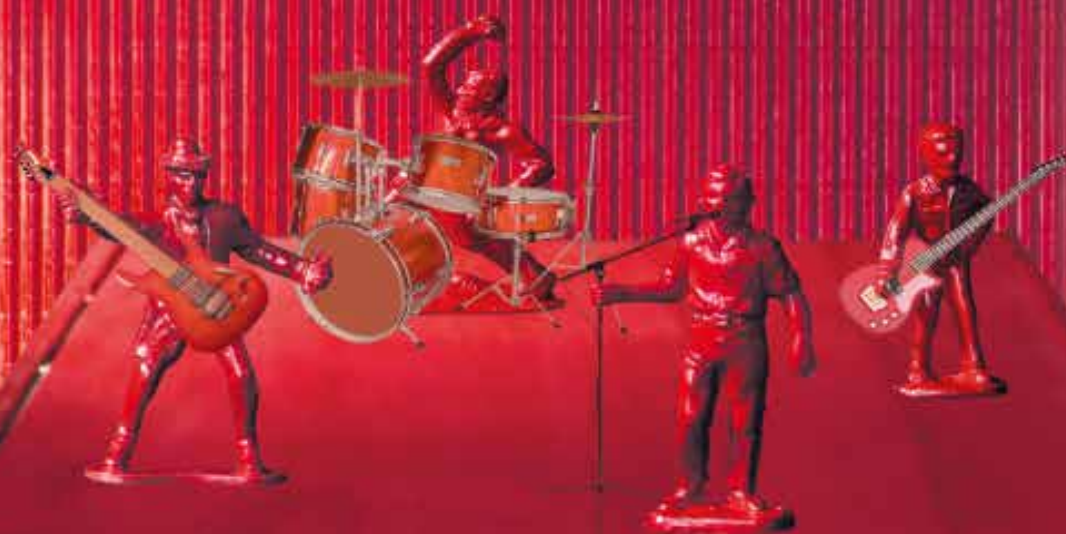
Er zijn meer verschillen tussen te constateren tussen muziekfestivals aangaande social media als we een aantal specifieke onderverdelingen maken. Zo scoren betaalde muziekfestivals beter dan gratis muziekfestivals op zowel Facebook likes, Twitter followers en YouTube views. Meer budget voor marketing kan hier een oorzaak voor zijn. De verschillen tussen 1-daagse muziekfestivals en meerdaagse muziekfestivals is niet noemenswaardig groot, allen bij YouTube views scoren 1-daagse muziekfestivals duidelijk beter. Indoor muziekfestivals doen het op alle drie de aspecten van likes, followers en views beter dan outdoor muziekfestivals. De reden hiervoor is niet direct duidelijk. Tot slot zien we ook dat jonge muziekfestivals die pas maximaal 3 jaar bestaan, het op alle drie de social media indicatoren (Facebook likes, Twitter followers, YouTube views) beter doen dan de muziekfestivals die al meer dan 10 jaar bestaan. Dat komt niet doordat 'oudere' festivals te weinig social media inzetten, juist onder jonge festivals is het gemiddelde inzet van alle vier de meest gebruikte social media platformen (Facebook, Twitter, YouTube, Instagram) tegelijkertijd, twee keer zo laag als bij oudere muziekfestivals.

urpop[®]

37TH EDITION

10 MEI 2018

FREE FESTIVAL

THE BRAHMS KORVO
BAND OF FRIENDS NEW BLISS
THE SCIENTISTS

BIAX • SNEAK E • BARTCORE • R-NO FEAT: I-VO • DJ GOTCHA

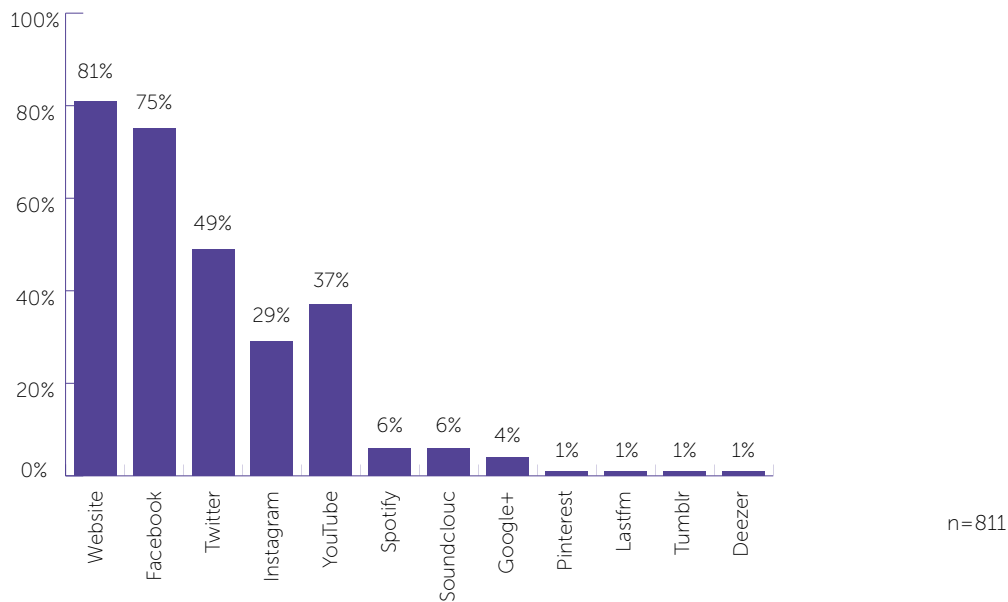
Gratis muziekfestival op Hemelvaartsdag 10 mei 2018 van 11.00 - 21.00 uur.
Locatie: Maasdijk Oud-Urmond. Het is verboden blik en glas mee te nemen
op het terrein. Legitimatie ivm alcohol controle verplicht. WWW.URPOP.NL

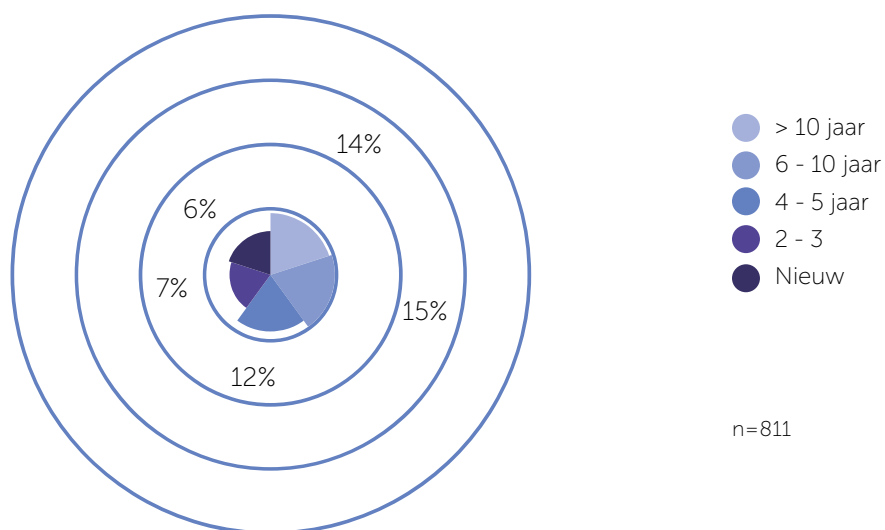
NIX18

Percentage gebruik website en social media door muziekfestivals in 2018

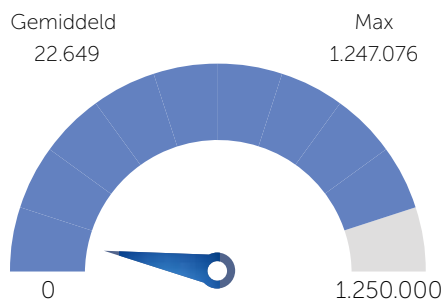
Gemiddeld percentage gebruik van top 4 social media platformen per leeftijd van het muzikfestival

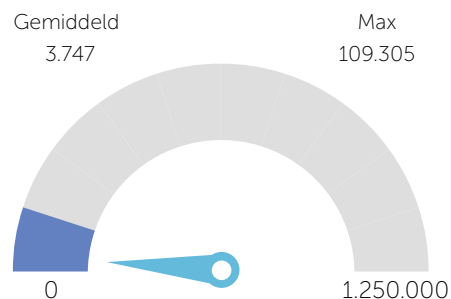
Social media scores van muziekfestivals 2018

Facebook Likes

Twitter Followers

Top 5 muziekfestivals met de meeste Facebook likes

A State of Trance	1.247.076
Qapital	642.474
Amsterdam Dance Event	539.502
Dominator	293.201
DGTL Festival	223.668

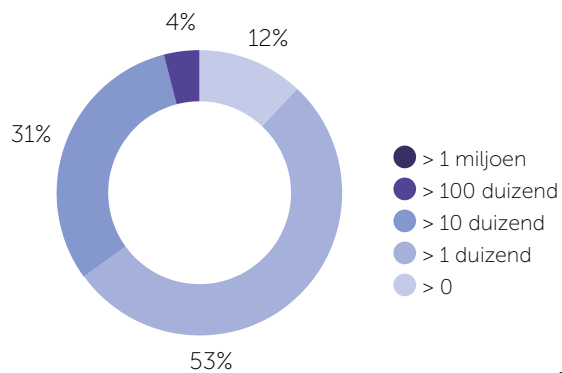

Top 5 muziekfestivals met de meeste Twitter followers

A State of Trance	273.969
Qapital	109.305
Pinkpop	105.892
Amsterdam Dance Event	98.561
Zwarte Cross	33.986

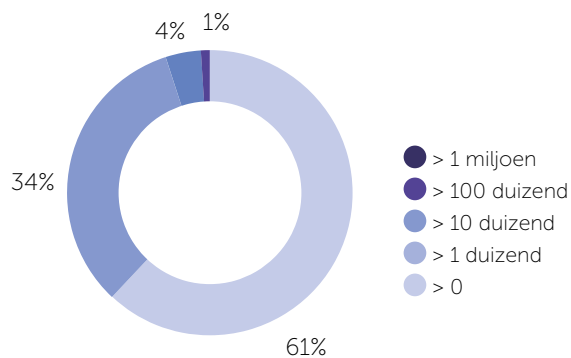
Percentage muziekfestivals met aantal Facebook likes

n=392

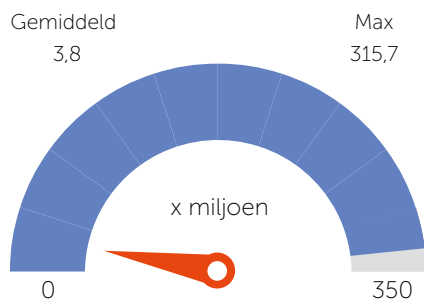
Percentage muziekfestivals met aantal Twitter followers

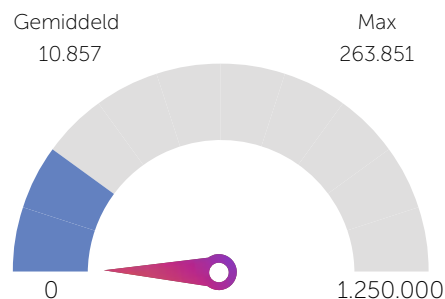
n=316

YouTube Views

Instagram Followers

Top 5 muziekfestivals met de meeste YouTube views

Liquicity Festival	315.719.540
Qapital	268.838.752
A State of Trance	110.123.410
Dominator	390.03.770
Lowlands	27.291.502

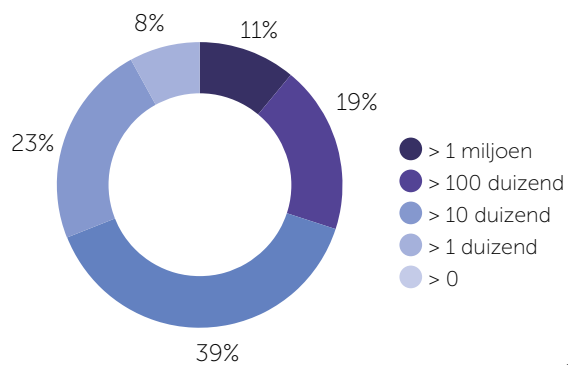

Top 5 muziekfestivals met de meeste Instagram followers

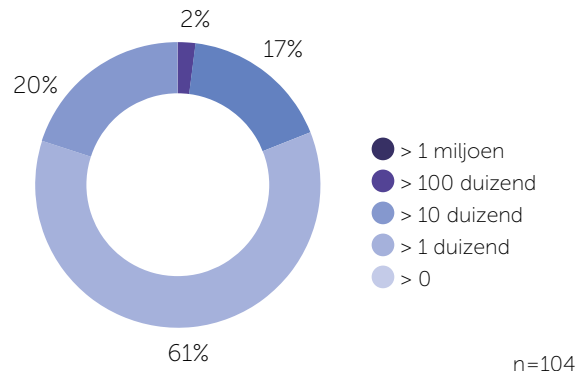
Qapital	263.851
Amsterdam Dance Event	169.816
DGTL Festival	83.137
Intents Festival	46.772
Don't let daddy know	46.511

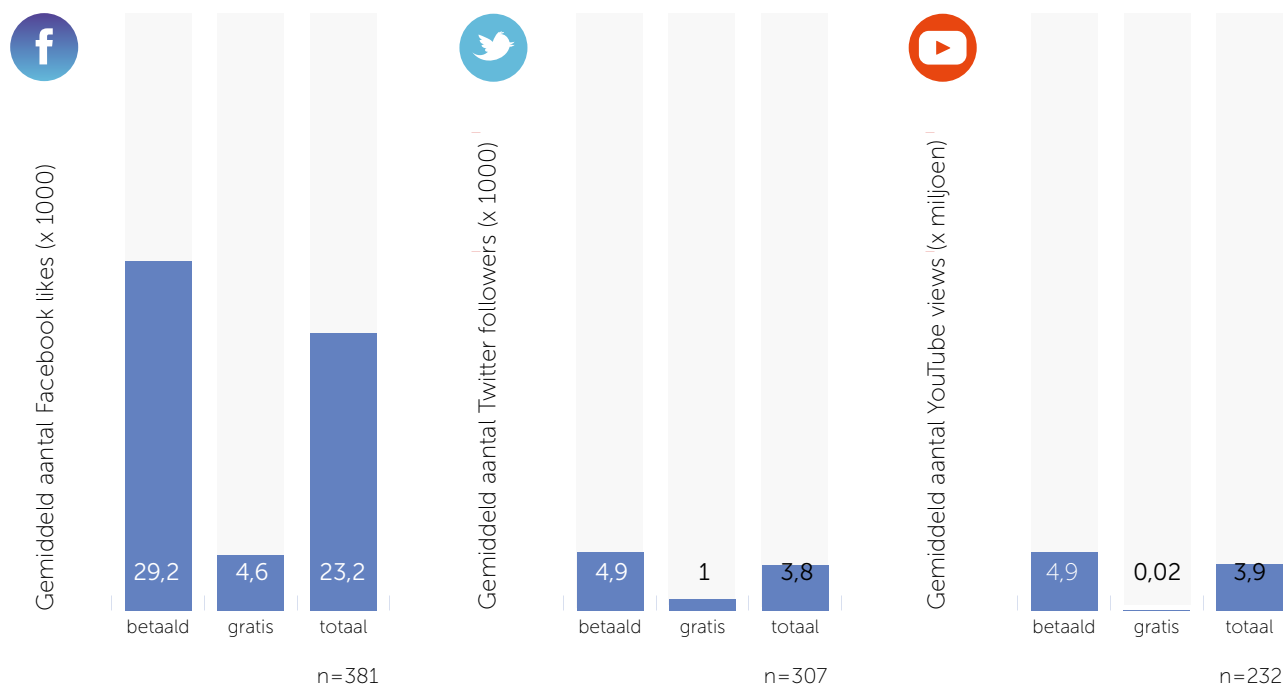
Percentage muziekfestivals met aantal YouTube views

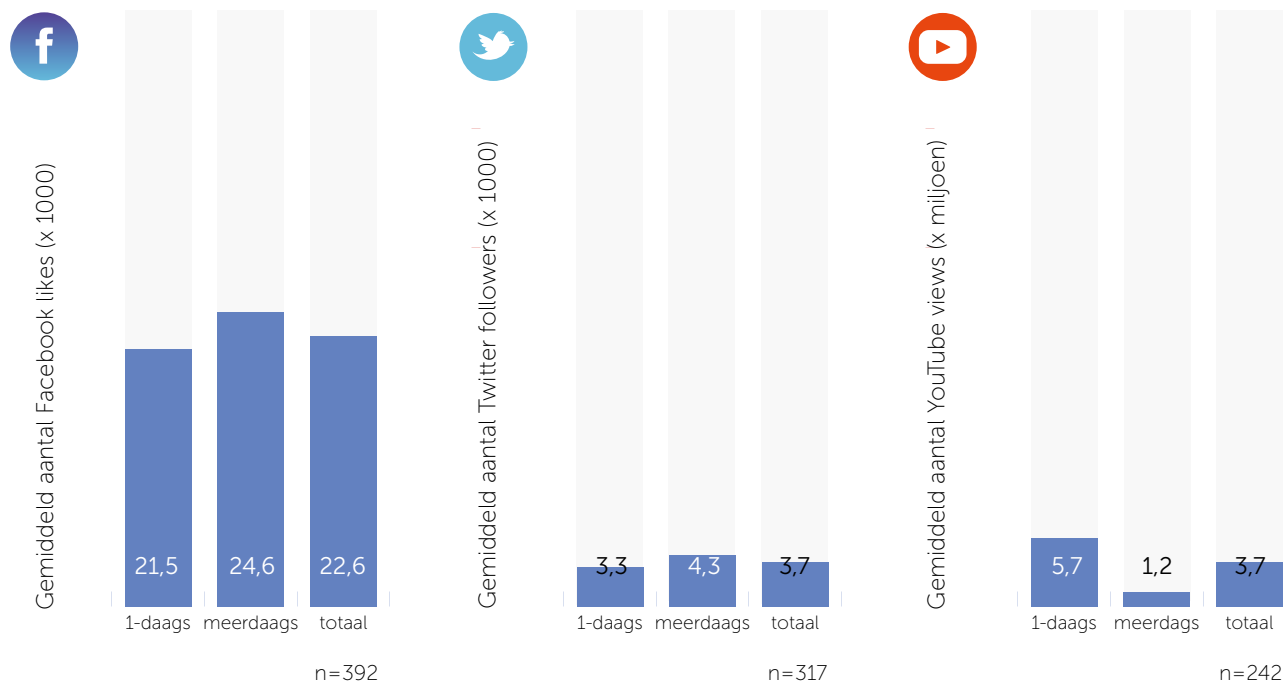
Percentage muziekfestivals met aantal Instagram followers

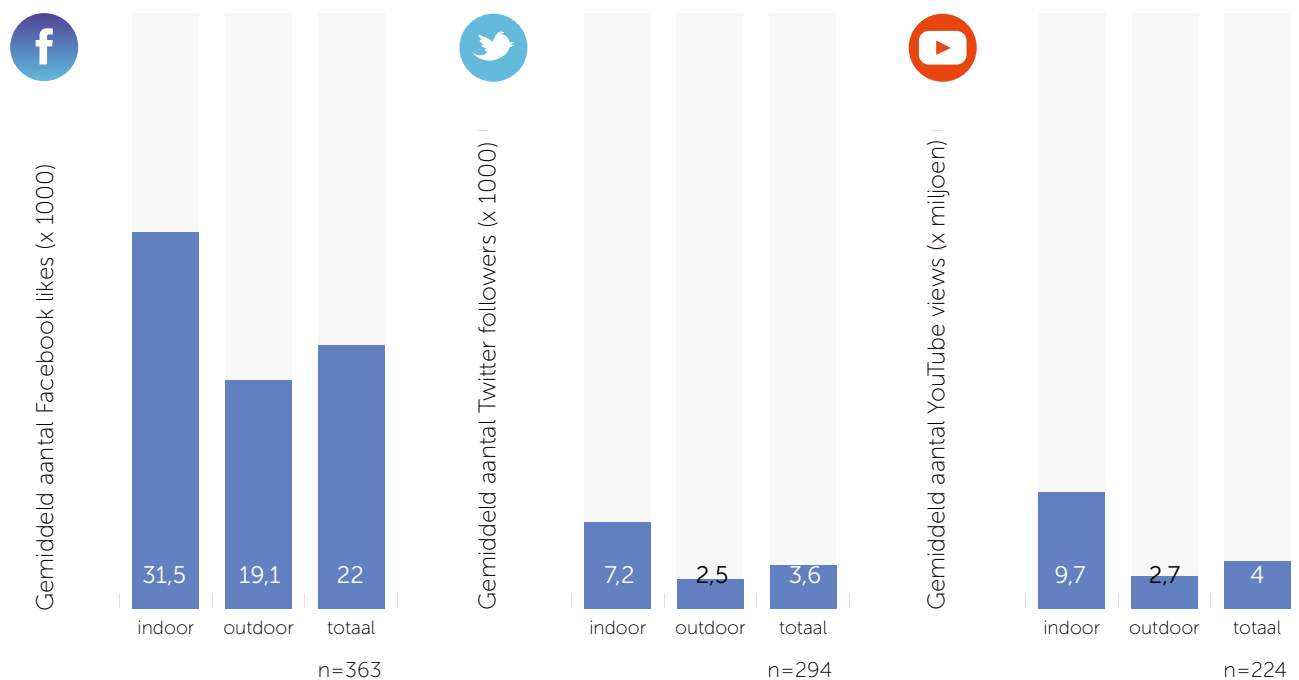
Gemiddeld social media gebruik van betaalde en gratis muziekfestivals in 2018

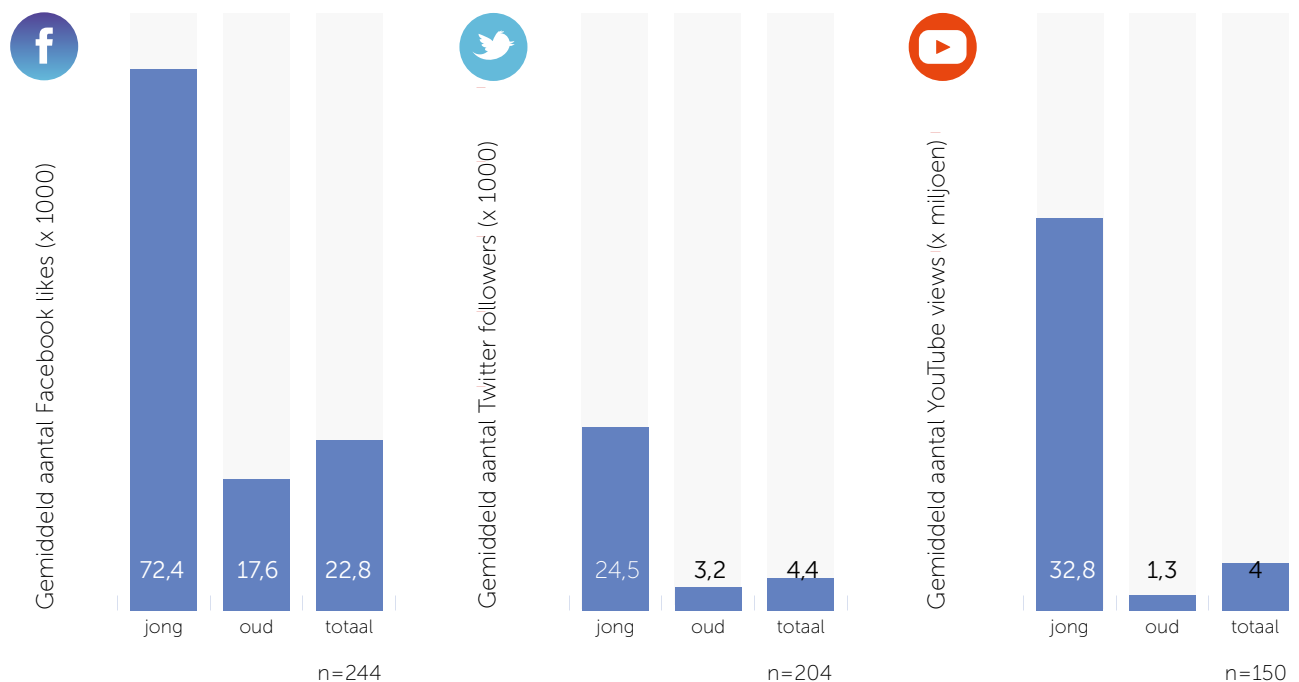
Gemiddeld social media gebruik van 1-daagse en meerdaagse muziekfestivals in 2018

Gemiddeld social media gebruik van indoor en outdoor muziekfestivals in 2018

Gemiddeld social media gebruik van jonge (<=4jaar) en oude (>10 Jaar) muziekfestivals in 2018

Lakedance: lekker met de voetjes in het zand dansen op fijne en zomerse house muziek

Lakedance is goed geregeld: 'Je hoeft niet verloren rond te lopen, overal leuke en knappe mensen, nergens klachten, schone toiletten!', en uit volle borst meezingen: als er happy hardcore over het veld galmt, is de saamhorigheid compleet: 'Mensen kunnen we het met z'n allen over één ding eens zijn? We like to party!'

Beachclub

In 2005 was het tweejaarlijkse festival er voor het eerst (als feestje van Beachclub Sunrise, 800 man), op 9 juni 2018 was er de 25e editie (35-40.000 bezoekers). Bezoekers kunnen 'lekker met de voetjes in het zand dansen op fijne en zomerse house muziek'. Artiesten als Hardwell, Afrojack en Fedde Le Grand begonnen er hun carrière, aldus een voorgeschreven interview met oprichter Jochem van Pelt.

Liefhebbers van house leken er inderdaad op de juiste plek. Bescheiden blij en vrij beschaafd dansten ze bij het Defected podium, waar de jaren negentig en Ibiza vlakbij klonken. Daar draaiden grote namen uit de glorie-dagen van het gelijknamige label, zonder aan relevantie te hebben verloren, blijkt uit de sfeer. Fans van het eerste uur die lichtvoetigheid en grandeur hadden behouden, ongeacht hun ervaringen, bewogen als adel onder de houseliefhebbers: hard gegaan en er vlekkeloos uitgerold.

Boeiende toevoeging

We spreken een stelletje dat graag anoniem blijft. Naast haar man, die af en toe enthousiast wat aanvullende feiten deelt, vat een dame de voor-delen samen: "Het is meestal slappe hap qua cock-tails, maar hier zijn ze wèl goed. We hebben het natuurlijk ook echt getroffen met het weer". Ze heeft zich in strakke jurk met smaakvol exotische print minstens zo mooi gekleed als ze het festival zelf vindt. "We gaan ook wel eens naar Hardwell of Tiësto, maar dan ben je zo om 7 uur thuis. Liever dit. Dan ben je de volgende dag nog een beetje helder. Ik hoop niet dat Lakedance groter wordt, zo is het wel lekker."

Haar man vertelt over de grootheden die vandaag bij Defected te bewonderen zijn (zoals Low Steppa, Todd Terry en Simon Dunmore) en hoe ze wereldwijd gigs hebben gedraaid. Live is de combinatie met saxofoon, zangeres en percussie van Shovell een boeiende toevoeging, op een festival waar uiteraard vooral vaardige platendraaiers en

praatjesmakers op het podium staan. Hoe de joviale MC bij het Winterpodium gezelligheid schept, doet bij vlagen denken aan Gaston die prijzen uitdeelt: "Jahaaa beste mensen! Handjes in de lucht als je uit de buurt komt!" Hij noemt het evenement 'een thuiswedstrijd' en draagt een nummer van Beyoncé op aan alle vrouwen, vervolgens de aanwezigen aansporend uit volle borst mee te zingen. Als er even later happy hardcore over het veld galmt, is de saamhorigheid compleet: "Mensen kunnen we het met z'n allen over één ding eens zijn? We like to party!"

Cosmetica

Of er nog nadelen zijn vandaag? Het bier is wel wat waterig. Met warm weer is het op Nederlandse festivals al snel een wat stoffige boel, maar gelukkig is er overal drinken te krijgen en was het toegestaan cosmetica mee te nemen, dus huid of lenzen hoeven niet uit te drogen. Op heuveltjes hangen mensen in het gras, kijken naar het ritme van voorbijgangers, variërend van flaneertempo tot energieke passen. De houten vlonders waarover de stromen lopen, veren vrolijk. Binnen een paar uur komen er misschien wat schroeven omhoog, maar iedereen gaat los, dus alles is goed. Bij de main-stage klinkt: 'Are you fucking ready?'

Twee dames hebben verderop besloten bevallig in het water te dansen. Eentje staat even onwennig met beider tasje in haar handen, tot ze de ander met enig voetenwerk weet te bespetteren, duidelijk makend dat de situatie wat haar betreft beperkt houdbaar is. In de avond vist een groep beveiligers (op een stapje afstand van het strand) een meisje met lichtgevende zonnebril uit het water, die daarmee haar luchtbed kwijt is en wordt afgevoerd. De rest van de dag bestond de interactie tussen security en publiek vooral uit vriendelijk in suffende bezoekers porren, om te kijken of ze nog in orde zijn: "Alles goed?" Duim in de lucht.

Fucking amazing

Een mevrouw, fladderend in mosgroene jurk, vraagt of we toeristen zijn, aangezien we onze

schoenen nog dragen op het zand. We leggen haar uit dat we in Scheveningen zijn opgegroeid en 'soort van aan het werk' zijn, geven haar groot gelijk en trekken onze schoenen uit. Ze komt hier vandaan en vermaakt zich zichtbaar: "Je hoeft niet verloren rond te lopen, overal leuke en knappe mensen, nergens klachten, schone toiletten!" Ook een jongedame uit de hoofdstad ('zeg maar Jo', influencer, 33), die vers sap en koffie verkoopt, zegt: 'Nooit lang hoeven wachten voor de WC. De sfeer is altijd goed, het is top geregeld en weids opgezet. Leuk om te werken hier en collega's te zien; anders zou ik niet zomaar gaan. In Amsterdam is er ieder weekend wat te doen. Het publiek is er dus wat verveelder en verwender.'

De 25e editie van Lakedance had veel bezoekers uit de regio, met hier en daar een verdwaalde uitzondering. Het leverde een warme mix aan mensen op, met een gemiddelde leeftijd ergens tussen de 20 en 60. Ze dansten op een hoop house (van gabber en techno tot Chicago en deep house), op carnavalshits bij Leven In De Brouwerij (inderdaad, gesponsord door een biermerk) en op pop bij het Heimwee podium. Vooral bij This = Music vonden we tempo en grooves vaak bijzonder dansbaar.

Tekst: Olivier van Nooten / Foto: Kleurstof

KARMA OUTDOOR

28 JULI 2018

DE IJZEREN MAN - EINDHOVEN

DEDICATED TO THE HARDER STYLES

DEDICATED

THE NEXT CHAPTER

REJECTA REQUIEM ACORE
FREQUENCERZ REBELION
MC DA SYNDROME

OCTOBER 20TH 2018

STUDIO A12 BUNNIK
DEDICATEDHARDSTYLE.NL

THE RAW OUTDOOR FESTIVAL

28.07.2018

DE GEFFENSE PLAS - OSS NL

WWW.FATALITY-EVENT.COM

TIME OUT & NXT GEMERT

ESTASIA ALBUM RELEASE PARTY AREA 2

13TH OCTOBER 2018 // TIME OUT & NXT GEMERT (NL)

PARTYRAISER, ESTASIA, F.NOIZE, LADY DAMMAGE, D-FENCE, GPF, ANDY THE CORE
DRS, NSD, SJAMMIENATORS, SPITNOISE, VANDALISM, SRB, LUNAKORPZ
ANGERNOIZER, THE VIZITOR, MBK, ANATHEMA, HARDBOUNCER, CHAOTIC HOSTILITY
TERRORCLOWN, DISSOACTIVE, CRYOGENIC, THE PUSHER, INIGA, THE SYNTAX MC, MC JEFF

TIME: 22:00 - 06:00 - TICKETS PRE SALE: € 29.95 EX FEE

WWW.THIS-IS-UPTEMPO.NL

SAT 26 MAY 2018

DE BERENDONCK . WIJCHEN

EMPORIUM HOLLYWOOD

EMPORIUM.NL

DECEMBER 8TH 2018

BRAZIL CARNIVAL

4 AREAS

GROTESQUE

INDOOR FESTIVAL

350

John O'Callaghan

Alex Di Stefano MORIA JOBBING SUBLES RAM RICHARD DURAND SEAN TYZS
ALEX DI STEFANO • ALEX M.O.R.P.H. • ARTEFIO DIVINI • GARRAN MCAULEY • DANIEL SKYVER
DANIEL WANROOY • JOHN O'CALLAGHAN • JORDAN SUCKLEY • RAM • RICHARD DURAND • SEAN TYZS
• MC DA SILVA

KINGS OF CLUBBING
DES SANTOS • JEAN • JOSE • MEM • QUINTIN • RENJI • SANTITO • SPIDER
• MC MARIN HILL

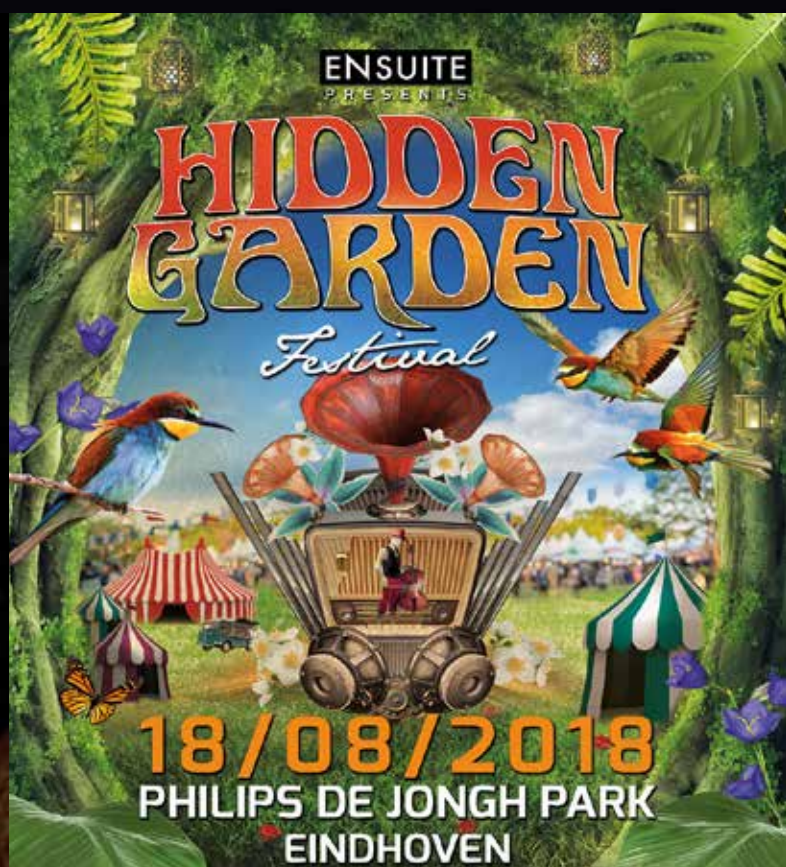
EDUCATION
CAROLIN • MR DNA • MARC DEN HEIJER • RENE ABLAZE • TULZ • VIRTUETHICS
• MC FLAVOURS

MAASSILO ROTTERDAM

ENSUITE
PRESENTS

HIDDEN GARDEN

Festival

18/08/2018

PHILIPS DE JONGH PARK
EINDHOVEN

3D: DANNY HOWELLS B2B DAVE SEAMAN B2B DARREN EMERSON
BUTCH / BENNY RODRIGUES B2B MICHEL DE HEY / EELKE KLEIJN
JOEY DANIEL / WOUTER S. / CHRIS STUSSY / ROGER MARTINEZ
IVO FOREAL / STVN • LEMON AID / CLAUDIO / YUM YUM-MUSIC / ELROY CYRANO / KEVIN KHAN / NUNEZZ

WWW.HIDDENGARDEN.NL

ZAT 10 FEB

EVENEMENTENHAL VENRAY

XXLERATOR CARNAVAL

RADICAL REDEMPTION . FREQUENCERZ . WARFACE
ZAZA FRONT LIVE . SUB ZERO PROJECT . D-STURB LIVE . DEETOX LIVE
REBELION . PHUTURE NOIZE . BASS CHASERZ . CLOCKARTZ
• MC KILLZ

D-BLOCK & S-TE-FAN . PAUL ELSTAK . MARK WITH A K
DR ROETKER LIVE . THE VIPER . DR PHUNK . PANIC
MASHUP JACK LIVE . LOWRIDERZ . RANSOM LIVE . RÄT N FRIKK
• MC DYSTONIA

WWW.MATRIX.NL

AIRFORCE FESTIVAL
UNIFIED REMEDIATION

04.08.18 | MILITARY AIRBASE TWENTHE | ENSCHEDE

www.airforcefestival.com

ZATERDAG 16 JUNI

CREATIONS FESTIVAL

WWW.CREATIONS-EVENTS.NL

DE LICHTFABRIEK - HAARLEM

DE RUBBERBOOT Indoor Festival

10 MAART 2018

NIEUWE BUITENSOCIETEIT

ZWOLLE 19.00 TOT 02.00 UUR

FERRO
SAMUEL DEEP
AEDEN
RED 87
MS PORTER

2^E AREA: KLUB KOOTUUR

DIYNAMIC FESTIVAL

AMSTERDAM
25.05.2018

karnaval festival

25 FEBRUARI

MOERGESTEL | 14.00 - 21.00

www.karnavalfestival.nl

LIQUICITY FESTIVAL 2018

20-22 JULY

www.liquicityfestival.com

LUMINOSITY BEACH FESTIVAL

2018

PAUL VAN DYK

www.luminosityfestival.com

Play! FESTIVAL 2018

the First Rebirth

26 MEI 2018
POPPENWIJER

RUFFNECK - ROB GEE - N-VITRAL
JDA (SHADOWLANDS TERRORISTS) - NOISEKICK
FRANKY JONES (JONES & STEPHENSON) - JAYDEE
MOKUM ALL STARS (TELLURIAN CHOSEN FEW & BAND)
PAINBRINGER VS. INNERCHILD - RABIES
OMISTETTU - FULL ON FUNK - JAYZO
COR FIJNEMAN - MINITECH PROJECT
MALBETRIEB - ROBERT NICKSON
TOMTECH - CRUZ CONTROL

TICKETS: TICKETSCAN.NL/SHOP/38
www.facebook.com/playevenementen

WE ARE ELECTRIC WEEKENDER

THE PRODIGY
ERIC PRYDZ • JUSTICE

DAVE CLARKE • GRAMATIK • MHD
NOISIA DJ SET • VITALIC LIVE

EQUALZ • SAN HOLO • ZWART LICHT
+ MANY MORE TO BE ANNOUNCED

July 6 - 8
Velder Woods, Boxtel
The Netherlands

LIVE MUSIC WITH AN ELECTRONIC SOUL

AMSTERDAM OPEN AIR

A COLLABORATION OF FRIENDS

JUNE 2+3

GAASPERPARK
AMSTERDAM

www.amsterdamopenair.nl

21 JULI 2018

Dance Boulevard

DE WOUWSE TOL
BERGEN OP ZOOM

DGTI AMSTERDAM 2018

Arne II Ams • Floating Points • Hunee
Hot Since 82 • Jeff Mills • Laurent Garnier
Maceo Plex • Mano Le Tough • Muya Jane Coles
Modeselektor • Recondite • Speedy J
Stephan Bodzin • Tale Of Us

AMSTERDAM 2018

intents festival

1, 2 & 3 JUNE 2018

OISTERWIJK

intentsfestival.nl

LAKEDANCE

9 JUNI & 11 AUGUSTUS

AQUABEST - EINDHOVEN

www.lakedance.nl

LUMINOSITY AT THE BEACH

SEPT 1ST & 2ND

www.luminosityfestival.com

MUSIC ON FESTIVAL

AMSTERDAM
SAT 5 & SUN 6 MAY

MARCO CAROLA
APOLLONIA BENNY RODRIGUES
CLAUDE VON STROKE EGGERT JOEY DANIEL
LEON LOCO DICE LUCIANO MISS KITTIN
OXIA PACO OSUNA SAM PAGANINI
SECRET CINEMA STACEY PULLEN
THE MARTINEZ BROTHERS

TWO DAYS OPEN AIR 15.00 TO 23.00 GREEN PARK TWO STAGES

FLAVOURS FESTIVAL

**DJ PAUL ELSTAK - STEF EKKEL
LAWINEBOYS - LAMPEGASTUH**

IT ALL STARTED IN THE NINETIES - DJ JEROME
ZANGER RENS - JONGENS VAN DE BUURT
JULEMAC - DE VOSSelaar - DJ SIEM
BEXTER - DJ THUIS - DJ CONTEST

21 JULI 2018 ROOFTOPBAR DE ROOST ERP - VEGHEL

the final Edition Gaasper Gras

**ABSTRACT DIVISION // AMBER // ARJUNA SCHIJS
BEN SIMS // BENNY RODRIGUES // BORIS WERNER
JORAN VAN POOL // JOAN SANCHEZ // KABALE UNO LIEBE
LAUHAUS // LUUK VAN DIJK // NATHAN SURREAL
PRUNK // SAMUEL DEEP // SANDORIEN // SOME CHEMISTRY
ISEPO // VIEZE MEID // WILLIAM DJOKO // WOUTER S.**

28 JULI 2018 **GAASPERPLAS | AMSTERDAM**

HARD CLASSICS

ON THE BEACH

SATURDAY 24 FEB 2018 THE FOX AMSTERDAM

WWW.HARDCCLASSICS.COM

HARMONY HARDCORE

THE UNIFICATION OF THE ULTIMATE HARDCORE FEELING

**MISS K8 / PARTYRAISER / DR. PEACOCK
PAUL ELSTAK / DROKZ / NOSFERATU
THE SICKEST SQUAD / GUERRILLAS
DESTRUCTIVE TENDENCIES / PROMO
N-VITRAL PRESENTS BOMBSQUAD
DEADLY GUNS / LADY DAMMAGE
NOIZE SUPPRESSOR / SEFA
DANA / TOMMYKNOCKER / D-FENCE
ANGEROYZER / NOISEKICK
AND 130 ARTISTS MORE**

19 MAY 2018
FESTIVALTERREIN DE ROOST ERP - VEGHEL

Winter Promised Land

WINTER EDITION

HOUSE, TECHNO, RAVE CLASSICS 09-00

ZAT 10.03.2018

ROTTERDAM RAVE

FESTIVAL 18.08.2018

**NINA KRAVIZ ON THE BEACH SPEEDY J ON THE BEACH
AND LIVE - ANOTR - BEN BUITENDIJK - BORIS ROSS - DAX J
DENIRO - HEADSTRONG (RANDOMER & CLOUDS)
KARIM SOLIMAN - MICHEL DE HEY B2B BENNY RODRIGUES
MIAA3 - PAULA TEMPLE B2B REBEKAH - REMCO BEEKWILDER
ROWEN CLARK - STRANGER (OLD SCHOOL CLASSIC SET)**

LLOYD MULTIPLEIN - 13.00 / 23.00
ROTTERDAMRAVE.COM

The 5 Year Promised Land Festival

House, Rave, Oldskool, Techno Classics 09-00

ZAT. 09.06.2018
12.00-23.00 - De Vries, Schiedamsche Dijk

vrijland

5MEI BLIJBURG AMSTERDAM

TICKETS & INFO
VRIJLANDFESTIVAL.NL

DON'T LET DADDY KNOW

AMSTERDAM

AXWELL & INGROSSO

MARCH 2 & 3 2018

W&W

RUB Outdoor

31 AUGUSTUS & 1 SEPTEMBER
STADSPARK VEENENDAAL

GHOSTTOWN

25th ANNIVERSARY EDITION

03.03.18 CENTRAL STUDIOS UTRECHT

Hardcore4life

24.02.18 MAASSILO R.DAM

WE ARE ELECTRIC

10 NOV '18 KLOKGEBOUW

deadmau5

**BOEMKLATSCH - DYNORO
MURDOCK - TINLICKER
SPECIAL GUEST**

**MYTE PRESENTS
CHRIS LIEBING
MARCEL DETTMANN
ROBERT HOOD - COLIN BENDERS
TITIA**

**NOX PRESENTS
FEINT - FUNTCASE - NYMFO
MADSTER - FLUORESCENCE - MR. MT**

**BANDSOME INVITES
BANGA MAC RANGRANGERS - BEVEE X PYME
BIGS - FRONCH II - GUERRILLA SPEAKERS - KAHIMOO
LIFECYCLE - MERKES - NEMESIS**

REBIRTH FESTIVAL

10 YEARS CEREMONY

7 & 8 APRIL 2018, HAAREN
REBIRTHFESTIVAL.NL

SUMMER PARK

ALMERE STRAND

SUNDAY 8 JULY
WWW.SUMMERPARKFESTIVAL.NL

Veerplas Festival

9 JUNI 2018
VEERPLAS HAARLEM

EGBERT ON THE BEACH HAAKEN JORAN VAN POOL

TINLOKER MADMOTORMOQUEL JAN OBERLAENDER

DIRTCAPS BOKROESAM HAPFZ

DEF RHYTHM (BASS MODULATORS) FREESTYLE MANIACS

WWW.VEEERPLASFESTIVAL.NL

Ontwikkeling

Hoe verschillen de muziekfestivalseizoenen van de afgelopen vier van elkaar? Welke overeenkomsten en verschillen zijn er tussen deze vier seizoenen? Is er sprake van groei of krimp in de sector? Zijn er verschuiving te zien in de kenmerken van de festivals of wanneer en waar ze gehouden worden?

De muzikfestivalseizoenen 2015 tot en met 2018

Het aantal muzikfestivals is de laatste twee jaren beduidend afgenomen: in 2015 waren er 1155 muzikfestivals, in 2016 1172, in 2017 1057 en in 2018 1029. Een vermindering de laatste twee jaren van 10% respectievelijk 12% ten opzichte van 2016. Hetzelfde is zichtbaar bij de festivaledities: in 2015 waren er 1216 muzikfestivaledities, in 2016 1265, in 2017 1127 en in 2018 1112. Een vermindering van 11% respectievelijk 12% ten opzichte van 2016. De aantallen van 2015-2016 en die van 2017-2018 liggen relatief dicht bij elkaar, zodat er van een breuk kan worden gesproken tussen de jaren 2016 en 2017.

Deze trendbreuk heeft geen noemenswaardige invloed gehad op het seizoenspatroon: mei tot september blijven de muzikfestivalmaanden. Alleen in mei en oktober zijn de laatste twee jaar duidelijk minder muzikfestivals. Ook de verdeling over de provincies is nagenoeg hetzelfde gebleven: Noord-Brabant, Noord-Holland en Zuid-Holland blijven de provincies met de meeste muzikfestivals. Opvallend is wel de terugval van muzikfestival in Noord-Holland, zoveel zelfs dat Noord-Brabant de troon in 2018 heeft overgenomen als provincie met de meeste muzikfestivals. De afname is ook terug te zien in Amsterdam, het aantal muzikfestivals is de laatste twee jaar gedaald van 133 in 2016 naar 106 in 2017 en 100 in 2018. Een vermindering van 25% in 2018 ten opzichte van 2016. In Utrecht en Eindhoven is ook een dergelijke vermindering te zien (17% respectievelijk 16%) maar bijvoorbeeld niet in Rotterdam en Den Haag. Dat duidt op de mogelijke invloed van gemeentelijk beleid.

Enkele andere vergelijkingen

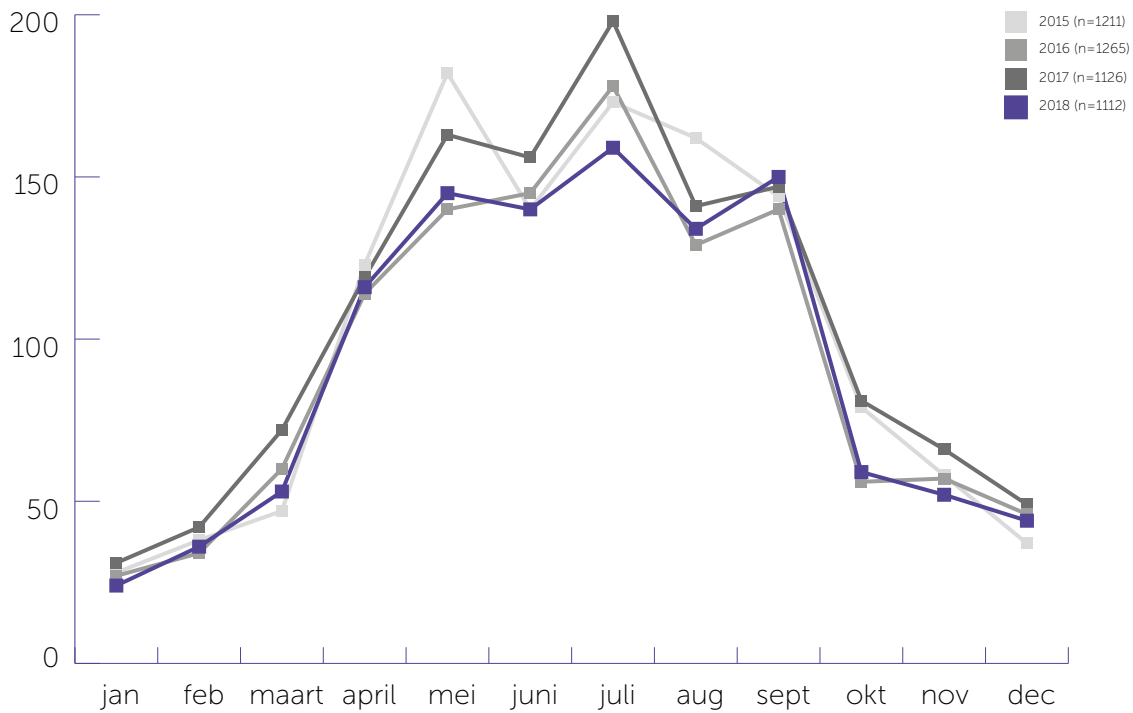
Een aantal kenmerken zijn de laatste vier jaar nauwelijks veranderd: de verhouding betaald/gratis blijft stabiel rond 75% - 25%, ook de verhouding 1-daags versus meerdaags ligt consequent rond de 75% - 25%. De verhouding outdoor/indoor ligt ieder jaar rond de verhouding 2/3 - 1/3. Het aandeel jaarlijkse festivals ligt ieder jaar op de 91% en het

aandeel muzikfestivals met meerdere edities ligt gemiddeld op 5,5%. Ook de spreidingsindex per provincie kent over de vier onderzochte jaren maar geringe fluctuaties. In de 'leeftijd' van de muzikfestivals is wel een ontwikkeling te zien, het aandeel van 'oudere' festivals (meer dan 5 bestaansjaren) is gestaag gegroeid van 47% in 2015 naar 59% in 2018. Dit terwijl het aandeel van festivals die 2 à 3 jaar bestaan de afgelopen jaren is teruggelopen van 25% in 2015 naar 14% in 2018.

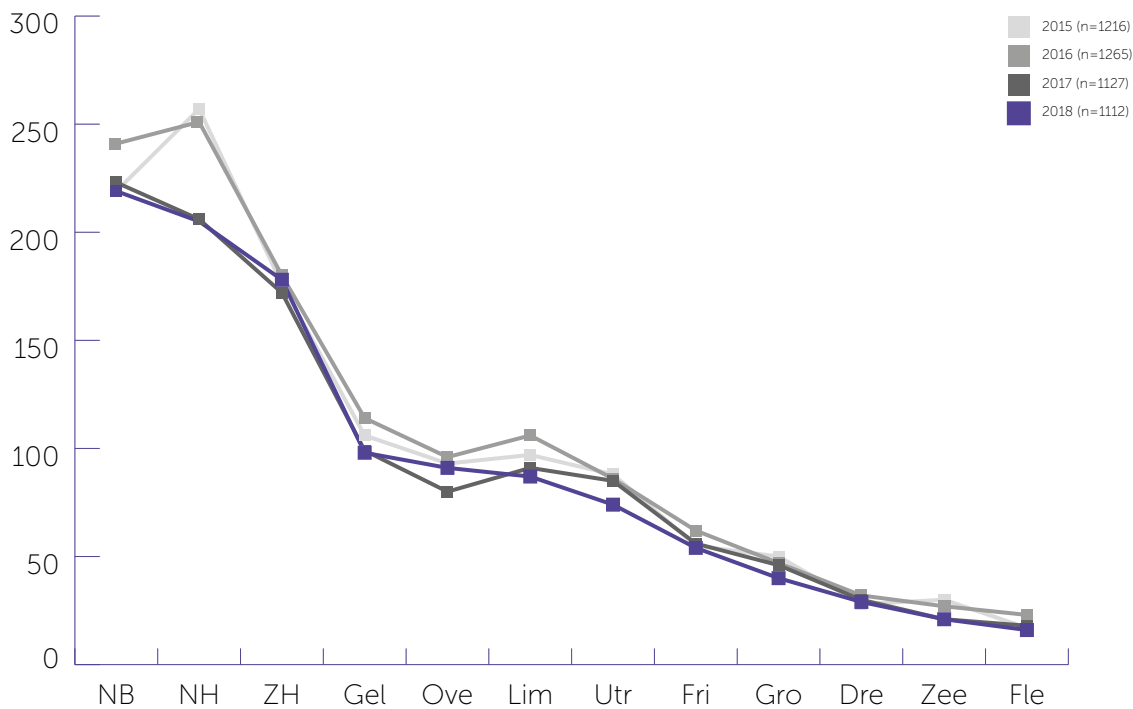
Stilstand of dynamiek?

Het feit dat de afgelopen vier jaren in vele opzichten op elkaar lijken wil niet zeggen dat er sprake is van stilstand. We hebben al een 'trendbreuk' gezien voor de jaren 2017-2018 ten opzichte van 2015-2016. Bovendien zijn er ieder jaar weer nieuwe muzikfestivals die georganiseerd worden, hoewel dit percentage ook is teruggelopen de afgelopen jaren: van 16% in 2015, naar 13% in 2016 en 9% in 2017 en 2018. In 2015 waren er nog 184 nieuwe muzikfestivals, in 2018 zijn dit er nog 'maar' 88. Vooral in de maanden mei, oktober en in minder mate juni en juli is die terugval te zien. Bij provincies zien we een gestage afname in nieuwe festivals in Noord-Brabant en ook Limburg en Utrecht. Bovendien zijn er genoeg muzikfestivals die ineens van de radar verdwijnen, 'een jaartje overslaan' of ineens weer nieuw leven worden ingeblazen. Er is in die zin zeker sprake van dynamiek. Een ander voorbeeld is dat blijkt dat van de muzikfestivals in 2015 er 165 niet terugkeren in 2016, in 2017 is dat getal al opgelopen naar 315 en in 2018 zijn 391 muzikfestivals van de 1155 muzikfestivals in 2015 niet meer aangetroffen, dat is 34%. Van die 391 muzikfestivals waren er 98 nieuw in 2015, aangezien er in 2015 184 nieuwe muzikfestivals, is de conclusie dat meer dan de helft van de nieuwe muzikfestivals drie jaar later niet meer bestaan.

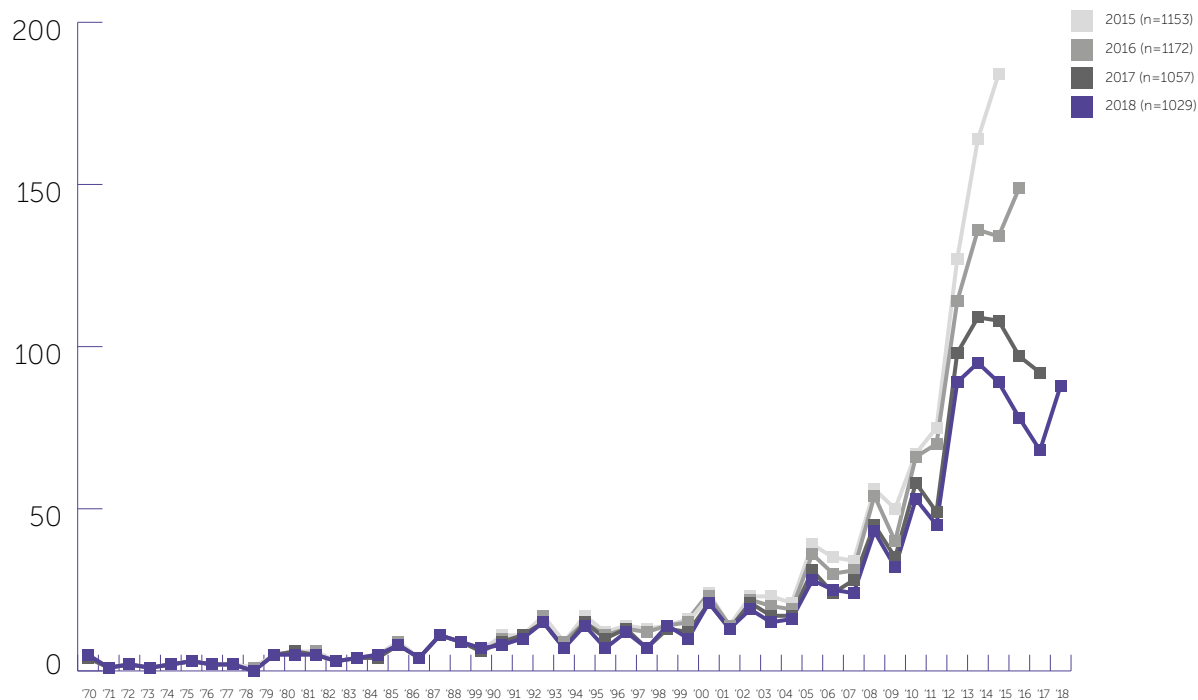
Aantal muziekfestivaledities in 2015 - 2016 - 2017 - 2018 per maand

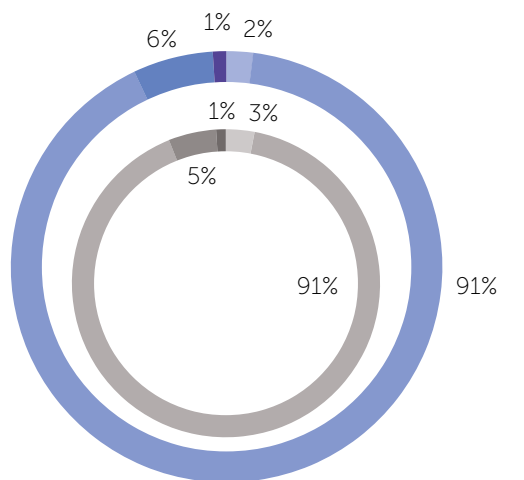
Aantal muziekfestivaledities in 2015 - 2016 - 2017 - 2018 per provincie

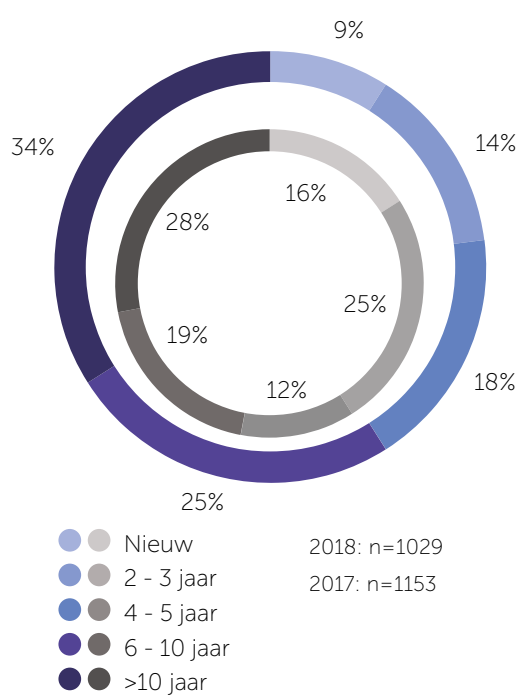
Aantal festivals per jaar van oprichting van muziekfestivaledities in 2015 - 2016 - 2017 - 2018

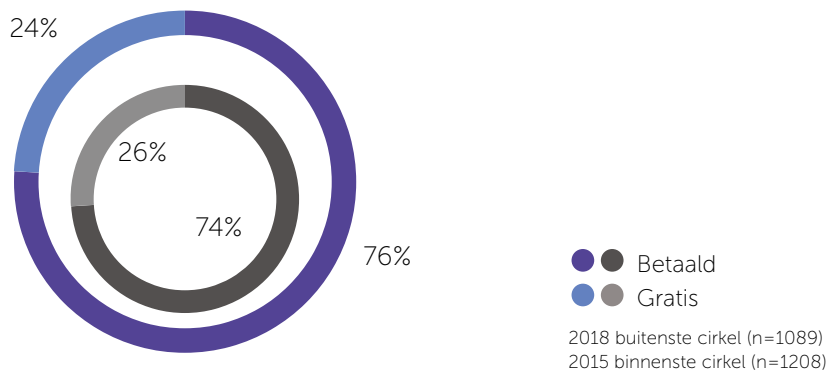
Percentage muziekfestivals per frequentiesoort 2017 - 2018

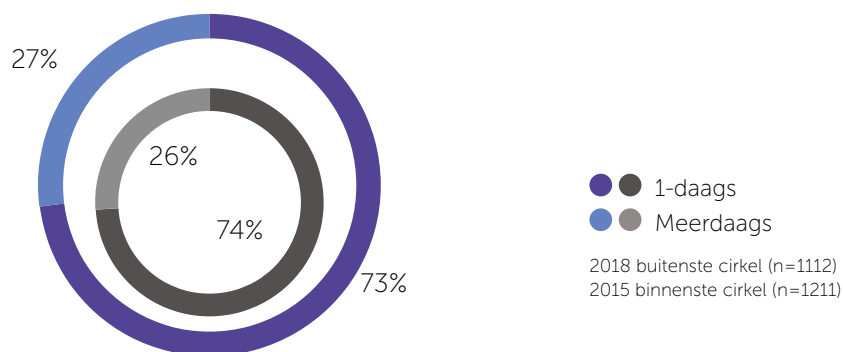
Percentage bestaansjaren muziekfestivals 2017 - 2018

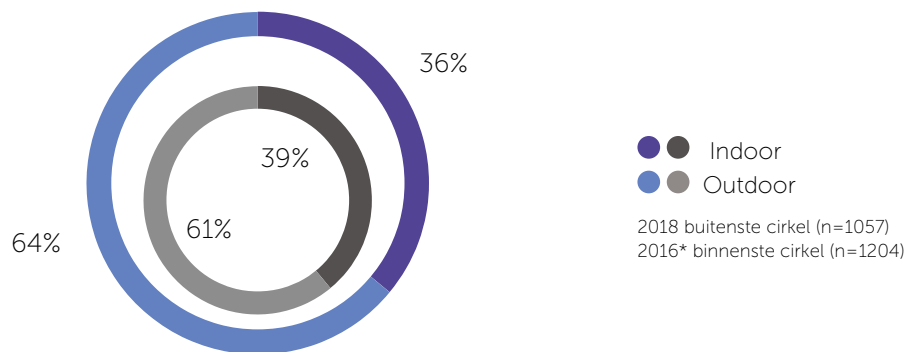
Percentage betaald/gratis muziekfestivaledities in 2015 en 2018

Percentage 1-daags/meerdaags muziekfestivaledities in 2015 en 2018

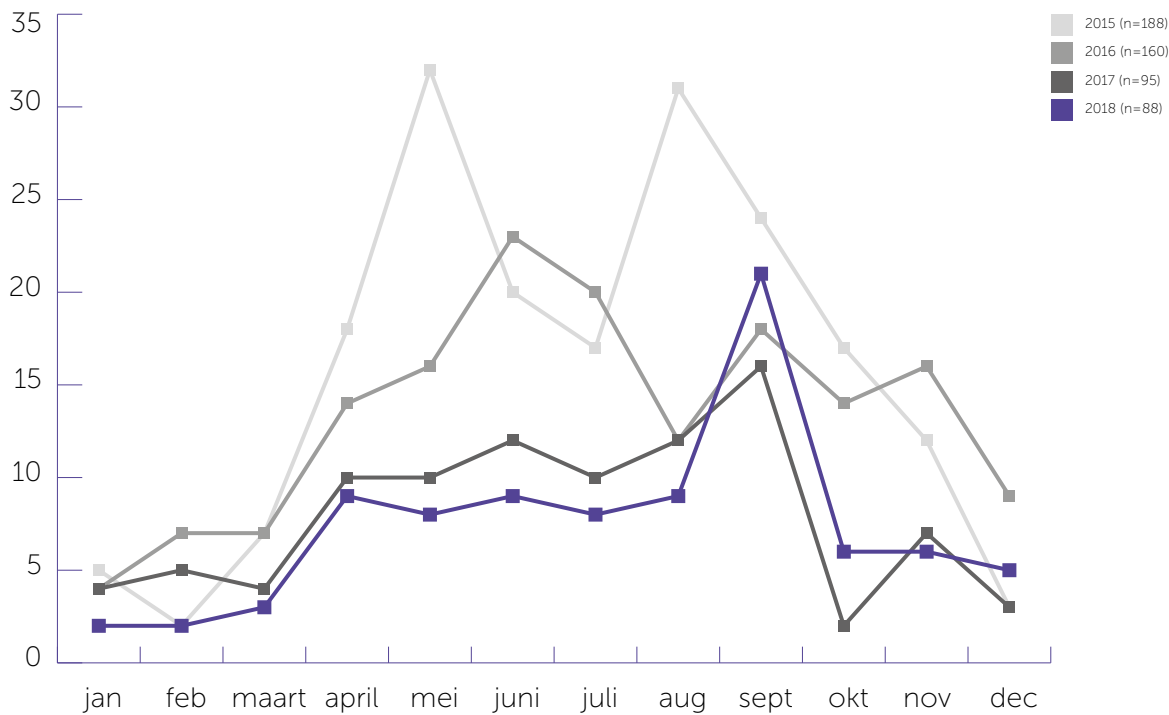

Percentage indoor/outdoor muziekfestivaledities in 2016 en 2018

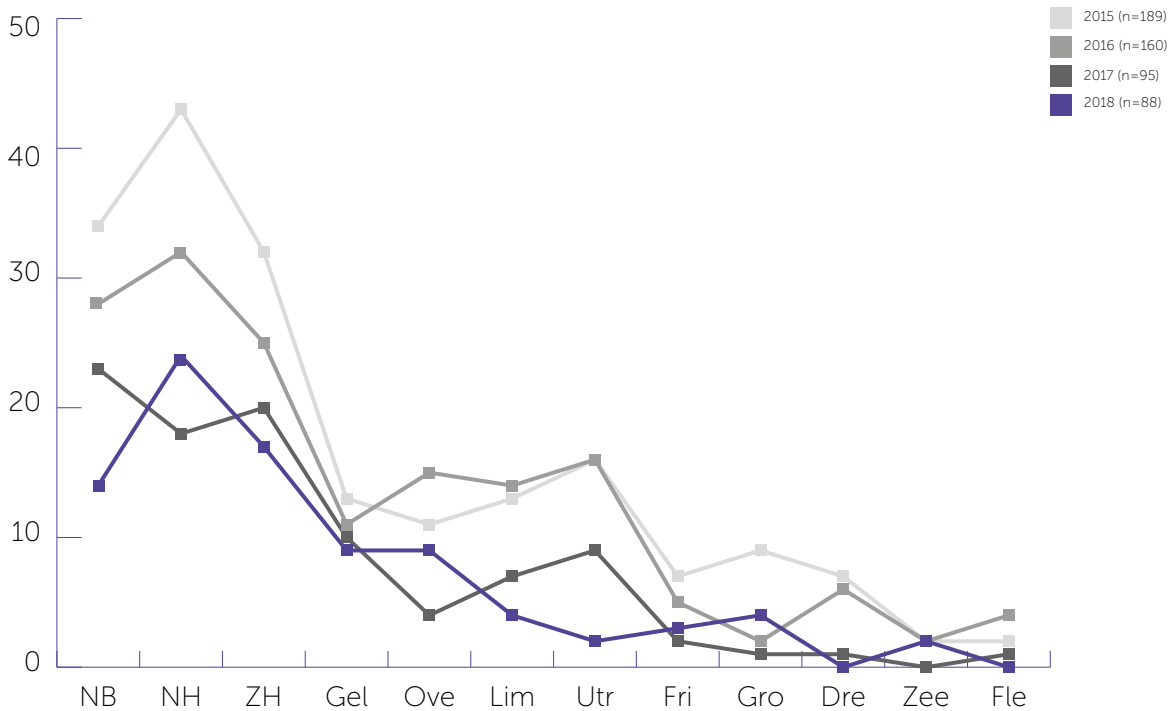

* indoor/outdoor is pas vanaf 2016 geregistreerd

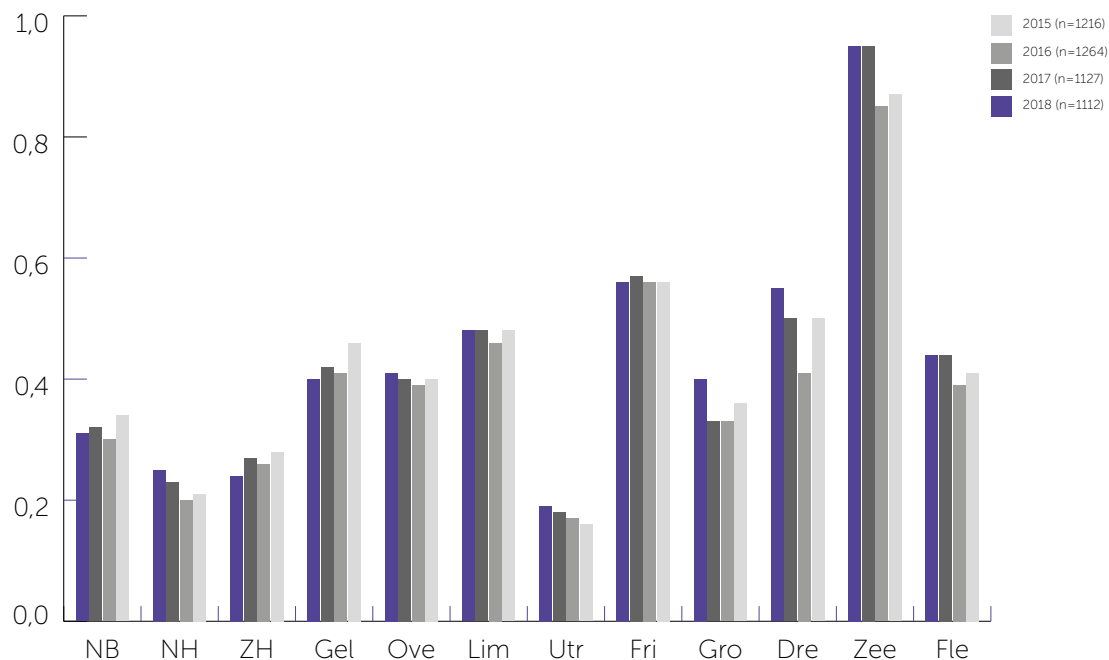
Aantal nieuwe muziekfestivaledities in 2015 - 2016 - 2017 - 2018 per maand

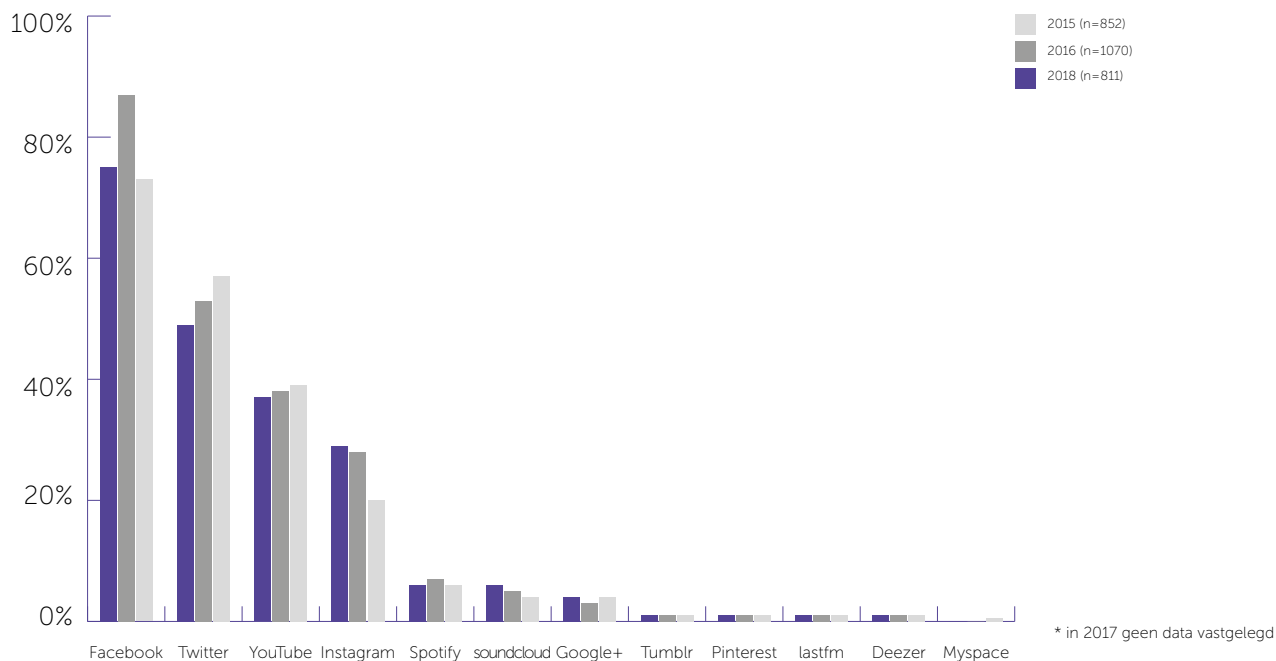
Aantal nieuwe muziekfestivaledities in 2015 - 2016 - 2017 - 2018 per provincie

Spreidingsindex van muziektifestivaledities in 2015 - 2016 - 2017 - 2018 per provincie

Percentage gebruik social media platformen door muziekfestivals in 2015 - 2016 - 2018

HET RUTBEEK
ENSCHDE
TUCKERVILLE
FESTIVAL

ZATERDAG 1 SEPTEMBER 2018

ILSE DELANGE
GEORGE EZRA
DOTAN

BIRTH OF JOY • DANNY VERA
ISAAC GRACIE • TOM GRENNAN
GALLOWSTREET • HER MAJESTY
JACQUELINE GOVAERT • TIM KNOL
MATTHEW CROSBY

FOODTRUCKS • KIDSVILLE • GROLSCH BEUGELBAR • MINI TRACTOR RACE
T-BONE STEAKHOUSE • DE JONGENS VAN HET FEEST • WINE BAR
BLACK BEAN COFFEE BARN • SCHOMMELBOS

MANY MORE TO BE ANNOUNCED

FRIENDLY
FIRE

Firefly

Grolsch

eventim

Amsterdam Metalfest

FLESHGOD APOCALYPSE

Obscure

CHARM FURY

ONEGODLESS

SATURDAY MAY 19 2018

MELKWEI

23 - 24, 2018

COMPLEXITY FEST

SIKTH **CARNIFEX**

Black Place **VOLA** **JOURNIM**

OCEANO / THREE TRAPPED TIGERS / EMPLOYED TO SERVE
GOD MOTHER / AVERSIONS CROWN / POIL
DISENTOMB / ULSECT

MANY MORE TO BE ANNOUNCED!

30 years of metal

EINDHOVEN METAL MEETING

14 & 15 DECEMBER 2018

triplykon **solstafir**

MOONKILL **SEPTICFLESH** **WINTER**

WITCHERY **TRIPLE NOBLESSE** **REDEMPTION**

ARCHGOAT - CHRIS HOLMES MEAN MAN - DESASTER
GAMA BOMB - VALKYRIA - HARAKIRI FOR THE SKY
WIEGEDOOD - FLESHCRAWL - MORTUARY DRAPE - POSSESSION
ATTE - DAKWA - KEEZER - MANDATOR - DEAD HEAD
ISHUME - IZEGRIE - DOKI - GARNATION
SISTERS OF SUFFOCATION - SLIGHT
OFFERBLOK

TICKETS & INFO: EINDHOVENMETALMEETING.COM

METAL FESTIVAL

KUNSTGRAS

TRIBUTE TO THE ROCK

METALLICA
BY THE METALLICANS

SLAYER
BY SLAYERS

MEGADETH
BY MEGADETH

ANTHRAX
BY THE COUNTESS

Sabatón
BY SABATON

motorhead
BY MOTORHEAD

ZATERDAG 10 NOVEMBER 2018

ZAAL OPEN: 16.00 UUR

ONEGODLESS **WITOUWENBERG 20** **Sabatón**
V.V. 4.10.00 + afterconcert.nl & hord.nl + Deplas.nl 15.00

De Grote BOODSCHAP

MENTAL DISORDER

OVERGROED **START OVER**

DESPICABLE MISANTHROPIA

HEROES

Sepiroth **HPTA**

20-10 **2018**

ROCKTOBERFEST

bestred **HARDERWIJ**

Belgaonebeek Deathfest

GENERAL SURGERY

Emrales **WINTERKING**

GRAVEHOUSE **Departed Souls**

GRAVES **Flesh Disease**

1 SEPTEMBER 2018

WITOUWENBERG 20

Stonehenge

JULY 28th 2018

PESTILENCE **SEPTEMBER**

CARNIFEX GRAVE **WINTERKING**

WITOUWENBERG 20

VERHEL BLACKFEST

ROTTERDAM

MISANTHROPIA **WINTERKING** **WITOUWENBERG 20**

Willemsen

WITOUWENBERG 20

BLOODSHED FEST

14 SEP 2018

ACORAPHON **NOSEBLEED** **MASSGRAV**

15 SEP 2018

TRIP **catharsis** **EMERY SOUL**

EFFENAR

DYNAMITE METALFEST

JULY 14, 2018

SONS OF APOLLO

ANNIHILATOR

I AM MORBID

LEPROUS **HAVOK**

+ 4 MORE TBA

EINDHOVEN (NL) **TICKETS €25**

HEAVY METAL MANIACS FESTIVAL

SATURDAY 22-09-2018

PILEDRIVER **VHÄLDEMAR**

EMERALD **RANGER**

FRIDAY 21-09-2018

HATFLAKE **STEEL**

SHOCK

P60

WITOUWENBERG 20

INTO THE GRAVE

FRIDAY AUGUST 10

GOJIRA

DELAIN **ORDEN OGAN**

DECAPITATED **TOXIC HOLocaust** **TOXIC SHOCK**

SATURDAY AUGUST 11

BEHEMOTH

CHILDREN OF BODOM **AT THE GATES**

PARADISE LOST **SUICIDAL TENDENCIES**

WITOUWENBERG 20

KASHFEST

22 SEPTEMBER 2018

THE VANE OOSTBURG - NL

God Dethroned

ONEGODLESS **BLOODSPHERE**

WITOUWENBERG 20

MUSIC FROM HELL FEST

03 JUL 2018

DEATH **WINTERKING**

't Boerke

Hooftstraat 72

5121 JG Rijen

€15.00 perzine / €17.50 Ecore

www.musicfromhell.nl

Netherlands Deathfest III

March 2-4, 2018

AT THE GATES **WINTERKING**

Angel Witch **GRAVE** **SEPTEMBER**

WITOUWENBERG 20

27-28 APRIL 2018 - ERICA (NL)

PITFEST

VICTIMS **WINTERKING** **Witchery**

MARYBÖÖ **VADER** **LOOKING FEAR**

SEEINRED **TANKARD** **Snuffles**

ALAN **Dawn** **BLACKLISTED**

DEATH **City Keys** **DIAGNOSIS**

TICKETS & INFO

WWW.PITFEST.NL

Back to the garden: de eerste popfestivals in Nederland

Popfestivals zijn vandaag de dag alomtegenwoordig maar begonnen ooit in de marge. Vanaf eind jaren zestig ontwikkelden ze zich in de Westerse wereld als de manifestatie van een nieuwe jongerencultuur, als vermomd protest van een mondige generatie.

Intro

Eind jaren zestig moest in Nederland het begrip 'popfestival' nog worden ontdekt, het clubcircuit stond in de kinderschoenen, rockacademies waren nog verre toekomstmuziek, laat staan dat je tickets via internet bestellen kon. Er bestond geen popfestivaltraditie, des te meer een idealistische tijdsgeest. Pinkpop (1969) en het Lochem Festival (1968) - waaruit nadien Lowlands voortkwam - kregen hun eerste kleinschalige edities. De organisatoren legden daarmee onvermoed mede de basis voor een popindustrie waarin festivals decennia later qua aantal en aantrekkingskracht een hoge vlucht zouden nemen. Immers, als in een massale vogeltrek geven vandaag miljoenen popfans in alle vier de jaargetijden gehoor aan die speciale lokroep. Op hun trekroutes strijken ze in grote zwermen neer op de groene weides van polders en natuurgebieden, tijdens herfst en winter krijgen ze onderdak in concertzalen en industriehallen. Naar biotoop en soort uitgesplitst groeide er een navenante variëteit van festivals in muziekgenres zoals met Dance Valley, Into The Great Wide Open, Metal Fest, Festival Mundial en Zwarte Cross. Buiten Nederland werden Glastonbury, Roskilde, WOMAD en Zsiget favoriete trekpleisters.

The Summer of Love

Die 'grote trek' begon in Californië op het hoogtepunt van de Californische Summer of Love met de 'moeder aller popfestivals': Monterey Pop. Dit festival combineerde in 1967 popmuziek met het hippie-credo van love & peace, uitgedrukt in de slogan Turn on-tune in-drop out van LSD-goeroe Timothy Leary. Daarmee verwoordde hij de tijdgeest van een na-oorlogse generatie op zoek naar nieuwe zingeving. Daarnaast bood de lokroep van een onbedorven natuur, zoals verwoord in veel songs en verwezenlijkt in allerlei plattelands communes, een wenkend perspectief. Was Monterey het begin, Woodstock (VS, 1969) zou uitgroeien tot de mythische blauwdruk van menig festival nadien. De gelijknamige bioscoopfilm uit 1970 versterkte nogmaals Woodstock's legendarische status. Het Europese antwoord volgde in datzelfde jaar

met Isle of Wight Festival in de UK (1969) én Kralingen in Rotterdam (1970).

Kralingen

Eind juni 1970 kreeg Nederland haar eigen Woodstock met het Holland Pop Festival/ Kralingen aan de Kralingse Plas in Rotterdam. Het was daarmee tevens het eerste meerdaagse popfestival op het Europese vasteland. De geluidsinstallatie kwam uit Engeland, de stage-manager uit Amerika maar het décor oogde oer-Hollands: een podium omgeven door water, weides en wieden. Tot dan toe was het Kralingse Bos niet meer dan de achtertuin van een nette Rotterdamse buurt, sindsdien veranderde het voorgoed in een 'lieu de pop mémoire'. Een nimmer vertoond programma met het puikje van de toenmalige pop trok 100.000 bezoekers, de meesten met hooguit tandenborstel en slaapzak in de bagage. Destijds was zo'n jongerenmanifestatie een volslagen onbekend fenomeen met hoge nieuws waarde, niet in het minst wegens 'mogelijke zedelijke en politieke repercussies'. Het bezoek aan Kralingen betekende een statement. Je ontsnapte aan het ouderlijk gezag en werd kortstondig onderdeel van een vijandig bekeken subcultuur. Voor velen een breek- en keerpunt ineen: "Van huis weggelopen" of "Drie dagen in een roes geleefd", zo luidden steevast de reacties.

Met de manifestatie C 70 (Communicatie 70) ging Rotterdam 25 jaar Bevrijding vieren. Alle wijken werd om ideeën gevraagd. Zodoende rolde het festival-plan van ene George Knap uit de bus: "Internet bestond nog niet. We organiseerden alles met 1 telefoon en 1 typemachine vanuit mijn 3-kamer flat. Mijn vrouw deed de publiciteit" (Trouw, juni 2010). Berry Visser, van het nog prille Mojo Concerts, boekte de bands en tickets werden via de filialen van studenten reisbureau NBBS verkocht. In plaats van politie zorgden 1200 in 'We Help You' T-shirts gestoken stewards voor de orde. De Rotterdamse hoofdcommissaris Koster: "Wie op het terrein is doet maar waar hij zin in heeft. Zolang er geen last wordt bezorgd, is iedereen vrij" (Parool,

10 juni 1970). Dat waren nog eens andere tijden, ook in financiële zin. De stewards kregen nimmer betaald, sponsor Coca-Cola leed 2,5 ton verlies, de organisatie zeven ton. De helft van de bezoekers glipte gratis binnen. Uit die puinhopen herrees Mojo Concerts. De rest is geschiedenis gememo-reerd via diverse exposities en een monument, uiteraard in het Kralingse Bos.

Een Nederlandse festivalcultuur in wording

Was Kralingen gemodelleerd naar een Amerikaans voorbeeld, andere Nederlandse pionierende festivals haalden hun inspiratie uit Engeland. Met haar smaakmakende mix van muziek, mode en media gaf Londen destijds de toon aan. Zo ook met de '14 Hour Technicolor Dream of Love' (Alexander Palace, april 1967), een half etmaal durende multimedia manifestatie met dansers, dichters, lichtshows en bands. De vaderlandse tegenhangers 'Hai in de Rai' (Amsterdam, augustus 1967), 'Flight to Lowlands Paradise' (Utrecht, november 1967 en december 1968) en 'Lahoblobloe: Laat Honderd Bloemen Bloeien' (Den Haag, juni 1968) zijn hier grotendeels op geënt. Inclusief de tijdsplanning van een LSD-trip die vanaf 's avonds via de nacht in de ochtend overvloeit, alsmede het programmeren van Pink Floyd (in Den Haag en Utrecht).

Pinkpop begon in 1970 in Geleen, maar heette een jaar eerder nog 'Pinknick', als gratis toegankelijke picknick met popmuziek op de Gulpenerberg. Net zo alternatief en ideëel startte het Lochem Festival in 1968, aanvankelijk onder de naam 'Pilgrimage Trip', op Hemelvaartsdag in Openluchttheater De Zandkuil. Organisator Joost Carlier: "Mensen kwamen voor de saamhorigheid in een en dezelfde subcultuur. Er zaten nog politieke aspecten aan, het was de tijd van het Viëtnamprotest, lang haar en jointjes roken. De hasjdampen die er toen boven het veld hingen, veroorzaakten steevast vragen in de Lochemse gemeenteraad" (in: Pop 1987-1988, kroniek van een muziekjaar'; Loeb, Amsterdam, 1987). In 1986 stopte Lochem en ging in 1993 verder als

'Lowlands' in Biddinghuizen. Pinkpop beleeft in 2019 zijn 50e editie en is daarmee het langst lopende meerdaagse popfestival ter wereld.

Als contrast mag de 'Hippy-Happy Beurs' (Ahoy Rotterdam, november 1967) niet onvermeld blijven. Organisator Wim van Krimpen, de latere directeur van De Kunsthal en het Haags Gemeente Museum, had uit reclame onderzoek geconcludeerd dat er in de jongerenmarkt jaarlijks twee miljard gulden omging. De commerciële potentie hoopte hij met een meerdaagse 'Beurs voor tieners en twens' aan te boren door popmuziek met mode en trends te combineren. Het festival werd geen groot succes, wel een historische gebeurtenis wegens het enige openbare optreden van Jimi Hendrix in Nederland.

Outro

'We got to get ourselves back to the garden' zo luidde de kernzin van Joni Mitchell's song 'Woodstock' uit 1970. Een motto dat tot vandaag de dag zijn sporen nalaat. Met muziek als bind-middel zetten popfestivals de vermolmd traditie van de georganiseerde jeugdbeweging in nieuwe kampeergedachte voort. De religieuze verzuiling van toen is vervangen door naar genre verzuilde festivals. Zelfs de hippie-ideologie van de sixties keert, in de geest dan wel in naam, terug bij festivals als Down the Rabbit Hole, Free Your Mind, Into the Great Wide Open, Loveland en Lowlands.

Stan Rijken (Den Haag, 1949) schreef met 'Popfestivals, onderzoek op festivalterrein' (NWIT-scriptie) in 1970 de eerste studie over Kralingen. Werd daarna popjournalist, deejay, rtv-programmamaker en cultuuraanjager van onder andere Pop Archief Nederland en World Music Forum NL.

HOLLAND POP FESTIVAL

BYRDS, THE CARAVAN, THIRD EAR BAND, **26-27-28 JUNE 1970** IT'S A BEAUTIFUL DAY, CANNED HEAT,
 TYRANNOSAURUS REX, JEFFERSON AIRPLANE, JOHN SURMAN, PENTANGLE, PINK FLOYD, QUINTESSENCE,
 RENAISSANCE, SANTANA, SOFT MACHINE, **ROTTERDAM**, CHICAGO ART ENSEMBLE, EAST OF EDEN,
 DR. JOHN, FAIRPORT CONVENTION, FAMILY, COUNTRY JOE, THE FLOCK

Verantwoording

De Festival Atlas is gebaseerd op het systematisch verzamelen van data over festivals. Dat klinkt eenvoudiger dan het is. Hoe bijvoorbeeld om te gaan met de vele verschillende bronnen? Deze verantwoording legt uit welke keuzes er zijn gemaakt.

Een systematiek en verdere afbakening

Voor de dataverzameling van de festivals is een specifieke systematiek opgezet. Deze systematiek bestaat uit twee fases. In de eerste fase wordt een zogenaamde 'vuile' lijst verzameld, dat wil zeggen zoveel mogelijk festivals worden verzameld vanuit diverse bronnen: websites, blogs, tijdschriften, festivalgidsen en festivalkalenders tot festivalwebsites, (online) databestanden, Wikipedia, krantenartikelen met overzichten van het festivalseizoen, het bevragen van (fanatieke) festivalgangers en het doorzoeken van toekenning van subsidies aan festivals door fondsen zoals het Filmfonds en het Mondriaanfonds. De zo ontstane lijst wordt vervolgens opgeschoond door dubbele registraties eruit te halen en een cross-check uit te voeren tussen bronnen aangaande kenmerken van het festival (wanneer, waar, hoelang et cetera). Ook wordt een aanvullende zoekactie gedaan op affiches en plattegronden van festivals. Deze fase is op deze manier doorlopen voor iedere festivalsoort die is toegevoegd aan het onderzoek: van muziek (sinds 2015) tot film, food en kunst (sinds 2016). Minimaal twee verschillende mensen zijn in dit proces betrokken, die onafhankelijk van elkaar zoeken. In opvolgende jaren is de zo samengestelde lijst gebruikt als basis maar niet als beperking, er wordt ieder jaar opnieuw in een breed scala aan bronnen naar (nieuwe) festivals gezocht. Dit leidt tot aanvullende en nieuwe data over festivals. Gegevens over voorafgaande jaren worden zo ook ieder jaar opnieuw geüpdate en aangevuld.

De tweede fase bestaat uit een evaluatie of een festival meegenomen zou moeten worden in de analyses voor de Festival Atlas van het betreffende jaar. Vertrekpunt voor deze evaluatie is de beschrijving van de kernkenmerken van festivals zoals beschreven in Van Vliet (2012) en verder onderbouwd en bediscussieerd in het essay 'Wat is een Festival?' (zie www.festivalatlas.nl): *Een festival is een samenkomst van een relatief grote groep mensen op een specifieke publieke plek en gedurende een afgebakende periode, waar bezoekers*

een unieke ervaring wordt aangeboden die gepland en georganiseerd is vanuit een bepaalde doelstelling en waarbij gebruik wordt gemaakt van transformaties en spel waardoor de bezoekers de mogelijkheid hebben zich anders te gedragen en anders te voelen dan in de alledaagse werkelijkheid.

Voor het selecteren van festivals voor het onderzoek is deze definitie nog te onbepaald en zijn een aantal aanvullende criteria gehanteerd, namelijk:

- Het gaat om **Nederlandse** festivals, dat wil zeggen festivals die op Nederlandse bodem plaatsvinden (exclusief overzeese gebieden). Dit kunnen internationaal festivals zijn die in Nederland plaatsvinden. Uitgesloten zijn dus door Nederlandse organisaties georganiseerd festivals in het buitenland. Dit is in sommige grensstreken het geval en bijvoorbeeld bij grote dancefestivals in het buitenland georganiseerd door Nederlandse organisaties.
- Het gaat om jaarlijkse festivals, dat wil zeggen festivals die **jaarlijks** plaatsvinden, met de volgende uitzonderingen:
 - Festivals die eenmalig plaatsvinden in een betreffend jaar worden ook meegeteld.
 - Festivals die tweejaarlijks een editie hebben worden geregistreerd in de database en zullen afhankelijk van het jaar wel of niet meegeteld worden.
 - Festivals die onregelmatig plaatsvinden maar in een betreffend jaar een editie hebben gehad worden meegeteld voor dat jaar.
 - Sommige festivals zijn jaarlijks maar hebben wel meerdere edities in een jaar zoals een winter- en zomereditie, een indoor en outdoor editie, et cetera. Deze meerdere edities worden beschouwd als aparte festival-edities. Hierdoor ontstaat er een verschil tussen het aantal festivals en het aantal festival-edities, die laatste is altijd groter dan het aantal festivals omdat bij alle festivalsoorten gevallen zijn aan te treffen van festivals die meerdere edities in hetzelfde jaar hebben.

- Sommige festivals zijn jaarlijks maar hebben meerdere edities in een jaar doordat ze verschillende steden aandoen. Het aandoen van meerdere steden speelt bij bijvoorbeeld filmfestivals ('on tour' edities). Deze edities worden in principe ook beschouwd als aparte festival edities, tenzij die editie valt in dezelfde periode als het 'hoofd'festival. Per festival kan een andere afweging worden gemaakt, zie daarvoor de onderstaande specifieke verantwoording per festivalsoort. Ook hierdoor ontstaat dus een verschil tussen het aantal festivals en het aantal festival edities.
- Door het criterium van jaarlijks vallen terugkerende wekelijkse/maandelijkse 'evenementen' niet binnen het onderzoek, voor muziekfestivals zijn dit vooral de vele dancefeesten, voor foodfestivals de vele wekelijkse (food)markten die er zijn, voor filmfestivals de zogenaamde seizoenreeksen en voor kunstfestivals bijvoorbeeld de open ateliers (zie verder de verantwoording per festivalsoort).
- Het gaat om festivals die in een **kalenderjaar** een editie hebben gehad, dit kan een afgelaste editie zijn. Een afgelaste editie is een aangekondigd festival dat uiteindelijk niet is doorgegaan. Het is iets anders als een festival communiceert dat bijvoorbeeld een jaar wordt overgeslagen, dat wordt niet beschouwd als een afgelasting omdat er nooit is gecommuniceerd dat er een festival in het betreffende jaar zou plaatsvinden.
- Er wordt in de selectie van festivals **geen** kwantitatief criterium gehanteerd ten aanzien van de grootte van het festival, niet in de vorm van een minimum capaciteit noch in de vorm van een minimum aantal bezoekers. Kleine (enkele honderden bezoekers) en grote festivals (tientuizenden bezoekers) zijn allemaal meegeteld.
- Er wordt in de selectie van festivals **geen** normatief criterium gehanteerd ten aanzien van de kwaliteit van het festival. Bij muziekfestivals tellen een smartlappenfestival, een avant-gardistisch muziekfestival, een groot publiekstrekend muziekfestival of een popfestival in een dorp dat al meer dan dertig jaar bestaat, even zwaar mee. Bij de foodfestivals is ook geen selectie-criterium gehanteerd over bijvoorbeeld of het aangeboden eten 'gezond' is of niet, maar wel wordt bijgehouden of het aanbod biologisch, vegetarisch, veganistisch of halal is.
- Film, food, kunst of muziek moet **centraal staan** bij wat we als filmfestival, foodfestival, kunstfestival respectievelijk muziekfestival beschouwen. Vele festivals kennen zogenaamde randprogrammering zoals lezingen, workshops, springkussens, literaire podia et cetera. Het is niet ongebruikelijk dat ook op muziekfestivals vele food trucks staan en dat bij foodfestivals Dj's muziek draaien. Er zijn muziekfestivals waar ook films gedraaid worden en filmfestivals die over food gaan en waar tussen de filmvertoningen door specifieke aandacht is voor food. En er zijn nog andersoortige festivals waar ook foodtrucks te vinden zijn, zoals theaterfestival De Parade. Het overgrote deel van de festivals is echter vrij eenvoudig te classificeren in onder andere film, food, kunst of muziek, maar er zijn zeker ook twijfelgevallen aangetroffen. Voorts moet worden opgemerkt dat er ook een aantal multidisciplinaire, multimedia of 'digitale' festivals zijn waar juist als uitgangspunt niet 1 vorm (film, theater, muziek, et cetera) centraal staat. Dit zijn festivals zoals het Impakt Festival, Incubate, STRP Biënnale en Playgrounds. Deze festivals kunnen bij meerdere 'soorten' festivals terugkomen indien de betreffende discipline (film, food, kunst en muziek) prominent aan bod komt. Deze discussie over 'wat centraal staat' en de bijbehorende classificatie van festivals komt niet onverwacht (zie essay 'Wat is een festival?'). De (onderzoeksmatige) verplichting die hieraan verbonden kan worden is om precies aan te geven hoe met deze twijfelgevallen wordt omgegaan. Dit zal steeds per festivalsoort worden toegelicht.
- Een laatste aanvulling is dat een festival pas meegeteld wordt als er sprake is van **minimaal 3 artistieke performances**. Dit aspect onderscheidt film-, food-, kunst- en muziekfestivals

van bijvoorbeeld de lancering van een nieuwe technologische gadget zoals de iPhone of van de WK-voetbalfinale. Het aspect van artistieke performance is ook onderscheidend toe naar allerlei culturele evenementen (oogst-festivals, arts & crafts festivals, carnaval, kaas koningin optochten) omdat het daarbij hoofdzakelijk gaat om de uitwisseling van tradities, rituelen, objecten en dergelijke en niet om performances. De term 'performances' moet per festivalsoort specifiek worden gelezen als 'filmvertoningen' (filmfestivals), 'food trucks/foodstands' (foodfestivals), 'expositie van een kunstenaar' (kunstfestivals) en 'optredens' (muziekfestival).

Tot slot nog een laatste opmerking over het verzamelen van festivaldata. Informatie op festivalwebsites 'vervliegt' nogal snel, dat wil zeggen: na afloop van het festival is het niet ongebruikelijk dat de website wordt geschoond van informatie, een aftermovie wordt geplaatst op de website en de aankondiging van de editie van het volgende jaar. Met de wayback machine op internet (archive.org/web) wordt gezocht naar eerdere versies van websites maar dat levert maar in een beperkt aantal gevallen de benodigde informatie op. Om deze reden is in sommige gevallen teruggevallen op secundaire bronnen voor de informatie zoals festivalgidsen en festivalinformatie websites. Deze informatie is wel altijd gecontroleerd door een vergelijking met minimaal één andere bron. Door de ervaring met de dataregistratie van 2015 en 2016 wordt er vanaf 1 januari 2017 wekelijks naar festivalinformatie gezocht voor festivals die in die periode worden georganiseerd. Volgens een vast protocol wordt op deze manier informatie verzameld en geregistreerd. Aanvullende informatie zoals blokkenschema's, plattegronden en affiches worden direct opgeslagen in een aparte eigen omgeving.

Aanvullende selectiecriteria en specifieke afwegingen in de selectie van festivals verschillen per categorie festival (film, food, kunst en muziek) en zullen onderstaand per categorie worden toegelicht.

Film

- Veel Nederlandse filmtheaters organiseren door het jaar heen diverse seizoenreeksen. Dit zijn filmvertoningen die met een regelmaat van elke week of maand op het programma staan, vaak met een apart label. De seizoenreeksen zijn geestverwant aan een filmfestival, vanwege het vertonen van een exclusieve, tijdelijke programmering als aanvulling op de reguliere uitbreng van (première)films. Deze seizoenreeksen zijn echter niet meegeteld als filmfestival, want het gaat veelal om de vertoning van 1 film per avond met tussenliggende periodes van een week of zelfs een maand en bovendien wordt de activiteit niet expliciet als festival aangekondigd. Dit betreft allerlei klassiekerreeksen, documentairereeksen, sneak preview programma's, et cetera.
- Filmvertoningen en filmprogramma's op ander-soortige (culturele) festivals zijn niet als filmfestival meegeteld. Het gaat hierbij om filmvertoningen op Uitmarkten, Museumnacht, Culturele Zondagen, Midzomer(grachten) festivals of lokale feestweken (zo heeft feestweek Aalsmeer een avond met historische filmpjes van Aalsmeer); om speciale filmprogrammeringen bij campagnes (onder andere Vredesweek, Autismeweeke, Wereld Aids dag, Alzheimerdag, Benefietavond ALS), om filmprogramma's op festivals zoals Other futures, Feminist Art Fest, Impakt festival, Ver uit de Maat en Playgrounds, en om filmvertoningen op congressen met specifieke thema's waar ook een filmprogramma is zoals bij Let's talk about water en bij het Human Rights Weekend.
- Speciale film-'nachten' zoals op Halloween ('Mr. Horror's Halloween Horror Show'), of La Notte - de nacht van de andere film, en ook film-'dagen' zoals de Europese Dag van de Korte Film, tellen we mee als een filmfestival.
- Outdoor filmvertoningen zijn een belangrijk onderdeel van het filmaanbod geworden in de zomermaanden. Sommige hiervan kunnen getypeerd worden als zomerreeksen met gedurende een langere periode een filmvertoning in

de buitenlucht. Voorbeelden hiervan zijn Rooftop Cinema (mei tot en met september), openluchtvoorstellingen georganiseerd door Filmtheater 't Hoogt, filmvertoningen door Vondelpark Openluchttheater, Sunscreenings op het Pllek strand! (Iedere dinsdag van juni tot en met september), POP UP CINEMA Celeplein (5 weekenden in de periode mei/september) en ook het Gay & Lesbian Summer film festival (iedere dinsdag in de zomer van 2018). Deze worden niet als filmfestivals geteld. Outdoor filmvertoningen die wel worden meegeteld hebben een buitengewone locatie die duidelijk inspeelt op het bieden van een andere bezoekerservaring, met een afgebakende aaneengesloten tijdsduur (vaak een korte periode van enkele dagen tot weken) en 3 of meer films vertonen. Dit betreft: Bijlmerbios (3 avonden), Cinema Soestdijk (4 avonden), Terschellinger Buitenbios (7 avonden), Cinema Urbana (7 avonden), Film op de Brink (3 avonden), Film op 't erf (3 avonden), IDFA by Night (10 avonden), Pleinbioscoop (19 avonden), VUE Openlucht Film festival (8 avonden), VU on the Roof Film Festival (4 avonden), Pluk de Nacht Open Air Film Festival (5 avonden in Utrecht), Pampus' Drijf in Bioscoop (3 avonden) en Zienemaan & Sterren (3 avonden).

- Filmfestivals die gedurende de duur van het festival vertoningen hebben in meerdere steden worden geteld als 1 filmfestival, voorbeelden hiervan zijn: Europese dag van de korte film (23 locaties op dezelfde dag), AFFR in Groningen (satellietprogramma tijdens AFFR festival in Rotterdam), IFFR in Groningen (satellietprogramma tijdens IFFR in Rotterdam), Pathé Alternative Cinema Festival (tegelijktijd in 20 steden), Dutch Global Health Film Festival (tegelijktijd in 4 steden), Poolse Lente (2 steden), Rode Tulp Festival (3 steden), Mr. Horror's Halloween Horror Show (24 steden) en CineKid (40 steden gedurende schoolvakantie). In deze gevallen wordt als stad geregistreerd waar de opening van het festival was of waar de eerste vertoning plaatsvond.

- Filmfestivals ontplooiën ook buiten de festivalvalduur om diverse vertoningsactiviteiten. Indien het hierbij gaat om evenementen die zich beperken tot steeds een enkele filmvertoning zijn ze buiten beschouwing gelaten.

Voorbeelden zijn de landelijke serie van 'Movies that Matter on tour', Best of IDFA on tour, IFFR preview en de lokale serie van 'Film by the Sea door het jaar heen'. Een ander duidelijk voorbeeld is de maandelijkse serie voorpremieres van Nederlandse films die het Nederlands Filmfestival organiseert. Maar er zijn ook filmfestivals met een volwaardig on tour programma die verschillende steden aandoet en buiten de reguliere festivalperiode valt van het 'hoofd'-festival. Deze worden beschouwd als aparte festivalvaledities van hetzelfde filmfestivals.

Voorbeelden hiervan zijn: Banff Mountain Film Festival World Tour (7 steden), Taartrovers Film Festival (10 steden), Amsterdam Spanish Film Festival (2 steden), Arab Film Festival (2 steden), Camera Japan Film Festival (2 steden) en Cinemar Surf Movie Night on Tour (6 steden).

Buiten de IDFA festivalperiode vallen twee festivals: IDFA by Night beschouwen we als een zelfstandig filmfestival. In samenwerking met Pakhuis de Zwijger organiseert IDFA sinds enige jaren gedurende twee zomerweken dagelijks gratis openlucht voorstellingen van een selectie documentaires van de voorgaande festivalvaledities op het plein aan de Piet Heinkade bij het Pakhuis de Zwijger. Daarnaast werd in december 2016 voor de elfde keer het festivalweekend IDFA@Vlieland georganiseerd, dat we ook registreren als een zelfstandig filmfestival.

- Het Amsterdam Film Festival is niet meegeteld omdat dit een filmcompetitie is zonder screening voor publiek.
- Het 48 Hour film project is niet meegeteld als festival omdat het in essentie over filmproductie gaat. Dit geldt ook voor de Mobile Movie Days die bestaat uit masterclasses en workshops om een betere (smartphone) filmer te worden.
- Livestreaming van podiumkunsten in bioscopen en filmhuizen, onder andere The Royal Opera

Live en Royal Ballet Live, en van registraties van tentoonstellingen (Exhibition on Screen) worden niet als filmfestivals meegeteld.

- Filmweekenden zoals op Vlieland (Naar het Strand of Kampeerfilmfestival) tellen we niet als film festivals maar beschouwen we in eerste instantie als een arrangement waarbij het primair gaat om toeristen te trekken waarbij een filmprogrammering wordt gebruikt. Essentieel is de boeking van het hotel of de camping, het filmprogramma kan niet bezocht worden buiten het arrangement op.
- Talentontwikkeling en educatie in de filmsector kent vele verschijningsvormen. Een aantal grote festivals organiseert een filmmarkt, als platform voor netwerken, bieden workshops/masterclasses aan of hebben talentwedstrijden als onderdeel van het programma. Maar er zijn ook aparte filmfestivals voor talenten, zoals de jaarlijkse TENT-Academy Awards en bijvoorbeeld Shortcutz. In 2018 werden traditiegetrouw een aantal niet-competitieve openbare presentaties van eindexamenfilms georganiseerd, welke we als filmfestivals meetellen. Voorbeelden hiervan zijn: Keep an EYE: Filmacademie Festival (Amsterdam), Blikvanger, het HKU Filmfestival afstudeerfilms (Utrecht), en het Fin! Festival 2016 (de presentatie van eindexamenfilms en installaties van studenten van de Willem de Kooning Academie, Rotterdam). Daarnaast zijn er ook diverse film festivals speciaal voor scholieren die zijn meegeteld zoals het Nationaal Filmfestival voor Scholieren en het Scholieren Filmfestival.
- Naast alle individuele filmfestival websites, social media, andersoortige bronnen en de medewerking van het Filmfonds, zijn de volgende online bronnen geraadpleegd:
 - www.filmkrant.nl
 - www.cineville.nl
 - www.filmnieuws.nu
 - www.filmfonds.nl
 - www.em-cultuur.nl/diensten/adresdata
 - www.konkav.nl/kennisbank/filmfestivals/nationaal/

- www.cine.nl/?s=filmfestivals
- www.international.eyefilm.nl/Festivals_Markets.html
- www.iamsterdam.com/nl/uit-in-amsterdam/uit/festivals/overzicht-filmfestivals
- www.festivalinfo.nl/
- www.entertainmentbusiness.nl/eb-festival-guide
- www.evenementkalender.nl
- filmfreeway.com/festivals
- www.moviemeter.nl

Food

De term foodtruck wordt hier gebruikt als stand voor (omgebouwde) wagens, waarbij de Citroën HY erg populair lijkt te zijn, marktkraampjes en verrijdbare karretjes zoals een ijscokar, poffertjeskraam of een mobiele barista et cetera. Overigens melden foodfestivals niet automatisch welke foodtrucks er staan op hun festivals. Soms onder het mom van 'verrassing', zodat het maar afwachten is wat je als bezoeker te wachten staat. Voor de dataverzameling betekent dit dat niet van alle foodfestivals de 'programmering' was te achterhalen.

- Bij de foodfestivals zijn geen festivals waar drank centraal staat meegenomen zoals koffie/thee-, wijn-, bier-, gin- en whiskyfestivals, net zomin als oktoberfeesten waar bier wordt geschonken. Voorbeelden zijn Tapt Festival, Zeeuws Wijnfeest, Fonteyn Festival, World of Whisky en Festival Dorst. Vooral met betrekking tot bier zijn er vele 'proeverijen' en seizoensgebonden series van festivals zoals bockbierfestivals: Streek Bier festival Utrecht, Bierfestival Hop en Amersfoorts Bockbier Festival (zie bijvoorbeeld www.pint.nl). Bij foodfestivals gaat het om eten, dat kan wel bijvoorbeeld chocola zijn zoals Festella. En natuurlijk wordt er gedronken bij foodfestivals en omgekeerd worden er bij een wijnfestivals ook hapjes geserveerd. Hier geldt dan het 'centraal staan' criterium: wat staat er centraal op het festival en hoe communiceert het festival hier zelf over. Zo lijkt het 'Food & Bockbeer Festival' in Vught ook over eten te gaan, maar centraal staan 10 verschillende

brouwerijen met hun bockbier, met "diverse bijpassende hapjes en gerechten" zoals op hun Facebook pagina te lezen is.

- Niet meegenomen zijn ook zogenaamde culinaire wandelingen, waarbij een wandelroute langs restaurants en proeverijen wordt uitgezet, voorbeelden zijn: WijnSpijs, Proef de Haven van Amersfoort, AmuseTour en Proef de Hoek.
- Bij de foodfestivals zijn ook geen culturele festivals meegenomen waar foodtrucks een onderdeel van de programmering zijn zoals bij Djemaa el Fna, Rotterdamse Kost, Bier & Appelsap festival en Souk & Co. Dit geldt ook voor culturele festivals waar aandacht wordt geschonken aan het eten uit een bepaalde cultuur. Deze festivals worden als een cultureel evenement gepromoot en niet als hoofdzakelijk een foodfestival, voorbeelden hiervan zijn: Tong Tong Fair en Italië Evenement. Wel wordt bijvoorbeeld het Indonesian Food Festival in Enschede meegenomen als foodfestival omdat daar het Indonesische eten centraal staat met in het 'randprogramma' aandacht voor de Indonesische cultuur.
- Ook lifestyle evenementen met aandacht voor eten zijn niet als foodfestivals meegeteld, voorbeelden zijn: het Broccoli Festival, Dromen Voelen Doen Festival, Spullen en Smullen, Festival Pure Passie en Love for Life. Maar bijvoorbeeld wel festivals waar food centraal staat en dit gekoppeld wordt aan lifestyle zoals Foodielicious en Dutch Raw Food & Lifestyle Festival.
- Bij de foodfestivals zijn niet foodmarkten en boerenmarkten meegenomen die bijvoorbeeld wekelijks of periodiek op een vaste plek in een stad staan zoals Feelgood Market in Eindhoven, Soulmarket, Neighbourfood, Pure Markt, en Local Goods Weekend Market. Ook seizoens-evenementen zoals bijvoorbeeld 'Rieslingweken', kerstmarkten of de vele asperge-evenementen in de provincie Limburg, zijn niet geregistreerd als foodfestivals.
- Bij de foodfestivals zijn niet wedstrijden meegenomen die in navolging van het TV-programma

'Heel Holland Bakt' in regio's worden gehouden.

- Bij de foodfestivals zijn niet Business-to-Business evenementen opgenomen, zoals de beurzen Food Unplugged en de BioBeurs in Zwolle, of conferenties over eten zoals Voedsel Anders/Voedselkaravaan en het Better Health evenement in de RAI Amsterdam.
- Verder zijn er vele (kleinschalige) initiatieven van individuele winkels die een proeverij of een 'festival' organiseren bijvoorbeeld het 'Zeezicht Kaas Festival', of restaurants die een themaweek hebben. Deze zijn niet meegenomen in de telling van foodfestivals. Evenmin zijn regionale initiatieven meegenomen om culinaire activiteiten onder de aandacht te brengen, zoals bijvoorbeeld La Saison Culinaire in Limburg en Smaak zit tussen je oren in Venray, of 'restaurantweken' zoals Maastricht aan Tafel.
- Festivals met films over eten en koken, met tijdens de filmvertoning of in de pauzes speciale aandacht voor eten, zijn geregistreerd als filmfestivals, het gaat om bijvoorbeeld: Slow Food Film Festival in Deventer en Bussum, City Food & Film Festival in Den Bosch en het nieuwe Food & Film Weekend in Roermond.
- Naast alle individuele foodfestival websites, sociale media en andersoortige bronnen, zijn de volgende online bronnen geraadpleegd:
 - www.eetsnakelijk.nl
 - www.degenietendefoodie.nl
 - www.thuisbezorgd.nl
 - www.deedylicious.nl
 - www.yourlittleblackbook.me
 - ww.food-festival.startpagina.nl
 - www.foodtrucks.startpagina.nl
 - www.kookidee.nl/food-festivals
 - www.festivalinfo.nl
 - www.foodtruckbooking.nl
 - www.toettoetfood.nl
 - eatpurelove.nl
 - thefoodconvoy.com
 - www.foodtruckspotter.nl
 - jaimyskitchen.nl
 - veganevents.nl
 - elleeten.nl

Kunst

De term kunstfestivals staat hier voor beeldende kunst, architectuur, mode en design festivals. Het is niet de bedoeling te ontkennen dat ook muziek en film kunsten zijn. Beurzen zijn op verzoek van het Mondriaan Fonds meegenomen in de tellingen vanwege het grote belang ervan voor de kunsten-sector en bovendien is het soms moeilijke onderscheid te maken tussen een beurs, manifestatie en festival in deze sector. In de analyses zal aandacht besteed worden aan deze specifieke subcategorie.

- Niet meegenomen in de tellingen zijn kunstroutes en atelierroutes zoals Get Lost art route en Kunstroute Zijpe. Evenmin beschouwen we de vele open ateliers als festivals, ze dragen ongetwijfeld bij aan het aanbod van kunstevenementen maar ze zijn meer speciale openstellingen dan festivals. Ze worden ook niet als festival gepresenteerd aan het publiek.
- Ook 'graduation shows' tellen we niet mee als festivals, evenmin als de Kinderkunstweek en Kunstbende. Het educatieve karakter van deze evenementen in de zin van projecten en programma's in de Kinderkunstweek voor scholen in samenwerking met musea staat hier centraal.
- Kunst is ook aangetroffen als randprogrammering bij andersoortige festivals, zoals bij film- en muziekfestivals. Bij filmfestivals is dit voor 2018 systematisch bijgehouden en daaruit blijkt dat bij 19 van de 180 filmfestivals (11%) expliciet kunst in de randprogrammering wordt genoemd, vaak in de vorm van een expositie. Ook voor muziekfestivals zijn er vele voorbeelden te vinden van festivals die in hun randprogrammering kunst opnemen, zoals de festivals: Aangeschoten Wild, Grasnepolsky, Into the Great Wide Open, Lente Kabinet, Lowlands, Motel Mozaïque, November Music, ReWire en Welcome to the Village.
- In tegenstelling tot bijvoorbeeld film- en muziekfestivals komen biënnales regelmatig voor in de kunstensector. Dit betekent dat een aantal (bekende) kunstfestivals niet meegeteld

zijn over 2018 omdat het festival geen editie had in dit jaar. Ze zijn wel geregistreerd in de database zodat ze in 2017 wel meegeteld zijn, en ook weer in 2019 meegeteld kunnen worden indien de editie doorgang vindt. Het gaat bijvoorbeeld om STRP Biënnale Festival, Graphic Matters (het voormalige Graphic Design Festival Breda), Fotofestival Naarden, ZomerExpo, Fiber Festival en Artzuid.

- Naast alle individuele kunstfestival websites, social media en andersoortige bronnen, zijn de volgende online bronnen geraadpleegd:
 - www.kunstkrant.com
 - www.wearepublic.nl
 - www.metropolism.com
 - www.kunstmeisjes.com
 - www.tubelight.nl
 - www.seeallthis.com
 - www.gonzocircus.com
 - www.8weekly.nl
 - www.misttermotley.nl
 - nl.allexciting.com
 - www.trendbeheer.com
 - www.fonds21.nl
 - www.vsbfonds.nl
 - www.stimuleringsfonds.nl
 - www.amsterdamsfondsvoordekunst.nl
 - www.cultuurfonds.nl
 - www.cultuurparticipatie.nl
 - evenementen.amsterdam.nl
 - www.theartofimpact.nl
 - www.artnieuws.nl
 - www.kunstbeurzen.nl

Muziek

- Bij de muziekfestivals zijn in deze Festival Atlas 2018 niet jazz festivals en klassieke muziek festivals meegenomen. Dit had een praktische reden: de grote hoeveelheid muziekfestivals en het bijbehorende tijdrovende uitzoekwerk noopte tot keuzes maken in welke genres wel of niet mee te nemen. Jazz en klassieke festivals vormen goed te onderscheiden subcategorieën binnen de muziekfestivals, beter dan bijvoorbeeld blues dat vaak samen gaat met

rock of bluegrass/roots op een festival, en daarmee eenvoudiger als groep buiten beschouwing te laten. Naar schatting gaat het in beide categorieën om zo'n 80 à 100 festivals op jaarbasis. Naast jazz en klassiek, zijn ook harmoniefestivals en korenfestivals niet meegenomen, die vooral in de zuidelijke provincies voorkomen. Verder zijn geen andere muziekgenres uitgesloten en gaat het dus om festivals met genres zoals pop/rock/dance/gospel/hiphop/blues/soul/metal et cetera. Dit betekent wel dat voor 'hybride' of 'cross-over' festival per geval bekeken is of deze wel of niet meegenomen moesten worden in het onderzoek. Dit dilemma speelde slechts in enkele gevallen: niet meegenomen zijn Gaudeamus Muziekweek en Pieces of Tomorrow (cross-over vanuit klassiek) en CrossCurrents en North Sea Jazz festival (cross-over vanuit jazz), maar wel het Rumor Festival die vanuit de alternatieve muziek de cross-over zoekt naar jazz en klassiek.

- Specifieke afwegingen die gemaakt zijn over het wel of niet meenemen van bepaalde (muziek) festivals waren de volgende:
 - Festivals zijn niet als muziekfestivals geregistreerd indien muziek slechts de muzikale 'omlijsting' vormt van het festival, voorbeelden hiervan zijn: Oktoberfeesten (Achterhoekse Oktoberfeesten, Brabants Oktoberfest, Die Heise Bierfesten), het Amersfoorts Bockbier Festival en Ainrommer Oavend in Eersum, waar bier drinken centraal staat, American Tukkerday waar Amerikaanse auto's centraal staan, Festival Pure Passie gaat over lifestyle wellness, Fierce Fashion Festival gaat over fashion, Vierdaagse Feesten Nijmegen gaat om wandelen (het Valkhof festival tijdens de Vierdaagse is wel meegenomen), Elfia Haarzuilens is een fantasy en roleplaying festival, het festival A Day of Wonder is gekoppeld aan technologie, en het Brabants Latin festival draait vooral om dansworkshops en demonstraties, et cetera. Dit soort festivals zijn als cultuur festival geregistreerd of als lifestyle. Die laatste aanduiding duikt de laatste

jaren steeds meer op. Bij deze festivals gaat het óf om een specifieke culturele leefstijl (zoals 'latin' met Latin Weekender en Alegria Festival; of 'metal' bij Tattoofest: een "Rock - Metal Experience lifestyle evenement"), óf gaat het niet alleen om culturele aspecten maar ook om wellness, mindfulness, gezond leven en dergelijke. Voorbeelden hiervan zijn: Healing Garden, Dromen Voelen Doen Festival, Healthy Fest, Where the sheep sleep en Oempa Loempa Festival. Deze laatste categorie van lifestyle heeft het blijkbaar moeilijk gegeven de afgelastingen in 2018 van onder andere Amcat en Camp Moonrise.

- Er zijn geen cultuurfestivals meegenomen indien muziek maar één van de culturele uitingen is op het festival naast vele andere cultuuruitingen zoals theater, dans, literatuur, multimedia, et cetera. Dit zijn er veel, in de zoektocht naar muziekfestivals zijn we zo'n 200 cultuurfestivals tegengekomen en hebben deze als 'bijvangst' geregistreerd. Voorbeelden hiervan zijn: BAM! Festival, 3 Oever Festival, Rotterdam Unlimited, Zomerparkfeest Venlo, Explore the North, Krang Festival, AttitudeFest, Festival Onderstroom en Nacht van de Noordkade. De afweging muziekfestivals met randprogramma of cultuurfestival met muziek als onderdeel is soms lastig te maken, niet alleen doordat randprogrammering bij (muziek) festivals steeds diverser en omvangrijker lijkt te worden maar ook omdat we afgaan op de beschrijving van festivals door de organisatie zelf. Het kan zijn dat die zaken mooier voorstellen dan ze het in werkelijkheid zijn. Het is mogelijk dat de aankondiging van bijvoorbeeld 'kinderactiviteiten' neerkomt op een afgeragd springkussen of een aftandse draaimolen in een hoekje van het festivalterrein. Daar kom je alleen achter door langs te gaan bij festivals en te kijken hoe de promotie van het festival overeenkomt met de werkelijke programmering en activiteiten op het festival. Een onderzoek op zich.

- Openingen van het culturele seizoen, zoals Amsterdamse Uitmarkt, Haags UIT festival, LelyStart, Uutfestival Leeuwarden, Festival De Opening in Emmen, Kaftival in Almere en het Utrecht Uitfeest worden als cultuurfestivals gezien en niet als specifieke muziekfestivals.
- Verschillende talentenjachten in Nederland kennen vele (lokale) voorrondes, zoals bijvoorbeeld Drentsch Peil XL (selecteert onder ander bands voor Eurosonic Noorderslag), Opblaaspop (selecteert bands voor het Pagefestival) en Vaartpop (selecteert bands voor het Midzomerfestival), deze zijn hier niet meegenomen, met de uitzondering als de finale een afsluitend nationaal festival is zoals het geval is bij bijvoorbeeld de Grote Prijs van Nederland, Clash of the Coverbands en de Popronde.
- Er zijn heel veel feesten in Nederland, vooral dancefeesten die wekelijkse of zeer regelmatig worden gehouden in clubs. De websites partyflock.nl en djguide.nl geven hier een goede indruk van. Deze feesten zijn hier niet opgenomen, maar wel de festival 'versie' van dergelijke feesten. Dus geen Daisy feesten maar wel het Daisy Festival, wel het Vunzige Deuntjes Festival maar niet alle feesten onder dezelfde naam, wel het Strafwerk Festival maar niet de feestavonden, wel Pleinvrees maar niet de clubtour et cetera. Dit speelt met name bij dance maar niet uitsluitend, zo zijn er ook reguliere 'rock/pop'-avonden die ook jaarlijks een festival organiseren, bijvoorbeeld R&B Sunday, of 'Soul' clubavonden in poppodia met ook een festival versie ervan zoals het Soul Live Festival.
- Grote meerdaagse festivals zoals Eurosonic en ADE kennen veel 'side-events', deze zijn niet apart geregistreerd maar worden gezien als onderdeel van het grotere festival. Zo zijn grunsonic, altersonic, platosonic en dergelijke niet apart geregistreerd, maar wel Afterslag dat een apart festival is dat niet in dezelfde periode valt als Eurosonic.
- Er moeten minimaal 3 verschillende artiesten

geprogrammeerd staan om als festival te worden geregistreerd, dat betekent dat bijvoorbeeld Culemborg Blues Night en ook Americana Guitar Fest niet zijn meegenomen omdat hier slechts 2 bands optraden.

- Reeksen van concerten worden niet gezien als festival zoals Zomer op het Plein in Alkmaar en Sacred Songs, maar bijvoorbeeld wel Royal Park omdat het hier om aaneensluitende dagen gaat met weliswaar een hoofdact maar vaak per avond 3 of meer optredende artiesten.
- Er is van 1 externe databron gebruikt gemaakt: van festivalsinfo.nl is informatie gekregen van optredende artiesten op muziekfestivals in 2018, deze data is opgeschoond, gecontroleerd en aangevuld met eigen data om zo een compleet beeld te krijgen van de programmering.
- Naast alle individuele muziekfestival websites, social media en andersoortige bronnen, zijn de volgende online bronnen geraadpleegd:
 - www.festivalinfo.nl
 - partyflock.nl
 - dance-festivals.nl
 - djguide.nl
 - heyevent.com
 - festileaks.com
 - www.yellowtipi.nl
 - www.festiworld.nl
 - www.festivalblog.nl
 - festival.startpagina.nl
 - Followthebeat.nl
 - Festivalagenda.info
 - www.muziekencyclopedie.nl

Data verzamelen over social media activiteiten van festivals

Voor het verzamelen van data over de social media activiteiten van festivals worden allereerst de website adressen achterhaald van de festivals. Hierbij is het uitgangspunt dat het een 'dedicated' website moet zijn en niet een aankondigingspagina op een website van bijvoorbeeld een evenementenorganisatie, een poppodium of filmhuis. Voor het verzamelen van social media metrics is de

eerste stap het samenstellen van een accurate lijst van social media profielen. Om tot deze lijst te komen is er een webcrawler ontwikkeld die op een methodische en geautomatiseerde manier de gevonden websites van de festivals bezoekt en social media profielen verzamelt. De lijst van social media platformen waar de webcrawler naar zoekt bestaat uit onder andere: Facebook, Twitter, YouTube, Instagram, Myspace, Deezer, Tumblr, Pinterest, SoundCloud, Google+ en Vimeo. De gevonden social media profielen worden opgeslagen in een database voor verdere verwerking. Bij sommige festivals worden meerdere profielen van een specifiek social media platform gevonden, bijvoorbeeld bij Twitter. Deze profielen bestaan bijvoorbeeld uit de artiesten die op het muziekfestival optraden. In dit soort gevallen wordt per geval bekeken welk profiel van het festival zelf is.

In een aantal gevallen kan de webcrawler niks verzamelen, de belangrijkste redenen hiervoor zijn: (1) een technische oorzaak: de website was tijdelijk niet beschikbaar of de webcrawler kon de broncode niet interpreteren, (2) de website bestaat niet meer, (3) het adres van de website is foutief, of (4) het festival heeft geen verwijzingen naar social media profielen geplaatst op de website.

Per festival worden vervolgens alle gevonden adressen handmatig gecontroleerd en verder aangevuld. Dubbele adressen en adressen die niet naar het festival verwijzen worden verwijderd. In sommige gevallen gebruiken festivals, die door dezelfde organisatie georganiseerd worden, dezelfde social media profielen. Ook zien we dat festivals met verschillende edities, bijvoorbeeld zomer/winter of indoor/outdoor, gebruik maken van dezelfde profielen. Dit roept twee interessante vragen op: (1) Moeten we de organisaties meenemen in de dataverzameling? en (2) Wat doen we met de verschillende edities? Er is het volgende besloten: voor film-, kunst- en muziekfestivals richten we ons specifiek op de social media profielen die gecreëerd zijn ten behoeve

van het betreffende festival. Organisaties worden niet meegenomen in de dataverzameling. In het geval dat een film-, kunst- of muziekfestival dezelfde social media profielen gebruikt voor de verschillende edities is er besloten om maar één editie mee te nemen in de dataverzameling. Dit om redundantie te voorkomen en ervoor te zorgen dat de sociale media data gekoppeld is aan de entiteit 'Festivals' en niet aan de entiteit 'Edities' (zie de blog 'Festivaldata registreren en analyseren' op www.festivalatlas.nl). Voor foodfestivals wordt een andere afweging gemaakt omdat bij foodfestivals het vaker voorkomt dan bij de andere soorten festivals, dat één organisatie meerdere edities van een festival organiseert, zodat bijvoorbeeld TREK. Hierbij worden wel de social media profielen van organisaties meegenomen.

Bij de verdere analyse van de social media data is er voor gekozen om in te zoomen op de meest gebruikte social media platforms: Facebook, Twitter, YouTube en Instagram. Voor deze analyse is een applicatie ontwikkeld die van een festival de website en de gebruikte social media gezamenlijk in één venster toont. Door deze applicatie kan, nogmaals, op basis van de inhoud snel en gemakkelijk worden bepaald of het profiel ook daadwerkelijk bij het festival hoort. Als een profiel ontbreekt zoekt de applicatie automatisch naar het festival op het desbetreffende social media platform. Er wordt op basis van het logo en huisstijl van de website en de locatie van het festival bepaald of het gevonden profiel ook daadwerkelijk bij het festival hoort. Tijdens deze laatste controle komen we profielen tegen die niet meer bestaan of waarvan de verwijzing op de website incorrect is. Alle festivals worden zo handmatig geëvalueerd en waar nodig gecorrigeerd en/of aangevuld. Dit resulteert in een accurate lijst van festivals met de bijbehorende social media profielen.

Om de data te verzamelen over deze social media profielen is er tevens een applicatie ontwikkeld die gebruik maakt van beschikbare application programming interfaces (APIs). Facebook, Twitter,

YouTube en Instagram ontsluiten hun data middels deze APIs aan third-party developers die deze data weer kunnen gebruiken in hun eigen applicaties. De applicatie haalt momenteel systematisch kwantitatieve gegevens op via deze APIs. De gegevens, oftewel social media metrics, bestaan uit bijvoorbeeld het aantal fans, aantal checkins, aantal followers, aantal tweets, aantal video's, aantal views, et cetera. Vanaf januari 2016 worden deze gegevens op de eerste van iedere maand verzameld en opgeslagen in een MongoDB database. Vanuit deze database worden de gegevens geëxporteerd voor nadere analyses. In verband met wijzigingen in het beleid van Facebook aangaande de benadering van hun data, de API, zijn de Facebook gegevens in deze rapportage van mei 2018, en niet van december 2018 zoals bij de andere social media gegevens het geval is.

Festivaldata registreren en analyseren

Voor de registratie van de onderzoeksdata is in 2015 een relationele database ontwikkeld. Een beschrijving en definitie van de belangrijkste entiteiten en het datamodel is te vinden op de website www.festivalatlas.nl.

De meeste analyses van de festivaldata zijn relatief simpele tellingen van gegevens in de database, uitgesplitst naar bijvoorbeeld periode (per maand), locatie (per provincie) of met onderverdelingen zoals gratis/betaald. Hierbij zijn de volgende regels gehanteerd:

- Voor de vaststelling van de maand waarin de festivaleditie heeft plaats gevonden is bij meerdaagse festivals de eerste dag genomen van het festival. Dit is van belang voor meerdaagse festivals die over een maandgrens heenlopen, dus bijvoorbeeld een festival van 29 augustus tot 1 september is ingedeeld bij de maand augustus, een festival van 31 juli tot 2 augustus is ingedeeld bij de maand juli.
- De indeling van een festival in '1-daags' of 'meerdaags' lijkt simpel maar sommige websites over festivals gaan hier toch verschillend mee

om, in die zin dat een festival dat stopt na middernacht, bijvoorbeeld om 01:00, als einddatum de datum van de nieuwe dag krijgt. Hier wordt dit niet op deze manier gehanteerd. Indien een festival op zaterdag begint en doorloopt tot 01:00 's nachts van wat dan de zondag is, dan is dit beschouwd als een 1-daags festival. We zijn geen gevallen tegengekomen dat we moesten beslissen wat te doen als het festival bijvoorbeeld doorloopt tot 07:00 'in de ochtend van de volgende dag.

- Festivals zijn als outdoor geregistreerd indien de optredens buiten plaatsvonden, dat wil zeggen niet in een gebouw. Optredens in (tijdelijk geplaatste) tenten worden beschouwd als outdoor. Indoor zijn festivals in bestaande popzalen (TivoliVredenburg, Paradiso, Hedon, et cetera) en andere zalen die gebruikt worden voor evenementen zoals bijvoorbeeld het Klokgebouw in Eindhoven of de Westergasfabriek in Amsterdam. Festivals in de Arena Amsterdam zijn als indoor geregistreerd, ondanks dat het dak open kan, maar festivals op het terrein rond de Arena zijn als outdoor geregistreerd. In sommige gevallen gebruiken festivals zowel een indoor als een outdoor ruimte, dan is dit geregistreerd als 'indoor+outdoor', deze zijn niet in alle analyses meegenomen omdat ze maar een gering aantal voorkomens hebben, zoals bij muziekfestivals. Bij kunstfestivals is deze typering wel meegenomen in de presentatie van de resultaten omdat het hier een substantieel aantal gevallen betreft.
- Bij muziekfestivals is het aantal muziekpodia en optredende artiesten vastgesteld aan de hand van verzamelde blokkenschema's. Indien een artiest meerdere keren optrad op hetzelfde festival (bijvoorbeeld Dj's met verschillende sets) dan is dit als 1 artiest geteld die wel meerdere optredens (vertoningen) heeft. Soms treden ook meerdere artiesten samen op, dat is dan geregistreerd als bijvoorbeeld 2 artiesten met 1 optreden. Uit de data blijkt dat uiteindelijk deze getallen (aantal artiesten, aantal optredens)

elkaar nauwelijks ontlopen bij tellingen over alle festivals. Bij filmfestivals is het aantal doeken en films ook geteld aan de hand van blokken-schema's en programmaboekjes. Films die meerdere keren vertoond zijn tijdens dezelfde festivaleditie zijn geteld als 1 film met meerdere vertoningen. Bij foodfestivals is het aantal food truck/stands geteld op basis van de verzamelde plattegronden en aankondigingen op websites en posters.

- Nogal wat festivals hebben moeite om het aantal jaren dat een festival bestaat en het aantal edities van een festival uit elkaar te houden. Een festival dat in 2005 is begonnen heeft in 2015 zijn tienjarig jubileum met de 11de editie. Dat wordt niet altijd goed gedaan in de communicatie op websites van festivals. De leeftijd van een festival wordt vastgelegd aan de hand van het aantal jaren tussen oprichtingsjaar en jaar waarover gerapporteerd wordt, en niet op basis van gehouden edities.

Om meer inzicht te verkrijgen in het festivallandschap zijn twee indices gebruikt:

- Om aan te geven in welke mate er in de programmering van een muziekfestival dezelfde artiesten worden geprogrammeerd over de jaren heen is een 'Innovatie-index' geformuleerd. Deze Innovatie-index wordt als volgt berekend: $1 - (\text{totaal aantal van optredens van artiesten die meer dan 1x hebben opgetreden op hetzelfde festival} / \text{totaal aantal optredens van alle artiesten op het festival})$. Hierbij gaat het niet om meerdere optredens op hetzelfde festival, wat ook voorkomt, maar om optredens over verschillende edities van het festival heen. Een score van 1 betekent dat iedere editie een compleet nieuwe line-up is gepresenteerd; een score van 0 betekent dat iedere editie dezelfde line-up is gepresenteerd. De index kan worden uitgerekend tussen twee (openvolgende) jaren, maar ook tussen bijvoorbeeld twee decennia of over de totale programmeringsgeschiedenis.
- Bij de vergelijking van provincies wordt een 'Spreidings-index' gehanteerd. Deze spreidings-index is een simpele maat die de verhouding

aangeeft tussen het aantal plaatsen waar festivals gehouden zijn in een provincie en het totaal aantal festivals gehouden in die provincie. De index kent een maximale waarde van 1, in dat geval zijn alle festivals in verschillende plaatsen gehouden. Als de waarde van de index nul nadert betekent dit dat er sprake is van extreme concentratie van gehouden muziekfestivals op een zeer beperkt aantal plaatsen. Bijvoorbeeld in het fictieve voorbeeld van 10 muziekfestivals in een provincie die allemaal in dezelfde plaats worden gehouden is de spreidingsindex 0,1; indien ze allemaal in een andere stad worden gehouden is de spreidingsindex 1. Indien er 1 festival is in een provincie, met dus 1 standplaats, dan is de spreidingsindex op 0 gezet.

Uiteindelijk heeft het verzamelen en de inhoudelijk selectie geresulteerd in totaal 1444 festivals in 2018, bestaande uit 150 filmfestivals, 170 foodfestivals, 95 kunstfestivals en 1092 muziekfestivals. Doordat festivals meerdere edities in hetzelfde jaar kunnen hebben is het totaal aantal festivaledities hoger, namelijk 1651. Er waren in 2018 in totaal 180 filmfestivaledities, 263 foodfestivaledities, 96 kunstfestivaledities en 1112 muziekfestivaledities. In de verschillende katernen van deze Festival Atlas zijn verdere analyses van deze festival(edities) opgenomen.

In vergelijking met bestaande festivalrapportages (bijvoorbeeld van Bureau Respons en EM-Cultuur) en gepubliceerde festivalgidsen (bijvoorbeeld de EB Festivalgids) valt dit aantal festivals aanzienlijk hoger uit. Waarom dit zo is, is een discussie die elders gevoerd moet worden. In ieder geval speelt een rol dat de FestivalAtlas geen ondergrens stelt in het aantal bezoekers aan een festival. Dit criterium is hier niet gehanteerd omdat er gewoon geen reden voor was; sterker nog, om de dynamiek van de festivalsector goed in kaart te brengen is het onze opvatting om juist naar zowel kleine, middelgrote als grote festivals te kijken. Dan is het namelijk mogelijk antwoorden te geven op vragen zoals: wat is de verhouding tussen kleine,

middelgrote en grote festivals? Is er in de tijd een verschuiving van die verhouding? Is er sprake van 'opwaartse mobiliteit', dat wil zeggen groeien kleine festivals door naar middelgroot en groot, en wanneer wel en wanneer niet? Et cetera. Op voorhand is namelijk niet uit te sluiten dat met name in de categorie van kleine festivals de dynamiek zit van nieuwe festivals. Deze blijven onder de radar bij het hanteren van een criterium aangaande een bepaald (aanzienlijk) bezoekersaantal.

Ook met de 1600+ festivaledities voor 2018 die nu zijn geïdentificeerd weten we dat dit een onderschatting is van de werkelijkheid. We beschouwen de dataset dan ook als een sample en niet als een beschrijving van de volledige populatie. Een omvangrijk sample, maar toch. We weten dat het huidige aantal festivals een onderschatting is omdat we nog steeds nieuwe festivalnamen vinden die we toevoegen. De onderschatting heeft in ieder geval te maken met het feit dat festivals erg verschillen in hun communicatie. Niet alle festivals hebben bijvoorbeeld een eigen website, maar 'verstoppen' zich op Facebookpagina's of twitter-accounts, als ze dat al doen. Niet alle festivals hebben een poster of komen in festivalkalenders terecht. We stuiten regelmatig op festivalnamen die niet terug te vinden zijn op uitgebreide informatiewebsites. De 'vluchtigheid' van informatie is ook groot, festivals zijn na afloop van de ene editie al snel bezig met de volgende editie en halen oude informatie van de website. Het tegenkomen van een festival dat netjes een 'historie' pagina heeft met de ontstaansgeschiedenis van het festival en de programmering van alle eerdere edities is een zeldzaamheid.

Alfabetische lijst filmfestivals 2018

Alle 13 Goed! Serious filmfestival - Ambacht in Beeld Festival - Ammehoela Film Festival - Amsterdam Experimental Film Fest Atrabilious - Amsterdam Lift-Off Film Festival - Amsterdam Spanish Film Festival - Amsterdamned/ Rotterdamned - Arab Film Festival - Architectuur

Filmfestival - Architectuur Filmfestival Rotterdam - Arnhem Architectuur Film Festival - Around International Film Festival - As eEquals Filmfestival - AVO 3-minutenfestival - AVO Filmfestival - B-Movie Underground & Trash Film Festival - Banff Mountain Film Festival World Tour - Belgisch Film Festival - Bijlmerbios - Blikvangers: HKU afstudeerfilms - Buddhist Film Festival Europe - Buitenfilm Festival - Camera Japan Film Festival - CampusDoc Filmfestival - Cello & film - Cinedans Festival - Cinefest - CineKantine - Cinekid Festival - Cinema Colombiano - Cinema Soestdijk - Cinema Urbana - Limburgs Kort - Cinemar Surf Movie Night on Tour - CinemAsia Film Festival - City Food & Film Festival - Da Bounce Urban Film Festival - Day of Film Festival - DOCfeed - Docfest - Dutch Global Health Film Festival - Dutch Mountain Fiets Film Festival - Dutch Mountain Film Festival - Eastern Neighbours Film Festival - Eindhovenens Film Festival - El Cine en Espanol - Euregio Film Festival - European Outdoor Film Tour - Europees Film Festival (Noord Holland) - Europese Dag van de Korte Film - Festiberico Film Festival - Film by the Sea - Film op 't Erf - Film op de Brink - Filmfestival Eibergen - Filmfestival Hilversum - Filmfestival Maassluis - Filmfestival Zeeuws-Vlaanderen - Fin! Festival - Flicks, International Student Short Film Festival - Food & Film Weekend - Fraude Film Festival - Freeride Film Festival - Go Short - International Short Film Festival Nijmegen - Gouds Film Festival - Grandmother Film Festival - Heemskerkse Filmdagen - Holland Animation Film Festival - Hoornse Filmdagen - I am Surf Film Festival - iAfrica Film Festival - IDFA by Night - IDFA@Vlieland - Imagine Film Festival - In-Edit international Music Documentary Festival - InAir Amsterdam International Drone Film Festival - Input Festival - InScience: Dutch International Science Film Festival - Internationaal Film Festival Gorinchem - International Cycling Film Festival - International Documentary Festival Amsterdam - International Film Festival Rotterdam - International Filmfestival Assen - International Jeugd Film Festival - International Queer & Migrant Filmfestival - Jonge Achterhoekse Film Artiësten Festival - Keep an EYE:

Filmacademie Festival - KLIK! Amsterdam
 Animation Festival - La Notte Filmfestival - Leiden
 International Film Festival - Leiden International
 Short Film Experience - LHC Open Doek -
 Limburgs Film Festival - Limburgse Filmdagen -
 Maghreb Film Festival - Manifesto Film Festival -
 MashUp Film Festival - Metro Movies film fest -
 Movies that Matter Film Festival - Mr. Horror's
 Halloween Horror Show - Nachtkijkers Filmfestival
 - Nationaal Amateur Speelfilmfestival - Nationaal
 Filmfestival voor Scholieren - Nederlands Film
 Festival - Nederlands Silent Film Festival - New
 Renaissance Film Festival - Nieuwe Filmers Festival
 - Noordelijk Film Festival - NOVA Filmfestival - One
 Minute Film Festival - Overijssels Film Festival -
 Pampus' Drijf in Bioscoop - Parool Film Fest - Pathé
 Alternative Cinema Festival - Pleinbioscoop - Pluk
 de Nacht Open Air Filmfestival - Poolse Lente -
 Rode Tulp Festival - Roffa Mon Amour - Rotterdam
 Silent Film Festival - Rotterdams Open Doek
 Festival - Roze Filmdagen - SCENECS International
 Debut Filmfestival - Scholieren Filmfestival -
 Screening Brazil - Shift Film Festival - Shortcutz
 Amsterdam Annual Awards - Silver Screen Festival -
 Slow Food Film Festival Bussum - Slow Food Film
 Festival Deventer - Sneker Filmwinter - Sounds of
 Silence - Sportfilm Festival Rotterdam - Suikerzoet
 Film Festival - Taartrovers Film Festival - TENT
 Academy Awards - Terschellinger Filmdagen -
 Terschellinger Filmdagen Buitenbios - The
 Amsterdam Israeli Film and Television Festival -
 Tilburgs Architectuur Filmfestival - Tilburgs Film
 Festival - Très Court International Film Festival -
 Unicef Kinderrechten Filmfestival - Vlaardings
 Filmfestival - VU On the Roof Film Festival - VUE
 Openlucht Film Festival - West Beach Filmfestival -
 Wildlife Film Festival - World Cinema Amsterdam -
 Zaans filmfestival - Zienemaan & Sterren.

Alfabetische lijst foodfestivals 2018

Alkmaar SMULT - All you need is food - Appeltje
 Eitje - Arnhem Proeft - Asian Streetfood Festival -
 Barrel Food Truck Fest - Beach Food Festival Texel -
 Big Green Egg's Flavour Fair - Biks Food Festival -
 Blijje Bietjes Festival - BonAppetito - Bourgondisch

's-Hertogenbosch - Bourgondisch Beetsterzwaag -
 Brandefood Foodtruckfestival - Bumperkluiven -
 Bunkeren - Food Truck Festival Groede - Chefs(R)
 evolution - Chocofestival - Chocoladefestival
 Zutphen - Chocolate Heaven - Cuisine Machine -
 Culifeest Gouda: Food & Festival Saturday -
 CuliKaravaan - Culinair Heiloo - Culinesse -
 Culitruck Foodtruck Festival - De Culinare
 Verleiding - De Foodstoet - Delft Serveert -
 DierenPark Amersfoort Foodfestival - Dreumels
 Food Festival - Dutch Chili Fest - Dutch Raw Food
 & Lifestyle Festival - Eeterij op Wielen - Eten op
 Rolletjes - Festival Bodega Norton Culinair
 Zoetermeer - Festival der Zoete Verleiding -
 Fletcher Foodtruck Festival - Food Euphoria Festival
 - Food Festival Axel - Food Festival De Es - Food
 Festival Hoog Catharijne - Food Festival Oss - Food
 Truck Festival Trek - Food, Music & Beer -
 Foodfestijn 'n Bietje Koekoek - Foodfestival aan de
 Zaan - Foodfestival Bakken & Klakken - Foodfestival
 Into The Foods - Foodfestival PrikMar Grou -
 Foodfestival Twente - Foodfestival Venhuizen -
 Foodielicious - Foodproof - Foodstock - Foodtruck
 Festival Achterhoek - Foodtruck Festival Happen &
 Stappen - Foodtruck Festival IJhorst - Foodtruck
 Festival Kampen - Foodtruck Festival Lekker aan de
 Lek - Foodtruck Festival Pitig en Zoet - Foodtruck
 festival Share the Taste - Foodtruck Festival Smul -
 Foodtruck Festival Steenwijk - Foodtruck Festival
 Stoer Voer - Foodtruck Festival Ummer Trek -
 Foodtruck Festival Wheelies & Wannahaves -
 Foodtruckfestival Aan Tafel - Foodtruckfestival
 Helderse Zomerfeesten - Foodtruckfestival
 Ruinerwold - Foodtruckfestival Voedertijd -
 Foodwall - Funky Vegan - Gezellige Zaken -
 Groene Hart Culinair - Haagse Wereld Hapjes -
 Hallo! Foodtruck Festival - Hapjes dag Foodtruck
 Festival - Happie Heppie - Hardenberg Proeft -
 Heerlijk Bergen op Wielen - Heerlijk Harlingen - Het
 Utrechts Mossselfestival - Hippe Happen Festival -
 Hoogeveen Culinair - Indonesian Food Festival -
 Italian Food Festival - Italian Street Food Festival -
 Japan Food Festival - Ketels aan de Kade - Kip &
 Rijst Fest - Kip Festival - Leiden Culinair - Lekker
 Laren - Lekker Noordbroek - Lekker Uden - Lekker

Venlo - Lekker.Uit Foodtruck Festival - Lepeltje
 Lepeltje - Ljouwert Culinaire - Lust Food Truck
 Festival Winterswijk - MM Culinaire - MultiCulinaire
 Food Festival - Ootmarsum Culinaire - Outdoor
 Food Festival Zwolle - Over Koken Gesproken -
 Parkstad Culinaire - Picknick in 't Park -
 Preuvenement Assen - Preuvenemert Broenssem -
 Preuvenemint - Proef Amersfoort - Proef de
 Kookgoot - Proef de Krimpenerwaard - Proef Eet -
 Proef Mei Culinaire Festival - Proef Opmeer! - Proef
 Pampus - Proefpark Haarlem - Proeft Rotterdam -
 Regahfest BBQ Festival - RIJN & DINE Rijnbuurt
 Food Festival - Roermond Proeft - Rollende
 keukens - Rotterdam Vegan Food & Drink Festival -
 Rrrollend - Seafood Festival Amsterdam -
 Silverdome Food Truck Festival - Slow! Park -
 Smaak aan Zee - Smaakkaravaan - Smaakmakers
 Festival - Smaek in 't Park - SMKBLVRD - SMKMRKT
 Labyrinth - Smûk en Smikkel - Soul & Food Festival
 - Spijs Foodfestival - Störrig Festival - Straatvoer -
 Street Food Festival - Sushi & Asian Streetfood
 Festival Joy - Sushi Festival - Tafel op Zuid - Tapas
 Foodtruck Festival - Taste of Amsterdam - Texel
 Culinaire - Tipisch Nijmegen - Toost Foodtruck
 Festival - Umami Park - Urker Vis Food Festival -
 Van die dingen die gebeuren - Vegan Food Festival
 - Vegfest - Veggie Festival - Veggie World -
 Veldhoven Proeft - Vermaak met Smaak - Vissch
 Culinaire Visfestival - Vlam in de Pijp - Vorkje Prik
 Foodfestival - Wageningen Proeft - Werkspoor Festival
 - What the Fork?! Foodfestival - World Food Day -
 Worstday Almelo - Zaak vol Smaak Festival - Zelhems
 Food Truck Festival - Zo Lekker - Zweten & Eten.

Alfabetische lijst (beeldende) kunstfestivals 2018

Affordable Art Fair - All eyes on type - Alles is kunst
 Festival - Amsterdam Art Weekend - Amsterdam
 Light Festival - Annual Dutch Art Fair - ARA Art Fair -
 Architectuurfestival ZigZagCity - Art Breda - Art
 Eindhoven - Art Laren - Art Rotterdam - Art The
 Hague - Border Sessions Festival - Brabant Art Fair -
 BredaPhoto - CineKid (Kunst) - Cultura Nova - Dag
 van de Architectuur - De Kunstweek - Dutch
 Design Week - Fabriek Magnifique - Fashion +

Design Festival - FashionClash - Festival Art
 Carnivale - Festival De Betovering - Festival
 Designkwartier - Festival Holaa! - Festival KUUB -
 Festival Waailand - First Art Fair - Fotofair - GLOW
 Lichtfestival - Gogbot (Kunst) - Groen Geluk -
 Haute Photographie - IDFA (Kunst) - Impakt Festival
 (Kunst) - Internationaal Fotofestival Leiden -
 International Architecture Biënnale Rotterdam -
 International Photo Festival Leiden - Kunst
 10daagse Bergen - Kunst aan de Schinkel - Kunst in
 Ootmarsum - Kunst tot de Nacht - Kunst-
 Antiekweekend Naarden - Kunstdagen Wittem -
 Kunstfestival Haren - Kunstfestival voor kinderen
 Bennekom - Kunstlijn Haarlem - Kunstrai -
 Kunstwerk in 't Park - LekArt Festival - Mash-Up! -
 Media Art Festival - Meesterlijk Design en Ambacht
 - Modern Body Festival - Mont Martre Festival -
 Nacht van Ontdekkingen - Nationale Kunstdagen -
 Nijmeegse Kunstnacht - Noorderlicht - Object -
 Oddstream - Oortreders Festival - Pan Amsterdam -
 Park & Schotel Festival - Playful Arts Festival
 - Playgrounds (Kunst) - Popup Festival (Ede) -
 Rotterdam Contemporary Art Fair - Rotterdam
 International Art Fair - Rotterdam Photo Festival -
 Schilderfestival Noordwijk - Schildersfestival
 Sellingen - Schildersweek Domburg - Sieraad Art
 Fair - Sonic Acts - State of Fashion - Street Art
 Festival Apeldoorn - Street art festival Ede -
 Summertime Gennep - Tec Art - Tefaf - Texelse
 kunstfestival Klifhanger - This Art Fair - Todaysart -
 Tribal Art Fair - Triënnale van Beetsterzwaag -
 Tweetakt (Kaap) - Uncloud Festival - Unfair -
 Unseen Photo Festival - Utrechtse Kunstmanifestatie
 - Young Art Festival.

Alfabetische lijst muziekfestivals 2018

18hrs Festival - 1anderfestival - 200 by the Sea -
 2Generations - 40Up Zomerfestival - 50 Jaar de
 Schuit - 538 Koningsdag - 7 Layers Festival - 7th
 Heaven Outdoor - 7th Sunday Festival - 8Bahn
 KingsNight & KingsDay - 8Bahn Summer Closing
 Session - 90's & 00's XXL - 90's Forever - 909
 Festival - 90s Megaparty - 90s No Limits - 90s on
 the Beach - A Festival Downtown - A State of
 Trance - A walk about Music - Aaipop

- Aangeschoten Wild - AAP festival - Absolutely Kingsnight - Accordeon festival Hoogzand-Sappemeer - Accordeonfestival Nistelrode - Ace of Spades - Achterhoeks Metalfest - Aemstie Alive - Afrikafestival Hertme - Afterslag - AlDition - Airforce Festival - Airwalk Festival - Ajuma Summer Festival - AlexAnders Festival - Alkmaar Blues Express - All Mellow Straatmuziekfestival - Alle hens aan dek - Alle remmen los - Americana Rising - AmmerRock - Amstelveen City Blues - Amsterdam Dance Event - Amsterdam Metalfest - Amsterdam Music Festival - Amsterdam Open Air - Amsterdam Roots Festival - An Evening With The Blues - Antifest - Anywave - Appelpop - Appelsap - ASM festival - Asser Bluesdagen - Atmoz Classics Outdoor - Aus Berlin Festival - Awakenings Easter Special - Awakenings Eindhoven - Awakenings festival - Awakenings New Years Special - B.I.T.C.H. - Babbels Live Festival - Back 2 the 90s - Back Roads - Back to the 90's Someren - Back to the 90s Outdoor - Badpop - Band Talent Leiden - Bands in a Barn - Barbiepop - Baroeg Open Air - Bassrulers Outdoors - Bastard Fest - BBQ Pop - Beach Event Son - Beach Party Outdoor - Beach Rockers Festival - Beachboom Festival - Beachfestival Zeewolde - Beachrockers Festival - Beastfest - Beat the Bridge - Beatcoin Festival - Beatfestijn Markelo - Beatz & Bandz Summerfestival - Beerland - Beetje Dansen Outdoor - Behind Prison Walls - Bergen op zoom NL - Bergrs Bluesfestival - Best Fest - Best Kept Secret - Bevrijdingsdag Enschede - Bevrijdingsfestival Alkmaar - Bevrijdingsfestival Amersfoort - Bevrijdingsfestival Amsterdam - Bevrijdingsfestival Brabant - Bevrijdingsfestival Brunssum - Bevrijdingsfestival Den Haag - Bevrijdingsfestival Drenthe - Bevrijdingsfestival Flevoland - Bevrijdingsfestival Fryslân - Bevrijdingsfestival Groningen - Bevrijdingsfestival Heerlen - Bevrijdingsfestival Limburg - Bevrijdingsfestival Nijmegen - Bevrijdingsfestival Overijssel - Bevrijdingsfestival Utrecht - Bevrijdingsfestival Vrijpop - Bevrijdingsfestival Wageningen - Bevrijdingsfestival Zeeland - Bevrijdingsfestival Zuid-Holland - Bevrijdingspop Achterhoek

- Bevrijdingspop Gorinchem - Bevrijdingspop Haarlem - Bevrijdingspop Ilpendam - Bibelot Open Air - Bierpop - Biespop - Big Ass Metal Fest - Big Band Festival (Alkmaar) - Big Band Festival (Goor) - Big Rivers (muziek) - Biggg! Smallband Festival - Bigpop - Billy in Bottendaal - Billy's got the Blues - Biton Open Air - BkBeats Festival - BKJN 15 years - Black Denim Festival - BLACK-OUT Festival - Blendfest - Blierock - Blijdorp Festival - BLINGBLING - Blokrock - Blokkenkinders Festival - Bloodshed Fest - Blue Collar Royal Festival - Blues / Rock Festival - Blues & Brews - Blues & Roots Festival Oosterhout - Blues aan de Ronde - Blues aan de Zaan Festival - Blues Festival Hengelo - Bluesfestival Delft - Bluesfestival Hoogeveen - Bluesplein Festival - Bluesrock Festival - Bluesroute - Bluesroute Helmond - Bluezy Blues Festival - BMM Festival - Boerenrock Festival - BonFire Beach Fest - Boogiedown - Booster Festival - Boothstock - Bospop - Boulevard Outdoor Festival - Bouwvakfeest Oud Lutten - Brabants Verbond - Brabantse Wal Festival - Brainstrom Festival - Brak in het Park - Branding Festival - Brasa Festival - Break Down The Walls - Breda Barst - Breda in Concert - Breda Live - Breeparkfestival - Breeze Festival - Bregpop - Brielle Blues Festival - Broekrock - Bruis - Bruut Metaalfeest - BullRock - Bunkerpop - Buttonpop - By the Creek - Cartel Kingsday - Castle of Love - Castlefest - Catch - Central Park - City Beats - City of Dance Festival - City Trash Final Bash - Cityrock - Claiming The Crown - Come as you are - Come out and Play Festival - Comeet Outdoor - Complexity Fest - Concert at Sea - Conincx Pop - Connected - Coverland - Crazy Sexy Cool Outdoor Festival - Crazy Wonderland Festival - Creations Festival - Cross-linx - Crossing Border - Crosslands Festival - Cuisine De Fous Festival - Culemborg Blues - Dag van het levenslied - Dagvlinder - Daisy Festival - Dance Boulevard - Dance Valley Festival - Dance4Liberation - Dauwpop - Daybirds/Nightbirds Kingsday Festival - Daydream Festival - Daylight Festival - DDW Music Festival - De Avond van Andijk - De Beer is Los - De Heer is Koning - De Hout Rocks - De Leuke Festival - De Nacht van de

Kaap - De Revolutie - De Roos van Nijmegen - De Rubberboot Indoor Festival - De Vliegende Vrienden van Amstel Live - De Vrienden Van Amstel Live - De Zon - Death from Within - Decibel Outdoor - Dedemsvaart Natuurlijk - Dedicated - Defqon.1 - Dekmantel Festival - Delfpop - Delicious Outdoor Festival - Den Haag Outdoor Festival - Dencity - Des Konings Festival - Deventer Muziek Totaal - Deventer Stadsfestival - DGTL Festival - Dias Latinos - Dice - Dicky Woodstock Popfestival - Dieksiepop - Diep aan de waterkant - Dijkfeest - Dijkpop Festival - Dijkrock Festival - Dynamic Festival - DJ Festival - Django Reinhardt Gypsy Festival - Dockhouse - Dodo Festival - Dollemansdagen - Dominator - Don't let daddy know - Donderslag - Doomstad - Dorpsgek - Dorpsgek (Delft) - Down by the river - Down the Rabbit Hole - Downhill Festival - Draaimolen Festival - Dream Village Festival - Dreamfields Festival - Dreampop - Drentsch Peil XL - Drift Festival - Drijf-in Blues Festival - Drumcode Festival - Dubwise Village - Duikboot Festival - Duketown Rebel Festival - Dutch Doom Days - Dutch Modular Fest - Dutch Valley - Dutchglow Festival - DVERS Festival - Dweilpop - Dynamo Metalfest - Eastwoodstock - Eclectisch Festival Alkmaar - EdelWise Festival - Eendracht Festival - EGOpop - Eindhoven Metal Meeting - EiPop - Elastiek - Electronic Family - Electronic Picnic - Elektra's Tuinfeest - Elrow Festival - Elsom Open Air - Elsrock - Emporium Festival - Encore Festival - Enschede Rocks - EO-jongerendag - Epop Festival - Essential Festival - Euphoria - European Bluegrass Festival Voorthuizen - Eurosjopper - Eurosonic Noorderslag - Expedition Festival - Explosion Festival - Extrema Outdoor - Factory Festival - Fairytale Festival - FAQ Festival - Farmfest - Fatality: RAW Outdoor - FebFest - Feel the 50's - Feelgood Festival - FemME - Festerica - Festifari - Festifest - Festifoort - Festivaart - Festival 't Zeeltje - Festival de Frikandel - Festival de Luie Hond - Festival El Dunya - Festival Hongerige Wolf - Festival Macumba - Festival Magia - Festival Mundial - Festival Pal Mundo - Festival Strand - Festival The Friends of Country Live - Festival van het Levenslied - Festival van het

Nederlandse Lied - Festival WKND - Festival Zonder Naam - Festyland - Fields of Joy - Flavourz Festival - Flinke Festival - Flinke Pink Festival - Flirting with the Blues - Flow Freedom Festival - Focus Festival - Folk and Irish festival - Folk veur volk an de gruppe - Forrest Hill Festival - Fortarock - Foute Zomerfeest - Freaks of Freedom - Free Festival - The Harder Styles - Free Your Mind Festival - Freeze Festival - Freezeforze Festival - Freshtival - Friggin' In The Riggin' Fest - Frikantival - Fringel Festival - Frisian Metal Night - Full Colour Festival - Full Moon Beach Festival - Full Moon Festival - Fullmoon Festival Tilburg - Fuse Festival - Fuze Outdoor/Goes 90's - Fuzz Club Eindhoven - Gaasperpleasure - Gaellus Open Air - Ganzenpop - Garden of Dance - Geheime Liefde Festival - Geinbeat Festival - Gelderpop - Geleen Calling Festival - Geluid van Loosduinen - Genesis Festival - Get Loose Hip Hop Festival - Geulpop - Geurenpop - GGzE Live - Ghosttown - Giga-G-Festival - Gitaarfestival Enkhuizen - GitGo Blues Festival Deventer - Glassbreaker Fest - Glemmer Beach Festival - Gogbot (Muziek) - Gorcums Hippiiefestival - Gorinchemse Zomerfeesten - Gospelfestival Amsterdam - Gouda Hardcore Fest - Graauwrock - Grasnepolsky - Graspop - Grastival - Grauzone Festival - Green Vibrations - Greidhoek' Festival - Groene Hart Festival - Groene Ster Open Air - Grolsch Boerenrock - Grondwater Sounds Festival - Groots Hollands - Groove Garden Festival - Grote Beek pop - Grote Prijs van Nederland - Grotesque Indoor Festival - Ground Zero Festival - GROW Festival - Guilty Pleasure Festival - Haags Beat Festival - Haagse Popweek - Halfvastenfeesten - Haltpop - Happy Hunting Ground - Har Rock Open Air - Hard Bass - Hardclassics on the Beach - Hardcore4Life - Hardfest - Haringrock - Harlequin Fest - Harmony of Hardcore - Haven Festival - HBO Introfestival - Headbangers Bash - Heartland Festival - Heaven Open Air - Heaven Outdoor - Heavy Metal Maniacs Festival - Heechsimmer Festival - Heerlijk Hemelrijk Festival - Helden van Oranje - Helders Pop Festival - Helemaal Melkweg - Helldorado - Hellendoorn Open Air - Hemels Festival - Hemeltjelijef Festival - Hengelo 60's revival

- Here comes the summer - Herfstdrift - Herrie -
 Het Amsterdams Verbond - Het Land van Ooit
 Festival - Het Nest Festival - Hidden Garden Festival
 - Hilversum Alive - HINK Festival - Hipfest -
 HobNob Festival - Hoefslag Festival - Hogelandster
 Piraten Festijn - Høken in Toldiek - Holi Fusion -
 Holland Heavy Festival - Holland International
 Blues Festival - Holy Pink - Holygreen -
 Hoogtevrees - Hooipop - Houtfestival Haarlem -
 Houtpop - HRFST Festival - Hrieps muziekfestival -
 Hûnekopfestival - Huntenpop - I love HipHop -
 IJsselFEstein - Ik Zie U Graag - Imaginarium Festival
 - In het Zand Festival - In Retraite Kloosterfest -
 Indian Summer Festival - Indicator - Indiestadt -
 Intents Festival - Internationaal Accordeonfestival
 Stadskanaal - International Cajun & Zydeco Festival
 - Into Darkness - Into the Grave - Into the Great
 Wide Open - Into the Void - Into the Wild (Ommen)
 - Into the Wild Festival - Into the Woods - Inverse
 Festival - Jak & Rock Festival - Jannarok Festival -
 Jera on Air - JJ's Blues & Roots Festival -
 Jordaanfestival - Juicy Festival - Julianapop -
 Jungle Festival - Jus d'Orange - Kaags
 Muziekfestival - Kaaspop - Kadepop - Kaderock -
 Kampvuurfestival - Karma Outdoor - Karnaval
 Festival - Kashfest - Keetpop - Keifestival - Keltfest -
 Kempenerpop - Ketikoti Festival - Kids 'n' Billies -
 King-S Festival Koningsnacht/dag - Kingdance -
 Kings of Core Festival - Kingsize Festival - Kingsland
 - Kingsnight Festival Enschede - Klein New Orleans
 Festival - Kletsboek - Kliko Fest - Klomppop - Koele
 Koele - Koempelrock - Koetstock - Komm Schon
 Alter, Das Festival - Kommus Kasteel Festival -
 Koningsdag Festival Baroeg - Koningsdagfestival de
 Trucker - Koppelpop - Koud Serveren Open Air -
 Kovvernacht - Kralingse Bos Festival - Krommerijn
 Festival - Kroon Festival - Kunstgras Metal Festival -
 Kwadendamme Bluesfestival - La Grande Finale -
 La Reve Festival - Lakedance - Latin Dance Night -
 Latin Village Festival - Lazy Sonnie Afternoon - Lazy
 Sunday Festival (Ommen) - Le Guess Who? - Le
 mini Who? - Lef! Festival - Left of the Dial - Lekker
 aan de Waal - Lente Kabinet Festival - Levenslied
 Eindhoven - Liedjesmakersfestival - Lief Festival -
 Life I Live Festival - Lil'Hill - Limuscene Live

- Liquicity Festival - Live at the Brons - Live at Wantij
 - Live In Hoorn - Lolliepop Rock 'n' Roll Festival -
 London Calling - Los Festival - Losjes festival -
 Loudness - Loungefest - Loveland Festival -
 Loveland van Oranje - Lowlands - Lucky Rocks
 Metafest - Luilak Festival - Lulboompop -
 Luminosity Beach Festival - Lunatixx - Luxor Love -
 Maastricht Blues Fest - Maddog Metafest - Made in
 Belgium - Madnes - Magic Festival - Mama's Pride -
 Manana Manana - Marflex Oranjepop - Masters of
 Hardcore - Matrixx at the Park - Matrixx Live aan de
 Kade - Meadow Festival - Meddle Festival - Meer
 Outdoor - Meerlive - Meerpaaldagen - Mega
 Piraten Festijn - Meierijstad Music Festival -
 Melonfest - Memory Lane - Merlinpop Festival -
 Metropolis Festival - Metropool Metal Fest -
 Midsummer Margraten - Midsummer Prog -
 Milkshake Festival - Mind the Gap Festival - Minirok
 - Minstrel Festival - MirandaMania Festival - Misty
 Fields - Mixstream Festival - Modular Festival -
 Momfest - Monsters of Maasgouw - Mosterdpop -
 Motel Mozaïque - Moulin Blues - Music From Hell
 Fest - Music in the backyard Festival - Music
 Meeting - Music On Festival - Mutesounds Festival -
 Muze Misse - Muziek bij de burens -
 Muziekboulevard - Muziekfestival Nisse -
 Muziekfestival Sliedrecht - Muziekpark - Muzikale
 Helden Festival - Muzuder Rock Festival -
 Mysteryland - Mystic Garden Festival - Nach van 't
 Limburgse Leed - Nacht van Holland - Nacht Van
 Oranje - Nachtblind Festival - Naked Song Festival -
 Nazomeren Festival - Nedernacht Festival -
 Neighbours Festival - Nest Festival - Neterpop -
 Netherlands Deathfest - Neverland - New Blues
 Festival Assen - Newlands Festival - Night of the
 Proms - Nikspack Festival - Nirwana Tuinfeest -
 Nispen Blues Festival - Nix Blues Night - No
 Boundaries Festival - Nollie Dollie Festival -
 Nomads Festival - Nope Is Dope Festival - Noppop
 - Nordic Delight Festival - Northcote - Northern
 Prog Festival - November Music - November Rock
 - O.W.A.P. - OE OE festival - Oerrock Festival - Oh
 My! Music Festival - Ohm Festival - OMG! Festival -
 Once in a Blue Moon Festival - Once Upon A Time
 in the West - Onder de Radar - Oosterhout Live

- Op de T festival - Op de Tôffel - Op Dreef Festival
 - Open Air Festival Grootegast - Oplaadpop -
 Oranje Festival (Hendrikskinderen) - Oranjebitter -
 Oranjebloesem - Oranjekoorts Festival -
 Oranjenacht - Oranjeparkfestival Dongen -
 Oranjepop Nijmegen - Oranjerock - Oude Haven
 Zomerfestival - Outdoor Stereo Festival - Outlands
 Open Air - OutRageous Festival - Over De Top
 festival - Paaspop - Paaspop Den Hout - Paaspop
 Zieuwent - Pagefestival - Palmpop - Pandemonium
 - Paperclip Festival - Paradigm Festival - Parckpop
 IJpendam - Parels van de Stad festival - Park Beats -
 Parkcity Live - Parkfeest Oosterhout - Parkfeesten
 Helden - Parkpop - Parkpop Downtown - Parkpop
 Saturday Night - Peelpop - Peerock - Peteyfest -
 Piarock - PIGPOP Festival - Pillar Dance Event -
 Pinkenpop - Pinkpop - Pitch Festival - Pitfest -
 Pitpop - Pitpop (Nieuwegein) - Plato Planet - Play
 Festival - Play Festival Eersel - Pleinpop - Pleinpop
 Heeten - Pleinpop Schijndel - Pleinvibes Festival -
 Pleinvrees Festival - Ploegendienst Festival -
 Ploegfestival - Plufest - Plugged Festival - Pluimage
 Festival - Pluspop - Pocketpop - Podium onder de
 Boom - PolderGoud Festival - Polderpop - Pop on
 Top - Popcity - Popelucht - Popmonument -
 PopPunkFest - Popronde - Potatolands - Preipop -
 Prilpop - Progdreams Festival - Progpower Europe
 - PRSPCT XL - Psy-Fi Festival - Psycho Mind Festival
 - Pussy Lounge at the Park - Pussy Lounge The
 Winter Circus - Pussy Lounge XXL - Puur Festival -
 Puur Festival (Bergen op Zoom) - Puur Hollands -
 Qapital - Qlimax - Qmusic Foute Party - R&B
 Sunday Outdoor - R2R Fest - RaadPop - Rabo
 Popweekend Schagen - Ramblin' Roots - Randrock
 - Rapalje Zomerfolk Festival - Rastaplas - Rauwkost
 festival - Rebellion - Rebirth Festival - REC Festival -
 Reggae Festival - Reggae Festival Lowman -
 Reggae Lake - Reggae Rotterdam - ReitdiepPOP -
 Remember the 90s - Retropop - Return To The 90s
 - Reuring Festival - Reurpop - Rewire festival -
 Rhythm & Blues Night - Ribs & Blues - Roadburn
 Festival - Rock 'n Roll meeting Eindhoven - Rock
 Alive - Rock am Ringoven - Rock am Roer - Rock
 Around Giethoorn - Rock n Roll Festival Franeker -
 Rock of Ages Festival - Rock Op T Gras

- Rock'n'Rollstreet Festival Terschelling -
 Rocktoberfest - Rode Oortjes festival - Rondje-om-
 de-kerk-festival - Roots of Heaven Festival - Rootzz
 - Rosrock - Rotterdam Bluegrass Festival -
 Rotterdam Deathfest - Rotterdam Riot -
 Rotterdamse Rave - Royaal Kabaal - Royal Dutch
 Eindhoven - Royal Park - Rumah Live - Rumor
 Festival - RVLt Festival - Samba Festival Heerlen -
 Save Our Summer - Schemerlamp Festival -
 Schippop - Schollenpop - Schoonebeek Deathfest
 - Schud je Bil Festival - Scoutfest - Septemberpop -
 Sfeerpop - Siepelrock - Silent Everything -
 Singelfestival - Sijlvend Rock(t) - Sjoks Festival -
 Sijwaampop - Ska Sjock - Skots en Skeef festival -
 Slam! Koningsdag - Sleazefest - Smartlappenfestival
 Amersfoort - Smartlappenfestival Sittard -
 Smartlappenfestival Utrecht - Smashfest -
 Smeerboel Festival - Smerrig Festival - Sneakerz in
 de Stad - Sneeuwbal Winterfestival - Sneeuwpop
 Hoogwoud - Sneeuwpop Wieringen - Snertpop -
 Sniester - Soccerrock - Soenda Festival - Soenda
 Indoor Festival - Solar Weekend Festival - SomPop
 - Song van het Jaar Festival - Sotu festival - Soul
 Live Festival - Soulcrusher - Southern Bluesnight -
 Southern Roots Festival - Spieringfestival -
 Spijkerpop - Spijkerrok - SPOEL - Spring Eenrum -
 Springpop Revival - SpringRock - Stars on trash -
 Steengoed Festival - Stereo Sunday - Stichtse Pop
 Festival - Stille Nacht Festival - Stockrock Night -
 Stompwijk Summerland - Stone Rock Festival -
 Stonehenge Festival - Stonerfall - Strafwerk Festival
 - Strandbal festival - Strandfestival Zand - Strange
 sounds from beyond - Stratenfestival Zwolle -
 Strawberry Fields Festival - Streetrock - Strooiipop -
 Submarine Festival - Subway XL - Summerlake
 Outdoor Festival - Summerpark Festival -
 Summertime Festival - Sunglow Festival - Sunsation
 - Superbash - Supersized King's Day Festival -
 Supremacy - Sweelpop - Sweetlake Rock 'n Roll
 Revival - Swing op de Brink - Taaipop - Take Root -
 Tales from the Punx - Terug naar Tiengemetten -
 Texelblues - The Brave Festival - The Clash of the
 Cover Band - The Crave Festival - The Flying Dutch
 - The Go Wild! - The Hague African Festival - The
 Hague Metal Fest - The Notorious IBE - The

Offbeat Festival - The Progressive Alliance - The Promised Land Festival - The Promised Land Open Air - The Promised Land Winter Circus - The Road to Graauwrock - The Seasons Winterfest - The Sound of Revolution - The Spy and The Butcher - The Village Festival - These Go To Eleven Festival - This is uptempo - TIK TAK Beach Festival - Tinte's Zomerfeest - Tintelfris Festival - Tispelpop - Toffler Festival - Totally Summer Reunion - Tower Festival - Triangle Festival - Tribute Day - Tributeland - Trossen Los! - TT Festival - Tuckerville - Uit Je Bak Festival - Ultrasonic Festival - Under the Milky Way - Unity Festival - Upon the My-O-My - Urban Lovers Festival - Uropop - Valhalla Festival - Valkhof Festival - Valtifest - Vechtival Outdoor - Veenhoop Festival - Veerplas Festival - Veghel Blackfest - Veghel Deathfest - Veldtrip Festival - Verknijpt 5 Years 2018 - Verknijpt Festival - Vers! Festival - Verueno - Vestival - Vestivolt - Vestrock - Vijverpark Festival - Vogelpark Festival - Vogelvrij Festival - Voltt Loves Summer Festival - Vorstival - Vreipop - Vrienden van de Hout Live - Vrije Volk Festival - Vrijland Festival - Vunzige Deuntjes Festival - Wâldpop - Walhalla Zomerfeesten - Wantijpop - Warnsveld open air - Water muze Festival - Waterpoort Festival - Waterpop - Waterwegpop - Wavefest - We Are Electric - We Are Hardstyle - We Are Lost Festival - We are the Future - We Love the 90s - Weekend Magnifiek - Weitjerock - Welcome to the Future Festival - Welcome to the Village - Werfpop - Westerpap - Westland Kros - Westland metal meeting - Where we have met - Wiedepop - Wijland Festival - Wild Kingdom Festival - Wild Rooster festival - Wildeburg Festival - Willems Wondere Weiland - Willemsfest - Winterpark Festival - Winterpeen festival - Wintersleaze - Wish Outdoor - Wolfrock - Wonderland Festival - Woo Hah! Festival - Woodgrain Bluesrock Night - Woodlands Festival - Woodlum - Woodstock@Roepaen - Wooferland - World Port Busker Festival - WormerLive - Wynwood Festival - X-Qlusive - X-Qlusive Holland XXL - XXLerator Carnaval - ZaanFolk Festival - Zandstock - Zebra Festival - Zeezout Festival - Zino Classixs Outdoor - Zoetermeer Blues Festival - Zoks Festival

- Zomaarpop Festival - Zomerfeesten Hengevelde - Zomergeblaos - Zomernacht Festival - Zomerpap - Zomerstop Festival - Zsa Zsa Su Festival - Zwarte Cross - Zwemfest.

Het festival als minimaatschappij: innovaties van hogeschool getest op festivals

Het testen van prototypes van nieuwe diensten en producten levert zinvolle kennis op over het gebruik en de acceptatie van innovaties, festivals als minimaatschappij bieden kansen om innovaties in het echt uit te testen, en dat gebeurt dan ook.

Een festival is een tijdelijke minimaatschappij waar de festivalbezoekers eten, slapen, zich verplaatsen over het terrein, dansen, consumeren, douchen en naar de wc gaan. Dit brengt – net als in het echte leven – uitdagingen met zich mee op het gebied van bijvoorbeeld energie, afval, logistiek, water en voedsel. Op festivals zijn daardoor vele mogelijkheden om ideeën voor nieuwe diensten en producten te valideren, directe feedback te krijgen op innovaties of de marktgereedheid van een product te testen. De bezoekers zijn ontspannen, staan open voor nieuwe ervaringen en zijn langere tijd op het festivalterrein. Deze elementen maken festivals tot een perfecte testomgeving voor prototypes, experimenten of innovaties.

Sinds een aantal jaar zet de organisatie Innofest vooraanstaande Nederlandse festivals in om innovaties te testen. De deelnemende festivals stellen hun festivalterrein open als een levend laboratorium. Zo kunnen startups, bedrijven, ondernemers en studenten hun prototypes grondig in de praktijk testen voordat ze naar de markt gebracht worden.

Regieorgaan SIA, het onderdeel van de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) dat het onderzoek van hogeschool financiert, zette samen met Innofest een programma op dat onderzoeksprojecten van hogescholen de kans geeft hun prototype te testen of experiment uit te voeren op de festivals waar Innofest mee samenwerkt.

Het onderzoek van hogescholen is nauw verbonden met de maatschappij. De innovaties die uit het onderzoek voortkomen zijn vaak praktisch en toepasbaar. Maar ook voor deze innovaties geldt dat testen de sleutel tot echt succes is. De afgelopen jaren hebben ondernemende onderzoekers uit het HBO grote stappen kunnen maken dankzij de honderden festivalbezoekers die de prototypes hebben getest en feedback hebben gegeven. We lichten er hier drie voorbeelden verder toe.

Millow: ontspannen in een wereld vol prikkels

Onderzoeker Rosa de Vries heeft een drukke zomer gehad. Op de TT Assen en FestiValderAa testte zij Millow, een kussen dat een rustige hartslag nabootst en zo mensen weer tot rust brengt. Bezoekers van de festivals konden het kussen uitproberen en Rosa legde hen vragen voor als: Wat zou jij voor Millow betalen, waar zou je het willen kopen? Gaat je hartslag naar beneden bij gebruik van het kussen? Bij de TT Assen werd het kussen getest op de EHBO-post. Een plek waar gemiddeld meer stress is dan normaal. Rosa: "Het mooiste resultaat is toch wel dat ik op de tweede dag net na opening aankwam en dat het kussen al zelfstandig door het EHBO-team gebruikt werd." Ook op FestiValderAa waren veel mensen enthousiast. Veel kinderen wilden het kussentje proberen en gaven aan er rustig van te worden. Gewapend met de feedback en enthousiaste reacties van de festivalbezoekers werkt Rosa op dit moment aan een businessplan om haar kussen op de markt te brengen.

Speel jij de sterren van de hemel met behulp van Bladmuziek?

Hogeschool Rotterdam testte op FestiValderAa het project 'Bladmuziek'. Bladmuziek is bedacht en ontwikkeld door studenten van de hogeschool. Door het aanraken van geurige planten kunnen mensen samen muziek maken, elke plant heeft zijn eigen klank. Het doel van Bladmuziek is het samenbrengen van mensen en samen muziek maken. Men heeft elkaar dus nodig om optimaal van Bladmuziek te kunnen genieten en te gebruiken. De verbondenheid wordt hiermee vergroot en ontmoeting gestimuleerd. Bij de eerste test in de buitenlucht, liep het team tegen technische problemen aan. Bij de eerste aanraking sloeg het systeem op hol. Met man en macht werd gewerkt aan een oplossing. Het lukte om Bladmuziek werkend te krijgen en gewapend met deze ervaring konden grote stappen gemaakt worden voor de tweede test op festival Welcome to the Village. Inmiddels zijn er gesprekken met de

gemeenten om bladmuziek in de openbare ruimte te plaatsen

Knappertje met algenpoeder

Om de acceptatie van algen in ons voedsel te onderzoeken, hebben studenten aan hogeschool Van Hall Larenstein hun voedselinnovatie 'Algenknappertjes' getest op vrijwilligers van twee festivals: Welcome to the village en Into the great wide open. Algenknappertjes zijn biscuitjes geproduceerd met algen: 'de koning onder het eiwitrijke voedsel.' Algen zijn bijzonder eiwitrijke voedsel en kan het gebruik van dierlijk eiwit verlagen. Het bevat acht essentiële aminozuren en is het rijk aan vitamines en mineralen. Ook kunnen algen als smaakversterker dienen en zo zout in producten vervangen.

De studenten en Van Hall Larenstein willen met dit project kennis opbouwen over de acceptatie van algen in ons voedsel. Dit kan volgens de hogeschool de weg naar grootschalig gebruik van algen als eiwitbron in ons voedsel versnellen. De crackers werden gemaakt samen met een lokale bakker. De festivalcrew en -bezoekers waren over het algemeen positief over de smaak van crackers. Na de eerste test heeft het team naar aanleiding van de feedback de crackers aangepast voor de tweede test op Into the great wide open. Met succes, de crackers komen in 2019 op de markt.

Marianne Kroon & Martje van Ankeren - werkzaam bij het Regieorgaan SIA

Festival Atlas team

Harry van Vliet
Lector

Guusje Hallema
Onderzoekster (food)

Peter Bosma
Senior onderzoeker (film)

Loïs van Wijnen
Onderzoekster (beeldende kunst)

Erik Hekman
Senior onderzoeker (social media)

Annika Kuyper
Onderzoekster (film)

Julian Meertse
Junior onderzoeker (posters & bandinfo)

Colofon

Festival Atlas 2018.

Festival Atlas is een product van MXStudio/
Hogeschool van Amsterdam.

Juni 2019

ISBN 978-90-813161-9-4

NUR 699

Initiator, hoofdonderzoeker en eindredacteur:
Harry van Vliet

Onderzoeksteam: Harry van Vliet (film, food, beeldende kunst & muziek), Peter Bosma (film), Annika Kuyper (film), Guusje Hallema (food), Loïs van Wijnen (beeldende kunst), Julian Meertse (posters en bandinfo) en Erik Hekman (social media)

Met bijdragen van: Jonah Freud over foodfestivals, Stan Rijven over muziekfestivals, Joost Broeren over filmfestivals, Maaïke Stafhorst over kunstfestivals en Marianne Kroon & Martje van Ankeren (Nationaal Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek SIA) over onderzoek op festivals door hogescholen.

Rapportages: Toost Foodtruck Festival (tekst en foto's: Anne van den Dool); Woo Hah! (tekst: Joost van Beek, foto: Paul van Dorsten); Trek Festival (tekst en foto: Harri Theirlynck); Pitfest (tekst: Joost van Beek, foto: Rolf Venema); Playful Arts Festival (tekst: Wendy Koops, foto: Zuraida Buter); Glow (tekst en foto: Wijbrand Schaap); Architectuur Film Festival Rotterdam (tekst en foto: Wijbrand Schaap); Film by the Sea (tekst: Leo Bankersen); Fashion + Design Festival Arnhem (tekst en foto: Lies Mensink); Zienemaan en Sterren (tekst: Lies Mensink, foto: Ron Perdok); Cinedans (tekst: Wijbrand Schaap); Lakedance (tekst: Olivier van Nooten, foto: Kleurstof).

Ontwerp & Realisatie: Tangerine Design

Infographic festivallandschap: Ymke Pas

Uitgever: Plan B publishers

Drukwerk: www.lulu.com

Website ontwerp: Tangerine Design & MXStudio

Website realisatie: Tangerine Design, MXStudio & Refresh Interactive

Website: www.festivalatlas.nl

Facebook: /FestivalAtlasNL

Twitter: @FestivalAtlasNL

Instagram: /festivalatlas

Met dank aan: Jonathan Mees (filmfonds), Sarah Malko (Mondriaanfonds), Wijbrand Schaap (Cultureel Persbureau), Rob van der Zwaan (Festivalinfo.nl), Arne Dee (Vereniging Nederlandse Poppodia en Festivals), Lectoraat Crossmedia (Hogeschool van Amsterdam), Carlo van Vliet (Armchair Adventure), Jan Sprengers en Rob Berends (Fonds Podiumkunsten) en Henk Vinken (Pyrrhula).

De Festival Atlas is tot stand gekomen in samenwerking met:

festival atlas

Festival Atlas
info@festivalatlas.nl
www.festivalatlas.nl